

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת משפטים

לקראת שוב מלכתא

dirshu@dirshu.co.il לקבלת הגליין למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליין מס' 156

פגנים לפרשת משפטים

אחד ממתחריהם של הורי בעסקי הטקסטיל וההנעלה, הלך והלשין עליהם שהם לא ילידי הונגריה. הורי יכלו להתרגז על אותו אדם רע מעללים, שבגללו יגרשו אותם ואת ילדיהם למקום סכנה שבו עלולים חלילה להירצח! אולם בסוף התברר שעקב ההלשנה הזאת, שגרמה לסילוקנו מהונגריה, לא נספינו בשואה

מאוצרותיו של הגה"צ רבי אריה שכטר שליט"א

"רק שבתו יתן, ורפא ירפא" (שמות כא, יט)

מהמילים "ורפא ירפא" דורשים חז"ל בגמרא (בבא קמא פה ע"א): "מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות". למה ניתנה רשות לרופא לרפא - אם הקב"ה היכה מישהו, איך אתה הולך ומרפא את המכה?! על פי השכל היה אסור לרופא לרפא. הקב"ה מביא על מישהו מחלה - אתה אל תתערב לו בענינים, אל תלך לרפא את מה שהקב"ה היכה. אבל בפסוק כתוב "רפא ירפא", משמע מכאן שיש רשות לרופא לרפא. כלשון רש"י: "ולא אמרינן רחמנא מחי ואיהו מסי?" כלומר: איננו אומרים שכיון שהקב"ה היכה, כיצד רשאי הרופא לרפא?!

ה"חפץ חיים" כותב שמוכח מכן בבירור, שכל ענייני הצער שמזדמנים לאדם, ואפילו אם אחד מחרפו ומגדפו וגורם לו נזק וצער - הכל מן השמים. הקב"ה היכה, לא האדם ההוא היכה. כאשר אדם מזיק לרעהו, הוא רק שליח שנשלח לעשות שליחותו. אולם עם זאת "מגלגלים זכות ע"י זכאי, וחובה על ידי חייב", ואותו אדם גם ישא את עונשו.

ה"חפץ חיים" היה רגיל להמשיל משל, שכאשר מישהו היכה את הכלב במקל, הכלב הולך ברוב כעסו, ונושך את המקל, מבלי להבין

אמנם הרמב"ן כותב שעובדי ה' שיש להם ביטחון אמיתי בה', אינם צריכים ללכת לרופא, שהרי מה לרופא בבית יראי ה'? ואכן יש אנשים שנוהגים כך, ולא הולכים לרופא, והדבר מותר להם, משום שהם אמתיים באמונתם שהרפואה באה רק מה'. אבל שאר בני אדם חייבים ללכת לרופא. וזאת על אף שכאשר היתה שביתת רופאים של מאה ימים, התמותה ירדה בשבעים אחוז. הנה לנו כי הרפואה אינה מהרופאים, ואלי גם להיפך... אך בכל זאת, עיר שאין בה רופא אסור לדור בה.

המשך בעמוד 6

לפתע קם ממקומו הפקיד - אשר התרגז על העיכוב שנגרם בשל התלבטותו של רבינו, חטף מידו את אחד משני המברקים, החתים אותו בחותמת הדואר, ומסרו מיד למשלוח... רבינו, אשר היה המום לגמרי - ניסה להתווכח עם הפקיד הגוי, אולם ללא הועיל. "אינך יכול לעכב את כל התור!" - צעק הלה, ועבר לטפל בלקוח הבא בתור...

מתורתו של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל על חובת ההשתדלות

"ורפא ירפא" (שמות כ"א, י"ט)

חד משמעית את הטיפול הקונבנציונלי, כל עוד סבורים הרופאים כי ביכולתם להועיל. במקום בו ניתן לשלב טיפול אלטרנטיבי במקביל לטיפול הקונבנציונלי - מה טוב, אולם במקום בו שתי צורות הטיפול עומדות בסתירה זו לזו - הרי שהרפואה המקובלת היא העדיפה, ועליה נאמר 'ורפא ירפא' - כפי שדרשו חז"ל הקדושים (ברכות ס', ע"א): "מכאן שניתנה רשות לרופא לרפא".

ואמנם הרב רפאל וואלף מספר כי בהזדמנות, כאשר הגיעו מקורביו של תלמיד חכם מסויים, אשר נחלה והיה עליו לבחור בין שתי צורות הטיפול, הקונבנציונלית והאלטרנטיבית - שלח אותם רבינו אל הסטייפלער זצ"ל בכדי לשמוע את חוות דעתו. מאחר והסטייפלער סירב להידרש לשאלה, חזרו אותם מקורבים אל רבינו אשר נענה ואמר: "אם הוא אינו עונה לכם - אני אענה לכם!", וכך השיב:

"מה לדעתכם יהיה הדין, אילו הרופא הקונבנציונלי יורה לחולה לאכול ביום הכיפורים - ואילו הרופא האלטרנטיבי יורה לו להיפק? למי עליו לשמוע? או במקרה אחר: מה יהיה הדין אם הרופא הקונבנציונלי יורה לחולה לנסוע בשבת לבית החולים, ואילו הרופא האלטרנטיבי יטען שאין בכך צורך, דעתו של מי המכרעת?

"ובכן, דעתי היא שאין בכך כל ספק. ברור שיש לשמוע בקולו של הרופא הקונבנציונלי, אפילו לגבי אכילה ביום"כ או עשיית מלאכה בשבת, שכן מה שנאמר בתורה 'ורפא ירפא' - מתייחס אל הרפואה

עלינו לדעת, כי גם כאשר הוכרע כי עלינו לעשות השתדלות בכדי להיחלץ ממצב אליו נקלענו - חובת ההשתדלות אינה מחייבת אותנו להצליח... היא מחייבת אותנו לעשות את שלנו, ומאחר שעשינו את המוטל עלינו - הרי שבכך סרה לחלוטין האחריות מעל כתפנו, ועלינו להתיר לבורא העולם להשלים את המלאכה ולהושיענו ברחמיו...

רבינו נוהג היה לספר על הגר"ח מוולאז'ין, שכאשר נאלץ פעם לברוח בבהילות בשעת מלחמה - התבטא ואמר:

"הן אמנם חייבים אנו לברוח - משום שזוהי חובת ההשתדלות המוטלת עלינו בשעה אשר כזו, אולם עלינו לזכור, כי הכל כבר כתוב וחתום מראש! אפילו המרכבה שאנו נוסעים בה המושב שאנו יושבים עליו - נקבע מלמעלה מראש, ואפילו השתדלותנו עצמה - נגזרה על ידי הקדוש ברוך הוא צופה כל הדורות מראש!".

ללמדך, כי אמנם ההשתדלות מחייבת, אמנם אנו נדרשים לעשות כל שביכולתנו בכדי להינצל מכל צרה, אולם עלינו לזכור כי לא ההשתדלות היא המועילה... ההשתדלות אינה אלא בבחינת 'חובה' המוטלת עלינו - על אף שהכל כבר נקבע ממרומים, ומשעה שיצאנו ידי חובת השתדלותנו - שוב אין אנו מחייבים לעשות מאומה, ואף לא תהיה למעשינו כל השפעה ממשית!

על מי נאמר 'ורפא ירפא'?

וכאן מן הראוי להתייחס לנקודה נוספת, נקודה אשר היא אמנם ספציפית לענייני רפואה - אך דומה כי גם ממנה יכולים אנו ללמוד על כללי חובת גדרי ההשתדלות.

במצבים רבים של חולי, עומדים החולים עצמם או בני משפחותיהם בפני התלבטות קשה: מחד - הרפואה היום מתקדמת יותר מאי-פעם, ויש בידה להעניק מענה למצבים רבים ומגוונים בסייעתא דשמיא, אולם מאידך - במקרים רבים בהם קצרה יד הרפואה מלהושיע הגיעה הישועה דוקא באמצעות טיפולים אלטרנטיביים כאלו ואחרים, כגון טבעונות או הומאופטיה וכיוצ"ב.

בנושא זה, דעתו הברורה של רבינו היתה, כי יש להעדיף באופן

הרוחנית שהיתה כרוכה בשמות תחת השלטון הרוסי הקומוניסטי ששאף להשמיד כל דבר שריח של יהדות נודף ממנו.

אולם מאידך - בקלעצק הותיר מרן הגר"א קוטלר את הישיבה על שמו של רבינו, כך שמובטח היה לו מקום בו יוכל להרביץ תורה לעדרים אם יחזור, בעוד בארץ - ברור היה מראש כי פרנסה אינה מזומנת לו, ואף לא אפשרות להרבצת תורה. כמו כן, רעייתו של רבינו, - נותרה ב'קלעצק' שם שימשה כ'רוקחת', עובדה אשר הטילה על כתפיה אחריות כבדה אשר בהחלט היה מקום להביאה בחשבון בנוגע לכל החלטה שתתקבל.

וכאן, הן אמנם בתחילה יעץ הגאון רבי חיים עוזר לרבינו כי יחזור ל'קלעצק' ולהישאר בישיבה, תוך שהוא מבהיר כי לדעתו הרוסים אינם גרועים בתקופה זו כבעבר - וניתן לשרוד תחת שלטונם בדרך זו או אחרת, אולם דעתו של רבינו לא היתה שלמה עם הכרעה זו, ולפיכך החליט לדחות את ההחלטה לרגע האחרון.

אלא שבסופו של דבר, כמו תמיד, הגיע הרגע האחרון בו היה על רבינו להכריע באופן ברוך לכאן - או לשם. היה זה ביום שישי, ערב שבת קודש פרשת 'לך-לך', כאשר עשה רבינו את דרכו אל סניף הדואר בכדי לשלוח מברק לרעייתו, ובו להודיע לה את החלטתו הסופית: האם הוא שב אליה - לקלעצק, או שמא עליה לצאת לדרכה אל עבר 'וילנא' - ממנה ימשיכו שניהם יחדיו אל ארץ ישראל. דא עקא, שההחלטה הסופית - עדיין לא התגבשה בדעתו של רבינו, ולפיכך הוא החליט ליטול עמו שני פתקים, ובהם נוסחים אפשריים של מברקים. הנוסח הראשון - מתאים למצב בו יחליט לחזור לקלעצק, ואילו הנוסח השני - מתאים למצב בו יחליט להמשיך אל עבר ישראל. בדעתו של רבינו היה להמשיך ולשקול את שני הצדדים גם בעת שעומד הוא בתור למשלוח המברק, ולהחליט ברגע הארון ממש...

ושוב, הגיע הרגע האחרון... רבינו עמד מול הפקיד הנכרי, ועודנו מתלבט... לרגע הוא נוטה לכאן - וברגע הבא הוא כבר נוטה להיפך... רבינו חש כי הוא עצמו אינו מסוגל לקבל החלטה כה כבדת משקל, ומשהגיע לידי הכרה זו - אמנם סייעוהו מן השמים...

שכן לפתע פתאום קם ממקומו הפקיד - אשר התרגו על העיכוב שנגרם בשל התלבטותו של רבינו, חטף מידו את אחד משני המברקים, החתים אותו בחותמת הדואר, ומסרו מיד למשלוח... רבינו, אשר היה המום לגמרי - ניסה להתווכח עם הפקיד הגוי, אולם ללא הועיל. "אינך יכול לעכב את כל התורה!" - צעק הלה, ועבר לטפל בלקוח הבא בתור...

כעת הבין רבינו, כין מן השמים סייעו בידו לקבל החלטה הוא פתח את המברק שנותר בידו, והתברר לו כי המכתב ששוגר הינו זה שהורה לרבנית לארוז את מטלטליה ולהגיע בהקדם לוילנא בכדי להמשיך במסע אל עבר ארץ ישראל...

ללמדנו, שכאשר האדם עושה את שלו, ומנסה להגיע להכרעה הנכונה והראויה עד כמה שידו משגת - מן השמים מסייעים בידו, ומכוונים אותו אל ההחלטה הטובה ביותר עבורו. (קטעים מתוך הספר אורחות החיים)

המקובלת, אשר העוסק בה נחשב ל'רופא' שניתנה לו רשות לרפא! מעתה, אם באשר להלכה למעשה נוקטים אנו כי ישנה עדיפות לרפואה הקונבנציונלית - ברור שיש להכריע כך גם באשר לשאלת ההעדפה בין שתי צורות הטיפול, ולבחור בזו המקובלת אשר היא הקובעת לדיני התורה, ובה ניתן לקיים את חובת ההשתדלות באופן הנכון ביותר!". - סיים רבינו.

משהו תשאר לקדוש ברוך הוא!

הנה כי כן, המסקנה ברורה: גם כאשר אנו מגיעים למסקנה כי עלינו לעשות השתדלות כזו או אחרת, עלינו לזכור בכל עת כי אנו איננו אלא עושים את שלנו, בעוד לאמיתו של דבר הדברים אינם תלויים כלל בידנו אלא בידי שמים...

כך מספר ראש כולל חשוב, כי בתקופה מסוימת בנה תכנית כלכלית מסודרת עבור הכולל, תכנית אשר נראתה על פניה מושלמת - להוציא נקודה אחת אשר טרם נמצא לה פתרון. את תמונת המצב המלאה - שטח אותו תלמיד חכם בפני רבינו, כאשר הוא מבקש לשמוע עצה מפיו, עצה אשר תאפשר לו למצוא פתרון לבעיה האחרונה שעדיין הטרידה את מנוחתו.

אלא שלהפתעתו של אותו ראש כולל, לא זו בלבד שרבינו לא הציג בפניו פתרון לבעייתו, אלא שהוא אף הבהיר כי לדעתו אין צורך לחפש פתרון שכזה... "צריך להשאיר משהו בשביל הקדוש ברוך הוא! לא את הכל צריך לתכנן מראש!" - התבטא רבינו באותה הזדמנות, וראש הכולל זכה לקבל שיעור חי באמונה...

כי אכן, את זאת צריך האדם המאמין לזכור היטב: הן אמנם הוטלה עלינו חובת השתדלות, הן אמנם צריכים אנו לעשות כל שביכולתנו עד היכן שידנו משגת, אולם מכאן ואילך - עלינו להותיר את הכל בידיו של הקדוש ברוך הוא.

כשאדם עושה את שלו - מהשמים מסייעים!

ואין הדברים אמורים דווקא באשר להשתדלות מעשית, אשר מטרתה הינה להציל אותנו בפועל. הדברים אמורים בכל צד של השתדלות שהוא, כאשר במידה והאדם עושה את המוטל עליו - יכול הוא להיות סמוך ובטוח כי מן השמים ישלימו את אשר אין לאל ידו לעשות.

כך למשל אמר רבינו בהזדמנויות רבות, כי כאשר האדם אינו יודע כיצד עליו לנהוג, הוא עשה כל שביכולתו בכדי להחליט את ההחלטה הנכונה - אזי מן השמים מסייעים אותו להחליט כראוי ומכוונים אותו אל המעשה אשר נכון לעשותו, כאשר דוגמה לדבר הוא מביא ממעשה שהיה עמו, וכך היה:

בתחילת מלחמת העולם השנייה, נמלטו כמה ישיבות על תלמידיהן לוילנא, שהיתה בשלטון 'ליטא'. אכן, בהמשך - כבשו הרוסים את העיר, מצב אשר העמיד את רבינו, שהיה בין הבורחים - בפני התלבטות לא פשוטה:

מצד אחד - סבר רבינו כי מוטב שימשיך במסעו אל עבר ארץ ישראל, אשר רחוקה היא ממקום הסכנה, ובכלל זאת הסכנה

אומר לכם את האמת, אני פותח את ספרי החפץ חיים, משנה ברורה... מתי הוא הספיק את זה? אתה פותח את ה"קהילות יעקב" של הסטייפלער, העמקות הזאת, מתי הספיק את זה? ואני, מה יש לי?

הגה"צ רבי יעקב יצחק גלינסקי זצוק"ל על ענווה וקטנות האדם

"וינצל משה אל ה'הר" (שמות כ"ד, ט"ו)

יודע. מה שהרב לא יודע - גם אני לא יודע. אם כן מה ההפרש ביננו? ההפרש הוא - בין מה שהרב יודע לבין מה שאני לא יודע, זהו ודאי הפרש גדול, אך כמה זה וגם זה לעומת הכמות ששנינו לא יודעים... וזלגו עיניו של בעל התניא דמעות.

להכיר בזה שכל הכוחות הם מה'

אדם פותח אפילו רק ספר של 'אחרון' וכבר חושב, מתפעל - מתי הוא הספיק את כל זה?! אומר לכם את האמת אני פותח את ספרי החפץ חיים, משנה ברורה... מתי הוא הספיק את זה? אתה פותח את הקהילות יעקב של הסטייפלער, העמקות הזאת, מתי הספיק את זה?

ואני, מה יש לי? גסות, כבידות.

עניות התורה גורמת לאדם עזות.

צריך לדעת שגם מה שיש לך - אינו שלך, הכל קיבלת ממנו במתנה. כל גדולי עולם הבינו זאת - שאין לי כלום, וכמו שקיבלתי זאת, אין גבול ליכולתו לתת לי עוד ועוד, אפילו דברים שאני לא חושב שאוכל להגיע אליהם, הרי הכל ממנו! רק פתחו לי פתח כחודו של מחט, וה' נותן כפתחו של אולם.

'עצת ה' היא תקום', 'היא' - אומר האלשיך הקדוש ראשי תיבות של 'אם ירצה השם'. אם אני יודע שבין כך הכל לא שלי, ממילא אין לי ממה להתפעל, הרי מה שיש אינו שלי. הגדולים לא התפעלו גם מקשיים כי הם ידעו שהקב"ה נותן את הכוחות.

[מתוך הספר 'מגיד דבריו ליעקב']

מסופר, על רבי סעדיה גאון שהיה עושה כל יום גלגולי שלג למרק את עצמו, שאלו אותו תלמידיו, הן צדיק אתה, על איזה חטאים הרב מייסר את עצמו?

ענה להם רבי סעדיה במעשה שאירע עמו.

פעם אחת הגיע לאיזה כפר והתארח אצל יהודי שלא הכירו, לאחר מכן נודע לבעל הבית שאורחו הוא רבי סעדיה גאון! היהודי חשב להתעלף, הוא רדף אחרי הרב, נפל לרגליו והתחנן שיסלח לו. אמר לו הרס"ג, אירחת אותי יפה מאוד ובכבוד גדול, על מה אתה מצטער? השיב לו היהודי - אכן, אך לא קיבלתי אותך כראוי לכבוד הרב.

אבל אתה הרי לא ידעת, ניחמו הרס"ג, אין עליך טענה.

אך היהודי טען שעצם העניין שלא ידע שזהו הרס"ג - זוהי האשמה. אף אני - השיב הרס"ג לתלמידיו, יש לי לשוב על אשר רק היום התגלה לו על גדלות ה' מה שלא היה אתמול. כי בכל יום אני משיג בגדלות ה' יותר מאתמול, ואני שב על מה שחיסרתי בעבודתי לפני לפי גדלותו שאני מכירו עתה.

לומדים מזה יסוד, שככל שמתקרבים יותר לדעת ולשכל, רואים יותר אפסיות האדם, ואפשר לראות בכל יום יותר ויותר מגדלות הבורא.

משה רבינו ע"ה היה הענו מכל האדם אשר על פני האדמה. כי הוא היה בשמים ארבעים יום, וראה את הגדלות של ה' והבין את אפסיות האדם, הוא הבין שהכל מתנה מאת ה' יתברך.

הגמרא (ב"מ פה) אומרת 'איסתרא בלגינא קיש קיש קריא', כאשר יש גרוש אחד ויחיד בקופה, הוא משמיע הרבה רעש כשמנערים אותה. הקולות הם לא סימן שיש הרבה כסף, להיפך - קופה מלאה לא משמיעה קול בניעורה. כי ככל שזה יותר מלא, זה יותר שקט.

גסות הרוח היא סימן לעניות בתורה (שבת לג: סנהדרין כד.), למה? כי ככל שלומדים יותר, מבינים כמה אנו קטנים.

מספרים על בעל התניא שישב בחתונה, והיה הבדחן עובר על פני הקהל ועל אחד אמר תוכחה בחרוזים. כשהגיע הבדחן אל מקום הרב בעל התניא - דילג עליו.

שאלו הרב מדוע אינך אומר לי גם תוכחה?

השיבו הבדחן - אני פוחד שמא תקפיד עלי.

אמר לו הרב - לא אקפיד, אני מוחל מראש, אמור מה שברצונך.

פתח ואמר: במה כוחו של הרב גדול ממני? מה שאני יודע - גם הרב

הרב "הריח" שבאמת סוחר היין גנב, אבל הלה טען בלהט: "איך הוא לא מתבייש, לא מספיק שלקחתי אותו בעגלה בלי לבקש על כך אגורה שחוקה, והוא עוד טוען שאני גנבתי ממנו כסף! מה אני אשם שהוא חלם לו חלומות בלילה..."

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על הסייעתא דשמיא שיש לדיינים

"עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְבַר שְׁנֵיהֶם" (שמות כ"ב, ה')

דרשו חז"ל (ברכות ו ע"א): "מנין לשלושה שיושבין בדין ששכינה ביניהם שנאמר: 'בקרב אלהים ישפוט'". הקב"ה נמצא בבית דין שדנים בו על פי דין תורה.

ממשיכה הגמרא: "ומנין לשנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם". אלו לא מליצות ולא גוזמאות, כל מילה בחז"ל זה קודש קודשים. אם כתוב: "מנין לשנים שיושבים ועוסקים בתורה שכינה עמהם", הרי שהשכינה נמצאת עמהם כפשוטו! מהיכן יודעים זאת?

"שנאמר, 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע'". כלומר, הדיון בבית הדין הוא בעצם, מה הקב"ה אומר, מה התורה אומרת על המאה שקל הזה - אם שייך לראובן או שייך לשמעון, מהי ההלכה באופן זה ובאופן אחר.

אני הייתי נוכח כששאלו את הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א, האם זה נכון מה שאומרים שדיינים בשעת הדין מרגישים את הסייעתא דשמיא של ה"שכינה עמהם"?

ענה רבי נסים: "אכן, לפעמים מרגישים". כלומר, ה"שכינה עמהם" זה תמיד, זו גמרא מפורשת, אלא שלא תמיד מרגישים זאת. יש פעמים שגם הדיינים עצמם מרגישים את הסייעתא דשמיא הזו של ה"שכינה עמהם". מעצמם לא היו מגיעים לכאלה רעיונות וכאלה מחשבות, לתפוס את החייב, לתפוס את המזיק, רק בזכות ששכינה עמהם, רק מחמת שיש להם סייעתא דשמיא מיוחדת, הם מגיעים גם לדברים שאינם על פי השכל.

לפנינו מעשה נפלא בו התגלתה לעין כל הסייעתא דשמיא המיוחדת שיש לדיינים. המעשה התרחש לפני כמה דורות כמדומני בתקופת ה"נודע ביהודה".

יהודי אחד, שהתגורר במקום מרוחק מהעיר הגדולה, יצר כמות גדולה של יין, שתים-עשרה חביות יין. כשסיים, שכר עגלה עם שני סוסים כדי להוביל את חביות היין לעיר הגדולה פראג.

באותה עירה היה יהודי נוסף שהיה צריך להגיע לפראג, ושמע שמחר היהודי הזה בעל חביות היין שוכר עגלה לנסוע לפראג. פנה אליו ושאל האם יוכל להצטרף לנסיעה כי גם הוא צריך להיות בדיוק

באותו מקום.

"בבקשה", נעה סוחר היין, "אם יש מקום לשתיים עשרה חביות, יש מקום גם בשבילך".

למחרת השקם בבוקר יצאו לדרך, דרך ארוכה שנמשכה כמה ימים. האורח שהצטרף לנסיעה נשא עמו סכום כסף גדול. כשירד הלילה הרגיש שעוד מעט הוא ירדם ופחד על כספו הרב, שלא יגנב בזמן שייוון.

מה עשה?

המתין שסוחר היין ירדם, וידא שהעגלון עסוק בסוסים, ואז הרים את המכסה של אחת החביות שהיה בית קיבול, הטמין שם הכסף, סגר - וגמרנו, כאילו לא היה כלום. שבע רצון שב לתוך העגלה, לא לפני שעשה לעצמו סימן כלשהוא על החבית שבה הוטמן הכסף.

אבל סוחר היין באמת לא ישן. הוא רק עשה את עצמו ישן וראה את מעשיו של היהודי. אחרי כמה דקות הגיע התור של אותו יהודי גם כן לישון, ואז לא פחות ולא יותר, סוחר היין ניגש לחבית, הוציא את הכסף והטמינו בכיסו.

הגיעו למחזור חפצם, העיר פראג. לפני שירדו מהעגלה ניגש האורח לחבית המסומנת, ולתדהמתו - הכסף איננו!

ניגש את סוחר היין ואמר בבכי: "אנא רחם עלי, החזר לי את כספי!"

"על איזה כסף אתה מדבר?" היתמם הסוחר.

"הכסף שהיה כאן במכסה של החבית".

המשך בעמוד הבא

- "אני לא יודע מה אתה רוצה, מה כסף, מי כסף. לא יודע מכלום!..."
התפתח ויכוח עז, ובסופו ניגשו לביתו של רב העיר פראג [כמדומה
שהיה זה ה"נודע ביהודה"] וסיפרו לו: "כך וכך היה המעשה".
שאל הרב את היהודי: "יש לך הוכחות כלשהן שבעל היין לקח את
הכסף?"

"לא", ענה היהודי, "לצערי אין לי שום הוכחות".
"אם כך", אמר הרב, הדין הוא 'המוציא מחברו עליו הראיה'. אתה
טוען שמגיע לך כסף מסוחר היין, עליך להביא ראיה. אם לא - לא
תוכל להוציא ממנו!"

התכרכמו פניו של היהודי ולא ידע את נפשו מרוב צער. כל הכסף
שהרוויח בחדשים האחרונים ירד לסמיון. מה יעשה!
ניכרין דברי אמת, ולאדם גדול יש 'חוש ריח' לדעת עם מי הצדק.
אבל מה לעשות, בחוש הריח אי אפשר לפסוק הלכה למעשה בין
תורה, צריך עדים או ראיה.

הרב "הריח" שבאמת סוחר היין גנב, אבל הלה טען בלהט: "איך הוא
לא מתבייש, לא מספיק שלקחתי אותו בעגלה בלי לבקש על כך
אגורה שחוקה, והוא עוד טוען שאני גנבתי ממנו כסף! מה אני אשם
שהוא חלם לו חלומות בלילה..."

אחרי מחשבה פתח הרב ואמר: "רבותי, אכן מצד 'חושן משפט'
נראה שאי אפשר לחייב את סוחר היין על הגנבה, כי על פי דין
המוציא מחברו צריך להביא ראיה. אבל כעת ברצוני לדון מצד 'יורה
דעה', בהלכות איסור והיתר: היהודי טוען שכספו שהיה במכסה
חבית היין נגנב, סוחר היין טוען שהוא לא גנב וכנראה שבאמת לא
גנב. אם כך, יש להניח שהעגלון הגוי הוא זה שגנב את הכסף".

"אם נכונה הנחה זו", המשיך הרב, "יש להניח גם שכשם שפתח
העגלון הגוי את החבית הזו וחיטט בה, כך פתח את כל החביות
וחיטט בהן, וכיון שכך - כל החביות הן יין נסך, ועלי להוציא כרוז

שמהמשלוח הזה אי אפשר לקנות יין כלל!..."
זה כבר היה הפסד גדול של תרפ"ט אלפים עבור בעל חביות היין,
וזה היה נראה לו רע מאד...

מה עושים עכשיו? הוא רצה להרוויח אלפים דולר, וכעת הוא
עומד להפסיד עשרים אלף דולר, ערכן של שתיים עשרה חביות יין,
ומדובר על יין משובח מאד, לא סתם יין.

פנה אל הרב ואמר: "יש לי דבר סתר לדבר עם הרב, משהו סודי".
דבר סודי? בסדר.

נכנסים לחדר צדדי, ואז פתח סוחר היין ואמר: "כבוד הרב, אני מודה
ומתודה, אני הוא זה שגנבתי את הכסף ואני מוכן אפילו לשלם כפל,
אבל העגלון לא נגע ביין..."

אבל הרב לא השתכנע בקלות. "איך תהיה נאמן?" טען כלפי סוחר
היין, "הלא כעת משתלם לך לומר שאתה גנבת כדי להרוויח את
ערכו הרב של היין, אבל האמת היא שאין אדם עושה עצמו רשע,
וגם אם אתה אומר שהנך גנב - חס ושלום שאאמין לך, יהודי אינו
גנב! ושוב יוצא שהעגלון גנב וכל היין אסור!"

סוחר היין מתחיל לבכות: "רב'ה, אני גנבתי, לא העגלון!"
"לא נכון, אתה רק רוצה להציל את היין שלך!"

הלה עומד ומתחנן על נפשו, ואז אמר לו הרב: "אתה יודע מה, אם
תעמוד על הבימה בבית הכנסת הגדול של פראג ותכריז: 'אני גנבתי
את הכסף, אני מודה ומתודה!' אאמין לך ולא אאסור את היין" ואכן
כך היה, והכסף הושב לבעליו...

מניין לוקחים כזו סיעתא דשמיא, להגיע לדין אמת ב'חושן משפט'
מכח הלכה ב'יורה דעה'? - אין זאת אלא מחמת ש"אלקים נצב
בעדת א-ל".

(קטעים מתוך הספר 'חי ראובן')

המשך מעמוד 1 | הגה"צ רבי אריה שכתר שליט"א

אותם ואת ילדיהם מעבר לגבול, למקום סכנה שבו עלולים חלילה
להירצח! אולם בסוף התברר שעקב ההלשנה הזאת, שהיתה נראית
בשעתה כאסון, וגרמה לסילוקנו מהונגריה, לא נספינו בשואה. אם
כן, היינו אמורים להביא פרחים לאותו מלשין נקלה... בזכות זאת
יש כיום משפחה ענפה של תלמידי חכמים ויראי ה', וביניהם כמה
מגדולי הדור.

אנחנו יודעים, שהמעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו.
אם מישהו חרף וגדף אותך, והעברת על המידות והרווחת, הרי זה
"מגלגלים זכות על ידי זכאי". אם נכשלת והגבת שלא כראוי, הרי זה
"מגלגלים חובה על ידי חייב". אם אתה עמדת בניסיון, הוא בעצם
עשה לך טובה.

למדנו כי הקב"ה מצמיח ישועות ובורא רפואות. "מה גדלו מעשיך
ה' מאוד עמקו מחשבותיך" (תהילים צב, ו).

('אריה שאג' - שמות)

כי לא המקל הכהו, אלא האדם האוחז במקל הכהו. במקרה שלנו,
המכה הוא לא אחר מאשר האבא הטוב, בורא העולם, שאוהב אותנו
ועושה הכל לטובתנו.

אבי זצ"ל ואמי ע"ה היו אנשים מיוחדים מאוד גם בענייני 'בין
אדם לחברו' וגם בענייני 'בין אדם למקום'. בכל שבת הם ארחו על
שולחננו כארבעים אורחים. הם היו בעלי יכולת כלכלית, והרבו
בחסדים ובצדקה.

היתה להם בעיה שהם לא נולדו בהונגריה, ועקב כך עמדו בסכנת
גירוש. היתה זו סכנת נפשות, כי מחוץ לגבול עמדו הכן רוצחים,
שרק חיכו לקרבנות חסרי הגנה. לכן הם נאלצו לזייף מסמכים,
במטרה להוכיח שכביכול נולדו בהונגריה. ברם, אחד ממתחריהם
בעסקי הטקסטיל וההנעלה, הלך והלשין עליהם שהם לא ילידי
הונגריה.

הורי יכלו להתרגז על אותו אדם רע מעללים, שבגללו יגרשו

אבי מורי שליט"א, סובל כבר שנים מאסטימה קשה. כידוע, האויב הגדול ביותר לאסטימה הוא האבק. אמי שתחי' עוברת בכל יום בסמרטוט על הריהוט הישן שבבית כדי שלא יהיה שם אבק ח"ו. בנוסף, הצורך החשוב ביותר הוא אויר נקי. בסמיכות לבית הורי היה שטח פתוח וביום מן הימים הקצתה עיריית בני ברק את המגרש עבור בניית תלמוד התורה "באר יהושע"

הרה"ג רבי יחיאל מיכל צוקר שליט"א על משפטי התורה

"וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לְפָנֶיךָ" (שמות כ"א, א')

לכך נאמר אשר תשים לפניך כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם (כ"ז)

מו"ר הג"ר אליהו אליעזר יעקבזון שליט"א לימד אותנו:

כשרוצה דוד המלך להמחיש לנו את אהבת התורה הוא אומר: "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" (תהילים קי"ט קס"ב). גם שלמה בנו שולח אותנו לאותה הסתכלות: "אם תבקשנה כסף וכמטמונים תחפשנה: אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא:" (משלי ב') - בני אדם מבינים מהו כסף, וכמו שהם מבינים איך "לעשות כסף" ואיך להתייחס אליו - כך עליהם להסתכל על התורה. אומר לנו דוד המלך - ניקח את הכסף כמשל ואת העולם הרוחני כנמשל.

לצורך הבנת הענין סיפר הגרא"א: "פעם פנתה אלי פקידה מהבנק וטענה בפני, כיצד יתכן שאין לי שום תכנית חיסכון, אפילו של 300 בחודש, שהרי תכנית כזו נותנת שקט ובסיס קטן לעתיד! פנית לביתי, אספתי את משפחתי, פתחתי דף חשבון ומנתי בקול: יש לנו הוראת קבע למוסד פלוני והוראת קבע למוסד אלמוני, הרי שהגענו ל-300, וזהו סכום הכסף המובטח כלכלית ומבסס את העתיד!"

- "אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא" וכדברי מונבז המלך: "אבותי גזזו למטה ואני גזזתי למעלה; אבותי גזזו במקום שהיד שולטת בו ואני גזזתי במקום שאין היד שולטת בו; אבותי גזזו דבר שאין עושה פרות ואני גזזתי דבר שעושה פרות; אבותי גזזו אוצרות ממון ואני גזזתי אוצרות נפשות; אבותי גזזו לאחרים ואני גזזתי לעצמי, שנאמר: 'ולך תהיה צדקה'; אבותי גזזו לעולם הזה ואני גזזתי לעולם הבא, שנאמר: 'והלך לפניך צדק כבוד ה' יאספקך..." (בבא בתרא י"א ע"א)

יש לנו לאסוף את בני המשפחה ולמנות להם מה עשינו למען עתידנו ועתידם - כאן נתנו צדקה; כאן עמלנו לרכישת קנייני נפש נפלאים, אמיתיים ויציבים; זכינו להגבר על מידות - על קנאה ושנאה ולרכוש קנייני נפש שהועברו בגנים לילדים, ואנו נראה עוד דורות ישרים, שמחים בחייהם, רגועים ומאושרים.

התורה נותנת לנו כח להפסיק לדאוג את דאגת המחר

יש בזה עומק גדול יותר: כל חייהם רגילים אנשים לדאוג את המחר - "מה יהיה מחר?", "איך נחתן ילדים?", "איך נחיה בזקנותנו?"... - חלק עיקרי מהאנרגיה שאנשים מוציאים בחייהם הוא על דאגת המחר... אבל הקב"ה רוצה שנחשוב גם על המחר שאחרי המחר, וזה יקרה על ידי שלא נחשוב על המחר!!! ומה הכונה? - "תמים תהיה עם ה' אלוךך".

אומרת לנו התורה: במקום לדאוג למחר ולהיות טרודים ממנו, לרוץ ולהתרוצץ, נתנה לנו התורה עצה, ומלמדת אותנו לא לחשוב על המחר, לא לחקור אותו, אלא להתהלך עם ה' המנהיג את המציאות בתמימות. לצפות לאתגרים שיעניק לנו ולקבל הכל בתמימות, והתוצאה אז תהיה - - -

- "אז תהיה עמו לחלקו!"

חלקו של השם יתברך הוא מקור הטוב, ואנו יכולים להיות שם, אולם עלינו ללכת עמו ועל פיו ולא לחקור מאומה!!! הגרא"א הביא דוגמא נוספת: אם שכן רוצה להוציא מרפסת והיא

אמורה לחסום לנו את האויר החודר לסלון או למנוע את השמש החורפית לחמם את הבית הקר - זכותנו להתנגד, ומסתמא זה מותר גם על פי הלכה, אבל התורה למדה אותנו - "חוקים ומצוות טובים" ואמרה לנו: "ועשית הישר והטוב", שצרכי חברך יערבו לך כצרכיך, ולכן ניתן לשכן לבנות בשמחה. תחסום הבניה את האויר או את השמש, ובכל יום נשב ונתענג" כמה זכויות רכשנו בויתור זה. הרי כל יום נרשמות לזכותנו ולמעלתנו זכויות ומעלות אין סוף.

תכף לתלמיד חכם - ברכה

חווייה כזאת זכיתי לחוות ביתר שאת: אבי מורי שליט"א, יהודי יקר, סובל כבר שנים מאסטמה קשה, ישלח ה' דברו וירפאהו. כידוע, האויב הגדול ביותר לאסטמה הוא האבק. אמי שתח' עוברת בכל יום בסמרטוט על הריהוט הישן שבבית כדי שלא יהיה שם אבק ח"ו. בנוסף, הצורך החשוב ביותר הוא אויר נקי. בסמיכות לבית הורי היה מצרך הנדיר בבני ברק - שטח פתוח. היה זה שטח שלא ניתן לבנות בו בנין מגורים כיון שהוא מהווה "מובלעת" בין הבניינים, כך נותר השטח ריק ונקי. וביום מן הימים הקצתה עיריית בני ברק את המגרש עבור בניית תלמוד התורה "באר יהושע".

התושבים ידעו, שכשיבנה הבנין יחסם כל האויר שהיה להם עד כה ורעש של מאות ילדים בלע"ה ישמע בכל שעות היום. בד בבד, השביל המוביל לת"ת יבנה כשני מטרים מתחת לחלון בית הורי, והאבק שיעלה ממאות הילדים אמור לכסות את הבית בכל יום... אחד השכנים, של"ע לא זכה לאהבת תורה יתרה, החל להחתים את תושבי השכונה נגד הקמת התלמוד תורה. ברור היה לו, שאבי שליט"א יהיה המתנגד הגדול ביותר, כי בשבילו זה יותר מספק

פיקוח נפש!...

משבא אל אבי, פתח לו אבי "מוסף שבת קודש" של "יתד נאמן" שמספר שבועות קודם לכן התפרסם בו סיפור ש"תפס" את אבי מאד והוא החליט לשמרו. סופר שם, שברחבי ארופה התפשטה מגפה קשה. המגפה עמדה להגיע לוולוז'ין, ובאו וסיפרו זאת למרן הגר"ח מוולוז'ין. הגר"ח הורה שכשתתקרב המגפה יותר יאמרו לו, וכך הוה. הגיע היום והמגפה קרבה מאד. הלכו ואמרו זאת לגר"ח. הוציא הגר"ח את תלמידי הישיבה לרחוב עם סטנדרים וגמרות, ובכל כמה עשרות מטרים העמיד שני חברותות שישבו ולמדו, וכך הקיף את כל וולוז'ין.

- המגפה הלכה והתקרבה, ונעצרה בוולוז'ין!!!

פנה אבי שליט"א לשכן ואמר: "אם רוצה אני חיים ארוכים - אין לי דבר גדול יותר מתלמוד תורה מתחת לאפי, זו השמירה הטובה ביותר! אדרבה! - אם יחסרו חדרים לכיתות כדאי שיבנו אותם בתוך החצר שלנו ממש, וכך תהיה השמירה טובה יותר! ואם על ירידת מחירי הדירות אתה מדבר, הלא חז"ל הבטיחו שתכף לתלמידי חכמים ברכה!". זכה אבי לעמוד בראש הועד שפעלו שלא יאונה לתלמוד תורה כל רע.

מעידני בזאת, שמאז הוקם התלמוד תורה, ברוך ה' סובל אבי ומורי שליט"א הרבה פחות ממחלת האסטמה. לא רק זאת כי אם גם - באותה תקופה רכש לשני ילדיו דירות, ועדין רבצו עליו חובות מחתונות קודמות, ובתוך מספר שנים מועט, אף על פי שעזב את העבודה, חיסל את כל חובותיו!!!

(קטעים מתוך הספר 'להאיר' על סידור התפילה)

* דף היומי בבלי

* דף היומי בהלכה

* ווארט או סיפור לפרשת השבוע

* שידורים חוזרים מאירועי 'דרשו'

* סיפורי צדיקים ותוכניות מיוחדות

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

פעם נכנס גנב אל ביתו של הרב בצפת. הוא היה בטוח שבביתו של הרב ימצא אוצרות, הרי אנשים מפקידים אצלו פקדונות ותרומות. הוא התגנב פנימה, חיפש וחיפש ולא מצא מאומה. חשב הגנב בלבו: אולי הרב מחביא את החפצים היקרים למראשותיו. כשהרב ישן שנת ישרים, הוא פשפש ליד ראשו של הרב ומצא שם שקית...

הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א, על גנבים מסוגים שונים

"כִּי יִגְנֹב אִישׁ" (שמות כ"א, ל"ז)

נעים", יש גנבים ושודדים, וצריך להציל מידיהם את הכסף הגנוב. אם גנבים היו פורצים אל ביתך באמצע הלילה וגונבים ממך תכשיטים יקרים, מה היית עושה? היית קופץ מהמיטה ורץ ברחובות יחף עם בגדי הלילה וצועק בקולי קולות... לא היית מבזבז שניה אחת אפילו על החלפת בגדי השינה לבגדים רגילים... כל שניה חשובה, זה לא הזמן לשיקולים של "לא נעים".

"איך נדמיתה הלוא יגנבו" - מה דימית בנפשך כאשר באו שודדים לשדוד אותך מבחינה רוחנית? מדוע אינך זועק מרה? מדוע אינך מוכיח? מדוע בעניינים הרוחניים אינך נוהג - לפחות - כפי שאתה נוהג בעניינים הגשמיים.

"אם גנבים באו לך אם שודדי לילה איך נדמיתה הלוא יגנבו דים". יש גנבים הגונבים מזומנים, יש כאלה שחומדים גם תכשיטי זהב וחפצים יקרי ערך, יש גנבים שלא בוחלים בכלום ונוטלים מהדירה גם רהיטים ומוצרי חשמל. אבל לא ראינו גנבים שמרוקנים את כל תכולת הדירה לגמרי, כולל נורות ומתגי חשמל...

"אם גנבים באו לך - הלוא יגנבו דים", הם לא גונבים הכל. גם אם מרוקנים את הדירה, "הלוא ישאירו עוללות", הם משאירים פריטים קטנים. לכן, אם ראית אדם שמרוקן את כל תכולת הדירה בלי להשאיר בה אפילו חפץ קטן אחד - דע לך שזהו בעל הדירה בעצמו. רק בעל הבית מרוקן את הבית על כל תכולתו, עד הפריט האחרון,

מתנבא הנביא עובדיה: "שמועה שמענו מאת ה' וציר בגוים שלח אם גנבים באו לך אם שודדי לילה איך נדמיתה הלוא יגנבו דים". מי הם הגנבים הללו?

אדם יצא מביתו לבית הכנסת, בדרך הוא פגש חבר ונעמד לדבר איתו כמה מילים, כשסיים את שיחתו עם החבר, הוא מיהר לבית הכנסת, בקושי הספיק לחטוף שמונה עשרה עם הציבור.

הוא לא מבין מה הבעיה. הוא מסביר את עצמו: הרי יצאתי מהבית בזמן, מה אני אשם שפגשתי את החבר שלי?... הרי לא נעים לפטור אותו באמירת שלום רפה, הייתי חייב להחליף איתו כמה מילים. ומה אני אשם שהחבר לא נתן לי ללכת...

על כך נשאל אותו: אילו היית בדרך לעבודה, האם גם אז היית מרשה לעמך לעצור ולפטפט עם החבר? בודאי היית אומר לו בנימוס: "אני מצטער, אני בדרך לעבודה, ואני לא רוצה שה'בוס' שלי יראה שאני מאחר..."

יפה מאד, אך מדוע אינך חושש מאדון העולם כפי שאתה חושש מה'בוס' שלך בעבודה?... מדוע כשזה מגיע לעניינים רוחניים, אתה עושה לעצמך הנחות?! האם היית מעז לאחר לעבודה משום שחבר תפס אותך לשיחה? הרי היית מתבייש להצדיק את האיחור שלך בתירוצים כאלה. ומדוע כשזה נוגע לכבוד שמים, אתה מרגיש נח לתרץ תרוצים שכאלה?

אדם סיים שמונה עשרה, תוך כדי אמירת "ובא לציון" הוא מסיר את התפילין, כשאוחזים ב"אין כאלוקינו, הוא כבר בלי טלית, ולפני "עלינו לשבח" הוא כבר מחוץ לבית הכנסת... מה לעשות, הוא ממהר... והנה בדרך הביתה הוא פוגש חבר, נעצר לפטפט איתו וגולש לשיחה של רבע שעה. פתאום הוא כבר לא ממהר... לא נעים לו מהחבר לקצר בשיחה...

כנגד זה משיבים לו: "אם גנבים באו לך אם שודדי לילה". אם היית עומד בדרך ומשוחח עם החבר שלך, ופתאום היו באים גנבים וחוטפים ממך את ארנקך, האם גם אז היית ממשיך לשוחח איתו כי "לא נעים לך"?... הרי באותו רגע היית עוצר את השיחה ורץ אחרי הגנבים וצועק בקולי קולות "גנבים, גנבים". כאן אין בושה ואין "לא

"מראה מפעים במיוחד אירע פעם, בעיצומו של ועד מוסרי שעסק בענין מידות טובות ולב טוב לזולת. רבי אריה פינקל זצ"ל ציטט את דברי רש"י בתהלים, ומרוב חיבורו אל הדברים וחיבתו ותשוקתו כלפיהם, פרץ בבכי נרגש שסחט דמעות מכולנו..."

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

"פי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד" (שמות כ"א, ב')

את אשר ראה במחיצת רבו, מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל'. את היחס המיוחד במינו שזכתה לקבל ממנו העוזרת בבית, זאת שהיתה אמונה על מלאכת הנקיון.

מדי פעם הוא היה קורא לה באמצע העבודה, ומבקש ממנה שתנוח מעט. גם הודיע לה באופן כללי שהוא מאד ישמח אם תעשה את מלאכתה בצורה איטית וקלה, מאשר שתעבוד במהירות ובאופן מכביד ומתיש. זאת למרות שהאיטיות הזאת עלתה לו בתשלום נוסף, משום ששילם לה לפי שעות.

היחס הזה של הענקת כבוד שרחש הרב אברמסקי לאותה עוזרת, בודאי גרם לה להסתכל בעין אחרת, טובה יותר, על התורה ודרכי הנועם שלה. גישה כזאת להתייחס בכבוד ראוי לכל אדם בשווה, מבלי לעיין מה טבעו ומעמדו, היא זו שמביאה שלום ושלווה בעולם. מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, בספרו 'אמרי דעת' (חלק ב עמוד כד) מאלף אותנו מנסינו רב השנים בתחום החנוך, כך: "אני אומר לכם, מתוך עובדות קיימות ומנסיון של עשרות שנים, שיסוד הבנין של האדם, איך שבונה את עתידו ומעמיד את עצמו לכל החיים, לא הכשרונות ושאר דברים קובעים זה, אלא רק המידות! אם יש לאדם מידות טובות, אזי יש לו עתיד מזהיר, ואם חס וחלילה המידות הן אחרות, הוא רחוק

דודי, עמוד ההוראה, מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, הסביר פעם שהסוגיה של עבד עברי בעיקרה היא פלא פלאים. הרי ידוע בכל מדינות העולם, היכן שהנוהג הוא על פי חוקות הגויים, מטילים עונשים קשים על גנבים. לפעמים שופטים אותם רק על פי עד אחד, לפעמים על פי קרוב ונוגע בדבר, ואף על פי אומדנא. נוהג זה באצלם מסבירא פשוטה והגיונית, כי אלמלא העונשים הללו 'איש את רעהו חיים בלעו'.

והנה אצלנו, אצל כלל ישראל, באה התורה ואומרת שהגנב לא מתחייב לשלם רק אם ראוהו שני עדים, וגם בזה אם הקדים והודה בגניבה קודם שבאו העדים הוא נפטר מן הקנס. ולא עוד אלא גם אם כבר התחייב, אם אין לו מה לשלם הוא נמכר לעבד. ואז, לא זו בלבד שהוא נפטר מלשלם, אלא שמעתה מזומנים לו חיי נוחות, האדון מחוייב להאכילו מאכלים טובים ומשובחים כפי שהוא עצמו רגיל, ולהלבישו בגדים טובים כפי שהוא עצמו נוהג ללבוש, ואין לו כלל דאגת פרנסה לכלכל את עצמו ובני ביתו.

והמתבונן בכך יתפלא: לכאורה בצורה כזו מה ימנע מהגנב לגנוב? כיצד יהיה סדר בעולם? הרי כל אחד יעדיף לגנוב כדי להגיע למצב של 'נמכר בגנבתו', להיות משוחרר מעול הפרנסה, ולחיות חיי רווח על חשבון האדון?

אלא, כותב הרב אלישיב דבר נפלא ביותר, מכאן נראה שהתורה מלמדת אותנו נקודה חשובה ויסודית: אל לנו להעמיד את עמוד התליה ואת חרב העונשים, שהם אלו שיהוו את בסיס האיום למנוע מגנבים לעשות רע, כי לא זה מה שימנע מהם לשנות את מהותם, לחדול אחת ולתמיד מלפשוע.

אדרבה, מה שכן יגרום להם להימנע מהגניבות, היא דוקא ההנהגה הטובה והרחימאית שיהגו איתם, וההתייחסות כלפיהם בדרך כבוד וברגישות. זאת יחד עם השפעת המידות הטובות שיראו בבית האדון, שהן בסיס ההליכה בדרכי התורה והאמונה בקדוש ברוך הוא, הם יהיו ערבים שהסדר העולמי יתקיים וישתמר כראוי ויתמעטו הגנבים. סברת בעלי בתים הפוכה מדעת תורה. כך היא דעת והשקפת התורה!

הדוגמא הקלאסית למידות טובות, זוהי פרשת עבד עברי! הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א, ראש ישיבת זוועהיל, מעיד

מהכל. אמנם יכולים לטעות בו, אבל באמת הוא רחוק ממעלות לגמרי...".

וממשיך שם רבי מיכל יהודה לכתוב משפט מפליא: "וכן ראינו ושמענו על כל גאוני זמננו וגאוני דור הקודם כל אותם הידועים, יסוד היסודות אצלם היה מידות טובות!"

נוראים הם דבריו הנוקבים של הגאון מוילנא בפתח ספר 'אבן שלמה': "כל עבודת השם תלוי בתקון המידות, שהם כמו לבוש למצוות וכללי התורה, וכל החטאים מושרשים במידות... ועיקר חיות האדם הוא להתחזק תמיד בשבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים?"

כאשר נשאל פעם ה'סבא מסלבודקה', מרן הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, כיצד מתמצת הוא את עיקר פעליו בחיים? השיב ה'סבא' משפט עמוק ותמציתי: "השתדלתי לחנך את תלמידיי כי מוטל עליהם להיות קלוג און גוט!" (חכם וטוב).

את עיקר משנתו החנוכית שהנחיל הסבא לתלמידיו, השתית על הצורך לרכוש חכמה וטוב לב. עם שניהם יחד ניתן להיטיב עם הבריות!

אימרה נפלאה היתה שגורה על לשונו של הגאון הצדיק רבי דוב יפה זצ"ל, משגיח ישיבת 'כפר חסידים', בה הרבה לזרז את תלמידיו: "אדם יכול לבחור לעצמו לחיות בגן עדן של מידות טובות, ובמקום זה הוא בוחר לחיות בגיהנום של מידות רעות. תאמרו לי אתם - לא חבל?"

משמעות האימרה היא, כי אדם שנוהג במידות טובות הרי הוא הראשון שמרוויח מזה, חיייו הם בבחינת חיי גן עדן: אין כעס, אין רטינה, אין עצב, אין דאגה, אין קנאה, אין שנאה. אך במקום זאת הוא בוחר להשחית את מדותיו, בנסיון להיטיב עם עצמו או להרוויח רווח מזערי כלשהו, כשלמעשה הוא המפסיד הראשון והעקרי מהתנהגותו - חיייו הם חיי גיהנום, מלאי רוגז, עמוסי שטנה וכעס. "תאמרו לי אתם - לא חבל?!" הדהדה שאלתו הנוקבת של המשגיח שוב ושוב...

טוהר מדותיו של רבי אריה פינקל

במשך השנים זכיתי להסתופף רבות בהיכלו של דודי, הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר-ברכפלד, ומדי פעם לשמוע ממנו ועדים במוסר. השעות המיוחדות הללו במחיצתו אינן נמחות מזכרוני. אישיותו המרוממת היתה עבור כולנו דוגמא חיה ומוחשית - מהו זוך וטוהר המידות. בו ראינו סמל של שלימות בתורה, בהנהגה, ביראה ובמידות, שכמוהו רוצה הקדוש ברוך הוא שייראה היהודי. בשיחותיו של רבי אריה, חשנו תמיד כי דבריו יוצאים מלב טהור, מתוך עיבוד עצמי עקבי קודם אמירתו. לכן דבריו עשו רושם כה גדול על השומעים, ונחרטו עמוק בלבבות. האצילות והנועם המיוחדים בצורת מסירת הדברים, אף הם הוסיפו נופך להשראה המיוחדת שהורגשה בסביבתו, בעת שמיעת מוסריו ואמריו. יש לציין, כי בענוותנותו המיוחדת במינה תמיד הרגיש שאינו ראוי לומר מוסר לאחרים, ונמנע מלהעיר או לתבוע משומעי לקחו על

דרגות ומעלות, שלפי רום מדרגתו סבר שאינו אווז בהן או שלא רכש בהן מספיק שלימות.

מטעם זה כידוע, סירב רבי אריה בתחילה למלא את מקום אביו, הגאון הצדיק רבי חיים זאב פינקל זצ"ל, מנהלה הרוחני של ישיבת מיר, למסור במקומו את השיחות הקבועות בישיבה. כשדודו, ראש הישיבה, מרן הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ניסה להפציר בו ולשכנע אותו כי הוא ראוי לאותה משרה רמה, הצליח רבי אריה בחכמתו הרבה להפוך את הקערה על פיה, ולשכנע את רבי חיים, כי דוקא הוא עצמו זה שראוי להתחיל למסור שיחות בישיבה...

בסופו של דבר, אכן השתכנע רבי חיים לטעונו של רבי אריה, ובזכותו החל למסור שיחות מוסריות בישיבה, וכך זכה עולם התורה לטעום מעט מההרגשים העדינים של רבי חיים, ולהיווכח בכוחו העצום והבלתי נדלה גם בתחום המוסר. יסודותיו העצומים והנפלאים מתבדרים בשמו עד היום, וספרו 'שיחות מוסר', שרבי אריה עצמו ערך בטוב טעם ודעת, קנה שביתה בבתי מדרשות והיכלי התורה והיראה בכל אתר ואתר.

מראה מפעים במיוחד אירע פעם בעיצומו של ועד מוסרי, שעסק בענין מידות טובות ולב טוב לזולת. רבי אריה ציטט את דברי רש"י בתהלים, ומרוב חבורו אל הדברים וחיבתו ותשוקתו כלפיהם, פרץ בבכי נרגש שחט דמעות מכולנו.

היה זה כאשר הקריא את דברי רש"י בתהלים על הפסוק: "אתה כוננת מישרים משפט וצדקה ביעקב אתה עשית" (צ"ט, ד). מפרש רש"י בשם 'מדרש תנחומא': "אתה כוננת מישרים - פשרה ושימת שלום בין אנשים כוננת באמרך 'כי תראה חמור שנאך רובץ', כי תפגע שור אויבך'. מי הוא שיראה את שונאו גומל לו חסד שלא ידבנו לבו לחבקו ולנשקו?...!"

כוונת רש"י שם לומר, שכאשר ציוותה התורה את האדם שרואה את חמור שונאו רובץ תחת משאו לסייע לו להרימו, או כשפוגש את שורו או חמורו של אויבו תועה בדרך ועליו להשיבו לבעליו, יש לה בזה רצון נוסף מלבד המצוה כשלעצמה. התורה רצתה לכוון שלום בעולם בין בני אדם. כאשר אדם רואה את שונאו מסייע לו בטעינת החמור או משיב לו את אבידתו, זה גורם לו לאהוב מחדש את חברו, ואף לחבקו ולנשקו. נמצא שהתורה בחוקיה הישרים מכוננת שלום בעולם.

"צא ולמד", עורר רבי אריה בקול נרגש ונשנק מבכי, "כיצד כל ההלכות והחוקים שמצוה אותנו התורה, הגיונם ושרשם במידות טובות והגונות. כיצד רצון התורה הוא אך ורק ליישר את דרכינו ואורחותינו, שנאהב האחד את רעהו ושננהג כראוי האחד כלפי גרשותיו וצרכיו של השני..."

רבי אריה שסימל בהנהגתו האישית רגש יוצא דופן לצרכי הזולת, בשעה שהקריא את מילותיו הקדושות של רש"י הללו, לבו עלה על גדותיו, עד שלא היה מסוגל לעצור את זרם הדמעות שאיימו לפרוץ בסערה... ראינו את החיבור ואת ההמיינה שלו לדברים. 'נפשו יצאה בדברו'!

(מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'אוצרותיהם אמלא')

"פעם נסעתי לחו"ל ופגשתי יהודי עשיר, שהונו הוערך באותה תקופה בחמישים מיליון דולרים. כאשר בקשתי ממנו להניף תרומה להחזקת הישיבה, הוציא האיש שטר בודד בן מאה דולר, וביקש: 'כבוד הרב, ברוך אותי שתוך שנה יהיו לי מאה מיליון דולר!'..."

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א, על תרומות ושכרן

"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" (שמות כ"ב, כ"ד)

ה"אור החיים" הקדוש עמד על השאלה, מדוע נקטה התורה בלשון ספק: "אם כסף תלוה את עמי", ולא אמרה בלשון ודאי: "כסף תלוה את עמי", שהרי האדם מצווה להלוות לחברו? הוא באר, כי בכך באה התורה לומר לאדם: אם הנך רואה שיש לך ממון יתר על מה שנצרך לך לעצמך, הלווה אותו לעניים, והשתמש בו לגמילות חסדים. הגמרא (בבא בתרא י"ע"א) מספרת על טורנוסרופוס הרשע, אשר שאל את רבי עקיבא: "אם אלוקים אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסן?".

השיבו רבי עקיבא: "כדי שאנו נפרנס אותם, ועל ידי כן תהיה לנו זכות להינצל מדין גיהנום".

אמר לו טורנוסרופוס: "אדרבה, מעשה זה יחייב אתכם בגיהנום. אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על עבדו, חבש אותו בבית האסורים, וצווה שלא להאכילו ולהשקותו. אך למרות צו המלך, הלך אדם אחד והאכיל את העבד והשקהו. כששמע זאת המלך חרה אפו על שהפרו את פקודתו: והרי אתם קרואים 'עבדים', שנאמר 'כי לי בני ישראל עבדים'! ואם כן כיצד הנכם מעזים להפר את העונש שה' גזר על העני?"

אמר לו רבי עקיבא: "אמשול לך משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שכעס על בנו, חבש אותו בבית האסורים וצווה שלא להאכילו ולהשקותו. אך למרות צו המלך, הלך אדם אחד, והאכיל את הנסיך והשקהו. כששמע המלך כי אותו אדם האכיל והשקה את בנו, שמח במעשהו, ושיגר לו מתנה יקרה. והרי אנחנו קרואים 'בנים', שנאמר: "בנים אתם לה' אלקיכם", ולכן על אף שהבורא גזר על יהודי פלוני להיות עני, הוא שמח כאשר אנו מפרנסים אותו, ומעניק לנו מתנות!"

על פי זאת מבאר ה"אור החיים" הקדוש פירוש נחמד עד מאד. הקב"ה גרם לאדם מסויים להיות עני, כיון שעליו לתקן את עצמו בעקבות עבירה מסויימת שנכשל בה. יחד עם זאת, ה' יתברך העניק לאדם אחר עושר, כדי שיוכל להשתמש בממון שקיבל כדי לצבור זכויות לעולם הבא. אך למעשה חלק מהעושר שניתן לעשיר, שיין לעני עוד קודם הנתינה. וכאשר העשיר מעביר לעני את חלקו, שתי הנשמות באות על תיקונן יחדיו.

עוד ניתן לפרש, כי התורה באה לומר לאדם, שכאשר אתה מלווה

לעני, אל תחשוב כי זהו הממון שלך, אלא "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" - הכסף הזה כבר שייך ל"עני" ונמצא "עמך", רק בתורת פיקדון. הקב"ה עשה אותך עשיר, כדי שתוכל להעניק מכספך לזולת. אמנם על פי חשבונות שמים נגזר עליו להיות עני ועליך להיות עשיר, אבל למעשה הכסף שאתה נותן לו, הוא כסף שלו המופקד ברשותך!

עוד ניתן לבאר את הפסוק: "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" - כשנותן לעני בתורת הלוואה, רק שכר המצוה נמצא איתו. אבל מה שנותן לעני בתורת מתנה, יהיה "עמך" - כל המצווה בשלמותה הולכת עם האדם ושומרת עליו!

מעשה בחסיד עני ואביון, ששתי בנותיו הגיעו לפרקן, אך לא היה לו ממון כדי להעניק להן נדוניה, רהיטים, בגדים ויתר הוצאות החתונה. פנה החסיד לרבו, והשיח בפניו את צרותיו.

האדמו"ר הררה לרגע קט, ולאחר מכן אמר: "לך לעשיר פלוני, ואמור לו כי מבקש אני שייתן לך את עשרת אלפי הרובלים שלי המופקדים ברשותו. ולאות כי אמת דיברת, אתן בידך מכתב המאשר את הדברים בחתימת ידי".

הלך החסיד אל העשיר, מסר לו את בקשת הרבי, והציג בפניו את המכתב הכתוב והחתום. הגביר קרא בחופזה את השורות, והפטיר: "מה רוצה האדמו"ר ממני? מהיכן אביא לך סכום כל כך גדול? הנה לך אלף רובל, גם זה סכום מכובד בהחלט!"

אבל החסיד, שהאמין במצוות רבו ללא עוררין, אמר לעשיר בתוקף:

"האדמו"ר אמר לי לקחת מידך עשרת אלפים רובל. אם אינך רוצה לקיים את בקשתו ככתבה וכלשונה, אעזוב את ביתך בלי ליטול פרוטה!".

כאשר ראה החסיד כי העשיר עומד על שלו, עזב את הבית כלעומת שבא, חזר לרבו, וסיפר לו את אשר אירע. האדמו"ר שמע את הדברים והגיב בקצרה: "הוא לא רוצה? אין דבר! לך ליהודי פלוני ואמור לו, כי אני מבקש שייתן לך את עשרת אלפי הרובלים שלי המופקדים ברשותו. ולאות כי אמת דברת, אתן בידך מכתב המאשר את הדברים בחתימת ידי".

החסיד עשה כמצוות רבו ופנה עם המכתב ליהודי השני, שלא היה בעל אמצעים. כאשר הלה שמע כי האדמו"ר צווה עליו לתת לעני עשרת אלפים רובל, מיהר למכור את חנותו, שבר חסכוניות, אסף כספים, ונתן לעני את מלוא הסכום בלי להחסיר פרוטה, כשהוא מכריז: "אם הרבי אמר, צריך לקיים!"

לא עברו ימים רבים, והעשיר שלא קיים את בקשת האדמו"ר - הפסיד את כספו וירד כליל מנכסיו. ואילו אותו יהודי פשוט, אשר מכר את חנותו, וקיבץ מכל הבא ליד כדי למלא את בקשת הרבי, עשה חיל בעסקיו, והפך תוך תקופה קצרה לעשיר גדול. המעשה המופלא נודע ברבים ועורר פליאה עצומה. אולם כאשר נשאל האדמו"ר לפשר הדברים, הוא השיב בפשטות: "בעת שנשמתי עמדה לרדת לעולם, נגזר עלי להיות עשיר. אך אני עמדת מנגד, וטענתי כי אינני יודע כלל אם אוכל לעמוד בניסיון העושר, ולכן בקשתי להעביר למישהו אחר את הממון שנגזר עלי. בקשתי התקבלה, ומשמים הודיעו לי כי הכסף האמור להיות ברשותי, יופקד בידי עשיר פלוני, אשר אליו שלחתי לא מכבר את היהודי, שלא היה בידו ממון להשיא את בנותיו. אך כאשר אותו עשיר כפר בפיקדון, והודיע כי אינו מוכן לתת את כספו לצדקה, בקשתי משמים שיעבירו את הפיקדון לידי אדם אחר שלבו פתוח לצרת רעהו, ומוכן לתת לצדקה בלי חשבונות ותהיות. כך אירע שבזמן קצר הפך העשיר לעני, ובעל הצדקה הפך לעשיר!".

מוסר ההשכל הנלמד מספור זה הוא, שכאשר אדם נותן צדקה, הוא אינו נותן משל עצמו, אלא רק מעביר את הכסף שהיה אמור להגיע בלאו הכי לידי זולתו. וממילא אין כל סיבה לאדם לחשוש כי הוא מפסיד, חלילה, דבר מה בעת שהוא מוזיל מהונו לצדקה.

פעם נסעתי לחו"ל ופגשתי יהודי עשיר, שהונו הוערך באותה תקופה בחמישים מיליון דולרים. כאשר בקשתי ממנו להניף תרומה להחזקת הישיבה, הוציא האיש את ארנקו, שלף שטר בודד בן מאה דולר, ובקש: "כבוד הרב, ברך אותי שתוך שנה יהיו לי מאה מיליון דולר!".

האיש לא הסתפק בחמישים מיליון הדולרים שברשותו, ורצה פי שנים. כל זאת בעוד שלצרכי מצווה הסכים לתת לא חומש ולא מעשר, אלא מאה דולר בלבד. באותה שנה הוא השקיע את כספו בהשקעות כושלות, וכל נכסיו ירדו לטמיון...

לעומת זאת, ישנם בעלי ממון התורמים סכומים מכובדים ביד נדיבה, ומעניקים אלפי דולרים לכל דבר מצוה, וכשאתה אומר להם "תודה רבה", הם עונים לך: "על מה תודה? הרב עושה לנו טובה בכך שהוא מקבל מאתנו, הרב מזכה אותנו!"...

כך נוהג אדם המבין כי הכסף אינו שלו אלא רק מופקד בידו, כפי שבארנו את הפסוק: "אם כסף תלוה את עמי", כי הממון אינו ברשות האדם אלא נתון בידו למען עם ישראל! רבותינו לומדים מפסוק זה, כי מצווה להלוות כסף לעני הזקוק לכך, ובזה מקיימים מצוות צדקה באופן מהודר.

הגאון החסיד רבי אליהו הכהן זצ"ל, היה תלמיד חכם גדול ועניו במיוחד שחיבר ספרים רבים, ביניהם הספרים "שבט מוסר" ו"מדרש תלפיות", וכן "מעיל צדקה" - ספר רב היקף על ענייני צדקה.

רבי אליהו היה גאון גדול, אולם היה משפיל את עצמו ולא היה מוכן לשבת במקום שיש בו כבוד, אלא היה בורח מן הכבוד. היכן בחר לשבת? במקום שבו נמצאים העניים, ואמר: "כאן מקומי, שהלא הקב"ה אוהב מאד את העניים, אף על פי שעשה אותם כך".

רבי אליהו מאריך בעניין בספרו, ומבאר, כי ישנם בני אדם שחושבים: אם הקב"ה עשה אותנו עניים, אות היא כי אינו אוהב אותנו, שאם לא כן מדוע לא נתן לנו די צרכנו בכבוד? התשובה היא, שיש לקב"ה חשבונות שמיים שאין לנו הבנה בהם, אבל אין ספק שהקב"ה אוהב את העניים, עד כדי כך שהוא אפטרופוס של העניים!

לפנינו מעשה נוסף, על צדקה שהצילה את נותנה ממוות כמעט ודאי:

היה זה לפני מספר שנים. לאחר שערכתי ברית בירושלים, ניגש אלי אדם שהציג עצמו בתור מהנדס בחברת התעופה "אל על", ואמר בהתרגשות שהוא חייב לספר לי ספור שקרה עמו:

יום אחד במהלך עבודתו הוא היה צמא, נגש לקיוסק הקרוב כדי לקנות פחית שתיה בחמישה שקלים, שילם למוכר במטבע של עשרה שקלים וקיבל עודף של חמישה שקלים.

לפתע צדה עינו קופת צדקה שעמדה בקיוסק. נטל את חמשת השקלים שקבל עודף והניחם בקופה.

המוכר שראה זאת התפלא: אדם שאינו שומר תורה ומצוות שם את כל העודף שקיבל בקופה? אותו אדם הבחין בתמיהתו של המוכר ואמר לו: "וכי אינך יודע שצדקה מצילה ממוות?"

לאחר מספר שעות, בערב, נכח אותו אדם בחתונה באולמי 'ורסאי', בו אירע האסון הנורא, שקרסה כל התקרה. רבים קפחו את חייהם באסון זה ועוד רבים נפצעו.

אותו אדם ספר לי שגם הוא היה במרכז האירוע ונפל מהקומה העליונה, אך באותו רגע צץ במוחו המשפט שאמר בבוקר למוכר - "צדקה תציל ממוות", ובאורח פלא הוא ניצל ממוות ויצא בריא ושלם.

זהו כוחה העצום של מצוות הצדקה, שבכוחה להציל את האדם ממוות ממש.

(מתוך הספר משכני אחרים)

נגמרו המשחקים. אני לא מחכה לכלום. לא למחזור הבא. לא למסכת חדשה. ואפילו לא לחודש הבא. באותו חודש כבר ניגשתי למבחן. ידעתי מראש שאני לא אצליח לגמרי במבחן, כי התכוננתי רק לעשרים דף מתוך שלושים...

סדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על המסכתות

הרה"ח ר' אהרן כהן שליט"א

מאמר חובה למי שעדיין לא התחיל!

לפני חצי שנה לא העלה בדעתו הרב י. מ. מחשובי אברכי הכולל דחסידי בעלזא בניו יורק, שהוא יבחן על לימוד ה'דף היומי' במבחן על 30 דף כל חודש!

איך הכל התחיל?

לפני יותר משש שנים עם ההתחלה הנלהבת של רבבות אלפי ישראל במחזור החדש של לימוד ה'דף היומי' זכיתי והצטרפתי ללימוד בקביעות. מעבר לשעות בהם אני זוכה להגות בין כותלי הכולל, שמרתי בעקביות בלי פשרות על הלימוד היומי בלי וויתור ותירוץ עד שברוך השם זה נעשה אצלי כחלק מסדר היום. כל יום מתפללים שלוש תפילות ביום וכך כל יום לומדים לפחות את הדף, בימים הרגילים כמו בימים העמוסים של ערב פסח וכדומה.

במבחנים לא השתתפת?

לא. בחודשים האחרונים, התוודעתי וקראתי את הראיונות המחכימים והמפעימים עם נבחני תכנית 'קניין ש"ס' החשובים, כשיחד עם זה פתאום התחלתי לקלוט ולהבחין בעוד ועוד חברים מהקהילה המתקדמים בלימוד וידיעת התורה. כל אחד בדרכו הוא; זה נבחן על ה'דף היומי' וכמה אפילו נבחנים ב'קניין ש"ס'... בהמשך הכרתי עוד חברים הנבחרים בתכניות שונות הקיימים אצלנו בבעלזא כמו 'אהבת תורה' וכדומה. תחושת ההחמצה שעלתה בליבי לא נתנה לי מנוח ואז הגעתי למסקנה. לא עוד! אני מתחיל להבחן על ה'דף היומי'.

מתי זה קרה?

זה אחד מהנסים שהיה לי. נשמע חיוכו המאושר גם דרך הטלפון החוצה ימים ויבשות. החלטתי יום אחד. נגמרו המשחקים. אני לא מחכה לכלום. לא למחזור הבא. לא למסכת חדשה. ואפילו לא לחודש הבא. באותו חודש כבר ניגשתי למבחן. ידעתי מראש שאני לא אצליח לגמרי במבחן, כי התכוננתי רק לעשרים דף מתוך שלושים. אך למעשה, רק כך יכולים באמת לתפוס את הכיוון והסדר של המבחנים.

בהמשך, סיימו את מסכת מנחות והתחלנו את מסכת חולין, כשברוך השם, כיום, אחר כמה חודשי השתתפות במבחנים אני מרגיש שנכנסתי כבר די טוב לעניין, הלימוד נעשה ביתר בהירות, וכן גם במבחנים אני שולט יותר טוב בחומר וממילא גם ההצלחה...

מהו סדר הלימוד והחזרות?

לא נראה לי שאני יכול לענות על השאלה, הוא מצטנע ומתחמק. אלו הזוכים ונבחרים בתכנית 'קניין ש"ס' יש להם עבר עשיר ובעל ניסיון של עשרות-עשרות מבחנים ואלפי דפים המעידים יותר מהכל, שהדרך מוכחת ומצליחה. אני די חדש על הכביש, בקושי יצאתי לדרך. כך שאני בהחלט בודק את עצמי כל הזמן, ומנסה בכל תקופה את סדר הלימוד והחזרות, בניסיון לראות, מהי הדרך והתכנית הכי טובה והאידיאלית בשבילי.

בכל אופן, בעיקרון בכל יום אני לומד ארבע פעמים את החומר, פעמיים לאט ובבהירות ועוד פעמיים במהירות. כשהסדר הוא כך. לפני תפילת שחרית יש לי חברותא ללימוד הדף ברוגע ובהבנה, כשבערב לפני, אנו עוברים במהירות כעשרים דקות על הדף גמרא כהכנה למחר. כך כשאנו מתחילים בלימוד הקבוע, יש לנו כבר את הרקע הנדרש, מהי הסוגיא ולהיכן חותרת הגמרא, כשכל הלימוד נעשה ברמה הרבה יותר גבוהה ומובנת. בהמשך, אני עובר שוב על הדף ברוגע וביישוב הדעת, כשבערב אני מגיע לחברותא הוותיק ואיתו אני לומד כרגיל את ה'דף היומי' כבשנים הקודמות במהירות יחסית.

בנוסף, אחד מהדברים המקשים על הרבה לומדים, הוא שמטבע הדברים צצים ומתעוררים הערות ואי-הבנות במהלך הלימוד, דבר שעוצר את השטף וההתקדמות. לכך כל הערה או שאלה הצריכה להבנה אני רושם את זה מיד ב'מחברת'. כך גם, אף כשהצלחתי להגיע לתירוץ מקובל, אני מעלה את זה על גבי הכתב באופן מובן בקיצור. כך שבחזרות כשרוצים להיזכר מה היה קשה או מה היה התירוץ. הכל מונח לפנינו.

וזה מספיק למבחן החודשי על כל החומר?

קודם כל. הוא מפתיע אותנו. זה לא מופרך, בלימוד טוב של ארבע פעמים יחד עם הבנה ברורה בגמרא. אפשר לגשת למבחן המסכם על החומר החודשי המועיל לסכם ולרענן שוב את כל החומר, אף שאולי הציון לא יהיה כל כך מרשים.

בכל מקרה, הוא מציין, כפי שהקדמתי. עניין החזרות וההכנות למבחן, עדיין לא סגורים אצלי, כשאני בודק כל הזמן איך אני מצליח יותר. אך מה שאני כבר עושה כמה חודשים הוא שלפני המבחן החודשי, אני משקיע במשך יומיים ולפעמים אפילו הצלחתי ביום אחד, לעבור שוב על כל החומר החודשי.

כמו כן, אני מחפש דרכים לסכם כמה שיותר את הלימוד. למשל הוא מציין רעיון שהבחין בדרך-אגב אצל לומד אחר. בסוגיות מורכבות של כמה וכמה שיטות ואופנים, אני פותח גמרא "ארטסקרול" ("שוטנשטיין") וכדומה, שם יש טבלאות לסיכום הסוגיא. אני מעתיק את מבנה הטבלה ואני יושב וממלא את הטבלה כפי הנראה לעיני, ורק לאחר מכן אני בודק האם סיכמתי טוב. רעיון זה מסייע לי לסכם את הסוגיא באופן ברור ומתמצת. לא מסתיר הוא את התלהבותו. בנוסף, הוא מתוודה, אין מה לומר. אכן בחודשים האחרונים, הרבה זמנים באמצע השבוע או בימי ששי ושבת שהיו בלתי מנוצלים נוספו אצלי בקודש ללימוד וחזרות, כשאני מרגיש שנכנסתי וקיבלתי עול תורה כפשוטו. ללמוד ולדעת.

מה תענה למי שיתעניין אצלך על ההצטרפות לתכניות הלימודים והמבחנים?

ראשית כל. חשוב לי להדגיש ולהבליט. אפילו מי שאין ביכולתו להבחין על הלימוד. כדאי מאוד להצטרף ללימוד יומי קבוע. אין כמו הצטרפות למסגרת לימודית קבועה. אפילו חברי כמוני הזוכים ליישב באוהלה של תורה במשך היום, גם הם ירוויחו הרבה מהצטרפות לתכנית שכזו. מאז שהצטרפתי ללימוד ה'דף היומי', קבלתי עוד חיבור פנימי ואמיתי לתורה הק'. מהסיבה הפשוטה;

כיום, יהיה זה איזה יום שיהיה. ערב יום כיפור או ערב פסח עם ההכנות לחג. אני נזכר עכשיו, נשמע הוא מתלהב. היה זה צהרי יו"ט ראשון של פסח כשכאן בחוץ לארץ מחכה לקראתנו עוד ליל שימורים בעריכת 'ליל הסדר' השני. הבית המדרש היה מלא בלומדי הדף, שהקריבו מעצמם ובאו לבית המדרש לשמור על קביעתם בתורה!

הוא מוסיף ומספר; רק לאחרונה קלטתי את הכדאיות ללמוד את ה'דף היומי' אפילו כשאי אפשר לחזור ולהבחין עליה. לאחרונה עברתי תקופה בו אחד מהמשפחה חלה והייתי מאוד עסוק בנסיעות והשהייה בבית החולים. בלילה אחד, אחר יום ארוך ומתיש, לפני שתחטפני שינה תפסתי את הגמרא והשלמתי את חובתי יומי, לפחות ללמוד את הדף באופן הפשוט ביותר. אחר הלימוד שלא היה ארוך מדי. הרגשתי ששתייתי מבאר החיים, נפשי ונשמתי חזרה אלי. הייתה זו נווה ביתי שהפליטה לעברי כמסיה לפי תומה "חבל שלנשים אין דף היומי!"

ולעצם השאלה; אין בכלל ספק. הוא פוסק בחדות. חבל על כל יום! כל עניין ההצטרפות לתכנית המבחנים של 'דרשו' זה לא רק הסיפוק של ידיעת הלימוד וההרגשה של התקדמות ורכישת קנייני נצח בתורתנו הקדושה. רק כל הלימוד נעשה משהו אחר. זה נעשה לימוד שעל מנת לזכור. ובכלל, הוא מוסיף, מאז שהצטרפתי לתכנית המבחנים, התאמצות בהבנת הלימוד נעשה הרבה יותר קל, כי זה כבר לא עוד 'לימוד חד פעמי' זה משהו שבעזרת השם יישאר איתנו לנצח...

הצעת פז לפניכם. אל תהססו. אל תישארו מאחור. תשקיעו עוד קצת בחזרה על הלימוד וסיכומו. היכנסו לאחד ממוקדי המבחנים של 'דרשו' הפרוסים בכל רחבי העולם היהודי, והצטרפו ללגיטו של מלך המאשרים בעם!

לשליחת תגובות לכותב המאמר,
כתבו ל: a0533185209@gmail.com

המשך מעמוד 9 | הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

למשל כאשר הוא עובר דירה ומעביר את תכולת הדירה הישנה אל החדשה.

בשכונת הבוכרים בירושלים התגורר הגאון רבי יוסף ידיד הלוי זצ"ל. לפני כן הוא היה גר בצפת, שם כיהן כרב וכאב"ד. הוא היה עני מרוד והתגורר בתוך כוך. לא היה בו כסא, שולחן ומיטה. הבית לא היה מטוה, בין האבנים היו שורצים עקרבים ולטאות. הקירות היו בעובי של מטר, והוא ישן בתוך האצטבה העמוקה של החלון בקיר. הוא לא היה אוכל בביתו, מידי לילה היה מכין לו את מנת האוכל, בחצות לילה היה מתעורר משנתו ומתחיל את סדר יומו, נוטל את מנת האוכל ויוצא מביתו עד הערב. מנת האוכל היתה זעומה ביותר, וכללה פרוסת פת קיבר, עם תוספות 'מגוונות': יום אחד מרח עליה מעט גבינה ופעם גרגרי זעתר. בדרך צחות הוא המליץ על כך את הפסוק "או גיבן" - זו גבינה, "או דק" - זו שכבת גרגרי הזעתר.

פעם נכנס גנב אל ביתו של הרב בצפת. הוא היה בטוח שבביתו של הרב ימצא אוצרות, הרי אנשים מפקידים אצלו פקדונות ותרומות. הוא התגנב פנימה, חיפש וחיפש ולא מצא מאומה. חשב הגנב בלבו: אולי הרב מחביא את החפצים היקרים למראשותיו. כשהרב ישן שנת ישרים, הוא פשפש ליד ראשו של הרב ומצא שם שקית עם פרוסת לחם.. הוא נטל את השקית, כדי שירגיש שהוא לא יצא בלי כלום... בחצות הלילה קם הרב כהרגלו, נטל ידיו והתכוון לצאת מביתו לעוד יום של לימוד תורה ונשיאה בעול הדיינות והרבנות. הוא רצה לקחת את שקית האוכל, חיפש וחיפש, אך היא נעלמה כאילו בלעה אותה האדמה. כשראה את הבית ההפוך הבין שגנב ביקר בביתו בלילה. הרב חשב בלבו: איזה גנב זה? לפחות היה משאיר לי חלק מהאוכל ממתי גנב נוטל את כל תכולת הבית ולא משאיר מאומה?... (קטעים מתוך הספר 'דורש ציון' בראשית)

היה זה מחזה מסעיר ונורא הוד, בחדר השינה של הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע, באמצע היום, נראה הרבי הקדוש מוטל על הארץ במרכז החדר, וזוחל לאיטו לכיוון המטבח... - מה קרה לו לצדיק? האם לא חש בטוב? האם משהו אינו כשורה?

ומהו התירוץ המתוחכם שהציל חיים?

הרה"ח ר' אשר קובלסקי שליט"א
"את העני עמך..." (שמות כ"ב, כ"ד)

אחד הדברים שכל לב יהודי חפץ בהם באמת ובתמים, הוא לסייע ולעזור לידיד הנתון בצרה. כל נפש יהודית שואפת לסייע לזולת, לעמוד לימין מכר או בן משפחה, או לתמוך ביהודי הזקוק לעזרה. הרי כל אחד מאיתנו זקוק לפעמים לעזרה, אם בעצה טובה, אם בסיוע פיזי, אם במימון כלכלי, ואם בכל נושא אחר. לכל אחד מאיתנו יש דאגות ומצוקות המעיבות עליו, ונזדקק לעיתים לעזרה מאחרים, שבעצם - מאוד רוצים לעמוד לימין ולעזור לנו.

הבעיה היא שלא כולנו יכולים אכן להציל את המצב. לפעמים ניתקל בידיד הזקוק לעזרה כספית - אך אין בכוחנו הכספי לסייע. לפעמים ניתקל במי מבני הבית או המשפחה הקרובה הזקוק לעזרה, אך אין בידנו הכישורים והידע המקצועי הרלוונטי. לא פעם ניתקל בשכן או במכר קרוב או רחוק, המתמודד עם בעיה המעיקה עליו, אך אין לנו כיצד לסייע לו. כלומר, עם כל הכבוד לרצון הטוב הקיים בכולנו, פעמים רבות מאוד אין לנו את היכולות, הכישורים או הידע המתאים, כך שהרצון לסייע נותר בגדר רצון בלבד.

הנה תגלית מרגשת ומעוררת מחשבה, שכדאי כל כך להכירה: כל אדם, באשר הוא, גם אם הוא נטול כל יכולת, תבונה או מומן, יכול לסייע לכל יהודי. כן, כל אחד מאיתנו, גם אני ואתה, יש לנו במה לסייע, יש לנו כיצד לעזור, יש בידנו את היכולת לתמוך. ישנה עזרה ייחודית, מקילה מאוד, מרגשת מאוד, מסייעת במאוד מאוד - שהיא בידיים של כולנו.

לעזרה הזאת יש שם, 'נושא בעול עם חברו'. יהודי רואה יהודי אחר מתמודד, דואג, לחוץ או מפוחד - הוא יכול הרבה להקל עליו אם רק יטה לו אוזן, יקשיב למה שעובר עליו, יזדהה עם הכאב ויחוש את עומק המתח. כי המצוקה הקשה ביותר היא לחוש בודד מול בעיה, להרגיש לבד מול מצוקה. כשמקשיבים לחבר שבמצוקה, כשמעניקים לו את התחושה שהכאב שלו משותף לעוד אנשים - הדבר מחולל הקלה נפלאה, מעניק כוחות רעננים, ומזרים אנרגיות חדשות.

התגלית הזו נחשפת בפרשת השבוע הנוכחית, כשהתורה מלמדת את המצוה להלוות כסף לעני, ונוקטת בביטוי חריג - 'את העני עמך'. במילה 'עמך' מגלה רש"י משמעות עמוקה, נסתרת ומרגשת: מעבר

להוראת התורה להעניק את ההלוואה, יש כאן אמירה שעל המלווה לחוש את עוניו ואת מצוקתו של מבקש ההלוואה, לראות את עצמו כאילו הוא העני ממש!

על כך דרש הסבא מקלם זצ"ל, והעלה פנינה נאה ומרגשת. לכאורה, היה ניתן לחשוב בדיוק להיפך, הרי אם אדם יחוש כעני ממש - שמא ואולי לא ירצה לתת הלוואה, הרי כל הסיבה שהוא נותן את ההלוואה היא רק משום שהוא עשיר ואילו חברו עני? אם כן, מה טעם נדרש העשיר לחוש עני טרם נתינת ההלוואה לעני האמיתי?!

ברם, בהתבוננות זו נחשף סוד יקר, כי אין די בכך שהעשיר מבין את העני. כדי להעניק עזרה מכל הלב, כדי לסייע לזולת עם כל הרצון הטוב - על המסייע לחוש את תחושותיו של מבקש הסיוע, להרגיש ולהזדהות עם ההרגשה של מי שמבקש את עזרתו, וכך ייטיב לשלב בעזרה - תמיכה רגשית יקרה ואהובה, שתסייע לעני לא פחות מהתמיכה הכספית בו!

לא תמיד זה קל - כי בחשיבה הרווחת, אנשים נוטים להדחיק מחשבות מצוקה של עצמם ושל אחרים. אנשים פחות אוהבים להרגיש ולחוש חוויות לא נעימות. אין ספק שכל לב מעדיף להימנע מתחושה של דאגה, מצוקה, מתח או לחץ העובר על הזולת. אך למרות זאת, זוהי זכות גדולה ליהודי להקשיב ולהזדהות עם הכאב של זולתו, כי הדבר מקל עליו מאוד מאוד!

וככל שאדם מרגיש, חווה וחש על בשרו את כאב זולתו, ככל שהוא מתמסר יותר להקשיב לו, לשמוע את אנקתו, לחוש את העובר עליו - כך מלבד ההקלה עליו בעצם ההקשבה והאכפתיות, הוא

מסוגל גם להעלות ברעיונו דרכים ועצות נוספות שיקלו על חברו המתמודד, כי זה נהיה אינטרס אישי שלו!

הבה נזכור זאת, כי בכל עת יהודים סביבנו זקוקים לעזרה. אדם מתקשה בחינוך ילדיו, מתמודד עם מצוקה רפואית, חווה לחץ כספי, או מודאג ממשוהו שלא הולך לו כשורה, לכולנו החובה והזכות, היכולת והאפשרות לעמוד לצידו, בעצם ההקשבה, בעצם הדאגה, באמפתיה שנביע, בהזדהות עם הכאב. וככל שנעשה זאת ביתר שאת - כך נזכה להקל מעלינו את המשא, ולסייע לו באמת לצאת מצרתו ודאגותיו לחיים שלווים ומאושרים!

70 דרכונים מזוייפים...

היה זה בשנת התרע"ו. השלטון הטורקי נאבק על מעמדו בארץ ישראל מול המנדט הבריטי ששאף להתבסס ולשלוט בארץ. באותה תקופה היה הצבא הטורקי חלש ונטול כוחות, וכל צעירי ארץ ישראל גויסו אליו בכפיה, כדי לצאת להילחם בידים חשופות בצבא האנגלי החזק, כשלכולם ברורה המשמעות: הרג המוני בידי הצבא הבריטי...

באותן שנים חי בירושלים הגאון רבי חיים לייב אויערבאך זצ"ל, אביו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, וחמיו של הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל - מפיו הובא הסיפור בספר 'שיח יוסף'. רבי חיים לייב כבר היה מבוגר שאיש לא העלה בדעתו לגייסו לצבא, אך הוא הביט בחרדה בצווי הגיוס שנשלחו לכשבעים אברכים צעירים, והבין כי סכנה נשקפת לחייהם.

רבי חיים לייב לא נתן תנומה לעפעפיו, ועשה כל מאמץ כדי להצילם. כשהוא משקיע מאמץ גדול והון תועפות, הצליח להגיע לשגרירות הפרסית בירושלים, ושם הצליח בעורמה להשיג עבור המגויסים 70 דרכונים פרסיים, המעידים על אזרחות פרסית. את הדרכונים חילק לאברכים הצעירים, וכך הם ניצלו מגיוס בכפיה בשל היותם תושבי חוץ.

אך הטורקים 'הריחו' שמשוהו אינו כשורה. הרי לא יתכן שבדיוק כל 70 האנשים שזומנו לגיוס - כולם אזרחי פרס ופטורים משירות צבאי. משהו היה נראה להם חשוד, והם פתחו בחקירה שגילתה מי בדיוק עומד מאחורי התרגיל המבריק הזה שפטר את כל 70 האברכים מגיוס בכח, הלא הוא הגאון רבי חיים לייב.

למעשה, בכך נחרץ דינו. כל מי שמשותף פעולה כדי לעודד עריקה מהצבא - אחת דינו למוות. הטורקים הרשעים לא בזבוז זמן, ויצאו למסע חיפושים קדחתני בירושלים הקטנה של אז. עד מהרה הצליחו לגלות את מקום המחבוא בו הסתתר רבי חיים לייב מפניהם, והביאוהו למעצר לפני המשפט, כשלכולם ברור מהו העונש הנורא והאכזר המצפה לו...

'בית המשפט!' - קרא השופט והלם בפטישו על השולחן. רבי חיים לייב התייצב כשאמונה יוקדת בוערת בקרבו כי לא ייזק, אף שכל הסימנים מראים את ההיפך... מחוץ לבית המשפט, הרעישו חבריו וילדי תשב"ר את העולם כולו בזעקות תפילה וקריאת תהלים נרגשת, והכל קיוו כי בכך יצליחו לחלץ את רבי חיים לייב מהגרדום...

אך רבי חיים לייב עצמו לא נרתע כלל. בטוח בה' ובעובדה כי לא יאונה לו רע, התחיל לענות לשאלות השופטים אחת לאחת. הוא הודה כי סיפק דרכונים פרסיים, ורק טען כי האנשים הללו באמת פרסיים במקורם, וזכאים לקבל דרכונים פרסיים על פי החוק. כשנשאל כיצד יתכן הדבר שהפרסיים הללו בהירי עור בעוד הפרסיים כולם כהי עור, השיב רבי חיים לייב בהתחכמות מעושה: 'נו, הלא זה ברור. הם כולם בנים למשפחות רוסיות בהירות עור, אלא שבעת לידתם שהו בפרס כדי להינצל מגזירת הגיוס לצבא הרוסי. לפיכך זכאים הם לדרכון ולפטור מלא משירות בצבא הטורקי, כי פרסיים המה!'

השופט שמע את התירוץ המתפתל, וקבע על אתר: 'התירוץ אותו אני שומע עכשיו, מצוץ מן האצבע, הוא שקרי מיסודו. ובכל זאת - מי שמוחו הגאוני יכול להמציא תירוץ שכזה, מי שהוא בעל כשרונות לדמיין תירוץ כה מורכב, ראש כה חכם - חבל להשליכו לקבורה בארץ, הרי עדי לגדולות... הבה נותירו בחיים!' - קבע, וחתם את הדין...

אותו היום הפך ליום ששון ושמחה בירושלים. כל רבני העיר ואנשיה התקבצו להודות לה' על הנס הפלאי, על כך שרבי חיים לייב הצליח להינצל מגזר דין כה קשה, וחיוו ניתנו לו לשלל. ורבי חיים לייב שזכה בחיים, הכריז בהתרגשות ובהודיה עמוקה:

'הרי פשוט שכשיהודי מסתכן למען יהודי אחר הנתון בסכנה, הוא זוכה בישועה שמימית במצוקתו שלו. והלא אני לא דאגתי לעצמי... יהודי המתמסר להצלת אחיו, העושה הכל כדי להעניק להם אפשרות חיים למרות צו גיוס המרחף מעליהם, ברור שבורא עולם ישלם לו כגמולו הטוב ויציל את חייו. כי 'כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים', והנושא בעול עם חבריו ומסור לעזרתם - יד השם תהיה עמו לעזורו!'

הסיפור הזה מלמדנו, עד כמה מגיעה חובת הנשיאה בעול עם החבר. כדי לסייע לזולת כראוי, צריך לחוש את מצוקתו ממש, להרגיש את העובר עליו. וכשיהודי נושא בעול עם חברו וחש את מצוקותיו כאילו הן שלו - הוא גם מצליח למצוא דרכים מקוריות לסייעו, וגם ה' עמו לעזורו להוציא תוכניתו זו מן הכח אל הפועל!

לפעמים אנו עומדים בפני מצב, שהעזרה לזולת או הדאגה עבורו, עלולה להיות לא נחמדה, לא נוחה, דורשת הקשבה ומאמץ. במצבים כאלה, הבה נעמיד לנגד עינינו את דמותו של רבי חיים לייב אויערבאך זצ"ל, שמסר את נפשו למען אחיו, להיות עמם בצרתם ולעשות הכל כדי להצילם. הבה נתמסר למען הזולת, לשאת בעולם, לעשות הכל למענם, וכך נזכה לסייע להם באמת, ובורא עולם ישיב לנו כגמולנו ויזכה אותנו בחיים רגועים ושלווים, שמחים ומאושרים!

הרבי זוחל על הרצפה...

היה זה מחזה נורא הוד, שהחסיד פעימה מלב רואיו, וקרע את עיני המתבוננים בו בתמהון ובבלבול רב. בעיצומו של יום, בשעת צהריים מאוחרת, נראה לפתע המחזה הזה, מעורר התמיהה והבהלה: על יד המיטה, בחדר השינה של הרה"ק רבי יוחנן מטאלנא זי"ע,

סיפור נפלא זה, המופיע בספר 'אמרתך חייתני', מלמדנו עד כמה חשוב באמת לחוש את כאבו של הזולת. לפעמים הוא אפילו לא יידע מזה, הוא לא ירגיש את הענין. אך כדי לפעול באמת למענו עם כל הלב, כדי להתפלל עבורו בהתלהבות ועם כל הנשמה - חייבים להתחיל בהזדהות עם כאבו האיש הנורא, רק אז ניתן לפעול בעבורו.

וגם אם לא נוכל לפעול עבורו דבר, וגם אם אין בנו את הכוחות, היכולות, הכישורים והאפשרויות להצליח להושיעו מצרתו - עצם העבודה שיהודי הנתון בצרה יודע שמישהו אתו, חולק עמו את כאבו וחש את מצוקתו, יש בה הקלה גדולה שלא ניתן לתאר, והיא מאפשרת לאדם הנאנק מרווח נשימה ותחושה טובה שאנשים אתו! הבה נחשוב כיצד נוכל לשאת בעול עם חברינו, לחוש את כאבם ולהרגיש בצרתם. כי זוהי העזרה הגדולה באמת, זהו הסיוע שכולנו מצפים לו!

מיטת בית החולים והמיטה בבית...

כשחלתה רעייתו של הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, היא אושפזה בבית החולים. בני משפחתו של הרב הציעו לבוא ללון עמו בבית, שכן גם הרב כבר לא צעיר, וראוי כי מישהו יישאר ללון עמו בבית. אך הרב סירב בעקשנות, ולא הסכים בשום אופן שמישהו ילון עמו, וכל התחנונים וההפצרות לא הועילו...

לימים, התבררה הסיבה המסעירה, שהובילה להחלטתו זו של הרב. לכל אורך התקופה בה שהתה הרבנית בבית החולים, נהג בעלה הרב בהתנהגות מעוררת השתאות: לא פחות ולא יותר, הוא הסיר את מזרנו ממיטתו והניחו על הרצפה!

ואת ההנהגה הזו ביקש להסתיר, ולכן לא רצה שמישהו יישן עמו באותם ימים. אך כעבור זמן הדבר נחשף, ואז הסביר הרב בפשטות: 'הלא רעייתי ישנה בבית החולים בחוסר נוחות, במיטה שאינה שלה, בתנאים שהיא לא רגילה להם. איך אני מסוגל לישון במיטה נוחה בתנאים הרגילים שלי, בלי לחוש במקצת את העובר עליה, בלי להרגיש קצת חוסר נוחות!'

כי כשאדם באמת מרגיש את השני - הוא לא יכול להמשיך את שגרת חייו כרגיל, כשחברו מתמודד, נאנק ונאנה. הוא רוצה לחוש את כאב הזולת, חשוב לו לחוות את העובר עליו בתחושה האישית שלו. כי זו הנשיאה בעול הנדרשת, עם בני משפחה קרובים, וגם עם חברים ומכרים.

הבה נאמץ את הגישה הזו, בכל המתרחש בתוך הבית פנימה. נחוש את העובר על בני ביתנו, את הדאגות, המצוקות, הלחצים. זוהי נוסחה בטוחה לעמוד לעזר ולסיוע ככל האפשר, וגם לולא זה - זו דרכו של יהודי, זו שאיפתו!

נראתה דמותו שכובה על הרצפה, זוחלת תוך כדי שכיבה. ממש כך, באמצע היום, הרבי הקדוש מוטל על הארץ במרכז החדר, וזוחל לאיטו לכיוון המטבח... - מה קרה לו לצדיק? האם לא חש בטוב? האם משהו אינו כשורה? מה גרם לו להגיע למצב בו הוא שוכב על הארץ וזוחל כתינוק?

עד מהרה התיישבה התמיהה: הרבי הקפיד מאוד מאוד על הוראת הרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע שלא להוריד את הרגליים מהמיטה לפני נטילת ידיים. הרבי עמד והזהיר על כך אינספור פעמים, בהטעימו כי הטומאה השורה על הידיים לאחר השינה חמורה מאוד ומשפיעה לרעה על היום כולו, ולכן כה חשוב להקפיד על נטילת ידיים דווקא לפני הורדת הרגליים מהמיטה!

הרבי עצמו הקפיד על כך לא רק בשנת הלילה - שלא היה עולה על יצועו לפני שווידא כי מוכנים עבורו מים לנטילת ידיים בשחרית, אלא גם בשנת הצהריים. ובאותו היום, למרבה הצער, שכחו מקורביו ובני ביתו להכין לו מים לנטילה כשיקום ממנוחת הצהריים, וגם כשהתעורר - למרבה התמיהה והפלא, איש לא שם לב לזעקותיו ותחינותיו. כשנוכח הרבי כי התעורר ואין לו מים לנטילת ידיים - לא העלה ברעיונו בדל של מחשבה לקום מהמיטה ללא נטילה...

לכן החליט הרבי, כי יפיל את עצמו על הרצפה, ויזחל תוך כדי שכיבה לכיוון הכיור. הוא לא ניף את רגליו על הארץ לפני נטילת ידיים ויהי מה, גם במחיר זחילה איטית ומאוד לא נוחה, בוודאי עבור אדם בגילו ובמצבו!

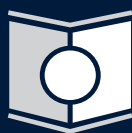
כשבני ביתו גילו זאת ונחרדו, חיש קל הביאו לפניו מים ליטול ידיו, ואכן, תוך כדי שכיבה, נטל הרבי את ידיו, כמנהגו מקדמת דנא. ואז, לאחר המחזה הנורא הזה, כשהכל מסביבו מבינים את גודל חשיבות נטילת ידיים לפני הורדת הרגליים מהמיטה, התיישב הרבי והחל מהרהר: 'למה בעצם קרה לי כדבר הזה? כיצד יתכן שאיש לא זכר להכין לי מים ואיש לא נענה לקריאותי, נראה שמשמים גלגלו שאיאלץ לשכב על הרצפה ולזחול בקושי', הרהר.

ואז, כך סיפר למקורביו, היכתה בו ההכרה. אחד ממתפללי בית מדרשו בשכונת בית וגן הירושלמית, נעצר על לא עוול בכפו, והושלך במעצר בתנאים קשים מאוד, כשהוא כבול ואזוק בידיו וברגליו. הרבי לא נח ולא שקט באותם ימים, עלה ובא אל כל איש ציבור ובפני כל עורך דין, וביקש והתחנן על 'פדיון שבויים' של אותו יהודי, המוחזק במעצר ללא כל סיבה.

'באופן מעשי', העיד הרבי, 'עשיתי הכל למענו, והרבה מעבר. לא נחתי לרגע ולא שקטתי לשניה. אבל לא הרגשתי את העובר עליו, לא חוויתי על בשרי את מצוקתו, לא חשתי על גופי את המועקה של להיות כבול, מוגבל, כמו אסיר בכלא. לכן זימנו לי משמים את ההזדמנות לחוש את כאבו של ידידי, להרגיש בתחושה אישית שלי את מה שעובר עליו, כדי שאוכל לפעול למענו ולהתפלל עליו מעומק הלב...'

שליחת תגובות לטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי:
במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל שלך: dirshu@dirshu.co.il

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית להיוזק

ועידוד לימוד התורה

הופיע חדש!

'לקראת שבת מלכתא' שמות חלק ב'

הכרך הרביעי בסדרת הספרים המצליחה
עכשיו בחנויות הספרים המובחרות

ניתן להשיג בחנויות הספרים ובמשרדי 'דרשו': 02-5609000

כיצד פתח הגאון ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל לחברותא שלו שלחץ בטעות בליל שבת על פעמון דלתו? ומדוע טרח רבי חיים עוזר, להראות ליהודי את הכתובת המדויקת שחיפש?

מדוע פרשת 'משפטים' היא הפרשה של רבי ישראל סלאנטר?

הרב בנימין גולד

"וְאֵלֶּה, הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לִפְנֵיהֶם וְגו'" (שמות כ"א, א'-ב')

דבר פלא הוא עד מאד! פרשת משפטים בה מבוארים המצוות והחייבים שניתנו לישראל, פותחת במצוות שחרור עבדים! וכי לא היה ראוי לפתוח במצוות יותר מרכזיות? כמצות שמירת השבת והמועדים המופיעים בהמשך הפרשה? האם לא היה ראוי לפתוח בחייבים שבין בני אדם בני חורין? מדוע מנתה התורה את מצוות שחרור עבדים כמצוה הראשונה בפרשת המשפטים בהם נצטוו ישראל? התמיהה אף גדולה יותר, מהמבואר בהפסדת הפרשה, שמצוה זו של שחרור עבדים, נצטוו ישראל כבר ביציאתם ממצרים! מלבד ציוויה בהר סיני! מדוע?

דבר גדול באה ללמדנו התורה בזה!

פרשת משפטים עוסקת בענינים שבין אדם לחברו ובהירות בממון חברו, ללמדנו את הזהירות הנצרכת בכבוד השני ובממונו! וכדי להדגיש בפנינו עד כמה צריכה להיות הזהירות לכל אדם באשר הוא, פתחה התורה בדיני עבד - שהוא האדם הבזוי והשפל - גם אותו צריך לכבד ולהזהיר בכבודו! כל אדם באשר הוא אדם יש להזהיר מאד בכבודו!

זה התורה באה ללמדנו - הזהירות בכבוד השני, היא בלא קשר למעמדו ותפקידו, כל אדם באשר הוא אדם, יש לכבדו ולהזהיר מלפגוע בו בגופו בנפשו ובממונו!

לכך גם ציותה התורה על מצוות העבדים מיד ביציאתם ממצרים, מבאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, כי מיד כשהשתחררו בני ישראל מעבדות, כשטעם העבדות והשפלות עדיין בפייהם - אז מצטווים על כבוד העבדים, להבין כמה כל אדם באשר הוא - אדם הוא!

לא לחינם אמרו חכמי דורו של מרן רבי ישראל סלאנטר זצ"ל שנפטר בשבוע של פרשת משפטים, כי זוהי הפרשה שלו! הוא שטרח כל חייו להחדיר את ענין המוסר והמידות שבין אדם לחברו - 'זוהי הפרשה שלו'!

זצ"ל, שפעם הלך ברחוב עם קבוצה מתלמידיו, ניגש יהודי לר' חיים עוזר ושאל: האם כבוד הרב יודע היכן כתובת פלונית? ר' חיים עוזר ענה לו בחיוב, והסביר ליהודי שכתובת זו נמצאת בצד השני של העיר מהלך של מחצית השעה, ולא הספיק היהודי לברר עוד פרטים כיצד מגיעים ואיך, ומיד נטל ר' חיים עוזר את ידו של אותו יהודי והתחיל ללכת איתו את כל הדרך עד שהגיעו לאותה כתובת, ונפרד ממנו היהודי בהכרת טובה. תלמידיו שהיו מופתעים עד מאד מהנהגה זו של רבם, המתינו עד שנפרד מהיהודי, ואז שאלוהו? מדוע טרח הרב ללכת עם היהודי את כל הדרך? וכי א"א לומר לו את הכיוון שעליו ללכת, ואף אם רחוקה הדרך הרי באמצע יעצור וישאל עוד משהו עד שיגיע לכתובתו? וכי כך צריך רבן של כל בני הגולה שזמנו כה יקר לטרוח? ענה להם ר' חיים עוזר: וכי לא שמתם לבכם לכך, שיהודי זה מגמגם? הלא ראיתם את הבושה הגדולה שהיתה בפניו כשהציג את שאלתו בקושי רב בפנינו! נו, אם הייתי מראה לו את כיון הדרך, והיה צריך באמצע הדרך לשאול עוד אדם כיצד להגיע, ואולי אף פעמים מספר, כמה בושה גדולה היתה ליהודי הזה? שווה היא כל הטרחה ללכת את הדרך הארוכה, ולהראות ליהודי את הכתובת המדויקת, העיקר למנוע בושה נוספת מהיהודי הזה!

הגאון המופלא ר' אברהם גניחובסקי זצ"ל נודע מאד במידת ההתחשבות בזולת שלו: מעשה נפלא היה בליל שבת אחד, כשאר

מסופר על רבן של כל בני הגולה מרן רבי חיים עוזר גרודזינסקי

הדבר היה נראה מוזר מאד לחברותא, ששנים לומד עם הגאון זצ"ל ואף פעם לא קרה כדבר הזה, ובפרט לגאון ר' אברהם שהיה ידוע בהתמדתו בתורה ומיעוט השינה שהיה מנת חלקו, ובכזו שעה מוקדמת בודאי אין דרכו בכך ועוד בבגדי שינה? לבסוף התברר, כי הגאון ר' אברהם, שמע את צלצול הפעמון, והבין שהחברותא טעה ובשוגג לחץ על הפעמון בשבת, והנה עכשיו אם אפתח לו הרי הוא ירגיש בושה, וכדי למנוע זאת, עשה עצמו הגאון ר' אברהם, שכאילו הוא נרדם, ולבש בגדי שינה, והראה עצמו כמי שישן, ואז החברותא יבין שהרב לא שמע כלל את הצלצול כי ישן. עד כדי כך הקפיד הגאון ר' אברהם זצ"ל על חשש פגיעה בזולת, שהעדיף לבייש את עצמו שהלך לישון בשעה מוקדמת מה שלא היה רגיל בו אף פעם והעיקר שלא לבייש את החברותא.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב בנימין גולד, כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

הגיע אליו החברותא שלו שלמד איתו שנים בליל שבת, והנה בליל שבת זה הגיע החברותא ובטעות במקום לנקוש בדלת, הוא לחץ על כפתור הפעמון... וקול הצלצול נשמע בכל ביתו של הגאון זצ"ל. החברותא נחרד מהטעות שקרתה לו, וכשהוא מסתפק האם לסבת על עקבותיו מרוב בושה, החליט לבסוף להישאר ולא להפסיד את הקביעות עם הגאון ר' אברהם זצ"ל, ונקש על הדלת והמתין, אבל בשונה מכל הפעמים שמיד הפתחה הדלת, הפעם שקט... אין קול ואין עונה.

החברותא נקש שוב ויותר חזק, כי ראה שיש אור בבית ואף היה נראה לו ששמע את קולו, הוא נקש שוב בחוזק, ואכן לאחר כמה דקות נשמעו רעשים, ודלת הבית נפתחה.

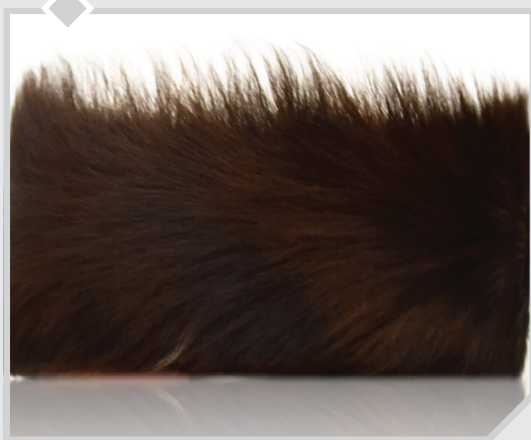
בפתח עמד הגאון ר' אברהם זצ"ל, כשהוא בבגדי שינה, ונראה כאחד שקם ממיתו משינה עמוקה, ואז הוא אומר לחברותא בנימה של התנצלות: 'אני מבקש סליחה אם נאלצת לנקוש בדלת הרבה זמן, לא נעים שנרדמתי מעט ולכן לא קמתי מיד לפתוח הדלת'.

מהו המקור לחבוש על הראש "שטריימל" בשבת?

"וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר דָּבַר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע" (שמות כ"ד, ז')

בספר 'פרי צדיק' (לרבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל - שושן פורים אות א), מביא את הגמ' (שבת פח.) "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו שישים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל וקשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע". וביאר שענין "נעשה" הוא מעשה המצוות בפועל, ו"נשמע" הוא העסק בתורה, להיות הלב שומע לדברי תורה, ומוכיח שם מהמדרש שגם לאחר שחטאו ישראל בעגל, בכל אופן הכתר של "נשמע" נשאר לנו על ידי עסק התורה.

וכתב שעל זה נתפשט המנהג בישראל, ללבוש בשבת על הראש כובע משונה בתוארו, מאותו שלובשים בימי החול, והוא מקיף הראש כעין עטרה, מה שאין כן בשאר הבגדים, שמחליפין אותם רק במה שלובשים בגדים חשובים יותר ולא בתמונה אחרת מיוחדת לשבת, מפני שהתורה הרי ניתנה בשבת, והכובע ירמוז על "כתר תורה" שניתן לנו בשבת מצד "נשמע" כנזכר לעיל.

והוסיף שעל סמך זה, יש נוהגין ללבוש על הראש גם בט"ו אדר [שושן פורים] כובע זו של שבת, והוא לרמז דברינו הנזכרים לעיל, מפני שבשושן נפעל בו הנס על התחדשות הנשמע בדברי תורה, וכמו שאמרו 'הדר קבלוהו בימי אחשוורוש מאהבת הנס', וביחוד ביום זה יום טוב של שושן שהיה התיקון על קלקול העצלות בדברי תורה, ועל ידי מחיית עמלק ביום מחר, הוחזר לנו הכתר של נשמע.

קב ונקי
הרב צבי וינברג

הרב נתן את רשותו להכניסם לחדרו, ובינתיים עד שנכנסו, הוריד הרב את הטלית שהיה עטוף בה עד למטה מגבות עיניו, וכשהם נכנסו לא לחץ את ידיהם לשלום, ואף לא הזמין אותם לשבת, ובנימה קרירה החל היישר בדיון

מה עשה הרב בערכאות של עכו"ם בעיצומו של חג השבועות?

יעץ לו שיגיש ערעור לערכאה העליונה היושבת ב'פטרבורג' - עיר הבירה של 'רוסיה', והבטיח לו שיבוא להעיד לטובתו. ויהי היום ומועד המשפט נקבע בדיוק ליום חג השבועות בשעה 10:00 בבוקר.

כדי להבין את המשך הספור, נציין שחג השבועות אצל ר' חיים ליב, לא היה דבר של מה בכך. כולו היה אחוז שרעפי קודש, פניו בערו כלבת אש מגודל שמחת התורה. מכריו ציינו כי מי שלא ראה את ר' חיים ליב עולה לתורה בחג השבועות, לא ראה 'קבלת תורה' מימיו. לכל היה ברור שר' חיים ליב לא יעזוב את העיר ביום קדוש זה, ויסע לפטרבורג ויבלה את זמנו בבית משפט, במקום לנצלו בבית המדרש. אך להפתעת כולם, ר' חיים ליב עזב את העיר בערב חג השבועות ונסע לפטרבורג הבירה, ובעיצומו של החג הקדוש, בשעה 10:00 בבוקר התייצב בבית המשפט, והעיד לטובת הרוקח.

כאשר שב לסטוויסק, באו לפניו תלמידיו ושאלו אותו לפשר מסירותו לטובת הרוקח, עד כדי שעזב את העיר ביום קדוש זה כחג השבועות, ובמקום להתפלל בבית המדרש, העיד בבית המשפט... ענה ר' חיים ליב כנגד המתמיהים: 'מדוע תתפלאו על מעשי?! הרי זו 'מכילתא' מפורשת, 'לא תטה משפט אביון בריבו - אביון הוא במצוות', ואם כן הרי פשוט, אילו לא הייתי נוסע לפטרבורג להעיד לטובת הרוקח, הרי הייתי עובר על לאו מפורש בתורה...'

הגאון רבי ברוך עפשטיין זצ"ל בעל ה'תורה תמימה' מספר בספרו 'מקור ברוך' על דוד זקנו הר"ר שמעון זימל הלוי עפשטיין זצ"ל

הרב ישראל ליוש

"לא תטה משפט אביון בריבו" (שמות כ"ג, ו')

תניא, אבא חנן אומר משום רבי אלעזר, ברשע הכתוב מדבר, רשע וכשר עומדים לפניך בדיון, שלא תאמר הואיל ורשע הוא אטה עליו את הדיון, תלמוד לומר: 'לא תטה משפט אביון בריבו' - אביון הוא במצוות'. (מכילתא)

'וכי יעלה על לבו של דיין אמת' - שאל הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל - 'להטות את הדיון, בגלל שהמתדיין העומד לפניו הוא אדם רשע? הרי זו עשיית שקר גמור, ומדוע צריך פסוק מיוחד בתורה כדי ללמדנו שלא לעשות כן?'

אלא - תי' ר' שלום - נתאר לעצמנו, שני בעלי דינים באים לפנינו לדיון, האחד, מפורסם כצדיק גדול, וחבירו גדול ומפורסם גם כן, אבל לא בצדקותו אלא ברשעותו. הרי ברור לגמרי שאם מוטל עלינו להכריע מי הצודק, מיד נטה לומר שהצדק עם הצדיק. זאת באה התורה ללמדנו, אל לנו לקבוע כך מלכתחילה, ולהכריע את הכף לרעתו של הרשע הידוע ברשעותו. אלא בשעת הדיון, עלינו להביט על שניהם כאל רשעים, ולדון את המקרה לגופו של ענין.

ר' שלום תיבל ביאור זה במעשה שהיה אצל הגאון רבי חיים ליב מסטאוויסק זצ"ל שהיה נערץ מאוד על כל מכריו. אף הגויים בסביבתו באו אליו לדיון, ונמנעו מלדון בבתי המשפט, כי סמכו יותר על ר' חיים ליב שיוציא דין אמת וצדק.

פעם פרץ סכסוך ממוני בין ראש הקהל של סטאוויסק לבין רוקח העיירה, ועל אף שזה האחרון לא היה שומר תורה ומצוות, והיה נמנה בין המשכילים מברלין, מכל מקום הוא בא לדיון תורה אצל ר' חיים ליב.

לאחר ששמע ר' חיים ליב את הצדדים, פסק לזכותו של הרוקח ולחובתו של ראש הקהל. ראש הקהל לא קיבל את הדיון, וכעס מאוד על שהרב מזכה את הרוקח, בהיותו ידוע כמחלל שבת היחיד בעיר. בא הרוקח לפני הרב, וסיפר לו שראש הקהל אינו מציית לדיון, ומסרב לקיים את דברי הרב. בשמוע הרב כדברים האלה, התיר לרוקח לתבוע את ראש הקהל למשפט בערכאות של הגויים.

מועד המשפט הגיע, והשופט הגוי אשר אין דעתו ישרה, פסק הפוך מה'דין תורה' וזיכה את ראש הקהל וחייב את הרוקח. שוב בא הרוקח לר' חיים ליב וסיפר לו את אשר ארע בבית המשפט. הרב

שהיה גביר מפורסם ובעל צדקה גדול, והיה מנהל עסקיו עם שותפו הר"ר קאפל הלפרין זצ"ל, שגם הוא כשותפו נתפרסם במעשי הצדקה שלו.

פעם היו שניהם בעיר 'ביאלסטוק' ונתעורר ביניהם דין ודברים על אחד מפרטי הסכם השותפות שביניהם. והחליטו לברר את הענין אצל המרא דאתרא הגאון רבי משה זאב מרגלית זצ"ל, בעל ה'מראות הצובאות' ושו"ת 'אגודת אזוב', שהיה אחד מגדולי הדור ההוא, ונתפרסם שמו לתהילה בקשרי תורה וידידות עם גדולי עולם. כשהגיעו השותפים לחצר ביתו של הרב במרכבה הדורה, כיאה למעמדם הרם, הבחין בהם שמשו של הרב מבעד לחלון הבית, ומרוב התרגשות מבואם של שני נכבדים אלו, רץ אל הרב והודיע לו על בואם של האורחים המכובדים. הרב לא התפעל כלל מדברי השמש, ובשלוות הנפש הורה לו להכניסם אל מסדרון הבית, לתלות שם את מעיליהם, ולהכניסם אל חדרו.

השותפים שוחחו עם השמש, ולאחר שדרשו בשלום הרב ובמעשי כעת, ביקשו מהשמש שיודיע לרב שהם באו אליו ל'דין תורה', בעקבות דין ודברים שנתגלה ביניהם בענין השותפות.

הרב נתן את רשותו להכניסם לחדרו, ובינתיים עד שנכנסו, הוריד הרב את הטלית שהיה עטוף בה עד למטה מגבות עיניו, וכשהם נכנסו לא לחץ את ידיהם לשלום, ואף לא הזמין אותם לשבת, ובנימה קרירה החל הישר בדיון, ואמר: 'זימל וקאפל, מי מכם התובע, יטעון תחילה?'

השותפים נדהמו מכיסוי פניו של הרב ומקבלת הפנים הצוננת. הם כלל לא הורגלו בכך, מעמדם הרם ותמיכתם במוסדות התורה, הקנה להם מקום של כבוד גדול בכל מקום אליו היו באים, והנה כאן, מלבד היחס הקר, קורא להם הרב בשמותיהם הפרטיים ללא תואר מקדים, 'הרב' וכדו'. אך משום כבודו של הרב, ויראת הרוממות שרחשו לו, השתדלו בכל כוחם לשלוט ברוחם והבליגו על היחס המשפיל שחשו מצידו של הרב.

'אני התובע' - פתח ר' זימל. 'דבר דבר' - צוה עליו הרב. מצב רוחו של ר' זימל וסערת נפשו גרמו לו לקצר את דבריו. לאחר שסיים, פנה הרב לר' קאפל ואמר: 'קאפל, עתה דבר אתה את דבר'ך! גם הוא כחבירו דיבר את דבריו בקיצור ובקריירות.

לאחר שסיימו שניהם לטעון טענותיהם, ביקש מהם הרב שימתינו בחדר הסמוך עד שיחקור ויברר הדין לאשורו. הם עשו כדבר הרב, ויצאו מחדרו בתחושה שהם לא ממש רצויים בבית דינו.

לאחר שסיים הרב לברר את הדין, ביקש מממשו שיקרא לבעלי הדינים, וכשהוא עדיין עטוף בטליתו עד מתחת לעיניו, הציג בפניהם את פסק הדין על כל פרטיו, דבר דבור על אופניו.

'זימל, האם מקבל אתה את פסק הדין?' - שאל הרב. 'אני מקבל!' - השיב ר' זימל.

'קאפל, האם מקבל אתה את הדין?' - שאל הרב גם את הנתבע. וגם הוא ענה - 'כן, מקבל אני!'

כששמע הרב את תשובתם, הרים את טליתו מעל פניו, הושיט להם יד, וברגשי כבוד וידידות, האיר להם פנים והושיבם בסמוך אליו,

הרב דרש בשלומם ובשלום משפחתם, והתעניין בעסקיהם. הרב אף ציווה לבני משפחתו להכין להם כיבוד כראוי וכיאה לכבודם. חיש מהר רבתה התכונה בבית הרב, המשפחה כולה נרתמה לאירוח האורחים הנכבדים, והשמחה והששון, העונג והנעימות, החליפו את היחס הקר והמנוכר אליו זכו עד כה.

לפני שנפרדו העשירים מהרב, ביקשו להעניק לרב 'שכר פסק דין' כפי שהיה נהוג בימים ההם לשלם לדיין, אך הרב סירב לקחת מהם את הכסף ואמר: אינני צריך דבר, בני קהילתי מספקים לי כל צרכי. ואף אינני רוצה לצבור כסף, כי מלבד דאגת השמירה עליו, לא יצא לי מזה דבר!'

העשירים המשיכו להפציר ברב לקבל מהם בכל אופן את הכסף, וכאשר ראו שהוא מסרב בכל תוקף, הציעו שיקח את הכסף ויחלקו לצדקה, כפי ראות עיניו.

'קשה לי לחרוג ממנהגי ולקחת מכם את הכסף' - אמר להם הרב - 'אך אם בכל זאת אתם מתעקשים, הנה נמצא כאן איתנו אברך, [וסימן על זקנו של בעל ה'תורה תמימה' - מספר הספור], תנו לו כמה שתמצאו, והוא יטרח למצוא אברך תלמיד חכם עני שתורתו אומנותו, וימסור לו את הכסף, ובזה יהיה מעשה הצדקה שלם עבור כולנו. הסכימו העשירים להצעתו של הרב, פתחו את כיסם ביד רחבה ומסרו לשליח כסף רב לטובת התלמיד חכם שימצא.

העשירים כבר התכוונו להיפרד מהרב, וכנראה שסערת רוחו של ר' קאפל עוד לא שקטה מהעלבון שספג, ולפתע פלט: 'ימחל לי כבודו, התלמיד חכם שיקבל את הכסף, ביום מן הימים כאשר יוכתר בכתר הרבנות וישב לדון, גם יקבל את פני בעלי הדין, באופן שרבינו קיבל את פנינו?'

כל העומדים בחדר נרעדו לשמע השאלה המתריסה, גם פניו של ר' קאפל עצמו חפו, כשסיים את שאלתו. רק הרב עצמו נשאר שליו ורגוע, פניו לא השתנו ולא נראה בהם כל רוגז או עצב. הוא קם ממקומו, הרחר קמעא, ואמר: 'רואה אני כי עדיין מקפידים אתם על יחסי אליכם בתחילת הדין, ובודאי חושבים אתם כי נהגתי כך מהעדר נימוס או מרוח גבוהה שיש בי. אבל דעו לכם, ידידי, שחלילה לי לנהוג כך מהסיבות הללו. אלא, הרי הורו לנו רבותינו במשנה: 'כשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך, יהיו בעיניך כרשעים, וכשנפטרים מלפניך, יהיו בעיניך כזכאין, כשקבלו עליהם את הדין, וטעם הדבר' - הסביר להם הרב - 'כי אם מתחילה יהיו בעלי הדינים כצדיקים בעיני הדיין, הרי יאמין לכל דבריהם, ומתוך יחסו החם אליהם יפליגו בטענותיהם ויתרחקו מן האמת, ולא ייצא הדין לאמיתו, לכן' - סיים הרב - 'כאנשי מעלה ובעלי דרגה, מצפה אני מכם כי תבינו לחוקי התורה, אל תרגזו ואל תתעצבו, כי לגודל מידת האמת נהגתי כך.'

רגועים, שמחים ומאושרים, הודו העשירים לכבוד הרב על שעת קורת רוח שהיתה להם במחיצתו, וברוב אהבה וחובה לווה אותם הרב אל מרכבתם שהמתינה להם ברחוב ביתו.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

בשנים האחרונות נתגלו תולעים בכמה מיני דגים שלא ניתן להפרידם מהדג, האם יש לאסור מינים אלו של דגים?

זווית
הלכתית
ב'דף היומי'

הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א
מורה הוראה נאות שמחה - מודיעין עילית

שלבי ההתפתחות של "אניסאקיס" בדגי ים
ואיסור אכילת הדגים הנגועים

מסכת חולין דף סז:

בשנים האחרונות נתגלו בכמה מיני דגים תולעים בתוך בשר הדג הנקראים "אניסאקיס" ובכל הדגים שיש תולעים אלו בבשר יש גם במעי, ואותם דגים הנגועים בסוג זה של תולעים לא ניתן להפריד התולעים מהבשר, כמו כן גם במעי שלם של תולעים אלו, והשאלה האם יש לאסור מינים אלו של דגים, או שמא דינם כדין תולעים שבבשר שהם מותרים, ומה הדין כאשר התולעים גם בבשר וגם במעי האם נידונים כתולעים שבבשר או כתולעים שבמעי?

האם יש תולעים המותרים באכילה

ובכן הבה ונלמד את הסוגיא בחולין (דף ס"ז ע"ב) הגמרא דנה האם סוג תולעים הנקראים קוקיאני מותרים באכילה, לדעת רש"י הם תולעים בבהמה בכבד או ריאה, ולדעת תוס' רק בדגים מדובר כי בבהמה בודאי אסורים, והצד להתירם כיון שנעשים מגוף הבשר ואינם שרץ הארץ או שרץ המים, והצד לאסורם כיון שבאו מבחוץ, ומסקנת הגמרא לאסור כיון שבתוך השינה נכנסים לו מבחוץ דרך חוטמו, עוד מבואר בגמרא שדרני [מין תולעים] שבבהמה אסורים כיון שבהמה טעונה שחיטה ואילו בדגים מותרים כיון שאין טעונים שחיטה.

ונפסק בשו"ע (יו"ד ס' פ"ד סעיף ט"ז) שתולעים הנמצאים בבשר הדג מותרים, והנמצאים במעי אסורים, הואיל ובאו מבחוץ.

גידול האניסאקיס

עתה נשוב לתולעי ה"אניסאקיס" ונבאר דרך התפתחותם כפי שנתבאר ע"י חוקרים יראי שמים, תולעים אלו מצויים רק בדגים של ים ולא בדגי נהרות וברכות, ובדרך ההתפתחות מבואר בספר בדיקת המזון כהלכה להגר"מ ויא שליט"א בכמה שלבים, הביצים הזעירות בים מתפתחות לתולעים קטנות מקרוסקופיות בקרקעית הים ושם נאכל ע"י סרטן [הנקרא שרימף], אח"כ דגים הראויים לאכילה כגון הערינג בולעים את הסרטן עם התולעת שבתוכו ואח"כ כלב ים טורף דגים אלו והתולעים משריצים ביצים במעיו ויוצאים עם ההפרשות שלו לקרקעית הים, ומתפתחים לתולעים וחוזרים שוב דרך הסרטנים שבולעים אותם ונאכלים ע"י דגי המאכל.

סכנת "אניסאקיס"

תולעת ה"אניסאקיס" נחשבת סכנה בריאותית וגורמת לתמותה ח"ו למי שאוכל אותה חיה, לכן הוראות משרד הבריאות לבשל את הדגים הנגועים כדי להמית את התולעים, ובהערינג שנכבש ללא בישול ההוראה להקפיא בהקפאה עמוקה למשך זמן כדי שימותו התולעים.

ההלכה באניסאקיס

עתה נבאר אם מותר לאכול דגים נגועים באניסאקיס כפי המבואר

בגמרא ובשו"ע תולעים שבבשר הדג מותרים באכילה ולא חוששים שבאו מבחוץ, אך תולעים אלו מצויים בעיקר במעי והדגים הנגועים יש בהם תולעים בחלל הבטן ובמעי באופן שמסתבר שבאו מהמעי לבשר.

ויש שצדדו להתיר מאחר שמבואר בגמרא שתולעים הנמצאים בבשר הדג מותרים, לא נשמע לחוקרים נוכרים ולדעותיהם המנוגדות לקבלת חז"ל הקדושים.

אכן הסכמת הרבה מפוסקי זמנינו לאסור את התולעים, וכפי שביאר מו"ר הגרמ"ש קליין שליט"א בקונטרס שאלת משה, שהואיל ומין זה של תולעים נמצאים גם במעי, ובזה קבלת חז"ל הקדושים לאסור, א"כ ודאי שאותם התולעים שבמעי אסורים, ויש הרבה הוכחות שהתולעים שבבשר נכנסות מן המעי ע"פ ניסויים שערכו יהודים יראי שמים לגדל את מיני הדגים בתוך רשתות שלא יאכלו סרטנים ושרצי ים ואין בהם תולעים, ומה שנאמר בגמרא שתולעים שבבשר הדג מותרים בודאי מדובר במין תולעים שנמצאים רק בבשר ולא במעי, וכתב מור' שכן דעת מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל ומרן בעל שבט הלוי זצוק"ל לאסור דגים אלו. לתועלת הציבור נזכיר רשימה "חלקית" של הדגים שיש בהם חשש אניסאקיס ואסורים באכילה, והדגים שאין בהם תולעים אלו ומותרים לאחר השגחה וניקוי טפילים שבעור ושאר תולעים.

הדגים האסורים הם: א. בקלה ב. הערינג ג. מקרל שלם ד. סול המויבא מסין אסור.

להלן הדגים המותרים: א. סלמון נורבגי (לבדוק שבא מנורבגיה בארץ יצור) ב. אמנון-מושט ג. קרפיון ד. כסיף ה. נסיכת הנילוס ו. טונה ז. בורי.

שאר דגים שלא פורטו יעשו שאלת חכם.

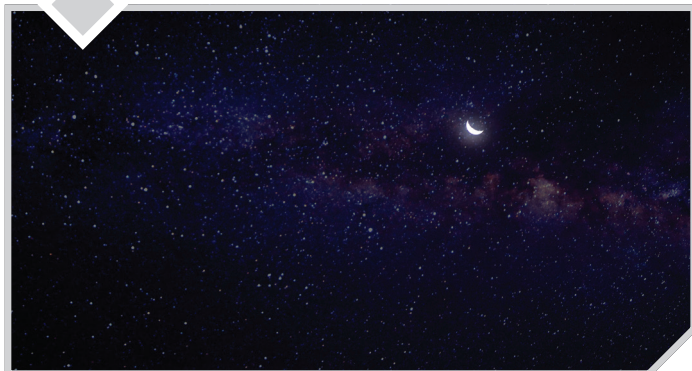
סעודה שלישית שסיימה לאחר צאת הכוכבים, האם עולה למנין 'המאה ברכות' של שבת?

הלכה
במעגל
השנה

הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג שליט"א
נלקט ממשנ"ב מהדורת דרשו

ומי שמחמת בריאותו אינו יכול להרבות באכילה,
האם מכל מקום יש ענין להרבות בברכות?

נדונים הלכתיים אלו נכתבו על מנת לעזור לב הלומדים, ולחלצה יש לעיין במקורות. הובאו בביאורים ומוספים משנה ברורה מהדורת 'דרשו'

יוכל להגיע למנין מאה ברכות, יש ענין להוסיף לברך כמה שיכול כדי להשלים המנין, והביא הגר"ח קניבסקי ראה לכך מהרמב"ם בפ"א מהל' ברכות הט"ז, שכתב יזהר אדם בברכה שאינה צריכה 'וירבה בברכות הצריכות', ומשמע שיש ענין להרבות בברכות אפילו שלא יגיע למנין מאה ברכות.

האם נשים חייבות לברך 'מאה ברכות' כל יום?

בחסבון מנין 'המאה ברכות', הביא המשנ"ב (סי' מו ס"ק יד) את ברכות ציצית ותפילין [שלפי דעת הרמ"א מברכים על התפילין שתי ברכות].

ומכך שמנה המשנ"ב במנין 'מאה ברכות' גם את ברכת ציצית ותפילין, דייק בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' כג) שנשים אינן חייבות במאה ברכות, שהרי אינן חייבות בציצית ותפילין ולא מנה להן המשנ"ב מנין אחר למאה ברכות. וכן הורה הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ב סכ"ה). ובטעם הדבר ביאר שחשבון המאה ברכות כולל את שלש התפילות של היום וגם את ברכות קריאת שמע, והרי ודאי שפטורות מחלק מהן, ולכן מסתבר שלא חייבו את הנשים במאה ברכות [ויש שהביאו שלדבריהם, לא נתקנה תקנה זו אלא על האנשים וכגירסת הכל בו ועוד, שמתו בכל יום 'מאה בחורים', ועל האנשים היתה קללה ולא על הנשים, ראה בספר ברכת איתן סי' ב]. אכן, יש שהביאו בשם הגר"ש אלישיב (ישיב משה עמ' יט, פניני תפילה עמ' ע, אשרי האיש פ"ז אות א) שגם נשים חייבות במאה ברכות בכל יום [הלשון בפניני תפילה בשמו 'שרצוי' שישלימו מאה ברכות], וכן הביאו בשם הגראי"ל שטיינמן והגר"ח קניבסקי (נוטרי ברכה עמ' פ, שאלת רב עמ' פ) שנשים ישלימו את מנין הברכות בפירות וירקות.

סעודה שלישית שסיימה לאחר צאת הכוכבים, האם עולה למנין 'המאה ברכות' של שבת?

בחייוב אמירת 'מאה ברכות' בכל יום שתקן דוד המלך לפי שהיו מתים מאה נפשות מישראל בכל יום, כתב המשנ"ב (סי' מו ס"ק יד) את חשבון הברכות, והתחיל למנות את החשבון מהלילה, ולא מהבוקר, כדעת רוב הראשונים. וכן משמעות דבריו שהמנין מתחיל מהלילה, ממה שכתב לגבי מנין מאה ברכות בשבת (סי' רצ ס"ק א) שגם בליל שבת ישלים המאה ברכות של שבת.

ויש לדון לענין האוכל סעודה שלישית וממשיכה לתוך הלילה, האם ברכת המזון תעלה למנין הברכות של שבת, כי סעודה זו התחילה מבעוד יום ושייכת לשבת, או שכיון שלמעשה מברך בלילה של יום ראשון, אז הברכות האלו עולים למנין הברכות של יום ראשון? ובאמת שנחלקו בזה הפוסקים, בשו"ת שבט הלוי (ח"ה תשובה כג) כתב שמצטרפות הברכות של ברכת המזון למנין המאה ברכות של שבת. מאידך, הגרש"ז אויערבך הורה (שיח הלכה ח"ב תשובה א בתחילת הספר) שאם בירך לאחר צאת הכוכבים, הרי זה נחשב במנין היום שלאחריו.

ואלו הנוהגים להתפלל תפילת ערבית של ליל שבת מבעוד יום ואף מקדש מבעוד יום, כתב הגרש"ז אויערבך (שם) שמצטרפות הברכות למנין המאה ברכות של יום שישי ולא למנין של שבת, וכן ברכת הדלקת נרות שבת שהיא מבעוד יום, שייכת למנין המאה ברכות של יום שישי, אלא שהסתפק על הברכות שמברך בבין השמשות לחשבון של איזה יום הן נמנות.

מי שמחמת בריאותו אינו יכול להרבות באכילה, או שידע שלא יוכל להשלים למנין 'מאה ברכות', האם מכל מקום יש ענין להרבות בברכות? המשנ"ב (סי' מו ס"ק יד) בהביאו את חשבון מנין 'המאה ברכות', מצרף את חשבון הברכות שמברך אדם על אכילתו במשך היום, שחשבון שתי סעודות שחרית וערבית, יש שש עשרה ברכות, על נטילת ידים, המוציא, וארבע של ברכת המזון, וכוס של ברכת המזון שמברך לפניו ולאחריו, הרי שמונה ברכות לכל סעודה [ואף אם לא שותה כוס בברכת המזון, הרי אדם שותה ואוכל גם בין הסעודות, ובזה משלים ברכות האכילה].

אדם שמחמת בריאותו אסור לו להרבות באכילה, האם יש ענין להרבות בברכות אחרות שכבר אמר, כדי להשלים את מנין 'המאה ברכות'? דעת מרן הגר"ז מבריסק (אילת השחר דברים פ"י פסוק יב, ושו"ת תשובות והנהגות ח"ד סי' קנג) שאין ענין לברך כמה שיותר ברכות. מאידך, דעת מרן הגראי"ל שטיינמן (אילת השחר שם) והגר"ח קניבסקי (אישי ישראל פ"ה הע' סט) שגם מי שלא

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג, כתבו לו:
bdirshu@neto.net.il

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

הרב **מאיר שפירא** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/2

הרב **אליהו אורנשטיין** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2/1

הרב **אפרים סגל** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 1/3/2

הרב **אריה זילברשטיין** שליט"א
הדף היומי בהלכה • עברית
שלוחה 1

הרב **יוסף מגנז** שליט"א
הדף היומי בהלכה • צרפתית
שלוחה 1/4

הרב **מרדכי שלמה פריינד** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 1/3/1

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

מי חשש שהנאה מלימוד התורה יכולה להיות בגדר 'שוחד'? והאם משלוח מנות לרבנים - יש בו חשש שוחד?

"וְשֹׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר פְּקֻחִים" (שמות כ"ג, ה')

בהקדמות 'נפש החיים' (מרבי יצחק בנו של הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל) כותב, שרגיל היה על לשונו של אביו הגר"ח, שכל החידושים שמחדש בגמרא רש"י תוס' או בשו"ת, ושיערה דעתו שליבו שמח מהפלפול, חשש שנהנה מדברי תורה, והיה קרוב בעיניו שהחידוש אולי אינו לאמיתיה של תורה, ובדרך בדיחותא היה אומר שזה נחשב אצלו ל'שוחד', שמשחד עצמו בשמחה ששמח מסברתו, והיה מתייגע לסתור דברי עצמו ולחזור ולשנות דבריו, ושקל בפלס איך להעמיד על האמת בסברה ישרה, ע"כ.

ולכאורה על מחשבה זו שחשב, שהנאה מדברי תורה הם כמו 'שוחד' בעיניו, קשה מדברי ה'אבני נזר' בהקדמה ל'אגלי טל', שכתב שיעקר מצות לימוד התורה הוא להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעים בדמו ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה. ואיך אמר כאן הגר"ח, שחושש לנהנה מדברי תורה, עד כדי כך שזה כמו שוחד?

וביאר הגרא"י וינטרוב זצ"ל (בפירוש יראת חיים לס' נפש החיים עמ' ז) שזה לא קשה, משום שמה שנאמר כאן על הגר"ח ז"ל, הוא רק כפי דרגתו שידע לשקול בחוט השערה דאפשר שנכנס כאן הרגשה צדדית.

ומה שכתב ה'אבני נזר' הוא לאפוקי שאם ילמוד בלי שמחה בתורה ותענוג בסברה, לא יוכל להתגדל כלל, וזהו צורת הלשמה שיכול הלומד להתעלות על ידה ולא לחשוש אולי התערבה כאן איזו הרגשה של הנאה שאינה אמיתית, ואף אם יתערב עם הלימוד לשמה איזה הנאת הלב שלא מצד הטוב, אין זה מגרע את כל לימודו לשמה, כי אם ילמד בלי שמחה וחיות לא יבלעו דברי תורה בעצמותו.

אבל יחידי סגולה חששו מדקות של הרגשת הלב הבא שלא מן התורה, מה גם שסברה נאה היא שוחד גדול לקיימה, לכן היה בודקה שוב ושוב עד שעמדה במבחן האמת.

מנהג ישראל לשלוח ביום הפורים משלוח מנות איש לרעהו, ורבים אף שולחים מנות מכובדות לרבני העיר

ולדייניה, ויש לדון האם אין במשלוחי מנות אלו משום שוחד.

בשו"ת 'דבר שמואל' (לרבי שמואל אבוהב ס' קצא) דן לגבי בעל דין ששלח לדיין שדן אותו משלוח מנות, האם יש לפוסלו מלדון את המשלח. וכתב שם שהכל תלוי לפי העניין וראות העין, שאם מקובל בעיר לתת משלוחי מנות לדיין, גם מי שהוא לא דן אותם, ונראה מהעניין שגם הבעל דין הזה נוהג כמנהג הקהל, אין לפוסלו.

אולם אם נראה מהעניין ומסגנון המשלוח, ששלח זאת במיוחד משום שדן אותו, יש להתרחק מזה ולא לקבל כלל.

מהראוי להביא את דברי 'כסף הקדשים' (להגה"ק מבוטשאטש בהגהות על שו"ע חו"מ סי' ט' סעי' ב), שכבר כמה שנים שאיני רואה את משלוח מנות של פורים כמה שולח כל אחד ואחד, רק זוגתי תחי' מקבלת, ואיש אחד כותב כדי לדעת למי להשיב משלוח מנות ואיני רואה כלל, אמנם כתב שזה לפנים משורת הדין, ע"ש.

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

♦ **האם מותר לזרוק חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים שמעברה השני של רשות הרבים?**

♦ **האם צריך לנקות את הפה משיירי מאכל לפני יציאה לרשות הרבים?**

♦ **היכן מותר להניח בשבת כלים שבירים בלבד?**

חפץ שנפל לרשות הרבים וקצהו נותר ברשות היחיד ביד

אדם העומד שם

• אדם העומד ברשות היחיד ונפל מידו חפץ לרשות הרבים, כאשר קצה אחד של החפץ נותר ברשות היחיד בידו - גזרו חכמינו ז"ל שלא למושכו בחזרה לרשות היחיד, מחשש שיבואו להקל ולמשוך בחזרה אף חפץ שקצהו לא נותר ביד העומד ברשות היחיד, ויצא כולו לרשות הרבים. ברם, אם מדובר בספר קודש הכתוב ב'גליון', דהיינו על גבי קלף או נייר גלולים, כדוגמת ספר תורה, שחלקו נפל והתגלגל לרשות הרבים, וקצהו האחר נותר ברשות היחיד בידו, והוא עומד במקום שרבים עוברים בו, כך שבזיון גדול הוא לספר קודש שיהיה מונח שם - התירו למושכו בחזרה לרשות היחיד.

• חפץ שנפל לרשות הרבים, וקצהו האחד נותר ברשות היחיד ביד אדם העומד שם - אם לא הגיע לעשרת הטפחים התחתונים של רשות הרבים, מותר להחזירו לרשות היחיד. ואם הגיע לתוך עשרת הטפחים התחתונים של רשות הרבים, אך אינו נוגע בקרקע - אם מדובר בספר קודש, שלא הגיע לשלושת הטפחים הסמוכים לקרקע, מותר להחזירו; ואם הגיע לתוך שלושת הטפחים הסמוכים לקרקע, או שמדובר בחפצים אחרים - נחלקו הפוסקים אם מותר להחזירו.

זיז הבולט לרשות הרבים

• זיז הבולט מרשות היחיד אל האוויר שמעל לרשות הרבים, בגובה של למעלה מעשרה טפחים - אם יש חלון הפתוח אליו מרשות היחיד, הריהו כחלק מרשות היחיד. ואם לאו, הריהו 'מקום פטור'.

• בכל האופנים שבהם מותר להעביר חפצים אל זיז הבולט מעל לאוויר רשות הרבים, וקמץ - אין ההיתר אלא בחפצים שבירים, כגון כלי זכוכית וחרסין.

הוצאה מרשות לרשות וטלטול ארבע אמות ברשות הרבים

• מן התורה מותר להעביר חפצים מרשות היחיד לרשות היחיד הצמודות זו לזו. ושלמה המלך ע"ה ובית דינו, תיקנו שלא לעשות כן אלא כששתיהן שייכות לאדם אחד, או כשעשו 'עירוב חצרות'.

• שתי רשויות היחיד שמותר להעביר חפצים מזו לזו בשבת, ורשות הרבים עוברת ביניהן - אם גובהן שווה, מותר לזרוק חפצים מזו לזו דרך האוויר שמעל לרשות הרבים, בגובה שמעל לעשרה טפחים.

• חכמינו ז"ל גזרו שלא יעמוד אדם ברשות היחיד וישיט ידו לרשות הרבים, ויטלטל חפצים שעשו להזדקק להם במקום עומדו; מחשש שיטעה ויעבירם לרשות שעומד בה, ויעבור על איסור 'הוצאה'.

• טלטולים חוזרים של חפץ ברשות הרבים לטווח של פחות מארבע אמות, דהיינו שמטלטל לטווח של פחות מארבע אמות ועוצר, ושוב מטלטל ועוצר, וכן הלאה - אסורים מדרבנן. אך במקרים מסוימים התירו זאת חכמים; ובהם: א. המוצא תפילין ברשות הרבים כשהן מונחות בבזיון, ובמקום שאינו משתמר. ב. המוצא קוץ ברשות הרבים, באופן שהרבים עלולים להינזק הימנו.

• יריקה ברשות הרבים למרחק של ארבע אמות, ויריקה מרשות היחיד לרשות הרבים, ולהיפך - אסורות מדאורייתא.

• רוק שהצטבר בפה, וכבר 'נעקר' ממקומו ומוכן ועומד לפליטה - אסור לצאת עמו בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים, ולהיפך, או ללכת עמו למרחק של ארבע אמות ברשות הרבים.

• יש מהפוסקים שכתב כי לכתחילה אין לצאת בשבת לרשות הרבים עם שיירי מאכל בין השיניים. ויש שמתיר, למעט אם מדובר בשיירי מאכל שהדרך להקפיד ולהוציאם מהפה.

גליון 346
שנה ח' תשע"טסיפורי
צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תורה למשפחת קלייטן על האשור לשריתמש בתמונה

סיפורי חז"ל

כבדהו וחשדהו

מעשה באדם זר שהתארח בביתו של התנא רבי יהושע. קיבל אותו התנא בשמחה, העניק לו ארוחה מכובדת ופינה עבורו מקום לישון בקומה השניה. מדרגות לא היו באותם ימים, וכדי לעלות ולרדת אל הקומה השניה היו משתמשים בסולם. בטרם הלך לישון, סילק רבי יהושע את הסולם ממקומו. באמצע הלילה קם האורח, התרוצץ בקומה השניה ואסף חפצי ערך, עטף אותם בבגדיו, וביקש לעשות את דרכו החוצה. בשל החושך ששרר, הוא לא הבחין בחסרונו של הסולם, צעד קדימה ונפל ושרר את עצמותיו. בבוקר ראה אותו רבי יהושע מתפתל מכאבים על הרצפה ולידו חפצי הערך שניסה לגנוב. "כך נוהגים אנשים כמוך?" גער בו רבי יהושע. – "לא ידעתי שסילקת את הסולם!" גימגם האורח בבושה. "כבר אתמול בלילה חשדתי כך" הגיב רבי יהושע. כך קיים רבי יהושע את הנאמר: כבדהו וחשדהו. גם כאשר חושדים באדם שיש לו כוונות לא טובות, עדיין יש להעניק לו את הכבוד המקסימלי.

פרשת השבוע

ורפא ירפא (כ"א – י"ט)

מסופר: בשכנותו של חסיד אחד מחסידי הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זיע"א, דר סוחר אמיד שהיה לועג למנהגי החסידים לפנות לעזרת רבם כל אימת שנתרגשה עליהם צרה ומצוקה. לסוחר זה היתה בת יחידה שזכתה מאביה ומאימה בכל הטוב המזומן לו לאדם לעולם הזה.

לימים חלתה הבת במחלה אנושה, וכל הרופאים שהובהלו אל מיטתה לא מצאו לה מזור ומרפא, ראה השכן החסיד את פניו הקודרים של שכנו ואמר לו, אם תשמע לעצתי, לך אל הצדיק מטשארטקוב שכבר גילה כוחו במקום שכלה כוחם של רופאים נודעים לתהילה. נדהם האיש מהצעת שכנו, כי נוכר שהיה שופך כל הימים קיתונות של בוז כלפי החסידים ומעשיהם, אולם כשנוכח לדעת ששלו כל הקיצין, וחיי בתו היחידה תלויים על חוט השערה, נעתר לדברי שכנו החסיד, ונסע לחצרו של רבי דוד משה מטשארטקוב לבקש מנו שיעתיר עבורו רחמי שמים.

עיין הצדיק בפתקת הבקשות שהושיט לו האיש, ושאלו בקולו הרך: מה אומרים הרופאים על מחלת בתך? לצערי הרב, נואשו הרופאים מלמצוא לה רפואה, השיב האיש בעיניים

דומעות. כך אומרים הרופאים? שאל הרבי בהתרגשות, והחל מהלך בחדרו אנא ואנא: הרי כבר קבעו חז"ל בעניין זה הלכה פסוקה: "ורפא ירפא" מכאן שניתנה רשות לרפאות (ברכות ס' ע"א) נמצאנו אפוא למדים מכאן, שלרופאים יש רשות להביא ישע ורפואה לחולים, אך אין להם רשות לומר נואש לחייהם. הצדיק הרהר קמעה והוסיף ואמר: בתפילת שחרית אנו אומרים "מצמיח ישועות בורא רפואות" ואיננו אומרים 'הצמיח ישועות ברא רפואות', בכך אנו מצהירים באמונה שלמה, שהקדוש ברוך הוא בורא בכל שעה ושעה רפואות הנצרכות לחולים. הצדיק נפרד מהאיש בברכה, שה' ישלח רפואה שלמה לבתו החולה, והזמין לשוב ולבשר לו על כך במהרה.

נפעם ונרגש מן ההשייה במחיצת הצדיק ומבשורתו המרנינה, שב האיש לביתו, ולהפתעתו הגדולה חלה אותה שעה, התאושות רבה במצבה של בתו החולה, לא עברו ימים מרובים והבת החלימה כליל ממחלתה, ואביה שינה את אורח חייו מן הקצה אל הקצה, והיה לאחד מחסידיו הנאמנים של רבי דוד משה מטשארטקוב זיע"א.

זמני השבת

זמני יציאת שבת

ירושלים: 5:52 ת"א: 5:52 ר"ת: 6:28

פרשת משפטים

זמני כניסת שבת

ירושלים: 4:37 ת"א: 4:52

פתחו שערי צדק לצדיק

פעם אחת לפני שנים רבות, חי בעיירה קטנה בפולין יהודי עני ופשוט אך ירא אלוקים, שמו היה געציל אך כדי שלא יחליפו אותו ביהודי אחר שנקרא באותו שם, היה געציל זה מזוהה בדרך כלל כגעציל פושט העורות על שם עיסוקו, פשיטת עורות של בהמות שחוטות בבית המטבחים געציל התאים לעבודתו, כי היה אדם חזק ויכול היה להפוך את נבלת הפר בשעה שפשט את עורו בלי יד עוזרת, אך לא היתה זו עבודה נעימה, וגם התשלום עבורה היה זעום, מפני שלא דרשה שום אימון או הכשרה מיוחדת. בקושי רב הצליח געציל להתקיים משכרו, אך למולו השתייך לאותה קבוצה של בני אדם אשר שמחים תמיד בחלקם, ואינם מתלוננים.

והי היום ופושט העורות נפל למשכב, כשהרגיש שיומו קרב, וקרוב הרגע בו יחזיר את נשמתו לאביו שבשמים, שלח את אשתו לרב כדי שתבקש אותו שיבוא לבקר אותו, מיהרה האישה לרב וסיפרה לו כי בעלה הנוטה למות מבקש שהרב יואיל בטובו ויבוא אליו בדחיפות לפני שיהיה מאוחר מידי, האם יאות הרב למלא את בקשתו של בעלי לבוא לבקר אותו? הרב ענה שיבוא מיד, הוא סגר את הספר בו למד, קרא למשמשו ויצא עימו לביתו הדל של געציל החולה. בפתח ביתה נעצרה האשה מתוך נימוס כדי לאפשר לרב ולמשמשו להיכנס ראשונים, כשפתח הרב את הדלת נעצר בפתאומיות, כשמבט של השתוממות על פניו הוא סגר בחיפזון את הדלת, ואחר רגע של היסוס פתח אותה שוב ונכנס פנימה. פניו החיוורות של היהודי הגוסס אורו למראה הרב, בקול שקט שבקושי נשמע, התנצל בפניו על שהטריח אותו אליו, והסביר מדוע הרגיש שעליו לעשות זאת.

אני יודע שיומי קרוב ואני מוטרד מאוד, אינני אדם מלומד, מעולם לא היתה לי הזדמנות ללמוד תורה, כל שלמדתי, הוא לומר את התפילות היומיות, ולחזור בעל פה פרקי תהילים, וגם בכך אינני טוב במיוחד, מעשים טובים? אילו מעשים טובים יכול אדם עני כמוני לעשות? אינני מאמין שעשיתי אי פעם מעשה טוב לשכן. געציל נאנח אנחה עמוקה והמשיך, עכשיו כשאני עומד להתייצב בפני בית דין של מעלה, אני נחרד למחשבה שאין לי דבר להראות אחר כל השנים שחייתי בעולם, גרוע מזה, אין לי אף אחד שיאמר קדיש ויתפלל לעילוי נשמתו. לכן העזתי להטריח את כבוד הרב, ואני מבקש את מחילת כבודו אלפי פעמים, בבקשה עשה עימי את החסד

הגדול הזה, מצא מישהו שיאמר קדיש ויתפלל לעילוי נשמתו, אע"פ שאין בידי שום דרך לגמול על הטובה הנצחית הזאת.

ודאי, השיב הרב ממחר להרגיע את היהודי הנפחד, אך אני בטוח שאין לך שום סיבה לחשוש, ודאי מלאת את המוטל עליך במצבך, חכמינו זיכרונם לברכה כבר אמרו שאפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון, ספר לי כמה מעשים טובים שעשית בימי חייך? אבל רבי, אין בידי דבר אני הולך בידיים ריקות, מעשים טובים לא ילוו אותי לעולם האמת. בכל זאת, אני בטוח שעשית משהו מיוחד בבקשה נסה להיזכר ספר לי איזו מצווה גדולה ומיוחדת קיימת געציל עצם את עיניו ושתק רק נשימתו הכבדה נשמעה בחלל החדר, כעבור דקות מספר פקח את עיניו ואמר נזכרתי במשהו, שיקרא אולי מעשה טוב, אך אני לא חושב שהוא מיוחד כל כך, לולא בקשת הרבי לספר, לא הייתי חושב שהוא ראוי לציון בכלל.

בכל אופן המעשה אירע לפני שנים רבות, בוקר אחד הייתי בדרכי לבית המטבחים המרוחק מרחק מה מן העיר, בקלות טיפסתי במעלה ההר כמו בכל יום, הייתי צעיר וחזק, והטיפוס לא עייף אותי. לפתע הגיחה מן הצד עגלה רתומה לסוסים, אשר דהרה במהירות מטורפת במורד ההר, העגלה היתה מלאה אנשים נשים וילדים, אשר היו לבושים כולם בבגדי חג, נראה היה שהם כדרכם לחתונה. הסוסים דהרו בפראות פונים מצד לצד, ברור היה שהעגלון שתוי ואיבד את השליטה על סוסיו. כשראיתי עד כמה גדולה הסכנה הנשקפת לנוסעי העגלה, צעדתי ונעמדתי בדרכם, הושטתי את שתי ידי לצדדים, כדי שהסוסים יבחינו בי ויאטו את דהירתם, בשניה האחרונה זינקתי הצידה קפצתי ונאחזתי בצידי העגלה, איכשהו הצלחתי להיכנס לעגלה וליטול את המושכות מידי העגלון המנמנם, שהיה אדיש לסכנה בה היו נמצאים הוא ונוסעיו, בקושי רב הצלחתי לרסן את הסוסים המשתוללים, אך בסופו של דבר השי"ת היה בעזרי והסוסים נרגעו והאטו את מרוצתם, הובלתי את העגלה ואנשיה העירה, שם נערכה כבר החתונה, והיות שמלבד ההלם בו היו נתונים, ב"ה לא אירע להם שום רע, השארתי אותם שם ופניתי לדרכי, זה כל מה שהיה. סיכם געציל בפשטות.

עשית מעשה נעלה געציל יקר, שודאי יעמוד לזכותך, אמר הרבי, ולבקשתך, אדאג שקדיש ושאר תפילות יאמרו לעילוי נשמתך, אך אבקש אותך שתחזיר לי טובה, הבטח לי כי אם תוכל תספר לי איך התנהל משפטיך בבי"ד של מעלה. געציל הבטיח, והרב פנה לדרכו.

משל ונמשל

להרגיש את מצוקת העני

משל למלך אחד שהיה לו בן יחיד ורצה המלך שבנו ילמד ויהיה בקי בכל החכמות כדי שיוכל לרשת את מקומו, ולכן מסר את בנו ביד חכם אחד שילמדו את כל החכמות, ובפרט דברים שנוגעים לתכסיסי המלוכה. החכם לימד את הבן במשך מספר שנים, ולאחר סיום הלימודים שלח אותו אצל אביו המלך כדי שיבחן אותו. בחן אותו המלך ומצא אותו שלם בכל החכמות ושמוח שמחה גדולה, וציוה המלך לתת לאותו חכם מאה אלף זהובים מקופת האוצר וגם נתן לו אות כבוד והצטיינות. אמר החכם למלך נשאר עוד דבר אחד שצריך אני ללמוד, ודי לזה זמן של שעה אחת בלבד, ולכן תשלח את בנך אלי כדי שאלמדו, המלך שלח את בנו לבית החכם והחכם סגר את הדלת תפס את בן המלך והכה אותו חמישים מכות על רגליו עד כי התחיל הדם להיות שותת, והבן צועק ואין מושיע לו, לאחר מכן הניח החכם את בן המלך בעגלה אחת ושלח אותו אל אביו. כשהגיע הבן אצל אביו המלך וראה את בנו צועק וגונח והדם שותת מרגליו, שאל אותו מה קרה, והבן סיפר לאביו את כל מה שקרה, מיד נתמלא המלך חימה וגור לתלות את החכם על העץ, אך צוה שלפני התלייה יביאו את החכם אצלו שיסביר לו את פשר הענין, כשהביאו את החכם לפני המלך אמר לו המלך כבר גורתי לתלות אותך, רק תאמר לי מה השטות הזאת שעשית להרע לבני ואיבדת בידים את השכר והכבוד שהיית מקבל. השיב לו החכם אני נאמן במלאכתי ולא אעשה רמיה, לכן השלמתי את מלאכתי, כי הרי אתה מסרת לי את בנך שאלמדו תכסיסי מלכות, ומכיון שמלך במשפט יעמיד ארץ וכל אדם שעושה דבר רע יביאו משפטו לפניו, אך העונש צריך להיות כפי מדרגת החטא, ולפעמים יודמן שיביאו לפניו אדם שגנב מאה דינרים והוא יחרוץ עליו משפט להכותו אלף מכות, ומכיון שהמלך מימיו לא עקץ אותו אפילו פרעוש מחמת השמירה ששומרים עליו, לכן אינו יודע כמה הוא שיעור צער המכות, ויתכן שאם יכדו שלש מאות מכות ימות, ואם חמש מאות יהיה גופו חתיכות חתיכות, אך כיון שגור המלך אלף מכות דבר המלך אין להשיב, ויכו אותו וימות מיתה משונה על גניבת מאה דינרים, ויש כאן עוול במשפט, ולכן הכיתי אותו מכות שיעור שיוכל לסבול, כדי שיוכל לשער צער המכות עד כמה מגיע בעשר, ועד כמה מגיע בחמישים, ועוד, ועוד, ואז ידע לגזור העונש הראוי לפי העוון. כששמע המלך את דברי החכם שמח מאד על דבריו והוסיף לו מתנה יותר על מתנתו.

והנמשל הנה העשיר מימיו לא ראה רעבון, ולכן אם יבוא עני רעב ויצעק ללחם לא ידע העשיר עד היכן מגיע צער הרעבון כדי שיחוס עליו, לכן ציוה השם יתברך לעשירים ולעניים שיצומו יום אחד בשנה ביום הכפורים, כדי שהעשיר יבין עד היכן מגיע צער הרעבון וממילא ירחם על העני, וכן קורה פעמים רבות שהעשיר זקוק לכסף בעיני מקח וממכר ומרגיש הוא דוחק וצער, וכל זה עשה השם יתברך כדי שיבין עד כמה דחוק העני, ובוה יובן הפסוק "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך" כאשר אחיך הגיע לדחוק וצמצום, הנה הדחוק הזה היה "עמך" דהיינו שאתה בעצמך היית פעם רעב ביום צום והיית דחוק למעות כשרצית לרכוש סחורה, ולכן עליך לרחם על העני.

(בן איש חי דרשות)

בדרכם הביתה ביקש השמש את הרב שיסביר מדוע התנהג בצורה כל כך מוזרה? בתחילה פתח את הדלת ומיהר לסגור אותה, ואחר דקה של היסוס, פתח אותה שוב. אספר לך מה קרה אמר הרב, כשפתחתי לראשונה את הדלת והסתכלתי פנימה, ראיתי לרגע צורת מנורה הדולקת מראשותיו של החולה, הבנתי שהיהודי השוכב במיטה איננו יהודי רגיל, אלא צדיק גדול. מיהרתי לסגור את הדלת כדי לשקול איך להגיב וכיצד לנהוג, כעת שנינו יודעים כבר מהי הסיבה של צורת המנורה הדולקת והמאירה שהיתה מעל ראשו, יהודי זה סיכן את חייו על מנת להציל יהודים אחרים. וידוע מאמר חכמינו כי "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא" היהודי הפשוט הזה הציל עגלה מלאה ביהודים, ואחר כך פנה בצנעה לדרכו מבלי לחשוב שעשה משהו הראוי לציון, הוא יזכה ודאי למקום מכובד ביותר בגן עדן.

ביום השלישי לאחר פטירתו של געציל ולאחר שהובא למנוחות בין נפטרי הקהילה, הופיע בחלומו של הרב וסיפר לו כדלהלן: הבטחתי לך והריני מקיים, באתי לספר לך על המשפט שנערך לי בבית דין של מעלה. כשהועמדתי לדין, הועמדו לפני מאזניים ענקיות, על הכף השמאלית הונחו כל העבירות שעשיתי גדולות וקטנות, ובצד הימני גיליתי להפתעתי הרבה מספר מצוות ומעשים טובים. אך כפי שחששתי הכף השמאלית היתה כבדה יותר ונטתה כלפי מטה, ואז ממש ברגע האחרון לפני שנחרץ הדין, הופיעה מאי שם עגלה רתומה לסוסים, ופנתה לכף הימנית של המאזניים, הסוסים והעגלה, אפילו הבוץ שבגלגלים, וכמובן כל אנשי העגלה כולל העגלון השתוי, כולם היטו את הכף לטובתי. מיד לאחר מכן נשמע קול שהכריז ואמר "פתחו שערי צדק לצדיק". אך לפני שנשלחתי לגן עדן, נאמר לי שעלי לקיים את הבטחתי לך, ואכן באתי וספרתי את כל אשר קרה איתי, יותר מכך אינני רשאי לספר, אך אנא רבי יקר, הודע ברבים, עד כמה גדולה מצות גמילות חסדים ליהודי, כי גם מה שנראה כמעשה פשוט וחסר ערך בעולם הזה עשוי להיות חשוב ומכריע בעולם הבא.

צ"ן אדם לחברו

אין בעל מופת כהרבי מגור חוט של חסד ואהבת הזולת להט בקירבו של הרה"ק ה"בית ישראל" מגור זיע"א (יומא דהילולא ב' אדר). מסופר על יהודי ירושלמי שהשתייך לעדת הפרושים, שנתקף בכאב לב חזק, הוא סירב בתחילה לשמוע מהרעיון להיכנס אל הרבי ה"בית ישראל" ולהתייעץ עימו, ולכן הלך להתייעץ ברופאים, אך כל דרכיו ונסיונותיו בנושא העלו חרס בידו. משכלו כל הקיצין, נכנס האיש אל הרבי והתאונן על רוע מצבו. "אין כמו תפוחים יפים לכאב לב" ענה הרבי בקצרה, אמנם כן רבי, ענה היהודי בכאב, אך תפוחים עולים כסף רב ואין יד כל אחד משגת לקנותם. הרבי שתק והיהודי יצא כלעומת שבא. למחרת היום נשמעו דפיקות על דלתו של האיש, אברך מחסיד הרבי מגור עמד בפתח הוא הושיט לו שקית בידו ואמר: הרבי שלח לכם שקית זו. כשפתח היהודי את השקית, מצא בה תפוחים גדולים אדומים ומתוקים. עוד אין הוא מספיק ולהלל את הרבי, והנה כעבור מספר ימים נשנה המעשה, אותו אברך מופיע שוב בבית האיש ובידו שקית נוספת, "הרבי צווה" הוא אומר ועוזב את הבית. כך נמשך הדבר מספר שבועות עד שחדלו כאבי הלב וחלפו כלעומת שבאו. מדי מספר ימים הופיע האברך ובידו

שקית מלא בתפוחים יפים ונהדרים עבור היהודי. "אין בעל מופת כהרבי מגור" שח אחר כך אותו יהודי שנמנה על עדת הפרושים באונו רבים מבני ירושלים.

פנים מסבירות מאירות ושמוחות

אמר רבי יוחנן, טוב המלכין שינים לחבירו יותר ממשקו חלב, שנאמר "ולבן שינים מחלב" אל תיקרי "לבן שינים" אלא ליכון שינים (כתובות ק"א)

מסופר על הגה"ק רבי נתן צבי פינקל הסבא מסלבודקא זיע"א (יומא דהילולא ל' שבט) שהסביר כך גמרא זו: נצייר לעצמינו איזה הנאה גורם אדם לחבירו בשעה שהוא משקהו חלב, ובפרט בזמן שחבירו מעולף מצימאון או קופא מקור, והלה בא ומשקה אותו חלב חם ומרווה, ויותר מזה אם נראה אדם שכד חלב על שכמו, ומחזר מידי יום ביומו על בתי עניים וחולים, ומשקה אותם בכוס חלב, כמה נעריך את האדם הזה, ובאיזה תוארים של טוב ומטיב נכתיר אותו? והנה באים חכמינו ז"ל ומגלים לנו, שבלא טירחה יתירה, יש לכל אדם היכולת לגמול חסד עם הבריות במידה יותר גדולה מזו, בכך שיחייך ויראה להם פנים מסבירות מאירות ושמוחות, ומתוך כך נראות שיניו הלבנות. הנעמה זה גדולה במעלתה ממשקהו חלב.

הילולא דצדקיא

שבת קודש כ"ז שבט
רבי אלכסנדר סנדר ב"ר אפרים זלמן שור
(תבואות שור – תצ"ו)
הרה"ק רבי עמנואל ב"ר ישעי' מפשדבורו (תרכ"ד)
יום ראשון כ"ח שבט
הרה"ק רבי מנחם נחום מרחמיסטריווקא
ב"ר יוחנן (תרצ"ו)
יום שני כ"ט שבט
הרה"ק רבי ישכר בעריש מדאלינא ב"ר יצחק אייזיק מוידויטשוב (תרמ"ו)
הרה"ק רבי חנניא יו"ט ליפא ב"ר יקותיאל יהודה (קדושת יו"ט – תרס"ד)
יום שלישי ל' שבט
הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין ב"ר משה יהושע יהודה לייב (אב"ד בריסק – תרפ"ה)
הגאון רבי נתן צבי פינקל ב"ר משה (הסבא מסלבודקא – תרפ"ז)
הגאון רבי ירוחם פישל פערלא ב"ר אריה צבי (תרצ"ד)
יום רביעי א' אדר
רבינו אברהם ב"ר מאיר (אבן עזרא – אד"א ד"א תתקנ"ד)
רבי שבתי ב"ר מאיר הכהן (ש"ך – אד"א תכ"ג)
הרה"ק רבי יצחק אייזיק ב"ר צבי מכפר ספרין (אבי ה"עטרת צבי" תק"ס)
הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ב"ר חיים מצאנז (תרס"ו)
יום חמישי ב' אדר
הרה"ק רבי אהרן אריה ב"ר מאיר הגדול מפרעמישלשן (תקע"ג)
הרה"ק רבי יוסף ב"ר שבתי מראשקוב
הרה"ק רבי יצחק מאיר מווינקוב ב"ר אברהם יהושע העשיל מאפטא (תרס"ו)
הרה"ק רבי ישראל ב"ר אברהם מרדכי מגור (תשל"ו)
יום שישי ג' אדר
הרה"ק רבי מרדכי יפה ב"ר אברהם (הלבוש – ש"ב)
זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נחמאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מח"ס "גם אני אדור" רשפים יוסף הדרס" על המעשים

מים אחרונים (י"ד)

(א) רוק אינו מועיל כלל למים אחרונים, ואפילו שאין לו מים, אם נוטל ברוקו לא עשה ולא כלום. (שו"ת מנחת אלעזר ח"ג סימן נ"ד)
(ב) זיעת הפנים אינו מועיל למים אחרונים. (פסקי תשובות סימן קפ"א הערה 49)
(ג) אם נשפך מים אחרונים על גבי פירות, ישטוף הפירות ג' פעמים. (שו"ת דברי בניהו, ח"י סימן י"ד)
(ד) נשפך מים אחרונים על גבי אוכלים שאי אפשר לשוטפם, יש להתירם באכילה בדיעבד, והמחמיר שלא לאוכלם, תבוא עליו ברכה. (שם)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

מברכים חודש אדר א'

המולד אור ליום ג' שעה 11:57 15 ח'

ר"ח ביום שלישי ורביעי

פני עין חמד

יוצא לאור צ"י בית הכנסת לכוונת "עין חמד" - מקהלת ציון

פרשת משפטים - ונמכר בגיבתו

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: כי תקנה עבד עברי"

(שמות כא, א-ב)

מבארים זאת בעלי המוסר על ידי משל: "אדם שהיו לו עשרה בנים תשעה מהם הלכו בדרך הישר, רק הבן העשירי סר מן הדרך והתחבר לאנשים ריקים ופוחזים, עד שיום אחד העז לשלוח יד בממון הזולת".

"משראה אביו כך, לא נתן מנוח לנפשו ועשה הכל להחזיר את בנו לדרך הישרה. והנה באחד מן הימים מודיעים לאבא שהבן נתפס על גניבה. לשמע הידיעה נפשו הייתה עגומה וכואבת".

"ראו אותו שכניו ומכריו ואמרו לו: 'תתמקד גם בבניך הטובים'. אמר להם: 'נכון, אבל מה עושים עם הגנב?'".

כך כביכול גם לבורא עולם כואב לו בראש ובראשונה על אותו גנב ולכן התורה הקדושה עוסקת קודם כל באדם שגנב ואין לו במה להשיב את גניבתו, שבת דין מוכרים אותו לעבדות.

וזאת מכיוון שקודם כל יש לעזור לאדם שנטה מן הדרך הישרה והעז לשלוח יד בממון הזולת לתקן את חטאו. רק לאחר מכן תפנה התורה לעסוק בשאר מצוות ועניינים שבין אדם לחבירו.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

זמני לכת

צ"י	כניסת לכת	צאת לכת	דביון חס
י"מ	16:38	17:51	18:25
י"א	16:55	17:48	18:21
י"ב	16:55	17:48	18:21
י"ג	16:58	17:51	18:25

בני ישראל התעלו והתרוממו בהר סיני למעלות הנשגבות ביותר. הקב"ה פתח להם את שבעת הרקיעים והכל נגלה לנגד עיניהם.

הם זכו לגילויי שכינה ושמעו את קול ה' בהדר, מהדהד מסוף העולם ועד סופו: "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ" (שמות כ, ב).

בעודם מצויים ברום מעלתם, מן הראוי היה שהמצוות שיצוו עליהם מיד לאחר מכן יעסקו בעניינים מרוממים ונעלים, כגון מצוות "קדשים תהיו" (ויקרא יט, ב) וכדומה.

אך לא כך היה, מיד לאחר מעמד הר סיני באה התורה וציוותה את עם ישראל שורה של מצוות שהצד השווה שבהן הוא שכולן עוסקות בדיני ממונות ובעניינים שבין אדם לחבירו.

בכך באה התורה להשמיענו כי גם העניינים היומיומיים שבין אדם לחבירו הם חלק בלתי נפרד מתורת משה, ועלינו לדקדק בהם ולנהוג כפי מצוות התורה.

אבל עדיין תמוה, גם אם אנו מבינים שהתורה הקדושה באה להורות לנו על חומרתם של דיני ממונות ועל חשיבותם ומעלתם של העניינים שבין אדם לחבירו. אבל מדוע מכל אותן מצוות המובאות בפרשת משפטים בחרה התורה לפתוח בפרשה על גנב הנמכר בגיבתו?

האם לא היה עדיף לפתוח במצוות המלמדות אותנו על דרך ההנהגה הראויה בין אדם לחבירו, כגון מצוות "אם קָסַף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי" (שמות כב, כד) וכו'?

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה
לאליהו ניזירי בן ימנה וגלית בת מסודי

לרפואה שלימה ציון בן צ'חלה
והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

להצלחת אלי ברוט ומשפחתו

הצלחה בגור"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמם ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב ימ"ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר חנינו בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר עמית בת טובה יוסף בן רחמה נתנאל בן ג'ינה אילן בן ג'וליאט אסף בן סופיה דוד עומרי בן יהודית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית יפית בת ג'ינה שירי ימנה בת שולמית שמעון בת שולמית אנאל חביבה בת שולמית אורן בן נעמי שושנה שירה בת סילביה מיטל בת שושנה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו זרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית נועה בת מזל טוב משה מנחם בן רחל דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזירי בת טסה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזירי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעמה סימי בת סוליקה שלו בן מזל פחמיה אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה ליבי ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה מישא אסתר בת זוהרה שאול בן סילביה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה חנינו בת סבירה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה זהבה בת שושנה רייזל אליהו בן רחל נעמה בת שרה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת
משה בו גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה
לנוריאל בו אסתר

לרפואה שלימה
לאיידה חיה בת אסתר
ולילד אלחנן רפאל בן איריס
ולילד אורי חיים בן שלי

שואל ומשיב בהלכה – בשול – חלק א'

מהי הגדרה של כלי שני והאם המים שמוציאים מתוך מיחם חשמלי נחשב ככלי ראשון או שני?
להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון:

שאלה:

תשובה:

כלי שני הוא הכלי, שהערו לתוכו תבשיל מהכלי הראשון. ואמרו חז"ל, שכלי שני אינו מבשל. והיינו, אף אם התבשיל המונח בתוכו חם בשיעור שהיד סולדת אינו מבשל. **מקורות:** משנה שבת (מב). ועיין שו"ע (שם ס"ה).

והוא הדין כלי שני שהיד נכווית ממנו. **מקורות:** מרן הב"י (יו"ד סימן קה) הוכיח במישור מדברי התוספות בשבת (מ ע"ב) שאפילו כלי שני שמעלה רתיחות כעין שהיה בכלי ראשון, מ"מ אינו מבשל, שכלל גדול הוא, שכלי שני אינו מבשל בשום פנים, שאם לא כן לא היה לו להש"ס לסתום ולומר דרך כלל כלי שני אינו מבשל. עכ"ד. וע"ע להראש"ל בספרו הליכות עולם ח"ד (עמוד מט), ובספרו חזון עובדיה - שבת (כרך ד עמוד שכב). **ולכן כאשר יש מים חמים בכלי שני, מותר לערות עליהם מים צוננים.**

אולם יש מחמירים: א. מיחם חשמלי, שמוזג ממנו לתוך כוס, היות שלא נפסק הקילוח מן המיחם לכוס, יש אומרים, שהמים הנמצאים בכוס דינו ככלי ראשון. **מקורות:** פרי מגדים (סימן שיח א"א ס"ק לג), בספר חוט שני ח"ב (עמוד קעו) הביא שכן דעת החזון איש. [אולם ראה בשמירת שבת כהלכתה (פ"א הערה קמ) שלא סבר כן. וכן משמעות דברי המשנה ברורה סימן שיח ס"י].

ב. כאשר הוא חם שיעור שהיד נכווית בו [חום גבוה יותר מחום שהיד סולדת], שייך דין בישול גם בכלי שני. **מקורות:** שיטת החיי אדם (כלל כ ס"ד) הובא במשנה ברורה (סימן שיח ס"ק מח). וכתב החזון איש (מעשרות סימן ד אות יח, שבת סימן נב אות יט) אף שמעיקר הדין אין איסור בכלי שני, אפילו יד נכווית ממנו, יש להחמיר. וכתב בשו"ת שבט הלוי ח"ז (סימן מב) דגם המחמיר - אין זה אלא שתיקף הערה מכלי ראשון לכלי שני, שאז חומו עוד גדול.

תקונו של שלחן

להלן סיפור מופלא המעובד מתוך 'אביהם של ישראל', ובו יש ללמדנו עניין מופלא ביותר, המתרחש בעולמנו זה, ואין אנו מודעים אליו כלל וכלל. הסיפור הוא אודות מר אורי ברהום, אשר מתפרנס כנגר במקצועו, הלה היה תלמיד של הראשון לציון הגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל כשהיה הרב מחנך בבית הספר 'מגן דוד'. מר אורי היה קשור אל הרב, והשתתף בשיעוריו באופן קבוע במשך עשרות שנים.

מספרת אשת הרב, הרבנית צביה אליהו תליט"א: כאשר רציתי להזמין ארונות חדשים למטבח, טבעי היה שהזמנתי אצלו, וב"ה העבודה הייתה לשביעות רצוני. ביקשתי גם שולחן מטבח בצבע זהה, והוא אמר, שאינו מתמחה בשולחנות מטבח, אך הסכים לקחת את המידות של השולחן המבוקש. כעבור מספר ימים, הוא הביא לביתנו את השולחן המבוקש, וסיפר, כי מצא במחסנו מדף עץ בדיוק במידה שאנו צריכים. "מפליא הוא", כך אמר, "ששנים רבות נודד עמי המדף ממחסן למחסן, ולא נמצא לו שימוש. כמה פעמים כבר תכננתי להשליכו, אולם בכל זאת שמרתי עליו, וכעת אני מבין מדוע".

יומיים לאחר מכן התקשר הנגר מבוהל, ובפיו סיפור מדהים: "בלילה, בא אלי בחלום אדם, שסיפר, כי היה מגולגל כשלושים שנה במדף העץ שהיה במחסן! הוא הודה לי, שלא השלכתי את העץ כל אותן שנים, והכנתי ממנו שולחן לבית הרב". חולפים יומיים נוספים, ואותו אדם הופיע שנית בחלום של אורי הנגר, ואמר לו, שהרב אליהו בירך על השולחן ברכת המזון ובזכות זה נשמתו מצאה את תיקונה השלם. מר אורי ביקש, שאברר אצל הרב, אם מדובר בחלום אמת. "למען האמת", מספרת רעייתו של הרב, "נבהלתי לשמע העובדה, כי יש לי שולחן בבית שמגולגלת בו נשמה... רציתי בהזדמנות הראשונה להוציאו מביתי. פניתי לרב ושחתי לו את דבר חלומו של הנגר. חייך הרב בטוב לב והרגיעני באומרו, כי אחרי התיקון, עלתה הנשמה למקומה, וכעת השולחן הינו ככל השולחנות".

עזרה לזולת

סיפר ר' משה רוט שליט"א חתנו של איש החסד הנודע רבי יוסף אייכלר זצ"ל: "פעם אחת הייתי בביתו, כאשר הגיע יהודי לפרוע חוב גדול, שהיה חייב לו. שמח ר' יוסף ואמר: 'כמה טוב, שהגיע הכסף בשעה זו, שכן מחר עליי להחזיר למישהו סכום כסף נכבד'. עוד הוא מדבר, והנה נכנס אליו יהודי אחר וביקש הלוואה. שאל אותו ר' יוסף: 'כמה אתה צריך?' ענה האיש: 'כמה שאפשר'. תפס ר' יוסף את כל הכסף, שהחזירו לו זה עתה, ומסרו לאיש".

"שאלתי אותו: 'הרי אמרת, שאתה צריך את הכסף למחר, מדוע נתת אותו? איך תחזיר את ההלוואה?' ר' יוסף התבונן בי, כמי שאינו מבין את השאלה. והשיב: 'עד מחר יעזור ה'! הרי היהודי הזה צריך את הכסף עכשיו'". (ר' יוסף איש ירושלים)

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים- הגאון הרב אליעזר די אבילה זצ"ל

הגאון הרב אליעזר די אבילה זצ"ל המכונה רב אד"א- נולד ב-י"ד בניסן ה'תע"ד (1714) בעיר רבאט כבן יחיד להוריו. התנא רבי אליעזר בן הורקנוס נגלה לאימו בחלום ואמר לה כי רבינו הוא מניצוץ נשמתו. מוצא משפחתו מהעיר אווילה שבספרד, ממנה גורשו היהודים בשנת ה'רנ"ב (1492), בעת גירוש ספרד. כבר בגיל צעיר נודע בשקידתו העצומה בתורה. רבינו היה אדם אמיד ועשיר גדול, אך בשל רצונו להתמסר ללימוד הוא מסר את עסקי המסחר לידי בני משפחתו.

הקים ישיבה ברבאט ועמד בראשה. בישיבה למדו תלמידים חריפים רבים מכל הסביבה, ורבינו היה מפרנסם ותומך בהם. בנוסף להרבצת התורה, כיהן גם כרב ואב"ד בערי רבאט וסאלי אליו היו מריצים את השאלות הסבוכות שלא ניתן היה להגיע בהם לפשרה. גדולי דורו כינוהו בשם 'רב אד"א' (ר"ת אליעזר די אבילה, לשון מושאל משמם של האמוראים רב אדא בר אהבה ורב אדא בת מתנה- רמז שהיה אוהב את הבריות ובפרט את תלמידיו וכן שהיה עוזר ותומך בהם ביד רחבה), ובעירו רבאט כונה 'רבי אליעזר הגדול' (על שם התנא רבי אליעזר הגדול). מפורסם לגאון עצום חריף ובקי. למד יום ולילה. גאון בנגלה ובנסתר. יהודי פאס ביקשוהו לבוא ולכהן בפאר כרב הראשי ליהודי מרוקו, ובענוותו ענה להם, שלא הגיע עדיין לאותה דרגה. נפטר בשבת, ג' באדר א' ה'תקכ"א (1761). חי כ-47 שנים. ציונו בסאפי.

סבא (מצד אביו): רבי משה ממקנס. **אביו:** הגאון ר' שמואל (דומ"ץ מרוקו מח"ס 'אוזן שמואל'). **אימו:** אחותו של רבי חיים בן עטר ('אור החיים' הקדוש). **אשתו:** בת הגה"ק ר' אליהו הלוי בן שושן (מנכבדי העיר סאלי- הייתה יתומה. נישא בהיותו כבן חמש- עשרה שנה). **מרבתי:** אביו, ר' שמואל (למד ממנו את דרכי העיון והפולס). **חתנו:** ר' שלמה די אבילה. **מתלמידיו:** חתנו, ר' שלמה די אבילה. **מספריו:** **ימגן גיבורים**- על מסכתות בבא מציעא, הוריות, כתובות וקידושין • **מלחמת מצווה**- על שורשי ההלכות בש"ס ובפוסקים • **באר מים חיים**- שו"ת • **מעין גנים**- חידושים וביאורים על כל חלקי הטור • **חסד ואמת**- דרשות וחיידושי אגדות • **שער שמים**- פיוטים.

כאשר התעברה אימו הצדקת של רבינו, נגלה אליה בחלום התנא רבי אליעזר בן הורקנוס (רבי אליעזר הגדול) ואמר לה: "דעי! שאני ר' אליעזר בן הורקנוס ונגזר על נשמתו לרדת שוב לעולם הזה להמשיך להאיר את אור התורה בקרב חכמי הדור ולכל עולם התורה, ובכן הינך הרה וילדת בן אשר בו תהיה ניצוץ נשמתו והוא יאיר עיניהם של ישראל בתורתו, על כן הנני מבקש שתקראהו על שמי ולהתנהג איתו בזהירות ובקדושה רבה".

חכמי העיר רבאט מספרים, שפעם ר' אליעזר בהיותו רך מאוד בשנים התווכח עם חכמי הישיבה תלמידי מור אביו ר' שמואל והתעקש להסביר את הסוגיא שבה עסקו לפי סברתו ופירושו, אביו בשומעו שהוא עומד על דעתו בצורה עיקשת בפני חכמים גדולים גער בו חזק עד שרבי אליעזר בכה. באותו לילה נגלה לאביו בחלום רבי אליעזר בן הורקנוס, ואמר לו: "הרי אתה יודע שבנך זה הוא ניצוץ נשמתו ובעל הארה גדולה רוחנית בדור הזה, על כן אבקש להיזהר לא לפגוע בו ולא להרגיזו, אומנם אתה זכית בו, אך אם תמשיך להרגיזו אני אקח לך אותו. תיזהר!".

זקני חכמי מרכאש מספרים, כי כאשר היו מתקשים בדברי הגמרא, היו אומרים: "תביאו את ספרו של המהרש"א א' שלנו' ונראה מה הוא אומר". בהקשר לכך נשתמר בפי חכמי מרוקו סיפור מופלא: בילדותו התקשה רבי אליעזר בהבנת דברי המהרש"א על תוספות באחת ממסכתות הש"ס, וכשלא הצליח להבין את דבריו, התחיל לבכות. דלת בית המדרש נפתחה, וזקן הדור פנים, לבוש בגלאביה, נכנס. שאלו הזקן: "מדוע אתה בוכה?" רבי אליעזר היה בטוח שאותו זקן אינו בקי בנבכי הסוגיות, בוודאי לא בדברי התוספות, על אחת כמה וכמה לא בדברי המהרש"א... על כן התחמק מלענות לו. לאחר הפצרות מרובות ענה לו הילד, והזקן הסביר לו את דברי התוספות בצורה כזו שדברי המהרש"א היו ברורים ביותר. מיד לאחר מכן נעלם הזקן. **באותו הלילה הגיע אליו הזקן בחלום, ואמר לו כי הוא היה המהרש"א, וכי נשלח משמים להסביר לו את התוספות כהערכה לכך שהוא יגע ועמל בלימוד התורה הקדושה.**

אימו של רבינו היא אחות רבי חיים בן עטר וגרה ברבאט. כשגדל הילד אליעזר, היה לנער חכם, חריף וידען בתורה. באחד הימים הגיע רבי חיים בן עטר לאחותו ברבאט. רבי חיים נהג לשבת בביקוריו בבית אחותו עם אחיינו אליעזר ומשתעשע איתו בדברי תורה ונהנה מאוד מחוכמתו המופלאה ומפיקחותו הנדירה. רבי חיים השמיע חידוש עצום עמוק ומפולפל, אולם הנער אליעזר שהיה עדיין בגיל רך מאוד סתר את החידוש כלאחר יד.

'אור החיים' אמר מתוך 'חיבה' לתשובתו החכמה של הנער: "תמשי זריר". דהיינו תלך צעיר מהעולם הזה. אימו של אליעזר ששמעה את שאיחל אחיה לבנה, נבהלה... הרי ידעה כמה חזקות מילותיו של אחיה רבי חיים בן עטר הידוע כצדיק יסוד עולם, וחששה שמא הקללה תתפוס בנער אליעזר. היא ביקשה מאחיה שיברך את בנה מיד, שמא חלילה משהו רע יקרה לנער. רבי חיים פנה לאחותו ואמר לה "הרי יודעת את שאוהב אני את אחייני אהבה גדולה, לא התכוונתי שחלילה יארע לו דבר רע".

משסיים את דבריו הניח את ידו על ראש הנער וברך אותו. וכדי שאחותו תהיה נפשה רגועה ולא תדאג בשל דבריו הוסיף: "יהי רצון שכל מה שיגזרו עלי יהיה גם עליו ויזכה ויגדל כמוני". הרי אחותו ידעה כמה אחיה חכם וגדול בתורה, אז חשב לעצמו שאם יברך את הנער בברכה זו, החשש יעזוב את אחותו, ולא תדאג לבנה. ואכן, כך היה, **הנער אליעזר גדל והפך לגדול בתורה. אך גם חי חיים קצרים כשל דודו רבי חיים בן עטר צעוק"ל.**

כאמור נפטר רבינו בגיל 47 שנים. 'אור החיים' הקדוש עלה לירושלים בהיותו בן ארבעים ושלוש ונפטר בהיותו בן 47 שנים. כך היה, הנער אליעזר הפך להיות תלמיד חכם וגדול בתורה. הברכה תפסה בנער שהפך להיות עילוי גדול בתורה, אולם רבינו נפטר אף הוא צעיר בדיוק כמו הדוד שברך אותו, רבי חיים בן עטר 'אור החיים' הקדוש צעוק"ל.

סוד הגלגולים

על הפסוק: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כא, א)- מבאר הזוהר הקדוש (פרשת משפטים צד ע"א): "אלין אינון סדורין דגלגולא, דינין דנשמתין דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשיה"- התרגום הוא: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם... אלו הם סידורי הגלגול, דיני הנשמות הנידונות כל אחת ואחת לפי עונשה".

לעיתים רבות האדם, כשהוא שומע אסון שהתרחש, מניד הוא את ראשו ואינו מבין, על מה ולמה נענש אותו אדם. להלן סיפור מופלא המעובד מתוך העלון 'אור עליון', ובו יש פתח להבנת מקרה מסוים.

הרה"ג יהודה כהן שליט"א, ראש מוסדות 'יקירי ירושלים', בשיחה שנשא לקראת הימים הנוראים, בפני אברכי הכולל, סיפר מעשה מעורר ומעודד, המאיר את חיינו עלי אדמות באור אחר. הרב הקדים ואמר, כי הוא מכיר במשך שנים רבות את המשפחה ואת הבת שנפטרה.

למשפחה יקרה המתגוררת בארה"ב הייתה בת צדיקה, בעלת מידות טובות, אשר הצטיינה בקיום מצוות 'כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ' (שמות כ, יא) בצורה יוצאת מגדר הרגיל. היא הייתה מסייעת, עוזרת ומכבדת את הוריה, באופן מעורר השתאות...

בהיותה כבת שש-עשרה שנים, הלכה בחופשת הקיץ לנפוש בהרים. כפי שנהוג בארה"ב, לעזוב את הבית בימי הקיץ החמים לטובת נופש בהרים, שם האוויר נעים יותר.

הבחורה שימשה כמדריכה בקמפ (מחנה) למספר נערות וילדות. באחד הימים, יום מר ונמהר, בנסיעה בטיול עם תלמידותיה- הרכב שבו נסעו התהפך, וכתוצאה מכך היא נהרגה במקום ל"ע...

כאשר הוריה שמעו את הבשורה, הם קיבלו זאת בצורה קשה ביותר. כל אדם השוכל את בתו הצעירה נשבר ליבו בקרבו, קל וחומר הורים אלו, אשר נקשרו לבתם בעבותות אהבה, במיוחד לאור כיבוד ההורים, אשר קיימה.

הוריה מאנו להתנחם. הרהורים ושאלות רבות הטרידו את מנוחתם. ייתכן ואף תהו: "הזו תורה וזו שכרה?! כיצד זה ייתכן, זה מה שמגיע לבת שלנו על קיום מצוות כיבוד אב ואם בהידור?!- הרי כתוב בתורה: "כבד את אביך ואת אמך, למען יאריכון ימיך" – היכן אריכות ימיה של זו?"

באחד מימי השבעה הגיעה לבית ההורים אחת מקרובות המשפחה, וביקשה לשוחח עימם באומרה: "יש לי מסר מיוחד עבורכם מבתכם המנוחה".

ההורים עצרו את נשימתם לשמע הדברים הללו. אז החלה "לע"נ

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל
הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
אסתר בת בלה ע"ה
נעמי בת כחנן ע"ה
מרים בת בלה ע"ה
צדיק חכם בן חזלה ז"ל
ע"ה שני בת אסתר ע"ה
מסודי בת חביבה ע"ה
יונה בן סעדה ז"ל
ברכה בת מרדכי ע"ה
יעקב בן נעמה ז"ל
שרה בת מורברי רחל ע"ה
אלון בן סעדה ז"ל

הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל
הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל
שמואל בן ברקה ז"ל
משה בן רוזה ז"ל
אביחי בן אסתר ז"ל
נעמי בת גורג'יה ע"ה
דוד בר חסיבה ז"ל
רפאל בן אסתר ז"ל
שמעון בן שמחה ז"ל
ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל
אברהם בת נעמה ע"ה
שמעון בן חנה ז"ל
גורג'יה בת נעמה ע"ה

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה.

בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

לע"נ

תנצב"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל
הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
אסתר בת בלה ע"ה
נעמי בת כחנן ע"ה
מרים בת בלה ע"ה
צדיק חכם בן חזלה ז"ל
ע"ה שני בת אסתר ע"ה
מסודי בת חביבה ע"ה
יונה בן סעדה ז"ל
ברכה בת מרדכי ע"ה
יעקב בן נעמה ז"ל
שרה בת מורברי רחל ע"ה
אלון בן סעדה ז"ל

הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל
הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל
שמואל בן ברקה ז"ל
משה בן רוזה ז"ל
אביחי בן אסתר ז"ל
נעמי בת גורג'יה ע"ה
דוד בר חסיבה ז"ל
רפאל בן אסתר ז"ל
שמעון בן שמחה ז"ל
ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל
אברהם בת נעמה ע"ה
שמעון בן חנה ז"ל
גורג'יה בת נעמה ע"ה

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
אביבה בת איירן ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן ברקה ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל
יוסף בן סעדה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בן נעמה ע"ה
מישא אסתר בת זהרה ע"ה
אברהם בן דינה ז"ל

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

משפטים

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת משפטים

א	האלוקים אנה - אף המכות שהכהו חברו מאת ה' המה.....
ג	לא תסור לנו - כל מחסור אינו אלא מילוי שממלא לו הבורא.....
ד	ושמעתי כי חנון אני - הקב"ה שומע תפילת הסומכים עליו.....
ה	כי יצעק אלי ושמעתי - הקב"ה שומע תפילת 'כל' פה.....
ו	את העני עמך - להרגיש מצוקת העני.....
ז	אם בסף תלוח - מצוות גמ"ח.....
ט	לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל.....
יג	דם הברית - בריתת ברית עם הבורא במסירת דם נפשו אליו.....
טו	ראש חודש אדר - חשיבות היום וסגולתו.....

פֶּרֶשַׁת מִשְׁפָּטִים

האלוקים אנה – אף המכות שהכחו חברו מאת ה' המה
בפרשתן (כא י), 'ואשר לא צדה והאלוקים אנה לידו
ושמתי לך מקום אשר ינום שמה'. יש
שפירשו (עפ"י דברי רבינו אברהם בן הרמב"ם) שבא הכתוב
להורות את דרך הישר והטוב, שכאשר אירע לאדם
מקרה רע, נזק או הפסד אל יפנה לחפש אשמים, לומר
שאיש פלוני או סיבה פלונית הם גרמו לו כך וכך, או
לתלות הדבר בעצמו כי נהג שלא כשורה ושלא בחכמה,²
אלא ידע כי היתה סיבה מאת ה' והכל הוא בהשגחה
פרטית מלעילא. ואם אכן ינהג בן מובטח הוא שהקב"ה
יעזרהו להוציאו מאפילה לאורה, והוא שאמר הכתוב
ואשר לא צדה, כלומר שאינו מחפש 'צד' וסיבה לתלות

א. הנה פרשתן נסובה בענייני 'חושן משפט', בה יבוארו יסודות ומקורות כל דיני התורה ומשפטיה בבין אדם לחברו, אמנם, עדיין צריך למודעי, כי כל זה אינו אלא מצד הדין, אבל הנהגה נעלית לימדתנו התורה והיא 'לפנים משורת הדין', הנוהג כן זוכה שגם עמו ינהגו מן השמים לפנים משורת הדין, כי 'מידה כנגד מידה' תבוא עליו. הדברים אמורים הן בעניינים שבין אדם לחברו הן בבין אדם למקום, כל שבירת הטבע תביא כנגדה הנהגה שמחוץ לדרך הטבע.

סיפר הרב אליהו דב קלור ז"ל שבימי בחרותו למד בשיבתו של הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל בוויילנא, באחד הימים התפרסמה הידיעה שהנהגה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע עומד לבקר בוויילנא ותהום כל העיר, כשהכל סחו בהתרגשות על הזכייה אשר נפל בחלקם לחזות בפניו הטהורות ואף להתברך מפ"ק, וכמובן שכל בני הישיבה הכינו עצמם לקראת קבלת פני הצדיק בתוך שאר עמך בית ישראל. אביו של הרב קלור שמע אף הוא אודות ביקורו של החפץ חיים, וחשש לגורלו של בנו שיצא בין ההמונים ואולי ח"ו יינזק מרוב הצפיפות וההמון הנרגש, על כן מיהר לשלוח לו טעלעגראם (מברק) בו הודיעו שאוסר עליו לצאת לקבל פני הח"ח. ואכן בהגיע יום המיועד נהרו כל שמונים הבחורים לרחוב העיר, ורק הוא נשאר בגפו בהיכל הישיבה, כשהוא מקיים במסי"נ מצוות כיבוד אב. כעבור זמן מה חזרו כל הבחורים בהתרגשות עצומה ובששון ושמחה, כשהם מספרים לו שזכו לקבל ברכת הכהן הגדול מאחיו מרנא החפץ חיים לזכות לאריכות ימים. באותה שעה נתכרכמו פניו והרגיש הפסד בליבו, וכי מילתא זוטרתא היא לקבל ברכה כגון זו מאת הח"ח בעצמו, ומדוע נגרע חלקו, באותה שעה העלה ע"ג הכתב את שמותם כל 80 בני הישיבה. עברו שנים רבות וארוכות, וכבר בא ר' אליהו דב לגיל 95 שנים, נענה ואמר לנכדו - היום נלב"ע לבית עולמו השריד האחרון מכל שמונים הבחורים שזכו לקבל אותה ברכה, ואבדלחט"א נשארתי עדיין בחיים עלי אדמות, והאריך עוד ימים כג' שנים כשהוא בבריות גופא, מהלך על רגליו בלא עזרת מקל ואף לא כהתה עינו ולא נצרך ל'בתי עינים' (משקפיים). הוסיף בעל המעשה לומר, לשם מה אני מספר לך כל הדברים האלו, למען תדע, כי האף אומנם שאין ערוך לגדולת ברכת הכהן הגדול מאחיו - החפץ חיים, מ"מ 'ברכת התורה' עדיפה הרבה יותר מברכת הצדיק הגדול ביותר, שאכן כולם זכו שנתקיים בהם ברכתו של אותו קדוש עליון, אולם אני לא נתברכתי ממנו כי לא הלכתי וקיימתי בעצמי מצוות כיבוד אב, על כן זכיתי לקבל את ברכת התורה 'למען יאריכון ימיך'.

ופשיטא, שזכות המצוה שעשה מתוך קושי והקרבת נפשו, היא שעמדה לו לזכות לאריכות ימים בטוב ובנעימים. ב. הנה מדרך העולם להתאנח לאחר מעשה שעשו ולא ראו בו סימן הצלחה כי 'חבל' שעשיתי כך וכך, היכן היתה דעתי וחכמתי.. ומדוע עשיתי מעשה שטות זה, או מדוע דברתי כה וכה, אך לא שמו אל ליבם כי 'הדעה והדיבור לחי העולמים', כלומר שכל שיקול דעת שיש לו לאדם או כל דיבור שמוציא בשפתיו הכל הוא לחי העולמים - משל הקב"ה וברצונו.

בבית מדרשו של הרה"ק מרוז'ין זי"ע לא נהגו לזמר ב'לכה דודי' שבקבלת שבת, פעם אחת הגיע אורח לשבות שם בשב"ק ונתכבד לעבור לפני התיבה, הלה חשב לפי תומו שהמנהג הוא לפצוח ברנן ובזמרה ואכן פתח בניגון, ובנו של הרה"ק מרוז'ין ה"ה הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע שהיה אז בילדותו העלה שחוק על פניו, שאלו אביו הרוז'ינער זי"ע לשחוק מה זה עושה, נענה הילד ואמר, לא לימדתנו אבינו כי 'שמור וזכור בדיבור אחד נאמר' - שצריך לזכור ולשמור בכל עת שכל דיבור ודיבור הוא מאחד יחיד ומיוחד, ואין ביד אדם להוציא הגה קל משפתיו מבלי שיכריזו כן מלמעלה, והלה עושה מזה ניגון...

ואין אומרים, אם הקב"ה הכהו כיצד יבוא לעשות כנגד רצונו יתב"ש ולרפאות עצמו, אלא בפירוש נתנה תורה רשות לפנות לרופא שירפאנו.

ולבאורה צריך ביאור, הרי פסוק זה מדובר כשהכה איש את רעהו, מדוע יש מקום לומר שאם

ידרוש ברופאים הריהו מהלך כנגד רצון הבורא שהכה אותו, והרי לא הקב"ה הכהו אלא חברו. והוכיח ה'חפץ חיים' שעלינו לדעת, שאף אם נראה לאדם שפלוני הכה אותו, ידע שבאמת לא באה המכה מיד בשר ודם כלל, אלא 'רחמנא מחי' - הקב"ה הכהו. ולכן צריך רשות מיוחדת להתרפא.

ויזכור את דברי הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע (ב'הנהגות' שלו), וז"ל. להיזהר מכעס, וטוב לזכור כי הכל

מהבורא ית', כדאיתא (חולין ז:) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, ואפילו מבעל בחירה. וכאשר האדם חי באמונה שאין דבר הנעשה שלא בהשגחה העליונה יהא נקל בעיניו להתגבר על מידת הכעס, שהרי מאמין בכל ליבו ונפשו ששום אחד לא פגע בו והזיקו, ואף הוא לא הפסיד לעצמו על ידי רשלנותו וכדומה, אלא הכל היה כפי אשר נגזר משמיא, ו'מתן שכרו בצידו' שיוכה לקיים 'שויותי ה' לנגדי תמיד' - שהרי בכל הנעשה עמו ובכל פינות שהוא פונה לא יראה אלא את ה' העושה זאת עמו.

בדברים הללו 'עצה טובה' יש בהם לא רק לענין התגברות על הכעס והנקימה הבאה ממנו, אלא כל מהלך חייו של האדם ישתנו לטובה כשיכיר בהאי כללא, שאין אדם מפסיד לרעהו לא כבוד ולא ממון לא מעמד ולא מצב, אלא הכל כפי שנקצב

המאורע אלא מאמין בכל ליבו כי האלוקים אינה לידו - שהקב"ה הוא שזימן לו אותו העניין, אזי אומר הקב"ה, א"כ שתולה בי אמונתו, הרי ושמתי לך מקום אשר ינום שמה, 'אסדר' לך מקום לנום ולברוח מכל הני חבילין דמעיקין, והכל יבוא על מקומו בשלום.

ביו"ב ביאר בספר 'דברים אחדים' (ח"א עמוד יא, להנה"ח מוהרד"א שלי"א) את הפסוק (כב ח) 'על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלוקים יבא דבר שניהם', דהנה 'זה' הוא לשון נוכח, ו'הוא' לשון נסתר בידוע, והרי מנהגו של עולם, המאבד חפץ מסוים (וכן בכל הפסד וכיו"ב) הריהו מנסה להאשים את הזולת בחסרונו, פעמים שהוא מאשים את הנמצא בקרבתו (- לשון נוכח) שהוא האשם בכל ה'בראך' (השוד והשבר) שקרהו, ופעמים שהוא מאשים את מי שאינו בקרבתו שהוא אשם בעקיפין (בחינת נסתר), בין כך ובין כך תמיד ימצא 'אשמים' בדבר (רק את עצמו לא יאשים...), לזה למדה אותנו תורה, תחת שתאמר 'כי הוא (או) זה' להאשים כל מיני אנשים וסיבות - יזכור ש'עד האלוקים יבא דבר שניהם', יתלה החיסרון בהקב"ה כי הוא הבורא ומשגיח ועושה לכל המעשים - לטובתנו הגמורה, ואין ידי האנשים באמצע אלא כשליחים ממנו יתברך.

בענין זה מרמז הנה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ע"ה"ת) במה דכתיב בפרשתן (כא יח-יט) 'וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף, ולא ימות ונפל למשכב... רק שבתו יתן ורפוא ירפא'. ואיתא בגמרא (ב"ק פה.) 'ורפא ירפא - מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות'. וברש"י 'ולא אמרינן רחמנא מחי ואיהו מסי' - פירוש, הרשות נתונה בידי החולה לדרוש ברופאים,

ג. וכבר אמרו להמשיל למי שקנה מרעהו 'מורה שעות' (שעון) שלא עבד כראוי, מה עשה 'שוטה' זה, תלש את מחוגיו (ווייזער"ס) והביאם לפני ה'מוכר' בתלונותיו כי אינם עובדים ופועלים את פעולתם, א"ל המוכר, והשעון עצמו היכן הוא (כי בו תלוי הקלקול), נענה 'חכם' זה, מה לי להביא לפני מע"כ את השעון הרי הוא 'בסדר גמור' כי רק המחוגים אינם הולכים כראוי.... אין זה אלא שוטה גמור... ולזה האיש אנו נדמים במחשבתנו שפלוני הזיק אותנו ואלמוני קילקל לנו בגוף ממון ונפש, מדוע לא תבין שיש מכון ומוליך את המזיקים הללו ולא הם עשו מאומה, דוגמת השעון שהוא אינו מוליך כראוי את המחוגים ואין כל קלקול במחוגים עצמם.

ד. וכן כתב ה'חינוך' באיסור 'לא תקום ולא תיטור' (מצוה רמא) וז"ל. 'משרשי המצוה, שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע, הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא. ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השם ברוך הוא. על כן כשיצעהו או יכאיבו אדם, ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו, והשם יתברך גזר עליו בכך, ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו כי לא הוא סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד עליו השלום (שמואל ב' טז יא) הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה', עכ"ל.

נמכר להיות 'עבד' לאיש, מכל מקום 'בשביעית יצא לחפשי חנם'... שיתחזק מעתה 'לצאת לחפשי' ולהסיר ממנו השעבוד ל'בשר ודם', רק 'כי לי בני ישראל עבדים'.

מוסיף בה ה'תורת אמת' כי מצווה זו נוחגת בכל אחד ובכל זמן, ואף שבפועל לא נהוג בזמנינו ענין 'עבדים', מכל מקום התורה היא נצחית וענין זה שייך אף לדין - שיסיר ממנו כל שעבוד והכנעה זולת לבוא יתב"ש לבדו.

ומתוך דבריו למדנו להאמין - שיש די באלוקותו להספיק לנו כל צרכינו ובכל עת 'מחסור' נשליך והבנו על ה' וימלא כל משאלותנו לטובה. גם יש לנו להאמין כי מה שנראה לנו כ'מחסור' באיזה

ונגזר עליו מן השמים - הוא וכל חיותו תלויים ועומדין בדבר ה'.

לא חסר לנו - כל מחסור אינו אלא מילוי שממלא לו הבורא בפרשתו (כא א-ב), 'כי תקנה עבד עברי... יצא לחפשי חנם', איתא ב'תורת אמת' להרה"ק ר' לייב'ל אייגער זי"ע (ריש פרשתו) דבפרשה הקודמת ב'עשרת הדברות' נאמר בדיבור הראשון 'אנכי ה' אלוקיך' - כלומר, שיש די באלוקותי להספיק לכם כל צרכיכם (כלשון רש"י (בראשית יז א) אני הוא שיש די באלוקותי לכל בריה), ואין צורך לבר ישראל להכניע עצמו לשום בריאה, ולשום סיבה. ודיבור השני 'לא יהיה לך אלוהים אחרים' - היינו אוהרה שלא נשכח 'יסוד' זה. עתה באה תורה לומר לנו, אף אם נכשל ונפל האדם, וכבר

ה. פעם נכנס המגיד מישרים הגאון ר' שלום שבדרון זצ"ל אל ביתו של המשגיח הגאון ר' יחזקאל לעוונינשטיין זצ"ל, וראהו היאך שהוא מלא שמחה עילאה, וישאלהו ר' שלום לשמחה מה זו עושה, פתח ר"י וסיפר לו, שבשנים מקדם היה משמש כמשגיח בישיבת מיר שבליטא, ומחמת הדחקות והעניות ששררה שם היה מילתא דשכיחא שלא קיבל את משכורתו הזעומה בסוף החודש, ובכהאי גוונא היה מתחזק באמונתו ומתפרנס מאמונתו, כמו שנאמר (תהלים לו ג) 'שָׁכַן אֶרֶץ וַרְעָה אֱמוּנָה' - איך האב זעך געשפייזט מיט אמונה' (הייתי מתפרנס ומזין עצמי ע"י האמונה), זה עתה לאחר שעלה לארץ הקודש הציע לו הגאון ר' יוסף שלמה כהנמן זצ"ל גאב"ד פוניבז' שיבוא לשמש כמשגיח בישיבתו, והבטיח לו מתן שכרו בצדו בעין יפה, באותה שעה שקלתי לקבל את המשרה, אך חששתי תמיד מה יהא עם האמונה, כי לתומי חשבתי שהוא משופע בנכסים ואין אצלו מחסור של כסף, ואם ישלם לי את המשכורת מדי חודש בחודשו לא אזכה עוד לסמוך ולבטוח בהשי"ת, אך עתה שמח אני, שהרי הנני נמצא כבר שמונה חודשים בעבודתי ב'ישיבה', ובינתיים כל משכורתי היא 'מאמונה' כמו בליטא... לכן אין קץ לשמחתי, כי איך לא אשמח כמוצא שלל רב, על שחזרתי לחיות מאמונה...

וכך פירש הרד"ק פרשת ויצא (ל לא) מה שאמר לבן הארמי ליעקב (בראשית ל כח) 'נִקְבָּה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֶתְנָה', אך יעקב דחהו והשיב (פסוק לא) 'לא תתן לי מאומה', כי לבן רצה לשלם לו בשכרו סכום קבוע שממנו תהא פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, אך יעקב אבינו סירב לכך בכל תוקף, כי לא רצה בשום אופן לקבל הכנסה קבועה העלולה לגרום לו להסיח דעתו מאמונתו בבורא כל העולמים.

פעם אמר יהודי לרבו כי הוא מרגיש עצמו תלוש... כי מעבידיו זורקים אותו חדשים לבקרים, ובכל 'שני וחמישי' הוא עובד במקום חדש, פעם ב'קביעות' ופעם כ'ממלא מקום' - ופעמים רבות הנו מסובב בחוסר מעש - ואני אנה בא. א"ל וכי 'תלוש' אתה, מעולם לא ראיתי אדם מחובר כמך, כי אינך סומך כלל על מעשי ידך אלא הנך מחובר לבורא כל עולם באשר עיניך תלויות השמימה בכל עת ובכל שעה...

וכבר אמרו בדרך צחות, אולי לכן מקבלים אותם השכירים מדי חודש 'תלוש משכורת' (Paycheck), לרמז שעי"ז אפשר ח"ו להיות 'תלוש' מאמונתו בהקב"ה, אם ח"ו יתחיל לסמוך על ה'תלוש' הקבוע שיבוא בעתו ובזמנו. ובוודאי אין כוונת הדברים לומר שיעזוב האדם את מקום קביעותו.. אלא ללמד שתמיד יהא מחובר אל הקב"ה ואל יסתמך על ה'תלוש' כי אין לך תלוש גדול מזה.

ו. ולהדיא איתא ב'אור החיים' הקדוש זי"ע בפרשתו (כב ו) וז"ל. אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו, עכ"ל. נמצא שאף בעת שאינו רואה בעיניו את חסדי ה' עמו יאמין שכן הוא באמת, ואדרבה כגודל החשיכה כן גודל האורה העומדת לבוא עליו, כי תחת החושך יש אור גדול מאד שיתגלה אליו בקרוב ממש.

באר הפרשה - משפטים

ענין ברוחניות או בגשמיות - באמת אין כאן כל 'מחסור', כי במחסור זה עצמו 'ממלא' הקב"ה את צרכינו באופן הטוב והנעלה ביותר לטובתנו השלימה (ואף טובה נסתרת - 'טובה' היא).

כיוון שידוע שאין לו מושיע לבד ממני, והזעק בן אלי - מוכרח אני להושיעו, ומכאן נלמד בגדולת התפילה כשהיא מתוך הברה שאין לו על מי לסמוך אלא על אביו שבשמים' שבוודאי היא נענית".

ובן כתב ה'רבינו בחיי' וז"ל. ויתכן לפרש כי דרך בני העולם שהם עלובים באיזה דבר שיהיה שיטרחו אחרי מושיעים ועוזרים, והיתום והאלמנה הם חלושי הכח אין להם עוזרים, ולכך לא יבטחו באדם כי אם בקב"ה שהוא עוזר ומושיע ומגן, ובעבור זה יודיע הכתוב כי הם נעזרים יותר מכל אדם. עכ"ל.

ולאו דווקא 'אלמנה ויתום' או בעל חוב עצום וכיו"ב, אלא בכל עת שנכנס היהודי ל'לחץ' זו הרחק,

ושמעתי כי חנון אני - הקב"ה שומע תפילת הסומכים עליו בפרשתן (כב כא-כב), 'כל אלמנה ויתום לא תענון, אם ענה תענה אותו כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו'. כתב הרמב"ן (שם כ) 'כי אני רואה דמעת העשוקים... ומציל כל אדם מיד חזק ממנו, וכן האלמנה והיתום לא תענו כי אשמע צעקתם, שכל אלה אינם בומחים בנפשם, ועלי יבטחו, ולזה אמר (שם כב) 'כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו' -

ז. בדעת זקנים מבעלי התוס' פי' וז"ל. והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, דקאי על העני, אם אתה משיב העבט, ויתפלל העני עליך על כל הטובה שעשית לו, ושמעתי לתפילתו כי חנון אני - כמו שאתה חונן ומרחם על בריותי... על זה אני נקרא חנון, ארחם ואחון עליך ואברכך.

ח. הנה אמרו בגמ' (ברכות נה.) כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב וכו', ואמר רבי יצחק שלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם ואלו הן. ועיון תפלה... וראיתי מבארים שהכוונה כעין הנאמר על המעיין בלימודו, דהיינו שאין הלימוד ברור ומיושב כל צרכו, מסופק הוא בהבנת הדברים על כן מעיין בהם עד שיתבהרו לו, וכך על דרך זה יתפרש עיון תפילה - שמסופק הוא האם תפילתו נשמעת ומתקבלת אם לאו, ואם כן חסר לו בכל צורת ההגשה לתפילה שצריכה להיות מתוך האמונה כי השי"ת שומע תפילת כל פה, כי אין לך תפילה החוזרת ריקם.

ט. כמה שינויי לשונות מצאנו בתהלים (קז) באותו הפרק המדבר מ'ארבעה הצריכים להודות', כי ב' פעמים כתיב 'ויצעקו' - בהולכי מדבריות ויורדי ימים, וב' פעמים כתיב 'ויזעקו' - בחולה שנתרפא וביושבים בבית האסורים, עוד שינוי מצינו כי בשנים הראשונים שנאמר בהם ויצעקו כתיב 'ממצוקותיהם יצילם' או 'ממצוקותיהם יוציאם' שמשמעו הצלה והוצאה לגמרי מן המיצר. לאידך, באותם שנאמר בהם 'ויזעקו אל ה' בצר להם' הרי הוא מסיים ואומר 'ממצוקותיהם יושיעם' שאינו אלא לשון עזרה וישועה, ולא הוצאה והצלה לגמרי.

ומבאר המלבי"ם (שם) כי צעקה גדולה מהזעקה, ושניים הללו שבהם נאמרה זעקה, ה"ה ה'חולה' השוכב על ערש דוי וזועק לה' רפאני ה' וארפא, אבל אין תפילתו כ"כ מקירות הלב, כי בסתר לבו הינו חושב - הרי לצידי עומדים כמה רופאים מומחים גדולים (שר"פ) לרפאות בסממני הרפואה ובחכמותיהם, ובאם נצטרך נפנה לעוד רופאים אשר בידם 'נסיון' רב ברפואת החולה, ומכיוון שאין תפילתו אלא ויזעקו אל ה' בצר להם - זעקה בעלמא, על כן אף ישועת ה' לא תוציאנו לגמרי מחליו אלא בדרך 'יושעים' - שהקב"ה יוסיף לו עזר וסעד וממצוקותיהם יושיעם.

כיו"ב נאמר זעקה אצל היושב בבית האסורים - כי אף הוא כאותו החולה, שהרי מלבד תפילתו שיוציאו הבורא מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, הינו סומך גם על 'עורכי דין' ועסקנים העוסקים בצרכי ציבור באמונה, שהם יסייעו בידו לצאת מן המצוק, וזעקה כזאת לא תיענה אלא בדרך 'יושעים' ולא 'יוציאם' לגמרי.

אבל, הולכי מדבריות, אשר 'תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו, רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף', והריהו יושב בדד במדבר, מימינו אריות משמאלו נמרים, מלפניו ולאחוריו שאר חיות רעות. הרי הוא מקים קול צעקה אל ה' - כי יודע הוא שאין עסקן או רופא שיצילנו מהאריה הרעב שפגש בו זה עתה, ומבלעדי עוזו ועזרתו אין עזרה וישועה, צעקה זו תהא מקובלת עד מהרה אצל בוחן כליות ולב, ואז ממצוקותיהם יצילם.

כן נמי 'יורדי הים' - שהגיעו למצב של 'יעלו שמים ירדו תהומות נפשם ברעה תתמוגג, יחוגו וינועו כשיכור וכל חכמתם תתבלע', הללו מכירים היטב כי ה'עסקן' הגדול שבעולם אין בידו לעצור ולהעמיד אניה המטרפת

תליא מילתא כי אם במזלא תליא מלתא, וא"כ כיצד בירכם בברכות אלו שאינם תלויים בזכותם, אך התשובה לכך כתובה ברישא דקרא 'ועבדתם את ה' אלוֹקֵיכֶם', וְעֲבֹדָה זו תתפרש על דרך שאמרו חז"ל (תענית ב.) 'איזהו עבודה שבלב זו תפילה', וגדולה התפילה לשנות את המזל לטובה, והוה שאמר הכתוב שאם תעבדו את ה' ותתפללו א"כ תזכו לשפע טובה וברכה בבני חיי ומזוני'.

כי יצעק אלי ושמעתי - הקב"ה שומע תפילת 'כל' פה ואל יאמר 'מי אני' ומה ספון אני שישמע הא-ל הגדול לתפילתי, אלא ישמע לדברי הרמב"ן על הפסוק בפרשתן (כב כו) 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני', וז"ל. כי חנון אני - חנון ומקבל תחינת כל אדם

ו'באו מים עד נפש', ולבו שבור ורצון בקרבו ומתוך באבו זועק 'טאמע אין הימל' (אבי שבשמים), אך אתה צורי וישועתי, אין לי עוזר ומשען וזולתך, אנא, עמוד לימיני וסמכני, הרי תפילה זו בוקעת כל הרקיעים ומגיעת עד לבסא הכבוד ותפעל פעולתה לטובה ולברכה לישועה ולנחמה.

בפרשתן (כג כה-כו) 'ועבדתם את ה' אלוֹקֵיכֶם וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך, לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימך אמלא', וכתב הפנים יפות, שהנה בפסוקים אלו התברכו בני ישראל בברכת הבנים - לא תהיה משכלה ועקרה, ובברכת חיים - והסירותי מחלה, ואת מספר ימך אמלא, וכן בברכת הפרנסה - וברך את לחמך, ואף שאמרו חז"ל (מ"ק כח.) שבני חיי ומזוני לאו בזכותא

בלב ים, אלא הקב"ה - אשר לו הים והוא עשהו. וצעקתו תבוא מתוך עמקי הלב בזה תתקבל תפילתו - וממצוקותיהם יוציאים.

הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע היה אומר, שככל שהאדם מושגח יותר בזה העולם ע"י השגחות גשמיות כך הוא פחות מושגח מלמעלה, והראיה, כי חיות השדה אינן מצטערות בצער לידה אלא הם יולדות בנקל ללא ייסורים כלל, שלא כדרך בני אדם המצטערים ומתייסרים בבוא עת לידתן. והיינו טעמא, כי חיות השדה יולדות באמצע השממה ואין להם מי שיעזור להם ויסייע בעדם, ואינם מקוות בלתי אל ה' ואליו עיניהם נשואות, על כן אין הן סובלות צער לידה. ואילו הנשים יש להם מיילדת סמוך למיטתם ועל כן אף שוודאי מתפללות להקב"ה ואומרות בכוונה 'יענך ה' ביום צרה', מכל מקום מאחר והן סומכות גם על המיילדת לכן יש להם צער לידה. כי התפילה צריכה להיות באופן כזה שהוא נתלה רק בבורא כל העולמים.

י. בספר ש"ך עה"ת (תזריע ד"ה ואם) מביא שהיו שנהגו לתלות ביצי בת יענה בבית הכנסת, ומבאר טעם מנהג זה, כי מדרך בת היענה שמטילה ביצים במקום גבוה ועומדת כנגדם מרחוק ואינה מסיחה דעתה מהם, ועל ידי הבטה זו גדל אפרוח מהביצה, ואם יעמוד בעל חי בינה לבין הביצים ותפסיק ראייתה אזי תהרוג אותו כיון ש'חציצה' זו מקלקלת גידול הביצים וגורמת שיצאו ביצים מוזרות. ומפני כן תלו ביצים אלו בביהכ"נ 'לומר שעיקר התפילה שתתקבל ותעשה פירות היא הכוונה, ולא יהיה דבר מפסיק בינו לבין אביו שבשמים שהוא עומד כנגדו ומדבר עמו לנוכח ואומר ברוך אתה ה'.

איש יהודי ששקע בחובות אדירים שמע כי במדינה פלונית יושב אחד מאחיו היהודים שעושרו נמדד בהון עתק, וכל ה'נופל לידיו' יוצא כשהוא נשכר - מסודר לכל ימי חייו, אלא שזכיה מיוחדת נדרש לאדם לזכות לחלות פניו, וכל האמור אין זה אלא אחר שכבר מצליחים 'לבוא לפני המלך' לדבר עמו... החל האיש להפעיל 'שתדלנויות' למיניהם ופרוטקציות מפה ומשם והעלה חרס בידו... ביום מן הימים נכנס היהודי להתפלל 'מנחה' בביהכ"נ שבאותה מדינה, אחר התפילה פגע בו יהודי נכבד והחל מקרבו בברכת 'שלום עליכם' ונסובה שיחתם על אודות הגביר דלעיל שהוא עובד כבר זמן רב לזכות לחלות פניו ולבינתיים לא עלתה בידו, החל ה'נכבד' אומר לו כי הוא 'מקורב' לאותו העשיר והוא יסדר עבורו... בתוך הדברים הבין האיש כי זה האיש העומד לפניו אינו אלא אותו עשיר בכבודו ובעצמו וכמעט שהתעלף... כי כל השתדלויותיו בתקופה האחרונה לא היו אלא סביב אותו איש... ועתה הוא עומד נכחו וכבר מדבר עמו ובתוך יום הנו 'מסודר' לכל ימי חייו... אף אנו נאמר לגבי ה'תפילה', עומד לו היהודי ו'מחפש' את ה' שיושיענו מצרתו וירוויח את מצב פרנסתו, אינו פוסק לרגע מלהשתדל כאן ושם, ואף בשעה שכבר העמיד עצמו בתפילה עדיין מוחו משוטט ב'כל העולם כולו' כיצד יעמיד את מצבו לטובה, והנה הוא עומד בתפילת העמידה ופותח פיו לומר 'ברוך אתה ה'... והרי הוא מכיר לפתע כי 'המתפלל שכינה כנגדו' והוא עומד נכחו למול אותו

באר הפרשה - משפטים

ולא פרע חובו, והמלוה לקח ממנו משכון בדין, ואעפ"כ אמרה תורה שיחזיר המלוה את המשכון, כדי שלא יצעק הלוה לפני ה' ושמעתי כי חנון אני'. והוא פלא, והלא אין הלוה צורך בצעקותיו שהרי מחויב מדינא לשלם, ומדוע יקשיב הקב"ה לתפילתו ולזעקתו. אלא מכאן, שכל יהודי שצועק אל ה' (אף אם אינו צורך וראוי) כביכול מוכרח הקב"ה לשמוע בקול צעקתו 'כי חנון אני', שזו מידתו של הקב"ה².

את העני עמך - להרגיש מצוקת העני

בפרשתן (כב כד), 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך', יש שפירשו במה שאמר 'את העני עמך', שבא הכתוב לומר, שכאשר עומד לפניך עני ומבקש הלוואה או נדבה אזי תכניס עצמך לתוך מצבו הקשה של עני זה, וצייר לעצמך כאילו אתה היית במקומו רח"ל ונוקם לחסדי האחרים, וזהו את העני עמך, שהעני יהיה עמך, אתך במחשבתך ובפנימיות ליבך³, ואז ודאי שתפתח את ירך וליבך לעמוד לימינו. ובוזר ביארו הטעם שנשמכה פרשת משפטים

אע"פ שאינו הגון, מגזירת חנם ('חנון' משורש תיבת 'חנם' הוא). והעניין, שלא תחשוב, לא אחבול שלמת הצדיק, אבל שלמת אדם שאינו צדיק אקח ולא אשיבנו כי צעקתו לא ישמע א-ל, לפיכך אמר כי חנון אני ושומע צעקת 'כל' מתחנן לי עכ"ל. ותוספת דברים אך למותר⁴.

ביו"ב מצינו ב'הגהות אשר"י' (נרפס בגיליון התוס' בר"ה יז): בתוך ביאורו את 'שלש עשרה מידות של רחמים - חנון - שחונן בעת הדחק לגאול הצועק, כדכתיב (ישעיה ל יט) 'חנון יחנך לקול זעקך', ומדה זו כביכול, שבעל כוח יש לו - לחון על הצועק אף שלא בדין, כדכתיב 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני'. כלומר, אע"פ שבדין בא העבט לידך, כי הלווית עליו מעותך, אע"פ תשיבנו לו. כי אם יצעק אלי המדה היא כך - שאשמע צעקתו. לפי שחנון אני ואיני יכול לראות בעוניו, וגם יש בלשון חנון מתנת חנם כדאמרין בברכות (י:.) 'וחנותי את אשר אחון - אע"פ שאינו הגון', עכ"ל⁵ ק. והרי הפסוק איירי במי שלוה כסף מחברו

מקור הישועה שהוא כל כל הרבה עומד ומחפש בתקופה האחרונה, הרי מן הראוי שכמעט יפול 'חלשות' לנוכח זה הגילוי... כי כאן היא מקור הישועה, ועוד מעט קט ידבר עם הקב"ה והכל יבוא על מקומו בשלום.

יא. בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע אמרו לפרש, על דברי הפסוק ש'כי הוא כסותה לבדה הוא שמלתו לעורו במה ישכב', כי עד כאן מדברת התורה אל המלוה, מכאן ואילך מדברת התורה אל הלוה (ולא כפשוטו רק למלוה) - מדוע תעמוד בדעתך לעשות 'מעשה שטות' - לבוא דבר יום ביומו ולקחת את העבט מהמלוה 'כסות לילה' בתחילת הלילה ולהחזירה לו למחרת בבוקר, וחוזר חלילה, הנח לו למלוה, אלא והיה כי יצעק אלי - פנה נא אלי ריבון העולמים הכל יכול, בקש מאתי שפע רב, ושמעתי כי חנון אני - אחון אותך בשפע רב והרחבה, ותמצא כדי סיפוקך בגדים לרוב... עד שלא תצטרך ל'טובותיו' של המלוה.

יב. בימי צעירותו של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע חלתה נור"ב הרבנית בחולי מסוכן מאד, שלח ה'נתיבות שלום' מכתב אל חותנו האדמו"ר ה'ברכת אברהם' זי"ע (בעת ההיא התגורר ה'נתיבות שלום' בעיה"ק ירושלים, וחותנו בעיר טבריה), וכה כתב, 'בקשתי ש'מורי חמי' יפציר ויקרע את השמים בתפילתו כי המצב קשה ביותר, לאחר זמן הבריאה הרבנית וחזרה לחיים טובים וארוכים, ברבות הימים קיבל ה'נתיבות שלום' מכתב מחותנו - הנה קבלתי מכתב המבקש ממני שאקרע את השמים בתפילתי לרפואת בתי, הרהרתי אז בלבי, וכי היאך 'אקרע את השמים' - מי ערב לי שמכך יצא הטוב, אולי דייקא החולי הוא ה'טובה', אמנם אינה ה' לידי את הספר 'זכרון זאת' מהרה"ק ה'חוזה' מלובלין זי"ע וראיתי כתוב שם (בפרשתן בד"ה במדרש) על הפסוק (כב כד) 'לא תהיה לו כנושה', שרק 'לו' - לאדם, אסור להיות כנושה, אך להקב"ה אדרבה 'תהיה לו כנושה' להיות תקיף בדעתו, להרבות בתפילה, ולהפציר שימלא את מבוקשו לטובה, מיד עמדתי להתפלל לפני בוראי - קרעתי את השמים, ונתרפאה בתי.

הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה מבאר את הדברים, כי כל הטעם שאמרה תורה 'לא תהיה כנושה' אינו אלא מכיוון שאין לו לשלם, ומדוע תַעֲנֶהוּ סתם, אך להקב"ה שהוא 'כל יכול' ללא גבול ומידה, וודאי שמותר להיות כנושה, ולא להרפות ממנו עד שיושיעו.

יג. כה אמר הרה"ק ה'חלקת יהושע' מביאלה זי"ע מהו 'חסיד' - היינו חסד עם יו"ד (כלומר תיבת 'חסד' ואות יו"ד) ללמדך שהעושה חסד עם יהודי (יו"ד באידיש) זהו חסיד.

גדולים ומובטח הוא שיתקבלו תפילותיו ואז תקרא וה' יענה. ולפי זה יתפרש לשון הכתוב 'אם כסף תלוה את עמי את העני עמך', שאם 'העני עמך' - שאם אתה עני אעפ"כ אם כסף תלוה, וכדאי היא מצווה זו שירחמו עליו מן השמיים^ט.

והיה אומר הרה"ק הבית ישראל זי"ע, שאין הדברים אמורים רק בהלוואת מעות כשהוא עצמו נזקק להם, אלא כך הוא גם בענייני רוחניות, שמי שבעצמו צריך 'ישועה' במצבו הרוחני, ומ"מ עומד לעזור לאחרים ולרומם שאף הוא בכלל 'מלוה לעני בשעת דחקו'.

אם כסף תלוה - מצוות גמ"ח

בפרשתן (כב כד) 'אם כסף תלוה את עמי^ט, כאן נצטוונו להקים ולקיים מצוות 'גמילות חסדים', וז"ל הנה"ק ה'חפץ חיים' (אהבת חסד ח"ב פ"ה) וז"ל. כמה

לפרשת יתרו, כי הזהיר הכתוב שלא לשכוח מעמד הר סיני, וכמו שנאמר (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך' ותמיד יעמיד לנגד עיניו את הקולות והלפידים וכו', כך נמי ייאמר גם לגבי המצוות שבין אדם לחברו האמורים בפרשתן שעליו לצייר ולהעמיד לנגד את עיניו את הזולת וצרכיו ומחסוריו ולא יסורו מלבבו^{יד}.

איתא בגמרא (יבמות סג.) 'המלוה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר (ישעיה נח ט) אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני', וביאר הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימינוב זי"ע שדברי הגמ' במעלת מלוה סלע לעני בשעת דחקו הכוונה בשעת דחקו של המלווה, שאף הוא זקוק ונצרך למעות ובכל זאת מחסר משלו בכדי לעמוד לימין העני, בזה הנו מעורר ע"ע רחמים

כידוע החל הרה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע להנהיג את קהל עדתו כרבי ומנהיג עוד בחיי אביו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (היה לו סוד גדול בזה). ויבוא יהודי אחד וסיפר ל'דברי חיים' במעלת בנו כאשר נוכח לראות בגאונותו ולמדנותו הכבירה, נענה ה'דברי חיים' ואמר, נו, בכך ראוי הוא לתואר 'גאון' אך עדיין אינו נכלל בכלל 'רבי'. המשיך היהודי לספר על עבודתו בקודש של הרה"ק משינאווא בתפילותיו בהתלהבות והתעניות והסיגופים אשר הוא עורך בקביעות, ואף על זה נענה ה'דברי חיים' ואמר, אכן, בכך ראוי הוא להיקרא 'צדיק' או 'קדוש' אך עדיין אינו 'רבי'. עד שסיפר לו היהודי, שכבר היה מעשה ביום הקור כשירד מן השמים שלג חזק, והלך ה'דברי יחזקאל' ברחובה של עיר, והבחין ביהודי שלא היה לו מעיל וכולו רועד מקור, מיד פשט את מעילו ונתנה ליהודי, כשהוא נשאר ללא כל מלבוש חם לגופו. כשמוע ה'דברי חיים' כזאת, מיד הסכים ואמר, אכן, אם כן, ראוי הוא לאותו איצטלא להיות 'רבי'. במעלה זו נתייחדו רועי ישראל לדורותיהם, שנתנו כל אשר להם לאחרים ולא השאירו לעצמם כלום.

ביותר ביאר הרה"ק רבי חייקל מהמדורא זי"ע דלכן כרת הקב"ה 'ברית מלח' (במדבר יח יט), כי כל מהות המלח הוא לתת טעם במאכלים אחרים, אבל הוא עצמו נשאר במליחותו, אינו נהנה בכלום ואינו משתבח בכהוא זה, וכן היא עבודתנו, לתת כל אחד משלו להיטיב לזולתו, אף שאינו מרוויח מאומה. וכל מהות חייו ורצונו יהיה להיטיב לכל הברואים, ולא יעמוד על שלו, וק"ו שיזהר בכבודם שלא לצערם רק לכבד כל איש מבני ישראל בכבוד הראוי לבני מלכים.

יד. מספרים על הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, שכל ימיו נהג לקדש על הכוס בשיעור הקטן יותר (המוכר כפי שיטת רבי חיים נאה), ולא הקפיד לקדש על שיעור הגדול (המוכר כשיטת החזון איש), ולאחר פטירת הרבנית ע"ה התחיל לקדש על כוס בשיעור גדול, והיה הדבר לפלא בעיני מקורביו, עד שהוברר טעמו, כי אותו גביע הקטן קיבל במתנה מחמיו אבי הרבנית, ולכבודה קידש דייקא בו על היין, כי העדיף להדר בזה מאשר להדר ב'שיעור הכוס'...

כע"ז מסופר על אחד מחסידי קמאי בעיה"ק טבריא שאחר פטירת הרבנית ביקש מנכדו שיסיר את ה'מראה' (שפיגע"ל) הגדולה שהייתה תלויה על הארון בביתו, כי בכל השנים הייתה מראה זאת לצנינים בעיניו אלא שלא אבה לומר מאומה אחר שהבין כי רצון הרבנית במראה זאת, רק מיד לאחר שהשיבה נשמתה ביקש להעבירה משם.

טו. ובכלל זה מי שרוחו נשברה מכל מיני צרות העוברות עליו, ומכל מקום מתגבר על עצמו להאיר פנים לחבריו ולעודדם במילין טבין, והוא מחזק אחרים בשעת דחקו, הרי עליו הכתוב אומר 'אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני'.

טז. כתב הש"ך (מגורי הארי"י ז"ל) על התורה (בפרשתן), דלכן כתיב 'אם כסף תלוה' כלומר, אם נתנו לך כסף מן השמים הרי תפקידך להלוותו לאחרים, כי לשם זה נברא הכסף - כדי ש'תלוה את עמי', כי מצוות הלוואה למי שדחוקה לו השעה גדולה יותר מן הצדקה (עיי"ש היטב).

המתחדשות מידי יום ויום, מה מאד יש להתחזק במדת החסד¹, כדי שע"ז תתעורר מדת החסד העליונה², ויקויים עלינו מה שאמר הכתוב (הושע ב כא) 'וארשתך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים'. ואמרו חז"ל, שאומר הקב"ה ומה אלו, שהן בעצמן צריכין חסד, עושין חסד אלו עם אלו, אני, שאני מלא חסד ורחמים, עאכו"כ שאני צריך לגמול חסד עם בריותי. ונראה לי, שזהו מה דאיתא בתנא דבי אליהו (רבה סוף פכ"ג) בשם ר' ישראל במצרים, נתקבצו כלם וישבו יחד, וכרתו ברית יחד, שיעשו גמילות חסדים זה עם זה, וישמרו בלבבם ברית אברהם יצחק ויעקב, ולעבוד את אביהן שבשמים לבדו, ושלא יניחו לשון בית יעקב אביהן, ושלא ילמדו לשון מצרים וכו', עיי"ש מה היה הכריתות ברית לגמילות חסדים, אלא הענין כך הוא, כי הם, כשראו שאין שום עצה להניצל מגזרותיו של פרעה, והשעבוד הולך ומתגבר יום יום, מה עשו נתקבצו באגודה אחת ומכסו עצה מה לעשות לזה. והסכימו ביניהם, שילכו בדרך ה' לבדו, ולא ישנו את שמם ולשונם. גם כרתו ברית יחד לגמול חסד זה עם זה, שע"ז יתעורר למעלה חסד של השם יתברך עליהם, וממילא יבטלו לבסוף גזירותיו של פרעה. ובאמת כן היה לבסוף, שדבר זה היה הסיבה

צריך האדם להתדבק במדת החסד, שהיא מועלת לעורר רחמי ה' וחסדיו על ישראל אפילו לאחר שכלה זכות אבות (ירושלמי סנהדרין ג.). ומצוה זו שקולה יותר מן הקרבנות (ילקוט הושע תקכ"ב), ויותר מזה מצינו בירושלמי דפאה (ג.), דצדקה וגמילות חסדים שקולות כנגד כל מצוותיה של תורה... גם גשמים יורדים לעולם בזכות גמילות חסדים, כדאיתא בירושלמי דתענית (ג ג.). גם הוא תועלת לאדם להנצל מיצר הרע, כדאמרין (ע"ז ה:) 'אשריהם ישראל, שבזמן שהם עוסקים בתורה ובגמילות חסדים, יצטרם מסור בידם, ולא הם מסורים ביד יצרם'. וביאורו יש לומר, כי היצר מתגבר על האדם בשני דברים. אחד - על שכלו, שמטריד שכלו לכל ההבלים, ואחד - גם על איבריו החיצוניים, שמרגילים לכל הדברים שהם נגד רצון השם יתברך. אבל העוסק בתורה ובגמילות חסדים, זוכה שיצרו מסור בידו לכל זה. שעל ידי התורה, שהוא עסוק בדבריה אלוקים חיים הקדיש את כח שכלו, ועל ידי מדת החסד הוא מקדש את איבריו גופו, שעוסקים בעבודת מלכו של עולם.

ושם בהערה. והנה עתה, שמדת הדין גברה מאד על העולם, ואין שום עצה להנצל מידי צרות

וכבר מצינו יסוד זה ב'אבן עזרא' בפסוק זה וז"ל. 'אם נתן לך ה' הון שתוכל להלוות העני... וקרא העניים 'עמי' [בלשון המורה שהם שלו יתב"ש], כי החסידים לא יבקשו עושר בעולם הזה, והעד אליהו ואלישע שלא רצה לקבל מנחת נעמן, גם שמואל הרמתי'.

הגאון בעל ה'שבט מוסר' זצ"ל מביא בספרו 'מעיל צדקה' (א'תקכח) שלכן נקרא כסף בלשון חז"ל 'דמים', כי כשם שהקזת דם רפואה היא לגוף, כך נתינת כסף לצדקה רפואה היא לנפש, ועל שם כך כינו חז"ל את הכסף 'דמים', לרמז ששווים הם (י"א, כי ה'עסק' הראשון שעשו בני ישראל היה במכירת דם כשמוכרו את המים למצריים, וע"ש אותו המאורע נקרא הכסף בשם 'דמים').

יז. ידועים דברי מרן הבעש"ט זי"ע (הובא בלוח היום יום חב"ד ה' אייר) שכדאי לאדם לחיות בזה העולם שבעים ושמונים שנה והכל כדי להיטיב פעם אחת עם יהודי.

יח. הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע קנה דירה וקבע עם ה'מוכר' שלקראת חג הפסח יפנה המוכר את הדירה, אולם, ברגע שהפני מנחם הבין מתוך רמיזה שמחמת כמה סיבות יקשה על המוכר לפנותה בטרם יכנס הפסח, מיד שלח לאמור

לו שאותו הזמן שנקבע ביניהם 'לאו בדווקא' הוא, ומצידו יכול המוכר להישאר בה אפילו כחודשיים אחר הפסח. זאת ועוד, שהפני מנחם סילק את כל תשלומיו חודשיים לפני הזמן - לפליאת ותדהמת המוכר... לאחמ"כ הסביר לחתנו הרב אברהם דוב ליפל שעשה זאת מאחר שהבין שהמוכר דחוק וכך יוכל להכין עצמו לצאת מהדירה... אחר זמן פגש הפני מנחם את המוכר ובשמחה רבה גילה את אזנו על ה'נס' שאירע לו בזכותו, דהנה כתיב (תהילים לו לו) 'שמר תם וראה ישר', והסביר אבי הרה"ק ה'אמרי אמת' שההולך בתמימות ולפנים משורת הדין הקב"ה מנחה אותו ומראה לו את הדרך הישרה, ראה נא והביטה, את הכסף שהכנתי עבור הדירה הפקדתי אצל 'סוחר' אחד... זמן קצר אחר שהוצאתי את הממון משם הפסיד הלה את כל נכסיו ועמם את כל המעות שאנשים הפקידו אצלו... ואילו לא הוצאתי אז את המעות מתחת ידו לא היה נשאר עמי אפילו פרוטה אחת... רק בזכות שהלכתי לפנים משורת הדין לעזור למי שהשעה דחוקה לו ניצלתי מהיזק אדיר כל כך (ספר ה'פני מנחם' עמו' רלד).

לגאולה, כדכתיב (שמות טו יג) 'נחית בחדשך עם זו גאלת נהלת בעון'. ואיתא בפסיקתא (הובא בילקוט בשלח רמז רנא) נחית בחדשך זו גמילות חסד...^ט.
 ומי שרגיל במצוה זו בתמידות, זוכה עבור זה להיות לו בנים בעלי חכמה, בעלי עשר, בעלי אגדה (ב"ב ט:)^ז.
 לא תענון - הזהירות שלא לענות נפש מישראל בפרשתן (כב כא), 'כל אלמנה^{כא} ויתום לא תענון^{כב}. וברש"י 'הוא הדין לכל אדם (הוזהרנו שלא לענות) אלא שדיבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ומצוי לענותם^{כג}. (א"ב, הרי על כל אדם יש לנו

יט. פעם פנה מנהל גמ"ח אל הגה"צ רבי מאיר בראנדסדארפער זצוק"ל בעל ה'קנה בושם' ושאלתו בפיו, האם מחויב להאריך את זמן פירעון ההלוואות בעת שמבקשים הימנו אותם הלווים, שלכאורה אין זה בכלל מצות 'אם כסף תלוה את העני' (והוא רוצה לקיים המצווה בהלוואות חדשות). ענהו רבי מאיר - 'די ערשטע זאך איז די הארץ' (הדבר הראשון הוא הלב), כלומר אל תפלפל כאן אם קיימת בזה מצוות הלוואה או לאו, אלא התעמק - שבדחיית זמן הפרעון החיית ממש את היהודי הלוה.

כ. עוד מן ההג"ה, וז"ל. ומן התמה על האנשים שמחפשיין סגולות, שילדו להם בנים, ומוציאין על הסגולות כמה וכמה רובלי כסף, ויש שמוציאין למאות ולאלפים כל אחד לפי עשרו. יותר טוב שיעשו סגולה הנמצא בחז"ל, היינו, שיתעסקו תמיד במדת הצדקה, לעזר לעניים במה שיוכלו, להיות מן המעשים, שהוא גדול מן העושה [הן בענין פרנסת חיותם, וגם לגדל את בניהם ולהכניסם לתלמוד תורה, שבעבור זה יזכו לבנים בעלי תורה, וכמו שנתבאר], או שיעשו גמ"ח קבוע [מממונם, או שיזרזו אחרים שייסיעו בענין זה], ויתעסקו ברתמיד... ובזכות זה יתנהג השם יתברך עמהם ג"כ במדת צדקה וחסד, וימלא רצונם בזה... וכן עשו הרבה אנשים בזמננו, והצליחו בזה... מה שאין כן, אם מוציא מעותיו לטמיון על סגולות חיצוניות, שלא יועילו ולא יצליחו, הוא מכלה כוחותיו לריק. והמשכיל יתן כל זה אל לבו, וכל המרחם על הבריות - מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא:). וידוע מה שאמרו חז"ל (שוח"ט סה), שהגומל חסד תפלתו נשמעת.

מעשה נורא הובא ב'עמוד החסד' (לקט אמרים מהגה"ק החפץ חיים) וז"ל. איש אחד שהיו לו בנים ומתו כולן ר"ל בא לפני חכם שיתן לו עצה וסגולה לענין זה, השיב לו החכם איני יודע סגולות, אך עצתי שתעשה גמ"ח קבוע בעיר אולי יתן ה' שבזכות מדת החסד שתתנהג עם אנשים יתחסד השי"ת עמך ויתן לך בנים.
 האיש שמע לעצתו, ועסק הרבה בענין זה, עד שעשה גמ"ח קבוע בעיר והוא קבל על עצמו את המצוה להתעסק בענין זה להלוות על משכונות, ועשה פנקס עם תקנות לענין זה כנהוג. בתוך התקנות היה כתוב שפעם אחת לשלוש שנים בפרשת 'אם כסף תלוה' (משפטים) יתאספו הכל ויעשו סעודה שיהא חיזוק למצוה זו.
 ויהי בכלות ג' השנים נולד לו בן, ומן השמים הראוהו אות שהוא בזכות המצווה - שאירע יום שמיני יום המילה באותו יום שכבר נקבע זמן רב קודם לכן ליום אסיפת הקהל לצורך הגמ"ח.

האיש הנ"ל עסק הרבה במצווה זו כמה וכמה שנים, ובמשך השנים הללו נולדו לו כמה עוד בנים. אך ברבות הימים שכח טובותיו של הקב"ה ובא לפני החכם ובקש ממנו היות שהוא מוטרד מאד והגמ"ח נתגדל, גם יש אנשים מפקפקין עליו, ע"כ בקשתו שימנו 'נאמן' אחד שיעסוק בגמ"ח, והחכם מיאן בזה באמרו שבוודאי אחר לא ינהל הגמ"ח בטוב כאשר הוא מנהל אותו. אך הוסיף והרבה להפציר בחכם שיעשה בקשתו עד שכעבור כמה שנים הוכרח להסכים לדבריו, ועשה קלפי מחדש ונבחר 'נאמן' אחר תחתיו לעסוק במצוה זו. והנה, מעשה זה היה בתחילת הלילה, ויהי ממחרת בא אצל החכם ויספר לו שקרה דבר נורא בזה הלילה בסופו, שנחנק לו ילד קטן אחד, ותלה שבעבור עזיבתו את הגמ"ח אירע לו, ומיד חזר והשיב לידו את הנהלת הגמ"ח... הנך רואה בעליל שבזכות החסד נולדו לו בנים, וכאשר נסתלקה מדת החסד התחילה מדת הדין תיכף להתגבר עליו, נמצא עד עתה שהוא מחזיק את הגמ"ח ועתה ראה שהגמ"ח החזיק אותו ואת בניו, ע"כ יראה האדם להחזיק במצווה זו ולא להרפות ממנה. (אחר פטירת רבנו החפץ חיים ניתן הדבר לפרסם בשם הגרי"מ רבינוביץ זצ"ל מחבר ספר 'אפיקי ים' שהמעשה הנ"ל קרה בראדיון, והחכם הנזכר הוא רבינו הח"ח בעצמו).

כא. הגה"ק המהרי"ל דיסקין זי"ע היה מחמיר חומרות על גבי חומרות בעסק המצות, החל מקצירת החיטים ושמירתם המעולה מכל חשש חמץ, והיה דרכו לתת את הקמח לתלמידו הגאון רבי אליעזר דן רלב"ג, והלה היה מניחם בשקים ותולה אותם על גבי התקרה לכל תיגע בו יד אדם, ובכל עת יהיו לנגד עיניו. והנה נפטר אותו תלמיד

לחשוש - שמא הוא בכלל 'אלמנה ויתום לא תענון', רעהו, מכלל 'ספק' לא יצא וכבר ידעת ש'ספיקא כי מי יודע את מצפוני לכו צרותיו וחסרונותיו של דאורייתא לחומרא' יד.

באמצע השנה, ואמרו תלמידי המהרי"ל דיסקין לרבם שמן הנכון לקחת את החיטים ולהעבירם למקום אחר, ולא נתנם בשום פנים ואופן, באמרו, כל שמירות אלו אינם אלא בגדר 'הידור' (אף שהיו אצלו הידורים אלו כאש...) ואינם שווים מאומה אם מחמתם תוציא האלמנה אפילו 'קרעכץ' אחד (אנחה אחת), שתאנח ותאמר לנפשה שלא רק שבעלי עזבני אלא גם זאת שאיני ראויה לשמור את הקמח של הרבי...

כב. ואם הזהיר הכתוב (כב כד) 'לא תהיה לו כנושה', וזוהי אזהרה למלוה, שלא יכלים את הלווה שאין בידו לפרוע חובו, וכדברי רש"י 'לא תתבענו בחזקה, אם אתה יודע שאין לו אל תהי דומה עליו כאילו הלויתו אלא כאילו לא הלויתו, כלומר לא תכלימהו'. מכאן תלמד להיזהר בכבודו של כל אחד ואחד, ואל תאמר - אה, פלוני שנהג עמי לא כדין ושלא כראוי מותר (ואף מצווה) להכלימו ולביישו, כי גם לו זה שלא כדין נהג עמך, שהרי בדין מחויב הוא לפרוע את חובו, והוא בכלל 'לוה רשע ולא ישלם', מכל מקום לא הותר דמו להכלימו ולביישו, אם כן אין איש מישראל שהותר דמו להישפך.

וכבר אמרו חז"ל (ברכות מג:): נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים, ולמדו זאת מתמר שלא גילתה על יהודה אלא אמרה אם יודה וכו', הגה"ק מאוסטראווצע זי"ע היה אומר, שהרבה יש להתבונן בלימוד זה, דאם יהודה לא היה מודה שהוא עשה את המעשה, היו מוציאים להריגה את תמר ושני עובריה - ואף על פי כן העדיפה להפיל עצמה לכבשן האש ולא להלבין ברבים את פני מי שמסכים שיהרגו שלשה נפשות בישראל - בכדי לשמור על כבוד עצמו, היש לך... גדול מזה... ודייקא ממעשה זה למדו חז"ל 'נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים', כי כ"כ גדול חומרת הדבר...

כג. מעשה היה לאחרונה בארץ הקודש (מכיר אני מקרוב את בעלי המעשה) באיש נכבד זקן ושבע ימים שהיה משמש כל ימיו כ'בעל תפילה' נפלא בביהכ"נ הסמוך לביתו, ולאחרונה עבר האיש 'אירוע מוחי' (סטראק) ל"ע, ומשחזר מעט לעצמו חזר להתפלל בביהכ"ס - וגם ניגש מעצמו לפני העמוד להתפלל, אך דא עקא, שלרגל מצבו הוא מתבלבל נוראות ובחזרת הש"ץ (במנחה דשב"ק) מתחיל 'אתה אחד' ומיד 'רצה' וכיו"ב, ורבו האנשים שפסקו מחמת כן להתפלל באותו ביהכ"נ, עד שפרצה מריבה נוראה בין המתפללים כדת מה לעשות באיש, הפנו את השאלה להגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, וזו הייתה תשובתו, 'היות שכל חיותו של איש במצב כזה אינו אלא מהתפילה לפני העמוד, והרי התפילה מדרבנן היא, לעומתה לצער איש מישראל הוא מדאורייתא, בוודאי אין לצער לביישו ולהכלימו, ועליהם לתת לו להתפלל לפני העמוד, אף שכך נראית תפילתו...

כד. מעשה נורא שמעתי מאיש חסיד היה, פמ"מ שפתותיו נוטפות מור, הגה"ח רבי משה רייך ז"ל מה ששמע מאחיו ששמעו מהמשב"ק של הגה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זי"ע והוא היה נוכח בשעת מעשה, עיר גדולה הייתה העיר מונקאטש ומסביבה שכנו עיירות רבות אשר נקראו בשם 'גלילות' מונקאטש. באחד מהגלילות דר 'ראש הקהל' תלמיד חכם שלא אהב את ה'רב' שבעירו, והיה מיצר את צעדיו ורודפו עד חרמה, בין פעולותיו היה נוהג לבוא תמידים כסדרם לפני הגה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע בעיר מונקאטש והיה מוסר 'מסירות' שונות על אותו הרב. אך המנח"א לא שעה כלל לדבריו והיה פוטר ומשלחו מעל פניו, פעם אחת עזב 'ראש הקהל' את ביתו לכמה ימים, והיה בדרך חזרתו מצא את משרתו חוזר מאיזה מקום וחבילתו בידו, ושאלהו מאין בא מע"כ, הראה לו המשרת כי 'בעלת הבית' שלחתו עם 'עוף' לשאול את ה'רב' דשם מה דינו (בדרך כלל היה פוסק בעצמו, אך עתה שלא היה האיש בביתו שלחו לשאול את ה'רב')... כשמוע כן ראה"ק ביקש מאתו להראות את העוף וירא כי עוף 'טרף' לפניו, ושאל את המשרת - מה 'פסק' לך הרב ויען ויאמר כי הרב הכשירו... שמח ראה"ק על ההזדמנות שנקרתה לפניו, חטף את העוף מידי משרתו ובמקום להיכנס לביתו בפריסת שלום מיהר כנשוח נחש לבית המנח"א, בהגיעו למונקאטש ישב המנח"א יחד עם בית דינו, וראה"ק הציג בפניהם את העוף, כאומר הרי שלך לפניך - עתה תחזה כי צדקו טענותי מכבר השנים, ויאמר הנה עוף זה 'הכשירו' רב פלוני מה דעת הרבנים על כך, מיד נטל המנח"א חתיכת עוף הכניסו לפיו, כראות ראה"ק כי כן, שכל 'התלהבות' ותבערת אש קודש שבקרב נדחתה על אתר ע"י המנח"א, נשא את רגליו ומיהר לברוח מבית הדין... אחר הדברים האלה, שאלו הרבנים האחרים את המנח"א וכי הרב מכשיר עוף כזה שלכל הדעות הנו 'טרף' ואסור בתכלית האיסור... בטרם כל פלט

יענה ואין עוזר, העונש על כולם, כי מי שבידו למחות ביד המצער ולא מחה, או שהיה בידו לבוא לעזרתם ולא עשה כן, אף זה נתפס בעונש המר והנמחר כאילו הוא עצמו עינה אותם, שהקפיד הקב"ה ביותר על צער האלמנה והיתומים.

והנה, רצון הבורא שיהא האדם וותרן^כ בממונו, ויקיים בנפשו 'מה הוא רחום וחנן אף אתה רחום וחנן'

נוראות כתב ה'אבן עזרא', בהוסיפו לדקדק על המשך הכתוב (שם כב-כג) 'אם ענה תענה אותו, כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתו, וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים', ולכאורה צ"ב דפתח בלשון יחיד 'אם ענה תענה' וסיים בקללה על הרבים - 'אתכם'. אלא מבאר ה'אבן עזרא', 'כי כל רואה אדם שהוא מענה יתום ואלמנה ולא יעזרם, גם הוא יחשב מענה... אם אחר

המנח"א את חתיכת העוף שהייתה בפיו (כי בוודאי לא חישב לאוכלה), ומיד דפק על השולחן בעוז ותעצומות (עד שה'מספר' שעמד אז על הסולם להוציא ספר מארון הספרים באותו חדר נפל ארצה), וזעק מנהמת לבו הטהור און מענשט'ס פלייש איז יא כשר... און מענשט'ס פלייש איז יא כשר... (וכי בשר של בני אדם כן כשר לאכילה) כאומר, הרי ראש הקהל הלזה לא בא כאן אלא לאכול את בשרו של הרב שבעירו הרי זה בוודאי איסור ו'טרף' לנהוג כן... (וביאר שיתכן שהרב נרגש לראות את המשרת של שונאו המובהק בא לשאלו שאלת כשרות העוף ומרוב התרגשות טעה בדבר הלכה, וכי בעבור זה נהרגהו...).

סיפר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע, מעשה בעשיר שהיה דר בעיירה הסמוכה ל'גארליץ' הלה החליט כי 'צר לו המקום' ועליו להרחיב את ביתו המפואר, אך דא עקא כי בחצר הבית עמד עץ תפוחים אשר נתן פריו בעתו ואסור לקוצצו... (ב"ק צא: ועי' ט"ז יו"ד קטז ו, הרבה דיו נשפך והרבה קולמסין נשתברו סביב איסור והיתר דבר זה), על כן נסע אל הרה"ק מגארליץ זי"ע (בנו של הרה"ק הדברי חיים זי"ע) שטח את שאלתו בפני הרבי, ויענהו הרבי בעד 500 גאלדענע רענדלעך (מטבעות זהב) אתיר לך את הדבר תיכף ומיד... חשב העשיר (שהיה איש עסקים ממולח) בלבו, אם כן, הרי שטעיתי ואין כל כך איסור בדבר, וכל הענין אינו תלוי אלא ב'מחיר' דמי הפסק שעלי לשלם לרב, ע"כ, אלך ואחפש אחר רב שימציא לי פסק זה בזול יותר... ויפן האיש אל הרה"ק מבאבוב זי"ע (בן אחיו של הרה"ק מגארליץ) וגילה את אזנו כי בא לקבל את ההיתר הנ"ל בעד הסכום שהרבי ישית עליו (בפחות מ500), נזדעק הרבי - אין כל היתר בעולם לחרות עץ מאכל, סכנה יש בדבר, בשום אופן לא אתירנו לך... תמה האיש והרי דודכם מגארליץ הסכים להתיר לי תמורת 500 מטבעות זהב, א"ל הרבי מבאבוב, ח"ו, לא יתכן כלל כי דודי התיר לכם... בצר לו החליט האיש כי אין לו ברירה אלא לחזור אל הרה"ק מגארליץ ולשלם לו טבין ותקילין, כי צר לו הבית והוא חייב להרחיבו... אחר כששה שבועות עלה בידי העשיר לאסוף סכום הנ"ל ב'מזומן' ויעל בשמחה לבית הגארליצער, שפך על השולחן את המטבעות, והכריז באתי לקבל את ה'היתר' שהובטח לי כאן לפני כששה שבועות... אמר לו הרבי, אין כל היתר בעולם לחרות עץ מאכל, סכנה יש בדבר, בשום אופן לא אתירנו לך... תמה האיש, מתחילה מאי קסבר הרבי ולבסוף מאי קסבר, א"ל הרבי, הנה מלפני כששה שבועות בטרם בואך הנה בא אלי יהודי נכבד ובכה בפני כי כל עתידו ועתיד משפחתו נמצאים בסכנה עצומה - רק אם יהיו בידו 500 מטבעות זהב במזומן יעמוד על רגליו וינצלו חייו וחיי משפחתו, על כן אמרתי, הרי אמרה תורה (דברים כ ט) 'כי האדם עץ השדה' מוטב יכרת עץ התפוחים מכריתת האדם עצמו, ואמרתי לנפשי אקח על עצמי אחריות עצומה זאת... להציל כמה מנפשות בני ישראל, אבל משעברו כבר ששה שבועות ויצא האיש מכלל סכנה, לא אוכל להתיר לך זאת בשום אופן (עיי' כלי יקר דברים כא א).

כה. המוותר לחברו ומסיר מעליו כל טינה שבלב, ואף מסייע לו בעת צרתו, שכרו הרבה מאוד. וגם זאת מצינו בפרשתן (כג ה) 'כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו... עזוב תעזוב עמו' ובתרגום 'משפך תשבוך מה דבליף עלוהי ותפרק עמה', היינו ש'עזוב תעזוב' כל טינה שיש בליבך על 'שונאך' זה ותעמוד לעזרו. ומבאר בספר הקדמון 'ברית מנוחה' שהכוונה היא, אם משבק - תעזוב ותסיר כל אשר יש לך בלבך על חברך, אזי תשובק - תיעזב אף אתה מכל הצרות הבאות עליך, כי הקב"ה עזוב יעזוב מעמך את כל חטאיך ותישאר נקי מכל רבב.

סיפר הגאון ר' אליעזר טורק שליט"א רב ומו"צ בקרית ספר בארה"ק מעשה שאירע בעירו, באחד הבניינים שדרים בו כמה שכנים יחדיו החליטו השכנים להרחיב את ביתם, אחר שהחלו לבנות נתגלע הריב בין השכנים על מי מוטל לשלם את הכותל שבין השכנים - בסך חמשה אלף שקלים (נפשם של הרבנים ויושבי על מדין כבר שבעה לשמוע כגון דא), נוסף

(שבת קלג:) לרחם על כל יהודי באשר הוא, לשום עינוי הדין עמו יכנס לפני משורת הדין¹. ויותר על הממון וליבו להיות מיצר בצרתם של ישראל. ואף כששורת המגיע לו, בכדי שלא להקניט ולצער את חברו והמקום

על חלקו של כל אחד בסך מאה וחמישים אלפי שקלים, ותבער אש במחנה – מהארץ ועד לב השמים, ולא ראו כל דרך ומוצא במחלוקת זו, עד... שאחד מהנוגעים בדבר החליט לוותר – למען תשקוט הסערה וישוב השלום לשכון בין בני ישראל, ויפן אל הקבלן ונתן לו צ'יק (טשעק) על סך עשרים אלף שקלים – והסביר לו כי כלל בצ'יק הלז מלבד חלקו שנשאר חייב לו (סך חמשה עשר אלף) גם את החלק שעליו נסוב הוויכוח.

והנה, עבר זמן רב ועדיין לא נפרע הצ'יק, פנה האברך – נותן הצ'יק אל הקבלן, ושאלו האם מע"כ אינו נצרך למעות, אמר לו הקבלן – איני יודע מה אתה סח כי זה עידן ועידנים פדיתי את הצ'יק כי שלמתי בו לערבי פלוני, ומאז לא ידעתי איה הצ'יק ומה ייעשה בו.

מכיוון שכן גברה בשניהם הפליאה אודות תעלומת הצ'יק – מי הוא זה ואיזה הוא שקיבל צ'יק ולא אבה להשתמש בו... עד שהודה להם הערבי בעצמו, כי ברצונו להרוויח עוד ממון עמד והוסיף מספר 'אפס' (זירא) למספר של עשרים אלף שקלים ועשהו מאתיים אלף שקלים, אך מכיוון שמוצאו מ'עם הדומה לחמור' ושכלו דומה לשל חמור לא הרגיש כי את השורה אשר בסמוך למספרים שבה נכתב הסכום ב'מילים' אי אפשר לו לזייף, ממילא בבואו להוציא 'מזומנים' אצל פקידי הבנק, גערו בו הפקידים ולא נתנו לו אפילו פרוטה אחת על שטר מזויף מתוכו... לדידן ייאמר, המוותר לרעהו ירוויח בכפלי כפליים – כי אף את חלקו שהיה לו לשלם, לא לקחו ממנו, כי כל הנעשה בהאי עלמא בחשבון מדוקדק הוא.

כו. הנה ידוע דבר המעשה שבאתה אשה (היא ובנה) מחוץ לירושלים להיות כ'אורחת' ללילה אחד בביתו של הרה"ק רבי שלומ'קה מזויעה'ל זי"ע, ומלילה אחד נמשך שהותה לשבוע, לחודש לשנה ועוד שנים רבות. והי היום כשהגיע הרבי לשנותיו המאוחרות הוצרכו לבנות עבורו בית הכסא נוסף בחצר הבית, הבנייה אמורה הייתה להקים קול רעש, ע"כ הקדימה אותה אורחת – בעה"ב, והקימה קול זעקה שאיננה נותנת את הסכמתה לבנות בית הכסא בשום פנים ואופן, כי הדבר מפריע לה ולשלוותה. משהגיעו הדברים לפני הרבי נענה ואמר – 'היא צודקת', אם הדבר מפריע לה אסור לבנות כנגד רצונה. ושמא תחשוב כי ר' שלומ'קה ראה בזה מצוה של עזרה לדל ואביון, הסכת ושמע, ביום מן הימים באה האשה לפני הרבי ו'הזכירה' את עצמה, כי הדירות אשר תחת בעלותה בעיר תל אביב עומדים זמן מה ריקניות משוכרים – ומבקשת שיפעל נא הרבי שתמצא במהרה שוכרים לדירתה, כי כל יום שעובר הפסד ממון הוא... בוא וראה עד היכן טוהר המידות מגעת. ואף אמנם שאלו המדרגות גבוהות עד מאד, מ"מ יש לנו ללמוד מכאן להבליג ולהיות מעביר על מידותיו.

באחרית ימיו של הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע נחלשו כוחותיו וכמעט שלא נשמע קולו ב'דברי תורה' שאמר בשולחנו הטהור, ורק אותם שישבו בראשונה זכו לשמוע דברות קדשו. אחד האברכים שחשקה נפשו לזכות לשמוע 'דברי אלוקים חיים', הקדים לבוא כב' שעות לפני עריכת השולחן, נחבא מתחת לכסאו של הרבי, וכך קיווה לשמוע את דברי הרבי. אך, כרגעים אחדים לפני כניסת הרבי לעריכת השולחן הבחינו המשמשים בקודש שיושב לו אברך כשהוא 'מצטמק ויפה לו' תחת הכסא, והחלו לדחפו ולמשוך אותו ממקומו, ותרב המהומה עד שהאברך נעץ את שיניו באצבעותיו של אחד הגבאים ונשכו, הגבאי החל לצעוק, ובתוך כך הופיע הרבי. הרבי ששמע את הסערה הגדולה בירר מה היה, כשמעו את דבר המעשה קרא לאברך ואמר, אכן, עפ"י האמת הצדק עמך... אך קבלה קיבלתי מאבותי הק' שיהודי ניכר דייקא בזמן שהוא צודק, והיינו שאז ניתן לעמוד על טיבו, אם הוא מוותר על אף שהצדק עמו, או שיעשה מעשים אשר לא יעשו כנשיכת אצבעו של הגבאי.

מעשה באחת מהקהילות, שאחד מבני הקהילה קנה את עליית המפטיר' בשבת בבית המדרש, בביהמ"ד היו כמה 'צדיקים' שברוב 'צדקותם' (ורשעותם ב'בין אדם לחבירו') החליטו שאינו מן הראוי שאברך זה (שאינו ידוע כירא שמים כ"כ) יעלה ל'מפטיר', עשו תחבולה – היות וקונה זה כהן היה, מיהרו ושילחו קודם 'קריאת התורה' את כל הכהנים מבית המדרש, וממילא הוכרח הלה לעלות ראשון וכבר לא היה יכול לעלות למפטיר. לאחר מעשה נתעוררה השאלה על מי לשלם את דמי העלייה, כי הרי 'קונה' זה לא קיבל את עלייתו, וילכו כמה מה'צדיקים' הללו לאחד מגדולי הדור בעיה"ק ירושלים לשאלו כדת מה לעשות, ענה להם אותו גאון וצדיק שהיה זהיר בלשונו, 'אויף אזאלכע

וזכר אמרו חז"ל (ברכות יח.) 'לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא, ואם עושה כן, עובר משום 'לועג לרש' (משלי יז ה), ואם במתים כן, ק"ו שיש לנו להזהר מאונאת דברים לאנשים חיים, שהרי אין לך רש גדול יותר ממי שחבירו דוקר אותו בחרצובות לשונו ואין בידו להגין על עצמו^{כט}.

דם הברית – כריתת ברית עם הבורא במסירת דם נפשו אלי
בפרשתן (כד ה), 'ויקח משה את הדם ויזרוק על העם, ויאמר הנה דם הברית אשר ברת ה' עמכם

על כל הדברים האלה', כתב האברבנאל (בספרו מצמיה ישועה, הובא באוהב ישראל פר' שקלים) כי כך היה דרכם של המלכים כורתי ברית, כל אחד פוצע מעט את אצבעו ומטיף דם מאצבעו אל תוך יינו של רעהו, וכששתו כל איש את יינו המעורב בו דם רעהו, נתערבו דמיהם איש ברעהו, וזוהי 'כריתת ברית'. ואפשר לרמוז בזה הנה דם הברית, כשאדם מקריב מדמו ומרצונותיו לבוראו, הרי כביכול מתערבב 'דמו', והוא מתאחד כביכול עם האדם... עד כדי כך חשוב 'קרבתו' של האדם מעצמו לבוראו, ביראת שמים ויראת חטא^ל.

ימלא חסרוני^ק. וכפי שמצינו במלווה את העני שנמל ממנו משכון הואיל ולא פרע חובו, ישיב לו כסות לילה בלילה ושל יום ביום - 'כי היא כסותו לבדו היא שמלתו לעורו במה ישכב', ואם לא ישיבנו ויצעק הלווה העני אל ה' (אף שאין כל צדק בטענותיו), אזי - 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני'. וכתב ה'ספורנו^ו, 'אעפ"י שלא יוכל לצעוק עליך חמס שהרי הוא חייב לך, מכל מקום כשיצעק אלי על ענינותו הגורם לו להיות ערום בלי לבוש על ידך, אתן לו קצת ממה שהייתי חונן אותך יותר על ספוקך כדי שתוכל לפרנס בו אחרים'.

הוסיף הגר"א זי"ע (הובא בליקוטי בתר ליקוטי משנת תש"כ) על הפסוק (כב כב) 'אם ענה תענה אותו' אפילו אם תעשה זאת 'לשם שמים' כדי שהלה - 'צעק יצעק אלי', גם זה נחשב לחטא ו'שמוע אשמע צעקתו' להענישך, וראיה לדבר מפנינה (שמואל א' ו) שהייתה מצערת את צרתה חנה על שלא זכתה לבנים, והתכוונה לשם שמים (ב"ב מז.), והקניטה אותה לעורר את לבה שתתפלל אל הקב"ה בדמעות שליש שתזכה בפרי בטן, ומ"מ נענשה פנינה כמו שנאמר (שם ב ה) 'עד עקרה ילדה שבעה רבת בנים אומללה', שנפטרו צאצאיה על פניה ל'עבת'.

רשעות'דיגע שאלות וויל איך נישט ענטפערן' (על שאלות של רשעות כגון דא איני רוצה לענות), כאומר, 'וכי על שאלת ממונות באתם הנה, הרי על עסקי נפשות אתם דנים' - כי דם יהודי שפכתם כאן...

כז. וכבר היה הרה"ק רבי אברהם אלימלך מקארלין זי"ע הי"ד אומר משמיה דאבוב 'הינוקא' זי"ע שהמברר על בחור לקחתו כ'חתן', אזי, כשישמע שהוא בעל מידות טובות יחשיב זאת כמספר 'אחד', לאחר מכן על כל מעלה נוספת שישמע על המדובר יוסיף מספר אפס לצד הספרה אחת ויחדיו יעלו ל'עשר' (מס' אחד משמאל ואפס מימין), וכך בכל מעלה ומעלה יוסיף עוד אפס ויתעלה מספרו למאה וכו', אך אם ישמע רק מעלות אחרות בלא מעלת 'מידות טובות' נמצא שעלה בידו רק 'אפס' שמשמעו 'לא שווה מידי', כי עיקר האדם הוא מידות טובות, והיא היא הדרך הישרה שיבור לו האדם.

כח. ידוע ביאורו של הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, כי כמו המכניס ידיו לתוך להבות האש - אפילו באונס גמור, מ"מ לא יועיל לו טענת אונס, וידיו נכווים ונשרפים (ואף אם היה הדבר 'לשם שמים' לא יועיל לו מאומה), כך נמי לעניינינו -

כל צערו של יהודי 'אש' הוא, ואף אם הוא באונס, וגם כשמתכוון 'לשם שמים', הרי הינו מתעסק באש בוערת.

כט. בפרשתן (כב ל) 'לכלב תשליכון אותו', וברש"י ללמדך שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה שנאמר (לעיל יא ז) 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו' אמר הקב"ה תנו לו שכר. לאידך מצינו בדעת זקנים מבעלי התוס' שפירשו דכיון שהוא שומר הצאן [ונובח להרחיק הזאבים] לכן מכירים לו טובה ומשליכים לפניו הנבילות, הקשה כ"ק אדמו"ר מפניסק קארלין זי"ע, שלכאורה ב' טעמים אלו סותרים זה את זה, האם הכלבים זוכים לשכר על הנביחה או על שתיתקתם מלנבוח, ותיירץ דאכן זוהי גדלות וחשיבות - לדעת מתי לנבוח ומתי לא לנבוח, ועל כגון דא זוכים לשכר **מיוחד** (פרנסה לדורות עולם).

ל. וזה המרומז במה שנקרא 'יראת שמים', כי השמים הם 'אש ומים' יחדיו, והם שני הפכים הסותרים זה את זה תמיד. ומרמז לאדם בבואו לירא את ה', שתמיד יהיה במצב מלחמה פנימית, להילחם עם יצרו ועם הגוף העכור ולעשות אך רצון קונו וחפץ צורו.

התענוגים, כי אם הוא 'שולח יד' (ליהנות מהעולם יתר על המידה) נתחייב באונסין'.

אמנם אף אם נכשל ח"ו עדיין בידו לשוב ולתקן, כמו שאמרו חכמי המשנה (ב"מ ג.) שומר שאמר הריני משלם ואיני נשבע קונה הכפל לכשייתפס הנגב וישלמנו, וכיו"ב לדידן, אם 'אמר הריני משלם' - כלומר אעשה תשובה מעתה יקבל כפל לעצמו, וע"ז אמר הכתוב 'אם לא ימצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים', כלומר שאם לא מצא מעיקרא את ה'נגב' ולא נשמר ממנו אעפ"כ בידו לחזור בתשובה ובזה יזכה ל'נקרב בעה"ב אל האלוקים' - שיתקרב אליו יתר ממה שהיה בתחילה, וכמו שאמרו (ברכות לד:) במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד.

בפרשתן (כא ו) שאם אין העבד (עברי) רוצה לצאת בגמר שש שנים כשכבר בא לידי 'ובשביעית יצא לחפשי חנם', אזי ורצע ארניו את אונו במרצע, ואיתא בגמרא (קידושין כב:) 'רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה כמין חומר, מה נשתנה אוזן מכל

עוד בפרשתן (כב ו-ט) 'כי יתן איש אל רעהו כסף או בלים לשמור וגונב מבית האיש, אם ימצא הנגב ישלם שנים... על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבידה אשר יאמר כי הוא זה, עד האלהים יבוא דבר שניהם, אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו'. ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ה ד"ה בוראי) על דרך עבודת ה', כי יתן איש - הקב"ה שהוא הנקרא איש מלחמה נותן לרעהו - לאדם (כמו"ש 'רעך ורעך אביך', משלי כו י) כסף או בלים לשמור - כסף היינו הרצונות וחשקות נפשנו הנכבספת אל ה'. בלים הוא הגוף והנשמה, והקב"ה נתנם לנו לשמור עליהם, והנה בא היצר וגונב את העיקר - ובתחבולותיו גורם שה'רצון והחשק' יהיו לדברים גשמיים ושפלים לא. לזה אמרה תורה אם ימצא הנגב - כשהאדם מכיר שהיצר אינו אלא 'נגב', וע"י ידיעתו זו הינו שומר את עצמו לבלתי ייגנב, וזאת, ע"י 'שמירת עיניו' מראות ברע ושמירת לבו ממחשבות אוון, בזה שהוא מוסר עצמו לבוראו יזכה ל'תשלומי כפל' - שיקבל ברוחו פי שניים מאת ה'. 'והעצה היעוצה לאדם הוא הרחקת

הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (מהר"י פרי יתרו ד"ה וכל העם רואים) אמר כי ג' דרכים יש לנצח את היצר א. יראת ה'; ב. יראת שמים ג. יראת חטא. וביאור שלשה סוגי היראה הוא, דכאשר האדם מתבונן ומשריש בעצמו שמלא כל הארץ כבודו - שיויתי ה' לנגדי תמיד, ואינו שוכח זאת בשום מצב, בוודאי הוא מתמלא פחד ובושה להרים ראש, ובוש מפניו יתברך מלחטוא ח"ו, ויראה זאת נקראת ה' - כי נפל עליו פחד ובושה מאתו ית'. היראה השניה, שיחשוב האדם כי רצונו יתברך להיטיב ולהשפיע טוב על ישראל, וע"י החטא הוא מונע ח"ו מלהשפיע השפע הטוב, לזאת צריכים אנו להשתדל לעשות מעשים אשר על ידם יושפע השפע הטוב. וק"ו שלא נהיה ח"ו אנחנו המונעים מלהשפיע טובו יתברך כרצונו, כדכתיב, 'יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים' - וזה נקרא יראת שמים. והיראה השלישית, שצריך לחשוב שהחטא כשלעצמו אינו תכלית ואינו כבוד כלל והיא נקראת יראת חטא - שצריך להתיירא מהחטא בעצמו כי לא טוב הוא, עכ"ל.

לא. הנה מאז ומקדם עד לאחרונה נהגו הבריות לשנות משקה הקאווע (קפה) והתה כשהם רותחים דייקא, כי אחר שנתקררו אחת דינה לשפכם לנחל... אמנם בימינו ראינו חדשות נפלאות, שאנשים מתאווים לקנות 'קפה קר' (אייס קפה) ו'תה קר', ולא עוד אלא שמשלמים עליהם דמים הרבה. וכל זה בא ללמדנו, כי בדורות הקודמים היה ערך וחשיבות למצווה רק כשהיתה 'רותחת' בעשייתה בהתלהבות ושלהבת אש קודש, אכן בימינו אנו, דור עקבתא דמשיחא, הרי אפילו מצווה הנחשבת כדבר 'קר' יש לה ערך גדול, ומתן שכרה בצידה... ומכאן חיזוק גדול לכל אותם נבוכים ביצרם המסיח ומדיח כי מה ערך יש למעשיהם, שעליהם לדעת כי בדור זה אבינו שבשמיים שש ושמח אפילו במצווה קרירה... (פשיטא, שאין צורך לקרר עוד את רגשי הלב...)

וכבר כתב הגה"ק בעל חסד לאברהם הקדמון (ר"א אזולאי, מעין הראשון נהר כד) בדרך משל לבת מלך אשר בהיותה סמוכה על שולחן אביה אפילו אם יביאו לה את אבנים טובות ומרגליות לא ישמחו את ליבה, כי בבית המלך כל אלו נשפכים בראש כל חוצות כמו אבנים שאין בהם צורך, אולם אם בהיותה בשבי אזי אפילו אם יתנו לה אגודת בשמים פשוטה יחיו את נפשה. וכל עד"ז ייאמר כלפי השכינה הק' אשר היא בגלות בעוזה"ר, וכל מצווה ומצווה מביאים לה ששון ושמחה ואפילו אם דומים הם למעט בשמים הנרכשים בפרוטות מספר.

ולהחליש את רושם הקדושה, לשמור מכל משמר שלא 'יכנסו' בתוכנו דברי הבל והבאי, וזאת על ידי קבלות טובות לגדור גדר לעמוד בפרץ, ועל ידי זה נוכל להתעלות מעלה מעלה לטוב לנו כל הימים.

ראש חודש אדר - חשיבות היום וסגולתו

עומדים אנו בשערי שמחה - שערי חודש אדר - משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט.), והרי אמרו חז"ל 'אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים' (מגילה ו:), ולמדו מכאן הרבה מהפוסקים (סי' תרצ"ז) שמלבד חילוק זה אין כלל בין שני האדרים, ומעלת שניהם שווה להרבות בשמחה, וכן לכל עניני החודש ל"ד.

בספרים מובא בשם רבי חיים וויטאל זי"ע, סגולה גדולה לקרוא ספר תהלים בראש חודש אדר.

בספר 'דבר נחמד' (להגה"צ רבי שריה דבלצקי זצ"ל, ער"ח אדר) הביא וז"ל, הרה"ג כמוהר"ר אליהו בהן ז"ל והרב המופלא כמוהו"ר חיים אבולעפיה ז"ל קבלו מתלמידי מורנו כמוהר"ר חיים וויטאל ז"ל, שצריך אדם... ביום משמרת ר"ח אדר ולקרוא את התהילים בולו וזה סגולה לתיקון הנשמה ויש בו עוד כמה סודות טמירים, ורצוי שביום זה יתאספו יראי ה' ויעשו תקון זה.

וכבר הגיד ה'חווה' מלובלין זי"ע (דברי אמת פר' תרומה) את גדולת יום ראש חודש אדר, במאמרם (ביצה טו:) 'הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר', כי 'נכסיו' - הנשארים כקנין בידי האדם לנצח, הם מעשיו הטובים, (ראילו 'כסף וזהב' אינם נכסים נצחיים שהרי 'לא במותו

אברים שבגוף, אמר הקב"ה אוזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי (ויקרא כה נה) 'כי לי בני ישראל עבדים' ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה ארון לעצמו תרצע'. והקשו המפרשים, שהרי קניין ארון לעצמו אינו באוזן (אלא ביד או ברגל), א"כ, עדיין קושיית הגמרא במקומה עומדת - מה נשתנה אוזן מכל אברים שבגוף ל"ב. עוד צ"ב, שהנה לדעת 'יודן בריבי' (קידושין כא:) רוצעים את 'האליה' שבאוזן, ולכאורה האליה אינה שומעת כלל, ומה שייך לומר 'ששמעה בהר סיני', ולא היו צריכים לרצוע אלא את החלק באוזן ששומע.

ומבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (ליקושי יהודה בפרשתן) שבדרך הטבע - לאחר ששמעה האוזן את קול ה' שוב אין בידי השומע לעבור את פי ה' גדולה או קטנה ל"ב, ואל תתמה כיצד עבר 'עבד' זה על דברי הקב"ה, אין זה אלא מכיוון שאזנו שמעה - לאחר ששמע את דבר ה' - עוד דברי הבל, דברים ובטלים ודברים אסורים, והם הם החלישו את הפחד והיראה מדבר השי"ת, ועל כך נסובה הטענה מדוע לא נמנעת מלשמוע אותם הדיבורים לאחר שמיעת קול השי"ת, שהרי לכך נבראת ה'אליה', וכדאיתא בגמ' (כתובות ה:) 'תנא דבי רבי ישמעאל, מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה, שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה', נמצא שה'חטא' תלוי באליה שלא נכפפה לתוך האוזן, שלא יכנסו דברי הבל קלות וליצנות לתוכי אזנו... לכן היא תרצע.

ולדידן ייאמר, הרי כל יהודי באשר הוא זוכה להתעורר מקדושת הימים ימי השוכב"ם אם מעט ואם יותר, מעתה עלינו להזהר במשנה זהירות שלא להכחות

לב. יש שפירשו, שאם היה שומע באזנו כראוי שוב לא היה מוכר עצמו לעבד ועובר על ציווי הבורא, ואם מסוגל לעשות כן שמע מינה שלא היה כאן 'שמיעת האוזן' כדבעי, ואם כן בדין הוא שתירצע.

לג. וכאותו מעשה שסיפר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע שבהיותו ילד כבן שמונה נסע עם זקנו החידושי הרי"ם בנסיעתו להסתופף בצל הרה"ק מקאצק זי"ע, באותו הזמן נגנב אחד מכלי הבית, והרבנית נענתה בקול, וכי פלא שיש כאן גנבים, והלא הבית הוא הפקר לכל... שמע הרה"ק את דבריה והרעים בקולו 'כיצד יכולים לגנוב והרי ה' אמר לא תגנוב', והרגיש השפת אמת בעצמו כאילו קמה וגם ניצבה חומה של ברזל המונעת את האדם את האפשרות לגנוב ולעבור על רצונו ית', ולא דווקא בגניבה עסקין אלא כך בכל מצוה ומצוה שעצם האיסור מונע מלחטוא. יש שביארו כן במה שנאמר בריש פרשתן 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', שצריך שיהיו המשפטים עומדים לפנייהם כחומה בצורה ומונעים מהם לעבור עליהם.

לד. ידוע מה שכתב ה'חתם סופר' בראש 'תשובה' (ח"מ כ) יום ג' שנכפל בו כי טוב א' דראש חודש אדר הראשון שמרבין בו בשמחה תרפ"ט, (כמו שחל בשנה זו).

באר הפרשה - משפטים

יקח הכל, לא ירד אחריו כבודו' - תהלים מט יח), ובפרט ה'תפילות' שהם מדברים העומדים ברומו של עולם (ברכות ו: וברש"י ד"ה דברים), ולא עוד אלא שעיקר התפילה בלחש היא לכן נקרא 'נכסים' מלשון כיסוי והצנע, וזהו אמרם 'הרוצה שיתקיימו' ויתקבלו לרצון 'נכסיו' - אלו תפילותיו, 'טע' בהן אדר', פירוש יתפלל על זה בראש חודש אדר, אז יפלה ה' את תפילתו, שנאמר אדיר במרום - זה התפילה העומדת ברומו של עולם, ה' - נעשה כולו 'רחמים', יתקבלו בקשותיו ויתמלאו משאלותיו.

ובפרט שהאי יומא - הוא 'ראש' לכל חודש אדר, שכולו זמן 'עת רצון', כמו שהובא ב'צמח צדיק' (חודש אדר ד"ה משנכנס אדר) בשם זקנו הרד"ק ה'אהבת שלום' זי"ע, ד'אדר' ר"ת ר'עוא ד'רעון א'שתבח, היינו שכל החודש כולו הינו עת רצון לפעול בו דבר ישועה ורחמים.

יה"ר שנוכה להאמין בבורא יתב"ש, ולעשות נח"ר לפניו יתב"ש, ישמע הא-ל שוועתנו ויחיש לנו גואל צדק בב"א.

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: כח הקבלה

בס"ד | גיליון מס' 216

פרשת משפטים

כיצד לא היה איש במשרד בעת הפיגוע?

נעשה ונשמע! (כ"ד, ז)

את חייו ייפתרו בידי כדור קטנטן שקוטרו פחות מסנטימטר? איך יחולל כדור פיצפון שכזה מהפך בריאותי מקיף?

והתשובה ברורה: כי כדור קטן, קטנטן ככל שיהיה, אם הוא נלקח באופן עקיף ורציף ונושא בתוכו את האכיזיות הדרושות - יש בו כח משמים לרפא מחלה ולהבריא אדם, להעניק חיים חדשים לאדם גדול וכבד משקל. כי בכדור הקטן יש נוסחה עוצמתית, שלקחתה בעקביות - מחוללת מהפך בגוף הגדול!

כך ממש בקבלה טובה: היא יכולה להיות קטנה, עוסקת במצוה אחת, במנהג אחד,

בהקפדה אחת. בתוספת 10 דקות לימוד ביום, באמירת ברכות הנהנין מתוך הכתב, בכוונה מדוקדקת ועקבית בשתי ברכות בתפילת שמונה עשרה, בשמירת עיניים מוקפדת בנסיעה יומיומית קבועה, בעשיית מעשה חסד מדי יום ביומו, או בשעתיים יומיות של מלחמה עיקשת למנוע שמיעת כל דבר לשון הרע או ניבול פה חלילה.

כל אלו הם דברים שאולי נראים קטנים, אך מהרגע שהם הופכים לקבועים, יציבים, חזקים, מבוססים, כאלה שמוכנים להילחם עליהם בכל מחיר - באותו רגע הם הופכים למנופים רוחניים רבי עוצמה, שיש בהם לחולל שינוי מקיף מן הקצה אל הקצה, ולרומם את הרוח והלב לקירבת אלוקים עוצמתית וכבירה כשאיפתנו הטהורה. זהו המסר הטמון בדברי עם ישראל לפני מתן תורה המובאים בפרשת השבוע: 'נעשה ונשמע' - הרינו מקבלים על עצמנו!

הבה נחפש את אותו פרט, את אותה קבלה שאנו יכולים לעמוד בה, ונקבע אותה בליבנו. תוספת בלימוד התורה, תוספת כוונה בתפילה, מידה טובה שנקנית, שמירת הפה והעיניים, או כל קבלה אחרת. לא גודל הקבלה קובע, אלא המסירות, המאמץ, המלחמה העיקשת לעמוד בה, אלו שמעניקים את הכח שהקבלה תפתח לנו דף חדש בחיים, ותעניק לנו חיים מלאי משמעות רוחנית וקשר תמידי עם אבא שבשמים!

ספל מים שחולל מהפך...

ארץ האלפים הקסומה, העיירה ארוזה שבשווייץ העטופה בירוק-סגול-לבן מרהיב. בדרך לא דרך התגלגל לכאן בחור צעיר, שמוצאו ממשפחה המקפידה על קלה כבחמורה, שעברו עליו כמה משברים, והם גרמו לו לינוח את דרך התורה, עליה גדל וחונן. הוריו של הבחור חשו כי עולמם חרב עליהם, את כאב ליבם וסאת יגונם לא ניתן לתאר...

הבחור הגיע לארוזה שבשווייץ, והוריו הכאובים נמנו וגמרו לחפש דרך למצוא מסיילות ללבבו ולהשיבו לכור מחצבתו. בתום מחשבה מאומצת, פנו ההורים אל הגאון

השאיפה שמאחדת את כולנו, הרצון המשותף לכל יהודי באשר הוא, הוא להתקרב לאבא שבשמים ולהתחבר אליו בקשר אמיץ וחזק. אנו יודעים ומבינים כי רוממות הרוח האמיתית ותחושת האושר הפנימי יגדלו ויפרחו, ככל שנתקרב לבורא עולם, ככל שנרגיש שאנו עושים את רצונו, ככל שנחוש שאנו מחוברים לקיום הרוחנית.

ובכל זאת, העולם שלפנינו מלא באתגרים ומשימות, דאגות ובעיות, עד שלא תמיד אנו יודעים איך לפעול וכיצד להשיג את אותה שאיפה נכספת. קירבת ה' והקשר עמו דורשים שינויים מסויימים - אם בסדר היום, אם בהתנהלות ואם בהרגלים שכבר

הפכו לטבע, ואנחנו מתקשים להחליט במה למקד מאמץ, וכיצד להצליח להתקדם לעבר היעד הנכסף. אנחנו גם יודעים שמדובר בשאיפה להצליח במהלך לא קל - ודווקא לכן עלולים אנו להפוך לנבוכים ומבולבלים, בלי לדעת כיצד לפעול.

האם יש דרך להגיע אל היעד? האם יכול יהודי להתנתק מהרגליו ולהתרומם טפח קדימה? האם אפשרי להצליח לבודד רעשי רקע לטובת התקדמות רוחנית? וכיצד ניתן להצליח להתקדם כשכל כך הרבה שאיפות רוחניות נלחמות על ליבנו?

התשובה היא, שיש פיתרון לכל השאלות הללו, וקוראים לו 'קבלה טובה'. אדם מקבל על עצמו קבלה אחת, ממוקדת, עניינית, שנוגעת לנושא אחד. היא יכולה להיות קבלה קטנה, אבל היא חייבת להיות קבלה שהוא יכול לעמוד בה באופן יציב, קבלה אותה יוכל ליישם במאמץ קל יחסית, וכך יוכל להבטיח את העמידה בתקנון הקבלה הזו.

וקבלה אחת קטנה - שהיא יציבה ובטוחה וקבועה ואינה ניתנת לשינוי - היא מנוף אמיתי למהפך רוחני מקיף, בכוחה לשנות אדם מן הקצה אל הקצה. לא בקפיצות גדולות, אלא בהרבה צעדים קטנים, אך עקביים, יציבים ומבוססים שעולים במעלה ההר המוביל אל קירבת ה', שממוקדים בשאיפה לגעת באושר הרוחני הנצחי.

כמו בכל דבר רוחני, לא הכמות קובעת אלא האיכות. אם הקבלה היא איכותית, קבועה, יציבה, לא זזה, לא משתנה, לא מתבטלת, נושאת עמה נכונות להיאבק על קיומה בכל מחיר - זאת היא קבלה איכותית שבכוחה לחולל את המהפך הנכסף, גם אם מדובר בקבלה של משהו קטן, של מצוה אחת, או אפילו של מנהג טוב אחד. כי היציבות שבקבלה, ההתעקשות עליה, העוצמה שטמונה בעמידה נחושה בקבלה אחת - יש בהן כוחות אדירים למנוף את היהודי להצלחה רוחנית כבירה.

משל למה הדבר דומה, לאדם הסובל ממחלה, ובבואו אל הרופא הוא מתקשה להאמין: הרופא קובע כי עליו ליטול כדור אחד קטן, פעמיים ביום, וזהו! הוא מביט תמיה ונבוכ: האומנם? האם כל הכאבים שמשתקים אותו ומשבשים

קבלה קטנה, צ'ק גדול...

הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, ראש ישיבת 'באר יעקב', יצא לחו"ל לגייס כספים לטובת הישיבה. הוא ביקש להיפגש עם כמה יהודים אמידים תומכי תורה, וביום מן הימים - בדרכו לאחד מהיהודים הללו - הגיעה שעת תפילת המנחה, והוא נכנס לבית כנסת להתפלל. בסיום התפילה, בעת אמירת 'עלינו לשבח', ניגש אליו יהודי מקומי נכבד, והושיט לו יד לשלום...

מקורביו של רבי משה שמואל מזהים מיד את האיש - הלא הוא אחד מגדולי תומכי התורה, ומנסים להפנות את תשומת לבו של הרב, כדי שישב בהוסטת יד, אך הרב אפילו לא נושא אליו את עיניו. הם מנסים לרמוז בכל דרך, אפילו לוחשים באוזניו כי אחד מגדולי תומכי הישיבה ניצב מולו, ורבי משה שמואל מתעלם מהם, ומוסיף לומר 'עלינו לשבח' בכוונה...

כשסיים את תפילת 'עלינו לשבח', רבי משה שמואל נושא אליו את עיניו הטובות, ואומר כמתנצל: 'היות ועלינו לשבח' נאמר בסוף התפילה, לפעמים עלולים חס ושלום להיכשל בזלזול, לומר את הקטע הזה במרוצה, תוך כדי עיסוק במשהו אחר, וכיוצא באלה... לכן קיבלתי על עצמי קבלה טובה, שלא להפסיק באמצע אמירת 'עלינו לשבח' בשום מחיר שבעולם, ולכן לא השבתיך בשלום!'

היהודי האמיד שמע את הדברים, ונפעם מגדלות הנפש. 'זו מתנה יקרה עבורי להיות שותף עם כבוד ראש הישיבה' - לחש בהערצה, 'עם יהודי שלא משנה את קבלותיו הטובות, גם כשעומד נכחו יהודי שנותן לו הרבה כסף... לפיכך אתן לישיבה סכום כפול ומכופל!' - אמר, שלף מכיסו פנקס שיקים ועט מזהב, ורשם המחאה בסכום עתק לטובת הישיבה...

סיפור זה, אותו קיבלנו ממקור מוסמך, מאיר וקורא: לא רק שלא מפסיקים מקבלה טובה, אלא עוד מרוויחים ממנה! יהודי יקר, קבל על עצמך קבלה טובה, ועד מהרה תראה שהיא מביאה בכנפיה את ההצלחה הנשאפת, ברוחניות ובגשמיות!

רבי אריה שכטר שליט"א, והציעו כי יסע לארצות, ויזמין את בנם לשמש עבורו כנהג שילוה אותו בדרכים. ההורים ישאו בנטל ההוצאות, והרב ישתדל בימי שהותו בשווייץ להיכנס עם נהגו - הבן האובד לשיחה אישית, שאולי באמצעותה תימצא הדרך להשיבו לחיק התורה.

הרב שכטר שמח להיענות להצעה, אולי יצליח להציל יקר מזולל ולהשיב נפש יהודית אל אביה שבשמים. הוא התקשר אל הבחור ששמח על ההכנסה המזדמנת, והמריא לשווייץ. בשדה התעופה קידם הבחור את פניו, סייע לו לשאת את המזוודות והארוחה היכן חונה הרכב. הם הגיעו לשכונת בבית המלון בארצות, סעודת ליל שבת עברה עליהם בהתרוממות הרוח, בזמירות ובשיחות נעימות, וכשהסעודה הסתיימה - פנו שניהם לעלות על יצועם, בחדר שבבית המלון.

לפני שפנו לישון, הרב שכטר - כהקפדתו מימים ימימה - מכין נטלה וקערה לנטילת ידיים בשחרית על יד המיטה. הוא לא מכין רק לעצמו... הוא מכין גם לבחור שלצידו, לנהג הנלווה אליו. הרב מציב לצד כל מיטה קערה וספל מים זכים, ועם שחר, לאחר שהוא מתעורר ונוטל את ידיו כהלכה, הוא פונה להעיר את הבחור.

הבחור פוקח עיניים, והרב מקרב אליו את הספל - בכדי שיטול את ידיו, שכן הדבר הראשון שיהודי עושה בקומו בבוקר - הוא נטילת ידיים כהלכה, השראת טהרה עם שחר, כדי שהיום כולו יעבור בטהרה. וכפי שכתב ב'שולחן ערוך הרב', כי המקפיד על נטילת ידיים כהלכה - קדוש יאמר לו, הוי אומר: הקדושה של יהודי תלויה בנטילת הידיים בבוקר!

ואכן, הבחור מגביה את הספל בידו האחת ונוטל את ידו האחרת שלוש פעמים, מעביר את הספל לידו השנייה ושוב נוטל שלוש פעמים. הרב שכטר מביט בו בתמיהה, שכן נטילת ידיים בשחרית, כמו נטילת ידיים לטהרה ובשונה מנטילת ידיים לסעודה, עליה להיעשות לסירוגין: יד ימין ואחריה יד שמאל, ושוב יד ימין ושוב יד שמאל, ושוב יד ימין ושוב יד שמאל. ואילו הבחור נוטל יד אחת שלוש פעמים ברצף, ואחר כך את היד השנייה שלוש פעמים ברצף, אין זו נטילה כהלכה! הרב נכנס בשיחה עדינה עם הבחור על הנושא, והבין כי הבחור מעולם לא למד את הלכות נטילת ידיים, ולכן אינו יודע כיצד נוטלים כהלכה. הרב שמח ללמד את הבחור כיצד נוטלים ידיים כהלכה - לסירוגין, והבחור קם מהמיטה ומתחיל להתכונן לתפילה, כשיום השבת מוסיף לעבור עליהם בשמחה ובאופור.

במוצאי השבת נוסעים השניים לשדה התעופה, הנהג מתלווה אל הרב שכטר ונפרד ממנו בהתרגשות. הבחור מודה על השבת המרוממת שהיתה מנת חלקו, ושואל את הרב אם יש משהו שהרב יוכל להעניק לו כמתנת פרידה. הרב שש ושמח כמוצא שלל רב, כדאי עבורו כל המסע רק בשביל הרגע הזה, והוא משיב ואומר מיד:

'ראה נא בני יקירי, עברנו יחדיו שבת כה מרוממת ונפלאה, אך בזכרוננו נותר חוקק הרגע בו חשתי כאב על שלא ידעת את סדר נטילת ידיים שחרית כהלכה. לפיכך, אבקשך שתקבל על עצמך קבלה טובה קטנה אחת, אך מאוד משמעותית: שתקפיד בכל יום, כל בוקר, לפני קומך מהמיטה - ליטול ידיים כהלכה, לסירוגין. וכך, אדע שזכית להטמיע בך נכס צאן ברזל לדורות עולם, וגם אתה כל בוקר תזכרני לטובה ולברכה!'

הבחור ניאות מיד. הן זו פעולה כה קטנה, נראית כחסרת משמעות. נטילת ידיים? - ממילא הוא עושה זאת, אז יעשה אותה באופן מהודר: לפני הקימה מהמיטה, לסירוגין. אם זה מה שמעניק להרב שכטר אושר - הוא ימלא את מבוקשו בשמחה! על אתר הבחור קיבל על עצמו את הקבלה הזו, ומני אז החל להקפיד על קיומה. מדי לילה היה מכין ספל מלא מים על יד המיטה, ועם שחר היה נוטל את ידיו לסירוגין, כדת וכהלכה. ולא עבר אלא חודש ימים, עד שהרב שכטר קיבל שיחה נרגשת מהוריו הבחור, והם בישרו לו:

'מאז שהחל בננו להקפיד על נטילת ידיים של שחרית כהלכה, הוא התחיל לחוש שמשוה בצורת התנהלותו אינו כשורה, שמעמדו כנוטל ידיים כהלכה מחייב עוד חיבור כלשהו לעולם התורה והמצוות. ולכן, בשבועות האחרונים החל לקבוע עתים לתורה!'

הרב שכטר נרגש. אכן, זו בשורה משמחת בהחלט, שהביאה בכנפיה בשורה נוספת: עוד כמה חודשים חולפים, והנה הבחור מתחזק עוד יותר, והוא כבר מתפלל שלוש תפילות ביום בציבור! אלו הישגים רוחניים שאף לפני כמה חודשים איש לא חלם שישג אותם, והנה כי כן - ההקפדה על הקבלה ליטול ידיים כהלכה הביאה אותו אליהם!

סיפור נפלא זה, המובא בספר 'כי אתה עימד', פותח צוהר לעוצמתה של קבלה, לכור האטומי של האנרגיה הרוחנית שטמון בעמידה על המשמר בכל קבלה טובה, אפילו אם היא קטנה. הנה, הבחור שמצבו הרוחני נחשב אבוד, וברגע שהחל להקפיד ולו על נטילת ידיים כהלכה - מצא לבבו את הדרך לחזור לכור מחצבתו, לשוב לאבא שבשמים בתשובה שלימה!

ואין ספק, כי סגולתה של הקבלה הקטנה אינה בלעדית לאותו בחור, היא יכולה לעבוד אצל כל אחד מאיתנו. כולנו שואפים וכוספים להתקדם, להתקרב, לזכך את הלב, לעבוד את ה' באמת. הדרך מתחילה בקבלה אחת קטנה, וכשמקפידים עליה בלי ויתורים, כשמדקדקים בקיומה בלי פשרות - זוכים להגיע אל היעדים הרוחניים הנכספים.

הבה נחפש את הקבלה 'שלנו', את אותו עניין - קטן או גדול, בו אנו יכולים להתחזק. נקבל אותו על עצמנו, נעמוד בו בגבורה, וכך נזכה שבורא עולם יקרב אותנו אליו, ונזכה להגיע לכל הישגים הרוחניים הנשואים!

מה הציל ממוות בטוח?

יום שלישי, כ"ג אלול תשס"א, החל כיום שגרתי, עד הרגע בו העולם כולו הוכה בהלם. התאריך התואם בלוח השנה הלועזי הוא ה-11 בספטמבר, תאריך שהפך למושג. זהו היום בו מחבלים מרצחים חטפו ארבעה מטוסים, וביצעו את הפיגוע הגדול בהיסטוריה האנושית - כשהתנגשו ישירות אל תוך מגדלי התאומים שבמנהטן שבארצות הברית, והקריסו אותם לחלוטין, קוברים אלפי הרוגים תחת ההריסות.

ר' משה א., היה אחד היהודים שהחזיק משרד ב'מגדלי התאומים'. כדרכו מדי יום, יצא מביתו שבבני ברק אל הרכבת, ממנה להגיע לעבודה. באותו היום התעורר מאוחר ואף אמר סליחות, ולכן הגיע בשעה מאוחרת מהצפוי, ואף רץ - מתנשם ומתנשף, בכדי לתפוס את מקומו בקרון הרכבת.

והנה, ברגע בו מתיישב - הוא נזכר במשהו חשוב, חשוב עוד יותר מלהגיע בזמן למשרד. הוא נזכר כי יש משהו חשוב אותו הוא מקפיד לעשות מדי יום, והיום - בשל הלחץ - שכח ממנו. אבל, קבלה זו קבלה...

שנים ספורות לאחר, ר' משה נמנה בין חסידיו של הרה"ק רבי אלעזר מנחם בידרמן מלעלוב זי"ע, והוא מגיע לרבו ובפיו שאלה פשוטה. מבקש הוא לקבל על עצמו קבלה אחת טובה שיוכל לעמוד בה, לה יתמסר ולמענה יתאמץ.

הרבי שמע את השאלה ואורו עיניו. חסיד מבקש קבלה טובה, שואף להתחזק, כוסף לקירבת אלוקים, ורק מחפש את הדרך הנכונה - באמצעות קבלה שיוכל לקיים. עיניו של הרבי נעצמו ואת פניו אחזו שרעפי קודש, ואז הוא משיב: 'תקבל על עצמך לטבול כל יום במקוה, חוק ולא יעבור!'

ר' משה שומע את ההוראה, וניאות לקבלה על עצמו. בימים כתיקונם זו קבלה די קלה. הוא הכניס את המקוה למסלול הליכתו מדי בוקר, וחש כי הקבלה הזו אכן משרה עליו רוח טהרה נפלאה. לפעמים - כשהוא מיטלטל בדרכים או מתחיל את היום בשעה מוקדמת, נדרש למאמץ כדי להצליח לעמוד בקבלה, ועדיין - הלא זו בדיוק המטרה של קבלה, להתאמץ קצת כדי לעשות את רצון ה', להתחזק במשהו מסויים כדי להצליח להתקרב לאבא שבשמים!

ובדיוק באותו היום, כ"ג באלול תשס"א, ביום הזה שכח. הוא התעורר מאוחר, והתפילה והסליחות שבוע לפני ראש השנה - כל אלו הכניסו אותו למירוח חסר תקדים. הפגישות מתחילות מוקדם, וכך, המקוה, הקבלה הטובה 'שלנו', פשוט נשכחה מלבו... עתה הוא כבר יושב בקרון הרכבת, אך ברור לו כי הוא קם ממקומו ומזנק אל הדלת...

רגע לפני שהקטר נועל את הדלתות, מצליח ר' משה להיחלץ מהקרון. הוא יודע שהפגישות דחופות, ולכן הוא ממנה מאוד לחפש מקוה בקרבת מקום. די מהר הוא מוצא. תוך דקות ספורות הוא טובל, ושב אל תחנת הרכבת, מספיק את הרכבת הבאה, עליה הוא עולה ומתיישב, והיא יוצאת לדרכה.

לפתע - בלימה חדה. כל הנוסעים נבהלים ונרתעים לאחור, מזנקים אל החלונות לראות מה קרה. לגד עיניהם הנדהמות הם רואים את המגדל הצפוני שבמגדלי התאומים בוער, כשזנב מטוס נעוץ בקומותיו העליונות! פטריית אש ועשן מתרוממת, והרכבת עוצרת את נסיעתה באחת. הקטר מגיף את הדלתות, והנוסעים המבוהלים מתחילים לצרוח. עוד כמה דקות חולפות ושוב נראה מטוס ענק מתנגש אל תוך המגדל הדרומי, המגדל בו מצוי המשרד של ר' משה!

ר' משה נתקף בבהלה. לגד עיניו הוא רואה את משרדו בוער באש, ועד מהרה המגדל כולו קורס. שעות ארוכות ארכו עד שנוסעי הרכבת הצליחו להיחלץ מהזירה המסוכנת, ובכל אותן שעות עובר במוחו של ר' משה ההורר ממצמר:

מה היה קורה לולא הקפדתו על קיום קבלת הטבילה במקוה!

הן אם לא היה סב על עקבותיו כדי לעמוד בקבלתו - כי אז היה ספון כבר במשרדו שבמרומי המגדל, והיה מסיים את חייו בטרagedia נוראית! הקבלה הטובה לטבול במקוה מדי יום הצילה את חייו, פשוטו כמשמעו! ההקרה למען קיום הקבלה הטובה שלו - השאירה אותו חי וקיים!

סיפור מופלא זה, אותו סיפר בנו של האדמו"ר מלעלוב, המשפיע הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, מחדד עד כמה קבלה אחת עשויה לגרום להצלת חיים, יכולה לחולל נס מופלא שכזה. לולא הקבלה הטובה והעקשנות לעמוד בה, לולא היה ר' משה מקפיד לטבול במקוה מדי יום גם במחיר איחור לעבודה - ה' ישמור ויציל...

קבלה טובה אחת, יש בה את הכח להציל את החיים, לפתוח שערי ניסים וישועות. הבה נקבל על עצמנו קבלה טובה אחת, קבלה שתעניק לנו אושר רוחני קסום ועוצמה פלאית, ולעולם לא נדע אלו שערי שמים היא פתחה בפנינו, ועד כמה זכינו בזכותה לשפע אושר ועושר שמימי!

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת משפטים תשע"ט

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (כא, א)

בס' דברים ערבים בפ' משפטים אות י"ח כתב וז"ל: הרב הקדוש המגיד ממעזריטש זי"ע ביקש מרבו הבעש"ט הקדוש ז"ל שיאמר לו פירוש הזהרה הקדוש על ואלה המשפטים דא הוא רזא דגלגולא, פעם אחת אמר לו הבעש"ט שישע ליער אחד ויראה שם אילן אחד ומעיין תחתיו, ויתעכב שמה עד שש יובא לביתו, ונסע שמה, וראה איש אחד בא עם סוס מזוין, והוא היה עיף ויגע, ואכל ושתה ונסע לדרכו, ושכח שם ארנקי שלו עם המעות, אחר כך בא שמה עוד איש אחד, והניח עצמו לפוש, והוא מצא את הארנקי עם המעות, ולקחו והלך לדרכו, אחר כך בא שמה עוד איש אחד עני ונכה רוח, והוא עיף ויגע, ואכל שמה פתו אשר היה לו, ושתה מן המעיין, והניח עצמו לפוש ולישון, אז בא בחזרה האיש הראשון, ושאל שאל מאיש העני היכן הוא הארנקי עם המעות אשר שכחתי כאן, והוא באמת לא ידע מאומה, ולא הבין מה שזה מדבר אליו, בקיצור, כי זה הראשון הכה את העני מכות רצח ופצעו, בטענה שיחזיר לו מעותיו, וכאשר הגיע שש נסע הרב הקדוש המגיד זי"ע לביתו, וסיפר לרבו הבעש"ט את אשר ראה, ואמר לו הבעש"ט זי"ע, כי האיש הראשון הזה, היה חייב בגלגול הראשון לאיש השני, כסך המסויים הזה שהיה עכשיו בהארנקי, ולא היה משלם לו, ובאו אז לדין לפני זה האיש השלישי, שהיה אז הרב והדיין בגלגול הראשון, ופסק דינו ופטרו מבלי שום חקירה ודרישה, לכן עתה על פי הגלגול שילם הראשון להשני את חובו, והדיין קיבל ענשו, וזהו שאמר הזהרה"ק על ואלה המשפטים דא רזא דגלגולא, עכ"ל.

ובס' מעשה אורג במשנה דפאה פרק ח' משנה ט', וכן דיין שדן דין אמת לאמתו, עליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' וכו' (ירמיה י"ז) כתב שם וז"ל ענין לאמתו הוא כי כמה פעמים יצא משפט מעוקל מדיני [התורה], כמו שאירע לאחד שהפקיד הון רב אצל אחד והלך לדרכו, וכשבא כבר מת הנפקד, ותבע מיורשו, וטענו לא פקדנו אבא על זה, ופסקו להם שבעה ונפטרו, וכל העולם היו יודעין שזה איש נאמן וחסיד וירא שמים, וזה לא היה אמיד בכך, ושאלו למרן הריב"ש טוב על זה, האין יצא משפט מעוקל מדיני התורה וכתוב (תהלים פ"ב) אלקים נצב בעדת אל, והשיב שזהו בהשגחת המשגיח, שבגלגול העבר היה זה חייב לזה ולא פרע לו, וכעת החזיר לו לתקן נשמתו, והיה בהשגחה, לא החסיר ולא העדיף, וזהו דין אמת לאמתו, אף שנראה לך שהוא משפט מעוקל, תדון הדין לאמתו, ולא תחזור אחר הפשרות, וכיוצא בזה בענינים אלו, והמשכיל יבין לאישורו, עכ"ל.

(מקור מים חיים)

בספר "עבודת הגרשוני" מסופר שפעם בא איזה איש עשיר לעיר בארדיטשוב, והביא עמו כמות גדולה של חביות דבש בשביל למכרם, ולא הצליח בשום אופן למכור שם מהחביות. כיוון שכך ביקש מרעהו עשיר אחר שגר שם בבארדיטשוב שרוצה להשאיר אצלו את החביות להזדמנות אחרת ויהיה אצלו כפקדון. והעשיר השני אכן הסכים.

העשיר הסוחר נסע לביתו ושקע בעסקיו האחרים ונשכח ממנו ענין החביות שמונחות בבארדיטשוב. אחרי כמה וכמה שנים נזכר מהחביות, והחליט שהגיע הזמן לנסות למכרם שוב. כשהגיע לעיר נודע לו שהעשיר ההוא וגם אשתו כבר נסתלקו לבית עולמם, ניגש אל היתומים ואמר להם שהחביות הם שלו. אמרו לו היתומים: אכן מצאנו הרבה חביות בעיזבון אבינו אבל מי אומר שהם שלך? תבע אותם לדין תורה אצל הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב שהיה רב העיר. הרה"ק מבארדיטשוב הכירו כאיש דובר אמת אבל מאידך גיסא ההלכה במקרה זה הוא שאינו יכול להוציא את החביות מתחת ידי היתומים ולא ידע להשית עצה בנפשו מה יעשה במקרה זה. ונעמד להתפלל בבכיות שהקב"ה יורוהו מה לעשות שניכרין דברי אמת שהם של העשיר, ולא רצה שיגרם לו עוול. ושמע ה' תפילתו ונתגלה אליו העשיר שנפטר ואמר לו: תנוח דעתך ותפסוק כפי די תורה ואל יצר לך כיוון שאביו של העשיר שהפקיד אצלי החביות עשה מסחר

עם אבי ונשאר אצלו סכום כסף בדיוק כפי שווי החביות לא פחות ולא יותר, ומשפטי ה' אמת, לכן תפסוק ההלכה כמו שהיא. כי המשפט לאלקים הוא.

בספר "יחי ראובן" מביא בהקשר למאמר הנ"ל עובדא שהיה אצל ה"חזון איש", הגיע אליו פעם בחור חסידי ושאלה בפיו: הוא מצא שילינג – מטבע קטן בשווי חמישים פרוטות, ושאלתו האם זכה בו או שמא יחמיר בזה מכיון שיש אולי לחשוש שהמאבד לא התייאש עדיין כי יתכן שלא משמש בכיסו ולא ראה שנאבד לו, והרי זה יאוש שלא מדעת. החזון איש פסק שמותר לו לקחת את המטבע ואין שום מקום להחמיר בזה, משום שזה נכנס לגדר שכך רצה הקב"ה – שהכסף שלו יהיה אצלך. אמר הבחור לחזון איש: כי בעצם הם אלו דברי הבעש"ט הנ"ל. נענה החזון איש לעומתו ואמר: אסביר לכם מה אמר הבעש"ט, אתה הרי טוען שיתכן והבעלים לא בדקו בכיסים ולא התייאשו, אם כך, איך יכול להיות שהדין הוא שהמוצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו?

התשובה היא – המשיך החזון איש – שגם אם באמת הוא לא משמש בכיסו, כך היה צריך להיות! הקב"ה רוצה שדווקא אותו אדם יחזיר לך כסף ולא שתקבלנו מן ההפקר. הלא אם המאבד ימשימש בכיסו ויתייאש יוצא שאתה לוקח מן ההפקר וההוא לא מחזיר לך שום דבר. – מה עשה הקב"ה? מסובב שאותו אדם לא ימשימש בכיסו ולא יתייאש, וכך יוצא שאתה לוקח ממנו והוא מחזיר לך, וזה סדר הגלגולים!

(יחי ראובן)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. כי תקנה עבד עברי (כא, א-ב) מפני מה פרשת משפטים פותחת בענין העבד העברי, הגנב שאין לו מה לשלם ונמכר לעבד? הלא ישנם ענינים שהם לכאורה תדירים יותר – הלואה, גמ"ח שכן אדם פותח וכדומה. התירוץ הוא: אם לאדם יש שני בנים: האחד – פיינער, ירא שמים, והשני, נעבאך, ירד מן הדרך, נהיה גנב. היכן מונח הראש של האב? בן הגנב. הוא כל הזמן חושב: איך מוציאים טותו מהבית. הקב"ה הוא אבינו, ואם יהודי נהיה גנב – הדאגה הראשונה שלו יתברך היא: מה עושים עם בני, הגנב? איך מצילים אותו מרדת שחת?

(יחי ראובן)

והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצעו אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם (כא, ו) כתב רש"י, "ומה ראה און להרצע מכל שאר אברים שבגוף, אמר ר' יוחנן בן זכאי און זאת ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע". יש להבין, שמחמת זה הטעם היה ראוי יותר שמיד ירצע באזנו כעונש על הגניבה, ומדוע רוצעים את האזון על דבר הגניבה רק אחרי שאינו רוצה לצאת?

ויש לתרץ, שכיוון שצריך להשיג את הכסף כדי לשלם את הגניבה, ולצורך כך הרי נמכר, לא רצתה התורה להענישו פעמיים. אמנם, כעת שאומר שאינו רוצה לצאת, מתברר שכל המכירה כלל לא נחשבה לו כעונש, על כן, דוקא כעת רוצעים את אזנו כעונש על הגניבה.

(לקט אמרים למהרי"ל דיסקין)

אם המצא תמצא בידו הגנבה (כב, ג)

הרבי ר' בונם ז"ל אמר: בג' דברים בעבודת השם צריך ללמוד מגנב, א. גנב אינו עצל ובלילה וקור וגשם הולך לגנוב, ב. אם לא עלתה בידו בפעם הראשון לא יניח עד שיעשה הגניבה, ג. אף לגניבה קטנה לא ימנע את עצמו, כן בעבודה לא יתעצל ולא ייעף ואף למצוה קלה יזהר כגדולה:

ובספר עשר אורות [מערכה א אות כ] איתא בשם הרב הקדוש המגיד ממעזריטש ז"ל ג' דברים צריך ללמוד מתינוק, א. שהוא תמיד שמח, ב. שאינו יושב בטל, ג. שבוכה על כל דבר שמבקש, ומגנב צריך ללמוד ז' דברים, א. עבודתו בלילה, ב. אם לא השיג מבוקשו בלילה אחת יגמור בלילה שנייה, ג. אהבה של הגנבים זה לזה, ד. מוסר נפשו גם על עבד דבר קטן להשיגו, ה. כל עבודתו אינו נחשב בעיניו כי בבוקר מוכר מה ששווה הרבה בעד פחות שבמטבעות, ו. מקבל כל מיני עינויים והוא באחד שאינו יודע, ז. אומנותו יפה לו לא יחליפנו בשום דבר:

והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני (כב, כו)

(פרדס יוסף)

בתכלית - בא לדין תורה עם ראש המשכילים שבעיר בריסק... ר"ח אומר: הלויית לך כסף ולא פרעתני, והמשכיל אומר: פרעתני.

ועתה נחשוב נא: הרי ידוע כמה שפל רוח היה הגר"ח זצ"ל, וכמה היה ביתו וממונו הפקר לכל דורש, ואיך כל החולים והמצורעים מצאו שם את מנוחתם. וגם נוסף ונעשה ק"ו, שאם על הבנת התורה מסר הוא את נפשו והשליך אחרי גזיו את כל העוה"ז - בודאי לא ישקר ויגנוב בשביל כמה פרוטות....

הנה מקום איתנו לומר שאין לך "רוב" גדול מזה... רוב צדדי זכות להגר"ח שכל מעשיו כשרים והגונים - ורוב צדדי חובה להמשכיל....

אך האמת אינה כן, כי המשפט לאלקים הוא!!

וע"כ אף שבמשפטי הגויים באמת הולכים לפי השכל, כנ"ל - אך בתורה כתוב: "לא תטה משפט אביון בריבו" - אפילו אביון במצות!! ולפיכך: אם הגר"ח צודק לפי כללי ההלכה - יזכה בדין, ואם לאו - לא!!

לא תטה משפט - אף לאחר פס"ד

דוגמא מאלפת לדבר נמצא במעשה שהיה עם הגאון ר' חיים לייב מסטאוויסק. ונתבונן נא, כי מלבד התפעלות הלב שיש במעשה שלפנינו - גם דקות והבנה עמוקה בפסוק יש בו, והחידוש יקר ונפלא, הבה נטה אוזן: הגאון ר' חיים לייב סטאוויסקר (כך היה נקרא בפי כל), היה מפורסם מאוד בזמנו בכוחו הגדול ב"הכרעת דין". בדרך כלל היו שני הצדדים יוצאים מרוצים מלפניו, כולם הרגישו שנעשה הצדק, וגם מי שהורשע בדין יצא בלי תרעומת.

שמו של ר' חיים לייב יצא לתהילה בכל האזור, עד שאפילו הגויים שבאותו מחוז העדיפו לא אחת להתדיין בפניו - ולא ללכת לבית המשפט שלהם, באשר ראו כל גוי הארץ כי שם ה' נקרא עליו.

פעם אחת נודמנו לפני ר' חיים לייב שני בעלי דינים שהיו הפכים ממש, מן הקצה אל הקצה... מחד גיסא - הגיע ראש הקהל דסטוויסק שהיה איש נכבד, וכנגדו - הרוקח של העיירה, שהיה משכיל מברלין אשר מימיו לא עלה עליו עול תורה או עול מצוות, והוא היה ה"מחלל שבת" היחיד בכל העיירה.

אבל הדין דין אמת הוא, והאמת במקרה זה היתה דוקא עם ה"מחלל שבת" - ולא עם ראש הקהל... ר' חיים פסק לטובת הרוקח, ותהום כל העיר, ופני ראש הקהל חפו.

אלא שכאן נפתח פרק נוסף בסכסוך הממוני שבין השניים, שכן "ראש הקהל" - נהיה "לרשע הקהל", ולא הסכים לציית לדין... "מה זאת אומרת?" - טען, - "הייתכן שיזכה הרב את המחלל שבת הלזה כנגדי? לא יקום ולא יהיה!"

עכ"פ, ראש הקהל סירב לציית לדין, ולפיכך בא הרוקח שנית לפני ר' חיים לייב להוועץ עמו מה יעשה.

ר' חיים לייב יעץ לו לפנות לערכאות של נכרים, אולם לא כמשפטנו - משפטיהם, ושם הפכו את הקערה על פיה, זיכו את ראש הקהל - וחייבו את הרוקח....

הרוקח שב להוועץ בר' חיים לייב, והוא יעץ לו בלא היסוס לפנות לערכאה משפטית הגבוהה ביותר ברוסיה, אשר שכנה בפטרבורג הבירה, ולא זו בלבד, אלא שאף הודיע לרוקח שהוא בעצמו - ר' חיים לייב - יבוא להעיד ולטעון לטובתו בבית המשפט!!

אך דא עקא, הדברים התגלגלו באופן בלתי צפוי, וכאשר קיבל ר' חיים לייב את ההזמנה לעדות מבית המשפט - גילה שהתאריך המיועד הוא לא אחר מאשר יום חג השבועות - חג מתן תורה - בשעה עשר בבוקר!!

נקל לתאר איך נראה יום מתן תורה אצל ת"ח דוגמת ר' חיים לייב, ניתן אף להבין כמה קשה היה לעזוב את המשפחה ואת בני העיר ביום גדול זה, אבל כשם שגדולים הת"ח בלימודה של תורה - כך גדולים הם בקיומה, ובלא היסוס קם ר' חיים לייב ונסע לפטרבורג לחוג שם את חג מת"ת, בכדי שיוכל להעיד לטובת הרוקח בעיצומו של חג.

אף סדר יומו של הגר"ח בפטרבורג ומקום המצאו במשך החג - כמובן נקבעו בהתאם ל"מטרה המקודשת": להעיד לטובת הרוקח אשר כאמור היה המחלל שבת היחיד בסטוויסק!!

כאשר חזר הגר"ח לסטוויסק לאחר החג, לא היו יכולים בני העיר להתגבר על פליאתם, והם שאלוהו: מה ראה הרב על ככה? האמנם עד כדי כך צריך להתמסר בשביל "שיגף" שכזה?

ר' חיים לייב נעץ בהם את עיניו, וכה השיב ואמר: "הנה הפסוק אומר: לא תטה משפט אביון בריבו. ולכאורה, הלא כבר נאמר לעיל: לא תטה משפט, ומדוע הוכפל הציווי פעמיים? אלא מתרצים חז"ל במכילתא שפסוק זה מדבר באביון במצוות, שלא תאמר: הואיל ורשע הוא אטה את דינו, ת"ל לא תטה משפט אביון בריבו.

"והנה" - אומר ר' חיים לייב - "הרי זו אזהרה מפורשת שלא לשנות את הדין אפילו כי הוא מחמת רשעו של ה"אביון במצוות", ובודאי הדברים אומרים גם אם הוא אביון אמיתי ומהודר....

לכלב תשליכון אותו (כב, ל)

צריך טעם למה כתיב תשליכון ולא תשליכו? וי"ל שבא לרמז מ"ש בשיליהי שבת "אורח ארעא למישדי אומצא לכלבא (דרך העולם להשליך הבשר לכלב) וה"מ בדברא אבל במתא לא, דאתי למסרך בתרי". (אבל זה נכון לעשות רק במדבר, ולא בעיר, כי הכלב יסרך אחריו) ותנן בב"ב כ"ה א' "מרחיקין את הנבילות מן העיר נ' אמה", ולזה כתיב תשליכון דהיינו שתשליכו לו את הנבלה ברחוק נ' אמה מן העיר דלא ליתי למסרך בתרי".

(טעמא דקרא)

מדבר שקר תרחק (כג, ז)

ובחז"ל, שישנם מקרים מסויימים שהותר לשנות, כגון מפני השלום או כדאיתא בגמ' (ב"מ כג, ב) שבג' דברים משקרים אף ת"ח. עוד דוגמא לדבר סיפר הגר"ח קנייבסקי: אבא זצ"ל סיפר לי שבזמן המלחמה למי שלא היה דרכו היה זה סכנת נפשות והיו יורים בו פעם אחת הלכו שני בחורים לאחד היה דרכו ולשני לא, ולפתע ראו חייל. אמר זה שהיה לו דרכו לחבירו שיעמוד ואילו הוא ירוץ. כשרץ החל הגוי לרדוף אחריו עד שתפסו וביקשו דרכו, והלה הראה שיש לו. כשנשאל מדוע רץ? השיב כי הוא חולה מעיים והרופא ציווה לרוץ בכל יום כשעתיים. שאלו הגוי: הרי ראית שרודף אני אחריו ומדוע לא עצרת? והשיבו: חשבתי שגם אתה חולה מעיים...

(דרך שיחה)

ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת... ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו וגו' (כג, יב יג) יתכן עפ"י מה דאמרו רז"ל (שבת קיח, ב) "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו", וזה שאמר: ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות כו' ובכ"ז אל תסמוך ע"ז להקל במצות התורה, רק בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים ל"ת. וזה ע"ד צחות. (משך חכמה)

ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע: (כד, ז). כאן לא כתיב יחידיו, ובפרשת יתרו כתיב ויענו כל העם יחידיו ויאמרו וגו', ועוד, ששם כתוב "נעשה" ולא כתיב "ונשמע", וביאורו, דאי אפשר לכל אחד מישראל לקיים כל התרי"ג מצוות כי יש הרבה השייכים רק לכהן וכדומה, אך יש שני דרכים א. שכל ישראל ערבים זה לזה וכשיש אחדות הוי כאילו כל אחד ואחד קיים כל מצוות של חבירו, ב. על ידי לימוד תורה דכל העוסק בעולה כאלו הקריב [מנחות ק"י], "ונשמע" היינו לימוד תורה, וביתרו דלא כתיב ונשמע על כן כתיב "יחידיו" כי יחידיו יהיו יכולים לקיים כל התורה, וכאן כתיב "ונשמע" דהיינו לימוד תורה, לא כתיב יחידיו דעל ידי לימוד ממילא כל אחד יכול לקיים התורה.

(פרדס יוסף)

מאוצרות המגידים

לא תטה משפט אביון בריבו (כ"ג, ו')

ובמכילתא (משפטים כ'): "רשע וכשר עומדין לפניך בדין, שלא תאמר: הואיל ורשע הוא - אטה עליו את הדין, תלמוד לומר: לא תטה משפט אביון בריבו, אביון הוא במצות".

וצ"ע, מה היתה הסלקא דעתה להטות דין הרשע? ולמשל אם בא ראובן הרשע, ואומר שמשעון הצדיק לא השיב לו את ההלואה שהלוה לו, כלום יש סברא לומר שנטה את דינו של ראובן בגלל שהוא מחלל שבת או לובש כלאים? אם הצדק עמו - מדוע שנחיבנו?

וע"כ צ"ל, שאין מדובר כאן בדין שהוא מבורר ופשוט - אלא במקום ספק, ושם היתה ס"ד שבכלל שיקול הדעת נכניס גם את הנטיה להרשיע את זה שהוא רשע, ולומר שכנראה האמת היא עם הצדיק.

דהנה למשל יש דין ש"אחרי רבים להטות", ומדוע? - מפני שהסברא נוטה יותר לילך אחר הרוב. וא"כ י"ל גם ברשע וצדיק כעין זה, שיש לנו להוסיף לשיקול הדעת את הסברא שמסתמא הצדיק לא משקר, ועפ"ז נטה את הדין מתוך סברא שכלית.

ונתאר לעצמינו למשל, שאדם כשר וצדיק כמו הגר"ח מבריסק זצ"ל, שכל ימיו עמל ויגע על דקות קיום ההלכה, וגם בדיני ממונות היה מדקדק

רגעים פנה הנער לאביו שהיה עמו לבדו בחדר, וביקשו לשוחח עמו ולבקש ממנו דבר מה...

האב, נכור מעט, התקרב לבנו, חיבקו בחום, ושאל לבקשתו...
א. החל לשוחח עם אביו על היום שאחרי... 'נדמה לי' החל לומר, 'כי מתקרב אני ליום המוות... לבטח תיערך לי הלוויה הגדולה, אך הנני מבקש בכל לשון של בקשה, כי בהלוויית לא יספידני איש מלבד ה'מגיד שיעור' של הישיבה הקטנה בה למדתי בשיעור ב'; לו חייב אני את מרבית ההתפתחות הרוחנית שלי...'

האב ששמע את הדברים, חש כי חבטה עזה הולמת בראשו. הוא החל להסות את דבריו בנו, באומרו כי כולם מתפללים כל העת שיצא מכך בריא ושלם, ובעזה"י כך יהיה...

הנער לא ניסה להתווכח, די היה להוריו בסבל שעברו עד היום, ומדוע יכביד על ליבם יתרה על העובר עליהם בעטיו, אך הוא חזר שוב על בקשתו, כי לו תיערך לו לווייה, בקשתו היחידה היא שרק אותו מגיד שיעור שהביא לצמיחתו הרוחנית, הוא אשר יישא עליו דברי הספד...
האב נפנה לאחוריו, את דמעותיו שנגרו מבלי עצר, ניגב מבלי שבנו יבחין בהם. בסתר ליבו לא הבין למה מתכוון בנו, והיאך אותו מגיד שיעור שלא היה זכור לו במיוחד - הביא לצמיחתו... אבל הוא הפנים את בקשתו היחידה של בנו.

כעבר ימים מספר כוחותיו של הנער לא עמדו לו, ובקושי יכול היה א. להוציא מילה מפיו. משראה את עיני הסובבים מלאי העצב, פנה עליהם ואמר בשארית כוחותיו: 'אל לכם לדאוג, עובר אני בשמחה לעולם שכולו טוב, וה' הגדול ירפא שברונכם, רק אל תשכחו לקיים משאלתי היחידה שרק אחד יספידני בהלווייה...'

יותר לא יכל להוסיף, וכעבור זמן קצר עצם את עיניו - לנצח, ואז נלקח לבית עולמו, כשמסביבו קוראים בני משפחתו בלהט קריאת שמע וידו...
כעבור זמן מה, בטרם החל מסע ההלוויה, הודיע האב כי עליו לקיים את בקשת בנו, ומצוה לקיים דברי המת, וכי בנו ביקש שרק אחד יהיה זה שיספיד אותו...

אחד הרבנים נתבקש להתקשר לאותו מגיד שיעור ולבקשו לקיים את בקשתו של א. ולהספידו. בתחילה חש אותו מגיד שיעור בסחרחורת שאימה להפילו. הוא זכר היטב את תלמידו אהובו, את קשיו, נסיונותיו, ולבסוף את הצלחתו הגדולה, ולא ידע ולו לרגע על דבר מחלתו הקשה, ובוודאי לא על סילוקו לשמי רום בעודו באיבו...

רק לאחר כמה דקות כשעיכל את הבשורה המרה והבקשה, הודיע נחרצות כי איננו יכול להספידו, ובודאי שלא לבד כשמנגד גלריה מכובדת של גדולים וחכמים נוכחת במקום. תחילה ניסה אותו מגיד שיעור לברר שמא התרחשה כאן טעות, שהרי לא זכר דבר מיוחד שאירע עמו ועם א. ולא הבין כיצד נקלע דווקא הוא לסיטואציה זו.

התשובה לשאלתו זו לא איחרה לבא; עוד בטרם צאת מסע הלווייה משהגיע אותו המגיד שיעור לבית תלמידו לשעבר, ניגש אליו אבי הנער ובידו פתק מקופל ומקומט, הוא תחב זאת בידי, ובקול חנוק מדמעות הוסיף ואמר: 'כשביקשני בני שאתם לבדכם תספידו אותו בהלווייתו, הוא אף ביקש שאקח מארנקו בכיס הפנימי פתק מקומט זה, ולא אפתחהו, אלא אביא אותו אליכם, כשהוא אומר - כי את כל חייו הרוחניים חייב הוא לכם ולפתק המקומט החבוי בארנקו... הנה לכם הפתק, ועשו בו כטוב בעיניכם.'

בתחילה לא הבין המגיד שיעור במה המדובר, אך משפתח את הפתק וקרא את תוכנו, עלה חיוך בקצה פיו. הוא נזכר בערגה באותו מעשה, שאירע שנים מספר קודם לכן. ומעשה שהיה כך היה:

היה זה באחד השנים, ובשיעורו צצה בעיה חברתית קשה; בני השיעור לא הסתדרו ביניהם, ואווירה מתוחה שררה בין כולם. עובדה זו אף השפיעה על רמתם הלימודית, והשקידה שאופפת בדרך כלל בחוריה חמד בני גילם, נעדרה מהם.

לאחר לבטים רבים, החליט המגיד שיעור לקום ולעשות מעשה. הוא הכין בביתו פתקים רבים, כשבכל פתק רשומים שמותיהם של כל בני השיעור ולצידו שורה ריקה. הוא פנה לבני השיעור ודיבר ענמם בהרחבה אודות העניין שלכל בחור ובחור ישנם מעלות רבות, חלקם חבויות, חלקם לא מגיעות לידי מיצוי מלא, וחלקם פשוט לא מבחינם בהם. אבקשם, כל אחד בגפו, בהיותו מכונס עם עצמו, לחשוב על מעלותיו של חבריו, וכל אחד ירשום לצד שם כל בחור מבני השיעור שתי מעלות מיוחדות שהוא רואה דווקא בו.

כעבור ימים מספר מילאו הבחורים בצנעא אחר בקשת רבם, והשיבו לא את הפתקים מלאים במעלותיהם של הבחורים כולם. המגיד שיעור ישב והכין לכל בחור את שלל המעלות שנכתבו אודותיו על ידי חבריו לספסל הלימודים. הוא נתן לכל בחור פתק ובו רשימת מעלות באומרו: 'דע לך!

"עתה שוו בעצמכם, ותארו לכם מה היה אילו הייתי פוסק ההפך, שהצדק עם ראש הקהל, והרוקח היה מסרב לקיים את הפסק, והייתי מורה לראש הקהל ללכת לערכאות וכו', כאותו המעשה שהיה כאן - רק בהיפוך, והייתי טורח לנסוע בחג לפטבורג כמו שעשיתי עתה, כלום גם אז הייתם תמהים על מעשיו? - ודאי שלא!

"כי מלבד הפסק והכרעת הדין - צריך גם להעמיד את הדת על תילה, ולהציל את הנעשק מיד עושקו, שכן זוהי העמדת האמת על מכוונה לכבוד משפט התורה!! הרי הדין מחייב לדרוש את קיומו, כי בדרישת הצדק יש שני חלקים: החלק הראשון - להוציא את הצדק לאור כראוי, והחלק השני - לדרוש את יישומו וביצועו הלכה למעשה!!

"ומעתה, אם כך הייתי נוהג כאילו היה מוכרע הדין לטובת ראש הקהל, הרי שאם לא אנהג כך כעת כאשר הדין הוכרע להפך - הריני עובר על הלאו המפורש של לא תטה משפט אבינך בריבו!!

"כי אם התיחסותי אל הדין לאחר שנפסק שונה מאחד לשני בגלל שהוא רשע - הרי זו הטיית תוצאת הדין, שהיא חלק בלתי נפרד מפסק הדין עצמו!! והרי זה כאלו פסקתי לטובת ראש הקהל והייתי את הדין!!" - כך סיים ר' חיים לייב את דבריו ואת חידושו הנוקב.

הנה למדנו מכאן תורה ויראה גם יחד, רק שעתה נסיים מעין הפתיחה, ונאמר שלפניי יתכן ליישב בדרך נוספת את אשר הקשינו בתחילה: היאך סלקא דעתך להטות את הדין בגלל רשעו של הרשע?

ומעתה י"ל, שהפסוק בא לחדש לנו שאף לאחר פסק הדין - אסור לנו להמנע מלסייע ביד הרשע אם זכה בדין, ממש כשם שהיינו מסייעים לחבירו הצדיק אילו זכה הוא!!

והיינו שבדרך הטבע יש חשש שלא נהיה חמים ובוטחים כ"כ למען הרשע, ולא נעזור לו להגן על זכותו, ולכן הוצרך הפסוק להזהירנו ע"ז, שלא נטה משפט הרשע אף לאחר הדין!!

כי אם ננהג כך - הרי זה כאילו נתננו יחס שונה לרשע בעצם הדין, ויש בכך גריעות מידת האמת ודרישתה!!

וע"כ גם אם במקרה אחר לא היינו מתרגשים כ"כ מסבלו של הרשע, ולא היינו רצים לעזור לו ולסייעו - אעפ"כ כאן, לאחר שיצא זכאי - נרוץ לעזור לו!! כי בכך אנו מעמידים משפט אמת לאמיתו!! והדברים שמחים ומאירים.

(לב שלום)

"והגישו אדניו... אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו). פירש רשב"ם: "לעין כל רצע אזנו לסימן עבדות".

"אמר רבן יוחנן בן זכאי: און ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים' (ויקרא כה) והלך וקנה אדון לעצמו - תרצע... מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי 'כי לי בני ישראל עבדים'... ירצע לפנייהם" (רש"י שם).

"אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס" (כו, א).

"כיצד מאיימין את העדים? על עדי נפשות - היו מכניסין אותן ומאיימין עליהם... לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לז ע"א במשנה). פירש"י: "חשוב אני כעולם מלא, לא אטרד את עצמי מן הועלם בעבירה אחת, וימשוך ממנה".

מסכת חיי הקצרים של הבה"ח א.ש. מטובי הלומדים באחת הישיבות הנוודות, יכולה ללמד אותנו לקח רב משמעות, אף שסופו היה מר כשנקטף באיבו לגינתו של הישוב ממעל, בהותירו אחריה משפחה אבלה ודוויה. נדמה הוא, כי ניתן ואף ראוי ללמוד ממנו לקח, מהי מעלת הראיה וההתבוננות במעלותיו של הזולת בכלל, ובפרט מהו כוחו של עידוד.

היה זה לפני זמן לא רב, אחר שהבחור א. חש בכאבים עזים בצווארו, הבדיקות השונות לא העלו דבר, ולבסוף נתבקש לערוך סדרת בדיקות מקיפות יותר.

משהגיעו תוצאות הבדיקות, הם הוכיחו את הנורא מכל, ובגופו של א. נתגלתה המחלה הקשה והאיננה. וחיש מהר הוא אושפז כדי לקבל טיפול כימותרפי בנסיון למגר את המחלה. הוריו שאך לפני שנים מועטות ליווהו בהתרגשות על מזוודותיו לעבר הישיבה הגדולה המעולה, כשדמעת גיל בצבצה בזוית עיניהם, קבלו עתה בחטף את הבשורה הקשה, והתפללו וקיוו כי בנם ייצא מכך בעזה"י.

כעבור זמן לא רב, הודיעו הרופאים בצער להורי הנער כי גופו החלוש לא יוכל לשרוד עוד זמן רב את הטיפולים הקשים והמרים, ואפסו סיכויי למול אימת המחלה, וכי ימיו ספורים.

הנער, הבין אף הוא את רוע מצבו, ובגדלות נפש החל לשוחח עם הסובבים אותו על היום שאחרי... היאך מתכוונים אליו בבא היום... באחד מאותם

אם אחרים חושבים שאלו הן מעלותיך, ודאי שהן קיימות בך, אם תדע לנצלם כראוי, אתה עתיד לצמוח ולהיות לגדול בישראל!

והנה זה פלא, כעבור זמן קצר האווירה בשיעור השתנתה לטובה מן הקצה אל הקצה, מלבד האווירה החברתית שנסקה רבות, אף רמתם הלימודית השתפרה לבלי הכר, וניכר היה שרוב הבחורים נטלו על עצמם משימה זו ברצינות וראויה, והחלו לשקוד על התורה במיציאות מעלותיהם הרבות שנגלו להם על ידי חבריהם.

המגיד שיעור לא ייחס עניין זה למעשיו. הוא הבין כי בשל שיפור האווירה בין הבחורים ניכר השיפור אף בלימודם, ורק עתה כשפתח את הפתק של אותו בחור, ובו מפורטים כל מעלותיו, אותם רשמו חבריו לספסל הישיבה בהיותו עלם צעיר, הבין כי פתק זה, מלבד המחמאה שבו, הוא היווה כיוון ודרך חיים לרבים מבני תלמידיו. מכאן הייתה גם הדרך קצרה להכנת הספד מרגש, הספד שריגש את כל השומעים בדבר מעלותיו המיוחדות של אותו בחור שנקטף בעודו באיבו.

האמת כולה נתגלתה רק כעבור מספר ימים. עם הגיעו של המגיד שיעור לבית המשפחה לנחמם על הלקח בנם מחמדס בחטף, שם הוא פגש בנערים נוספים מבין תלמידיו באותו שיעור, וכולם הוציאו את אותו פתק חבוי, והראו לו באומנם כי לפתק זה חלק ניכר ומכריע בהתקדמותם כל השנים.

רק אז קלט המגיד שיעור את המסר המיוחד, שבמעשה פשוט שנועד לשנות אוירה שלילית ששררה בשיעור בלבד, הוא הצליח להביאם לתוצאות מרחיקות בכל תחום מתחומי החיים, וזאת ע"י נתינת מבט אמיתי על מעלותיהם והיכולות שלהם להעפיל בסולם העליה, דבר שהגביר בהם את הרצון, המוטיבציה והשאיפה לגדול ולצמוח ולנצל את המעלות עד תום עד שנהיו רבים מהם מטובי בני הישיבות בעולם התורה כולו!!!

ויפה פירש בעל "מנחת שבת" בשם הרמב"ם את מאמר המשנה ב"אבות" (ולפי גירסתו): "מאד מאד הוי זהיר להיות שפל רוח" ("פ"ד מ"ד):

"חלילה לו לאדם להיות תמיד שפל רוח שהוא ההפך ממידת הגאווה, כי השפל רוח אין לו שום שאיפה בחיים...! כי מי שלא יתבונן בחשיבות האדם ובמעלתו - אי אפשר שיהיו מעשיו מתוקנים, כי כאשר לא יקר כבוד בעיניו, ישפיל עצמו עד לעפר להיות כבהמה וחיתו יער. ואדרבה, נאה ויאה לו גבהות הלב מבחינת יקר ערך עצמו, וכמו שמצינו במלך יהושפט 'ויגבה לבו בדרכי ה'...'".

הלצה מפוכחת של הגאון מטשעבין

אחד הביטויים המופלאים לכוחה של ה"גדלות" וה"נכבדות" ולתוצאות שהיא מחוללת, שמע הרה"ג רבי י. פרידמן מפי בן ביתו של הגאון מטשעבין. סיפור המעשה נשמע כהלצה אלמלא התוצאות שהביא עמו. תלמיד של הגאון החמיץ רוחנית, וביקש להתגייס לצבא. היה יותר מחשש שהצבא יהרוס כליל את יהדותו. הגאון מטשעבין נשא באחריות, אבל הבין שדברי מוסר יזיקו יותר משיועילו. לבסוף לאחר מחשבה רבה, זימן אותו אליו ואמר לו בזה הלשון:

"הקשב נא אברמלה בני! הקשב היטב! אין אתה סתם כך אברמלה... כמה אברמל'ך איכא בשוקא... נכד אתה לבית המלוכה של זידיטשוב... נכד מלוכה - משמע נסיך, זוהי זכות וגם חובה...

"בזידיטשוב ישנה הקפדה. בשחרית של ימי שישי נהגו אצל רבי הירש, שר בית הזוהר, לא לומר תחנון... עליך, כנסיך לבית המלוכה, לשמור בגאווה על המסורת המלכותית..."

הבחור התרגש מאד מייעודו המלכותי, וקיבל על עצמו על אתר באלה ובשבוועה.

לאחר שבוע של הפקרות רוחנית כללית - הגיע הרגע המלכותי. בהגיע יום שישי נזכר בייעודו המלכותי, והחליט כי יעבור עליו מה! הוא, תחנון לא יאמר!

אלא שעל אתר, חש בגיחוך... כיון שאינו מתפלל כלל - אין כאן ביטול תחנון...

הוא נאלץ איפוא להתפלל בימי שישי כדי להקפיד לא לומר לאחר מכן תחנון.

אלא שתוך כדי כך חש בעליבות נוספת... והרי כל השבוע אינו אומר תחנון, ובמה איפוא תתבטא הנסיכות...

והוא אילץ איפוא את עצמו להתפלל כל השבוע, כדי לומר אחר התפילה תחנון (והרי אין טעם לומר תחנון מיד אחר רכיסת הנעלים...) כדי להבליט את נסיכות אי האמירה של ימי שישי...

"כל השבוע", הוא מספר היום, "לחמתי למען מנין, השכמתי קום... התבזיתי... התפללתי בדבקות... כדי שאי אמירת התחנון בימי שישי תקבל צורה מלכותית... ומי שלוחם כל השבוע על תפילה במניין - יהפוך עצמו ללעג וקלס אם יחלל שבת ויזלזל באיסורי תורה..."

החיל, כיום אברך נכבד, ממריצי התורה במקדש מלך, צוחק עד עצם היום הזה צחוק מאושר, כשהוא נזכר בהלצה המפוכחת של הגאון מטשעבין:

"הייתי רחוק מלהיות חלמאי... אבל הגאון השכיל להוביל אותי בהומור הדק והאופייני שלו, אל הרובד העמוק ביותר בנפש ה'חיה' שלי: ה"נכבדות" העצמית.

עבד או אדון

נחזור לפרשתנו. לא פלא, איפוא שהגיעו רבותינו למסקנה, כשסיכמו בקצרה את דינו של עבד עברי: "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" (קידושין כ ע"א). כלל האומר כולו 'נכבדות'.

משמעות דבריהם היא, שלא זו בלבד שתנאי העבד משתווים לאלו של האדון, גם אם אלו משופרים ביותר כדרשת חז"ל עה"פ 'כי טוב לו עמך' (דברים טו, טז) - "שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן" (קידושין, שם), אלא שיתר על כך, פעמים שתנאי העבד עדיפים על אלו של אדוניו, עד שלעומד מן הצד ייראה שהעבד הוא האדון, ואילו האדון הוא עבדו.

וכל כך למה? ביארו התוספות (שם) בשם הירושלמי: לפעמים יכול לקרות שאין לאדון אלא כר אחד בלבד, ומעתה תתעורר בעיה מי יזכה לשכב על כר יחיד זה? - אם האדון ישכב על הכר, נמצא מבטל את הציווי שכתוב בתורה "כי טוב לו עמך", שהרי תנאי העבד גרועים משלו. ואם תאמר, שיניחו את הכר, ולא זה ולא זה ישכבו עליו - הרי זו מידת סדום! נמצא שבמקרה כזה האפשרות היחידה שעליה ממליצה התורה היא שהאדון ישכב ללא כר, ואילו העבד יתרווח בנוח על הכר היחיד. אם כן, אין כל הגזמה במה שקבעו חז"ל ש"הקונה עבד עברי כאילו קנה אדון לעצמו!".

לאור זכות זו ובמציאות חיים שכזו, סביר להניח שיהיו כאלו עבדים, שבעומדם על סף היציאה "לחיים האזרחיים" ישקלו בקור רוח את אשר לפניו, ויחליטו כי בעיניהם עדיף להישאר במצב העבדות. לא היינו מופתעים אילו היו כאלו שסברו שמוטב לעבוד תחת פיקודו של האדון הדואג לכל מחסור, מאשר לצאת לשוק החיים הפרוע ולהתמודד בצורה עצמאית עם עתיד שלא ידוע מה הוא צופן בחובו.

התורה צפתה אפשרות זאת מראש, והיא גם לא שללה זאת בצורה מוחלטת, למרות שהבחירה בעבדות היא למורת רוחה. את גישתה השלילית של התורה לבחירה זו מבטאת התורה בצוואת לרצוע את אזנו של העבד הבוחר בכך: "והגישו אדניו... אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ו).

מה בין רציעה למזוזה?

אלא שאנו תמהים, מדוע כה שלילי יחס התורה למי שמרצונו בוחר במצב של עבדות? מה פשעו ומה חטאו של מי שהעדיף את העבדות, שכאמור הינה כקניין אדון, על פני עצמאות רצופת בעיות? ומה משמעות הרציעה ליד הדלת והמזוזה, שבה מתנה התורה את האפשרות להישאר במצב זה של עבדות?

לדעת הרשב"ם (שם) רציעת האוזן היא סמל לעבדות. מי שאינו מצויד בגדלות פנימית (בבחינת 'ויגבה לבו בדרכי ה') כיאה למעמדו של העם הנבחר, עם סגולה, ושחירותו אינה יקרה בעיניו ומוכן להמשיך במעמדו כעבד - ראוי שישפילוהו ויבליטו את עבדותו. רציעה זו אמורה להיות ביטוי חיצוני למהותו הפנימית של האדם, שהעדיף תנאים כלכליים על פני חירות. כי במצב של עבדות יש בו כפיה מסוימת. שאם ירצה העבד לחזור בו באמצע הזמן ולהיות בן חורין לא יוכל, ומכך אין רוח התורה נוחה.

ובדבר העובדה שצריכה הרציעה להתבצע דווקא באוזן וליד הדלת והמזוזה, רש"י מצטט את דברי "המכילתא" הגורסת:

"אמר רבן יוחנן בן זכאי: אוזן ששמעה על הר סיני 'כי לי בני ישראל עבדים', והלך וקנה אדון לעצמו - תירצע... רבי שמשון היה דורש מקרא זה כמין חומר: מה נשתנו דלת ומזוזה מכל הכלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים, כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי: 'כי לי בני ישראל עבדים' - ולא 'עבדים לעבדים', והלך זה וקנה אדון לעצמו יירצע בפניהם."

מסביר נפלא בעל "מראש צורים": הדלת והמזוזה היו הסימנים המובהקים של היציאה ממצרים. הדם שניתן עליהם בליל הסדר הראשון שנערך על אדמת מצרים, בישר את היציאה הקרובה משעבוד מצרים לחירות עולם. והנה מעשהו של עבד זה מהווה כעין התעלמות מהמשמעות של יציאת מצרים.

אמנם אותו עבד מנמק את סירובו להשתחרר מעבדותו בנימוק ש"אהבתי את אדוני ואת אשתי (הכנענית) ואת בני (העבדים)", אבל אם זהו הנימוק, אין לך עבדות שפלה מזו. אם המשפחה הכנענית מוצאת מקום בתודעתו - בולטים בו הסממנים המכוערים של העבדות הפנימית. כל בן חורין יודע לייקר את חירותו, ולמרות שזו אינה מרשה לו לבוסס בבון, הוא לא יוותר

לפיכך, בא הקב"ה ומצוה: "לא תצא כצאת העבדים" - אנא מכם, נהגו בה מנהג של כבוד, ולא כעבד בזוי!

התנהגות מכובדת כלפי התורה הקדושה אינה מתבטאת רק בסממנים חיצוניים, כי אם בחשיבות שאותה מעניק האדם לדבריה של התורה, ובאופן שבו הוא מקבל את דבריה, גם אם הדבר כוץ מצדו במאמצים מרובים.

כדוגמת אותן שתי אחיות אשר נולדו בבית אחד - אך מזלן שונה היה. לאחת היה בעל עשיר שהצליח מאד בעסקיו, וחי חיי עושר ורוחה, כשהוא דואג להלביש את אשתו במיטב הבגדים ולקשטה בתכשיטים יקרי ערך - אך מתייחס אליה בזלזול רב, מבלי לשמוע ולהאזין לעצותיה.

ואלו לשניה היה בעל שלא הצליח לפרנס את בני הבית, ודחוקה היתה עד מאד, אך לעומת זאת היה נותן כבוד רב לרעייתו, שומע בתשומת לב את דבריה, ומתייעץ אתה מתוך הערכת אמת לשקול דעתה.

באחד הימים הגיעה האחות העניה לבקר את אחותה העשירה. "הוי אחותי", נצצו עיניה, "כמה טוב לך! בית מפואר יש לך! טבעות יקרות את עונדת על אצבעותיך! את לבושה היטב! ו...".

"אל תקנאי בי", קטעה אותה אחותה, "אמנם הכל נוצץ, אך אני - איני שוה מאומה. איש אינו מקשיב לי, בעלי אינו מתייעץ אתי, אין מקום להשוות בין החיים העלובים שלי, לחייך שלך!".

הנה כי כן, יכול האדם להניח את ספר התורה בארון קודש מחופה ביהלומים - ובכל זאת לא לשמוע לדעתה של התורה כלל, ולהתייחס אליה ביחס מבזה ומשפיל של עבדים.

באה, אפוא, התורה ומוזהירה אותנו: "לא תצא כצאת העבדים", שימו את דעת התורה בראש מעיניכם, ותנו לה לכון אתכם בכל אשר תפנו - אלו הם החיים המתוקנים שאותם מבקש הקב"ה שתחיו!

לעתים נדמה, שחיים מתוקנים מעין אלו הם חלום באספמיה... רוב רובו של העם היהודי רחוק משמירת המצוות, ודעת התורה אינה זוכה כלל להתייחסות, אולם למרות המצב הקודר, לכאורה, מחובתנו לדעת כי אין מקום ליאוש כלל!

הרב פרידמן מרכסים ספר בהקשר לכך, כי הוא הזדמן לנסיעה לארצות הברית דרך אירופה בשנים עברו, כאשר כרטיסי הטיסה היו בעלי ספח המיועד לתלישה בידי הפקיד.

הוא מצא את עצמו עומד מאחורי רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, והנה הוא רואה, שהפקיד מעיף מבט אל הכרטיס וכשמבט חמור סבר בעיניו הוא אור לו: "אינך יכול לנסוע, חסרה כאן חתימה..."

רבי יעקב לא הבין אנגלית, אבל את הבעיה הבין גם הבין. הוא הסתובב אל הרב פרידמן ואמר לו: "תגיד לו, שאם ה' רוצה - אני אהיה שם..."

הרב פרידמן לא אמר דבר, בחשש מה הוא התקרב והגיש את הכרטיס שלו לפקיד, ובאנחת רוחה ראה שהפקיד מאשר לו את הכניסה. "התפללתי ערבית במנין שהתארגן במקום" - ממשיך הרב פרידמן בספורו - "ולאחר מכן עליתי למטוס, כשלתדהמתי אני מגלה את רבי יעקב ישוב שם..."

כשראה אותי אמר: "נו, אמרתי לך שאם ה' ירצה אני אהיה כאן! אתה רואה שאסור להתיאש? שב כאן, ואספר לך מנין שאבתי את האמונה הזו!"

- למדתי בביאליסטוק - פתח ואמר - לאחר הסכם ריבנטרופ-מולוטוב נשארה ליטא חופשית, אך עד מהרה כבשו הרוסים את המקום והחלו להתנכל לבני הישיבות, ולא חלף זמן רב עד שכולנו הועלנו לרכבת בדרך לסיביר.

נסענו במשך עשרה ימים או יותר כבהמות... הרוסים לא הרשו לצאת מן הקרון אפילו לצרכים הבסיסיים ביותר, והסבל היה בל יתואר. ואז עצרה הרכבת בסיביר, והבנו כי יכול להיות גרוע יותר.

חמש עשרה שנה היינו בסיביר, כלואים ללא כל סיבה נראית לעין. לא ידענו, שהמאסר בפינה הקפואה הזו מציל אותנו ממות בטוח בתאי הגזים של הנאצים הארורים, אשר במבצע ברברוסה כבשו את כל רוסיה עד סטלינגרד.

בכל אותן שנים ארוכות ומיסרות היה לי חלום אחד שלווה אותי תמיד - יום אחד, כך חלמתי, אצא מכאן ואז אפגוש את אמא שלי... אנשק את ידה ואומר לה: "אמא, אמא שלי, תודה רבה לך על שחסכת את פרוסת הלחם האחרונה שלך, כדי לשכור לי מלמד טוב".

אבל כשהגעתי לבסוף לארץ, לא פגשתי את אמא שלי, ולא את אבא. לא את אחי ולא את אחיותי - כולם, כולם נותרו שם, דוממים וקפואים לצנח... כשהתרגדיה נודעה לי - לא רציתי לחיות יותר. לא ידעתי מה לעשות עם עצמי, והייתי אפוף ביאוש מוחלט. לבסוף יעץ לי מישוהו ללכת ל"חזון איש", ואני שמעתי לעצתי והלכתי.

ה"חזון איש" שמע את כל מה שהיה לי לומר, ואמר לי: אני רוצה לספר לך סיפור:

עליה בשום פנים. אם נטיות נפש מגושמות כל כך מהוות גורם של ממש אצל יהודי, בליבו פנימה הוא כבר עבד נרצע לתאוותיו, ורציעת האוזן אינה אלא מעשה חיצוני, המבליט את המתרחש במעמקי נפשו.

עפ"י עקרון זה נוכל להבין מדוע מיד לאחר מתן תורה, הפרשה הראשונה שנאמרה לעם ישראל היא פרשת "משפטים", וזו פותחת בדיני העבד והאמה העבריים. מסביר "הבית ישראל" שסיבת הדבר שהצביע על עיקרון המחויבות להיות משועבדים כליל לעבודתו של מקום. ביציאת מצרים נקבע הכלל הגדול (ויקרא כה, נה) "כי לי בני ישראל עבדים", ואל לו לאדם מישראל להמיר עבדות רצויה זו, בהשתעבדות לבשר ודם או לקניינים חומריים כלשהם - "עבדי הם - ולא עבדים לעבדים" (רש"י שמות כא, ו).

תעוזה יהודית

בימי השואה הנוראה, בה עלה הכורת על עמנו, ניסו אותם חיות - אשר השחיתו דמות אנוש, להשמיד להרוג ולאבד את היהודי - בגופו ויותר מכך את נפשו הרוממה. באותם ימים, התפזרו להם סיפורי המופת העצומים אשר הם לקח לכל הבאים אחריהם. סיפורי גבורה של אלו אשר רוחם גברה על אותו דרקון רצחני ושפל, ובזכותם הוקם הדור הבא. דור, אשר יש בו הרצון האמיתי להמשיך ולעלות בהר ה', תוך דבקות במשימה.

ומעשה ביהודי חסיד אמיתי, ר' לייבל קוטנר, חסיד מכבשונה של פולין החסידית, אשר היה באחד הצריפים במחנה העבודה, בו עבדו תחת צו הנוגשים על ייצור של ציוד וכלי תחמושת.

שנים עשרה שעות של משמרת, עדיין לא הגיעו לקיצן. והנה, שבתה המכונה! ודממה השתררה במקום.

הנאצי הממונה ימ"ש, מיד שת ליבו לתקלה. הוא התכעס מאוד. התבונן בכל העובדים, תר בעיניו אחר קרבן צפוי. אחר התקרב אל ר' לייבל ובקול נחרץ דרש ממנו לתקן מכונה זו.

היהודי החסיד אשר לא ידע מאום בהלכות מכונות, הביע תדהמתו: איך יידע לתקן מכונה עדינה זו על חלקיה??

ואותו רשע, באכזריות ידועה לשימצה, אמר: 'די ביסט א יודע?' (אתה יהודי?) קאנסט טו! (אתה יודע ויכול!).

כל אותו לילה עמד ר' לייבל וחברו ותיקן וניסה והלחים, ושב ופירק ובינתיים הצטנפו כולם בפחד ניכר. עד שלבסוף נשמע מחדש קול שקשוק המכונה. כשנכנס אותו קלגס והתבונן במכונה הפועלת, אפילו הוא לא האמין. הרי לדרוש מן היהודים את מה שאי אפשר - דרשו. אבל שהם באמת יצליחו לעשות זאת? זיהה ר' לייבל את מבט ההפתעה בעיניו התקרב בנחישות ודרש תשלום. כולם עצרו נשימתם. איך הוא מעז?

והנאצי, כל כך מופתע מהתעוזה הבלתי צפויה, רק שאל בתנועת יד סיבובית: מה? דרש ר' לייבל סיגריות! איך יגיב אותו רשע? נבהלו כולם. ובמוכנות של מי שפשוט לא ציפה למה שקורה, הכניס הנאצי ידו לכיסו והוציא את ה"תשלום" הנדרש.

אך יצא אותו אכזר מן הצריף, הסב ר' לייבל את פניו כלפי כל החולקים עמו משמרת העבודה הארוכה הזו, ואמר להם כשהוא מנופף בסיגריות: די ביסט א יודע? קאנסט טו!

כשברצונו לרמוז: יהודים אנו, ויכולים אנו להם! אסור להשחית קומה. עלינו לשמור על שלהבתנו הבווערת! גם במקום בו בוער כבשן הפשע!

די ביסט א יודע? קאנסט טו!

כשברצונו לרמוז: יהודים אנו, ויכולים אנו להם! אסור להשחית קומה. עלינו לשמור על שלהבתנו הבווערת! גם במקום בו בוער כבשן הפשע!

די ביסט א יודע? קאנסט טו!

וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים (כא, ז)

הרעיון המוסרי הנפלא אשר חבוי בפסוק זה מהווה עבורנו מורה דרך לתפקידנו בעולם בתקופה זו, בה רב החושך על האור, ומתי מעט בלבד מבין כל באי עולם, דבקים בבוראם:

"וכי ימכר איש את בתו" - הקב"ה נתן לישראל את בתו, הלא היא התורה הקדושה, אולם למרות נתניה זו הוא עדין מתקשה להפרד ממנה כפי שאומר המדרש (שמות רבה לג, א) "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" - משל למה הדבר דומה?

"למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, בקש לילך לו לארצו ולטול לאשתו. אמר לו: בתי שנתתי לך - יחידת היא... לפרוש ממנה - איני יכול, לומר לך 'אל תטלה' - איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא, זו טובה עשה לי - שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי".

כך הקב"ה אומר להם, לישראל: נתתי לכם את בתי היחידה, את התורה הקדושה, אך איני יכול לפרוש ממנה, עשו לי, אפוא, קיטון קטן, כדי שאוכל לדור אתכם - "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

אבל לא כל ישראל מצליחים להבין עד כמה המתנה שבידם מיוחדת היא. הם מניחים אותה בארון קודש ומוציאים אותה רק לקראת התורה, משל היו אומרים לה: צאי, אמרי מה שיש לך לומר - ולכי חזרה למקומך...

אלמלא היה חוטא, לא היה הבורא יתברך מטריחו להושיט ידו פעמיים לכיסו. ותמיהו: הלא הקדוש ברוך הוא נתן לו את הכסף, וגם את היד ואת הכיס, אז יואיל לטרוח מעט. לפחות זאת יעשה. האם צריך להכניס לידו את הסכום המדויק?

וזהו, שהתשובה היא: כן! כשאתה עושה חסד, עשהו בשלמות! בגן העדן היו מלאכים צולים עבור האדם בשר ומסננים לו יין (סנהדרין נט ע"ב). רק בחטאו הוצרך לעשר עבודות בפת (ברכות נח ע"א), וכשיותקן החטא תוציא הארץ גלוסקאות מוכנות. כך מורה לנו הבורא יתברך את שלמות החסד.

איה בעל אינו מפנה מהשולחן לאחר הארוחה - השלמות היא, להדיח את הכלים! והמדובר, כמובן, כשרעיתו אכלה לבדה. כי אם הוא אכל עמה, אין זה שייך לחסד!

ידיעה המעשה - אחד מבני חבורת פשיסחא נסע לסחור ביריד דאנציג. היו שם סוחרים יהודים רבים, וכולם עשו חיל בעסקיהם והרויחו הון רב. אחד מהם לוהו סכום כסף גדול כדי לסחור בו, וכבואו נגנב ממנו כל כספו. עולמו חשך עליו. לא זו בלבד שלא היה לו במה לסחור וראה בעיניו כלות איך חבריו סוחרים ומתעשרים, עוד ישוב לביתו כבעל חוב ויצטרך חלילה לבריות!

כשהיריד ננעל, זימן החסיד הפשיסחאי מאה סוחרים למשתה, מסיבת סיום, ואותו סוחר אומלל ביניהם. משאכלו ושתו והיטיבו ליבם, קם ואמר: "רבותי, כולנו סחרנו ועשינו חיל במסחרנו, חוזרים לבתינו ששים ושמיים. והנה עמנו חבר, שכספו נגנב ברובו, מכספי ההלואות. עשרת אלפים רובלים אותם חייב הוא להחזיר. קויה להכפילים ולשלשם, והנה גם הקרן אבדה - בואו נחלצו ממצבו הביש. מאה אנו, כל אחד יתרום לו מאתיים רובלים, וישוב שמח לעירו!"

תוך כדי דיבור הסיר את כובעו והפכו, הניח בתוכו מאתיים רובלים וסבב מאחד לשני, הכובע נגדש בשטרות ומסרן לסוחר ההמום, באמרו בבדיחותא: "יש כאן תשעה עשר אלף ושמונה מאות רובלים. את המאתיים האחרונים תתרום אתה, ותשלם את הסכום. שהרי עכשיו עשר אתה, וחייב גם אתה במצות צדקה..."

כשהגיע אותו סוחר לפשיסחא, אמר לו רבו: "שמעתי מה שעשית, איך חילצת את הסוחר מאסונו, אבל יש לי ביקורת על כך ששיתפת גם אותו במגבית - כי חסד, יש לעשות בשלמות!"

(והגדת)

"רופא ירפא" (שמות כא, יט), מכאן נתנה לרופא לרפא (בבא קמא פה ע"ב). על הרופא לדעת, שלא התעודה הממוסגרת שבלשכתו ולא רשיון משרד הבריאות העניקו לו את הרשות לרפא. "מכאן", מהתורה ומנותן התורה, מקבל הוא את רשיונו! ואספר -

לפני כמה שנים אבדתי את השמייע באזני, לא אליכם. חידק התבית, ומאן לעזוב, אין לי טענות עליו. הגמרא אומרת (עבודה זרה נה ע"א) שכאשר שולחים חולי, משביעים אותו מתי יצא ועל ידי מי. כנראה קיבל רשות להשאר. הרופא, מכל מקום, טיפל במסירות. יום אחד שאל: "כבוד הרב, מדוע כתוב (קדושין פב ע"א) טוב שברופאים לגיהנום?"

ראה שלא ענית, והבין שלא שמעתי. חזר על השאלה בקול גבוה יותר. בתנועות שפתיים מודגשות. לא ענית. הבין שחלה הרעה בשמייעה, וחזר בצעקה. כל המחלקה שמעה. אם אמשיך לשנותק יביא ציוד הגברה. אמרתי: "שמעתי, שמעתי".

"אז למה אינך עונה?" "כי מה זה נוגע לך? תביא את הטוב שברופאים, ואענה לך..." הוא לא נפגע, הבין שזו בדיחה. לרגע לא עלה בדעתי שבאמת אינו הטוב שברופאים.

"וכעת ברצינות", ביקש. ראיתי שקל יותר לענות לו מאשר לשכנעו שיש רופאים מומחים ממנו. אמרתי לו: "פרושים רבים יש, ואומר לך אחד מהם - רופא קטן, ידוע שכוחו מוגבל. מבקש הוא עזרת שמים ברפואתו, ומכוון בברכת "רפאנו" שבתפילת שמונה עשרה. אבל הטוב שברופאים סבור שהוא כל יכול, ובידו לרפאות גם בלי עזרת שמים, ולפיכך אינו מכוון ב"רפאנו". ונמצא שבגביו יש רק שבע עשרה ברכות, כמנין "טוב". ולכן שולחים אותו לגיהנום, כי סומך הוא על עצמו בלבד -

ולכן התכוונתי כשאמרתי שאינך הטוב שברופאים. כי יודע אתה שאינך כל יכול. והראיה, שעדיין איני שומע..." הגמרא (עבודה זרה נה ע"א) דורשת, מאי דכתיב "מכות גדולות ונאמנות, וחליים רעים ונאמנים" (דברים כח, נט), רעים בשליחותם ונאמנים בשבועתם. שבשעה שמשגרים יסורים על האדם משביעים אותם שלא ילכו אלא ביום פלוני, ולא יצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני -

בליטא חי יהודי שקט ורגוע, שעסק לפרנסתו במסחר. מידי שנה בשנה היה היהודי לוה סכום כסף גדול, נוסע ליריד לקובנא, שם היה מחדש את כל מאגרי הסחורה שלו, ובמהלך השנה כולה היה מוכר את הסחורה שקנה, מכסה את ההלואה שלקח, ומפרנס בכבוד את בני ביתו.

באחת השנים, לאחר שדאג לעצמו להלואה, נפל היהודי למשכב, ושוב לא יכול היה לנסוע ליריד כהרגלו. בלית ברירה קרא לאשתו ואמר: ראי נא, יש דברים שאיני יכול לותר עליהם, ובכל זאת אין ביכלתי לנסוע, לכן אבקשך לקחת את הכסף ולנסוע במקומי.

האשה הסכימה, האזינה בתשומת לב לכל ההוראות שנתן לה, נטלה את הכסף וצררה אותו בשתי צרירות, הכניסה לתיקה - והלכה.

ההמולה שקדמה את פניה של אשה זו, אשר מעולם לא יצאה מן הכפר, גרמה לה לאבד את עשתונותיה, והיא צנחה תחתיה מעולפת. דקות ספורות שכבה כך, עד שרוחה שבה אליה, ומאחר שידעה שאין לה כל בררה אחרת, קמה והחלה ללכת.

היא טייל בין הדוכנים, עד שמצאה מוכר, שנראה היה לה שנתן לסמוך על המלה שלו, החלו להתמקח אתו, וכששניהם הגיעו לעמק השוה, פתחה את תיקה כדי להוציא משם את הכסף, ולחרדתה היא מגלה ש... אין כסף...

איפה הכסף? ידיה רעדו כשפשכה את תכולת התיק על הארץ, אולם כל ההיפושיות לא העלו דבר. אין כסף - - - ככל הנראה, כשהתעלפה, נפל הצרור, ומישהו זדון לב נצל את המצב, לקח אותו והלך... הכסף כלל אינו שלי! - החלה האשה זועקת - מה יהיה על ילדי הרעבים ועל בעלי החולה?!

צעקותיה משכו תשומת לב משאר הנוכחים, ולא חלף זמן רב, עד שהגיעה עדות מהימנה על אדם שנראה מרים את הכסף. כשהגיעו אליו שאלה אותו האשה: "מצאת את הכסף?" "כן" - השיב האיש - "אבל הוא שלי..." "הוא היה עטוף בשתי צרירות" - נתנה האשה את הסימנים. "כן" - הסכים המוצא - "אבל הלכה היא, שאדם שמצא כסף בעיר שרובה גויים הוא שלי, משתי סבות: האחת, משום שמסתבר שהמאבד הוא גוי, והשנייה, משום שככל הנראה המאבד התייאש, כי שער שגוי ימצא את זה ולעולם לא יחזיר. ואם זו ההלכה, הרי שהכסף שמצאתי שייך לי בדיוק! ואין שום סיבה שאחזיר לך אותו."

האשה צעקה: "רחם עלי, הכסף אינו שלי!" אבל הוא בשלו. לבסוף הלכו שניהם אל רבי יצחק אלחנן ספקטור, רבה של קובנא. הרב שמע את טענות האשה, ולאחר מכן את דברי המוצא, שטען: "היא צועקת שארחה עליה, ואני כמובן, מרחם עליה, אך לא יותר מאשר אני מרחם על ילדי שלי... חלילה לי מלגעת ברכות שאינו שלי, אבל רכוש שמצד ההלכה הוא שלי - אין סיבה שאותר עליה משום רחמים... בבית ארבע בנות מתבגרות, וסבור אני שהרחמים עליהם קודמים לרחמים על אותה אשה זרה".

רבי יצחק אלחנן הורה לו להחזיר מיד את הכסף ואמר כי אחר כך יסביר לו מדוע, ואכן לאחר שהחזיר אמר לו: "כל הסיבה לדין 'הרי אלו שלי' הוא משום שבודאי הבעלים כבר התיאש, אך במקרה זה הכסף אינו של האשה, אלא של בעלה, ומאחר שבעלה כלל אינו יודע שהוא אבד את הכסף, אין היא בעלת הבית על היאוש כלל! וממילא הכסף אינו שלך!"

בשלב זה הרים ה"חזון איש" את עיניו קדשו אל הבחור השבור שמולו ואמר: "וכי אתה בעל הבית להתיאש? וכי אתה בעל הבית על העולם? הלא העולם הוא של הקב"ה, וכל זמן שהוא הבעלים, הרי שאין מקום ליאוש כלל!" "מכח זה" - סיים רבי יעקב גלינסקי את ספורו - "אזרתי את האמונה והבטחון שאם הקב"ה רוצה שאעלה על המטוס, אין מקום ליאוש! הוא הבעלים - והוא המחליט!"

ואף אנו צריכים לדעת, שאין מקום ליאוש על מצבו, הבה ונתן לבורא העולם 'לסדר' את העולם באופן הטוב ביותר, ונתמקד במה שאנו צריכים לעשות - בידיעה שאין לנו חיים ללא התורה הקדושה, ובדבקות האמתית באבינו שבשמים.

(ומתוך האור)

"ואלה המשפטים אשר תשים לפנייהם" (שמות כא, א), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא תעלה על דעתו לומר, אשנה להם הפרק וההלכה שתים או שלוש פעמים עד שתהיה סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופרשו. לכן נאמר: "אשר תשים לפנייהם", כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם (רש"י). לא מובן.

משה רבינו יושב ומשנן, לא רק שתים ושלוש פעמים אלא ארבע (ערוכין נד ע"ב). וכעת שיתעמקו וישכילו, יחתרו לטעמים ולהשלכות, "ישוטטו רבים ותרבה הדעת". וכי מה יש להם לעשות, לדור דעה אוכלי המן שלא חסרו דבר. שיעמלו קצת! אם יתקשו, ויגיעו למבוי סתום, שיבואו...

ולא, אלא על משה רבינו להטריח עצמו ולהבינם טעמי הדבר ופרשו! מדוע - לדעתי, אין זה דין פרטי בתלמוד תורה, אלא דין כללי במצות החסד, וחובת ההליכה בדרכי הבורא.

ששנינו (ערכין טז ע"ב) עד היכן תכלית יסורים, אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש מטבעות ועלו בידו שתים, וחייב לטרוח ולהשיב שוב ידו לכיס - וכבר יסורים הם!

הרופא אינו אלא שליח ההשגחה להסיר את המחלה, ותו לא! יש לו להחזיק טובה לעצמו בדיוק כפי ש"יום פלוני ושעה פלונית" יכולים להחזיק טובה לעצמם, שבהם סרה המחלה!

ואספר על מקרה שהכעיס אותי. הייתי באיזו שמחה, ושולחן ה'מזרח' היה מלא וגדוש בגדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים, לא היה מקום לתקוע סיכה, כמו שאומרים. ואז נכנס רופא דתי, בכזו הרגשת חשיבות. ואיך לא, אם בעל השמחה מיהר לקראתו: "הו, איזה אורח, רבי פלוני, תודה שהגעתם, איזה כבוד". ומיד, כמובן, לשולחן הכבוד. אבל הוא מלא וגדוש. הקים ממקומו ראש כולל נכבד, והרופא עומד וצופה, שהרי אין דבר טבעי יותר. חסד עשה, שהסתפק במקום אחד!

זה קומם, בגלל הפגיעה בכבוד התורה. ולא פחות מכך העיד על אפיו של האדם. כי מי שבטוח שהכל חייבים לפנות לו מקומם ודאי לא יפנה למתחרהו בבקשת ייעוץ ושאלה לחוות דעת, שהרי הוא ואין בלתו. וזו הסיבה ש"טוב שברופאים לגיהנום". מי שבטוח שהוא הטוב והנעלה מכולם! בקשו שאדבר, אומר כמה מלים.

קמתי ואמרתי: "יש, ברוך השם, רופאים משלנו, שומרי תורה ומצוות. אינם מתיימרים להיות פוסקי הלכות וגדולי הדור, ועם זאת קוראים להם ברוב כבוד רבי פלוני. שיהיה. אבל יש לי שאלה: היה רופא מומחה שהיה גם גדול הדור, "רבנו שבבבל" (חולין צה ע"ב), שמואל - מדוע לא כינוהו רבי שמואל, האם נופל הוא בחשיבותו מהרופא דנן?!"

ובענין זה אספר -

הייתי פעם במסיבה אחת עם דוקטור משה רוטשילד הי"ו, מייסד בית הרפואה "מעייני הישועה". נשאתי דברים, והזכרתי את מאמר שמואל: נהירים לי שבילי דרקייע כשבילי נהרדעא, עירו. ותמהתי: גם איני יכול לומר שנהירים לי שבילי רקייע כשבילי בני ברק. כי עשרות שנים אני מתגורר בה, ואיני מכיר את רחובותיה! מהיכן הכיר שמואל את סמטאות עירו? לכאורה, לא היה עליו להכיר אלא את הדרך מביתו לבית המדרש!

ושתי תשובות בדבר. הראשונה: שהיה ראש ישיבה. וממילא הוצרך לדפוק על פתחי נדיבים, והכיר כל הכתובות. והשנייה, שהיה דיין מומחה לדיני ממונות. וממילא הכיר כל הבניות החריגות בעיר, זה הזיק את שכניו ברחוב פלוני בהיזק ראה, ולזה לא נתנו לבנות על הגג... כולם הגיעו אליו, שיפסוק ביניהם דיני תורה...

התערב דוקטור רוטשילד ואמר: לדעתי הסיבה מפני ששמואל היה רופא (בבא מציעא פה ע"ב), ורופא חייב לדעת את כל רחובות וסמטאות העיר, שלא יתמהמה כשיקראוהו באופן בהול!

על כל פנים, נחזור לעניננו: מדוע שמואל, שהיה גם ראש ישיבה, גם דיין מומחה וגם רופא נודע לא זכה שיקראוהו: "רבי שמואל", והרופא דנן זכה לכך?!"

אח, כמה זרחו פניו, חשוב הוא משמואל האמורא!

המשכתי ואמרתי -

"אבל, רבותי, התשובה נתנה לנו במשנה מפורשת! אבדת רבו ואבדת אביו, אבדת רבו קודמת. שאביו הביאו לחיי העולם הזה, ורבו מביאו לחיי העולם הבא (בבא מציעא פ"ב מ"א).

מעתה, שמואל היה רופא שהביא את החולים לחיי העולם הזה, לכן כינוהו רבי. אבל יש רופאים שמביאים את חוליהם לחיי עולם הבא, ונאה לקרותם רבי!"

(והגדת)

ישנה בתורה מצוה, בדיני נזיקין ... כאשר אדם נתפס גונב שור או שה, טבח ומוכרו... משלם תשלומי ארבעה וחמישה... למה משלם תשלומי ארבעה וחמישה?

מביאה הגמרא (מסכת ב"ק עט, ב) - אמר רבי מאיר בא וראה כמה גדול כח של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו חמשה שה שלא ביטלו ממלאכתו ארבעה השה לא עושה שום דבר... רק יושב בשדה כל הזמן, ואוכל סביונים... אבל השור, אתה לוקח אותו וחורש איתו... ביטלת אותו ממלאכה/גנבת אותו... אתה משלם תוספת לקנס, על זה שביטלת את השור ממלאכתו... לכן אתה משלם על השור, פי חמש.

אמר רבן יוחנן בן זכאי בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהלך ברגליו חמשה שה שהרכיבו על כתיפו ארבעה

בדיוק להיפך... על שה אתה מקבל הנחה של עשרים אחוז... על שור אתה משלם פי חמש... גם על שה היית צריך לשם אותו דבר, רק עושים לך הנחה... למה עושים לך הנחה???

כי ברגע שהגנב גנב את השה... הוא שם אותו על הכתף... הוא התבייש... על בוש, קיבלת הנחה של עשרים אחוז!

היות "והתבזה" ... זה מבייש לקחת כיבשה על הכתפיים ... לכן, אתה מקבל הנחה של עשרים אחוז...

אם לומר את האמת... קוראים את הדברים האלו... ולא מבינים מה כתוב כאן... "השה, סוחבים אותו על הכתפיים... מקבלים הנחה של עשרים אחוז?" זה ביזיון לקחת שה על הכתפיים!

גדול הדור... משה רבינו... לקח שה על הכתפיים ... כך כתוב במדרש! משה רבינו התבזה?!

אמר הקב"ה - מי שידוע כך להנהיג את הצאן, הוא יהיה מנהיג של כלל ישראל!

גדול הדור לוקח כבשה על הכתפיים... בוש!?

נגיד כשמשנה רבינו עשה את זה ... זה לא היה בוש... אבל היום זה בוש... למה?

תלכו ותראו היום, כל מי שמתעסק בחקלאות, רוצה לקחת כבשה... הכבשה לא רצה... אין לה כוח...

אם תלך בקצב שלה, יגמר לך היום... מה עושים?

מרימים אותה על הכתפיים... שתי רגלים ימין... שתי רגלים שמאל, והולכים! איזה בוש! יש לגנב בזה?!

ר' יוחנן בן זכאי אומר - בוש. על בוש עשרים אחוז פחות...

אני רוצה לשאול אתכם - כל בוש זה כמה?

גנב עולה על המרזב... תופסים אותו... נקרעו לו המכנסים...

הוא מגיע לשופט "כבוד השופט, אל תשאל איזה ביזיונות... ירדתי מהמרזב, נקרע לי המכנס... בבקשה ממך, עשרים אחוז הנחה..."

מה זה? ממתי קריטריון לגבי העונש, זה תלוי אם הוא התבייש או לא?!

יגיד לו השופט "אל תעלה על מרזבים... לא יקרעו לך המכנסים... לא תצטרך להתבייש!"

אדם ביזה את עצמו! מה זה ההנחה הזאת?!

ר' אליהו לופיאן מעמיק את השאלה, ואומר עוד יותר - אם הוא גנב, אז מגיע לו עונש כפול! איך אתה לא מתבייש לגנוב?!

אם אתה רואה שהוא סוחב על הגב את השה, זאת אומרת שהוא לא התבייש! מילא, אם הוא היה מכניס לתוך שק... אז באמת, אתה מבין שהוא מתבייש...

אבל הוא סחב אותו על הגב, איזה בוש! יש לו?!

בא ר' אליהו לופיאן, ואומר יסוד נורא... שרק "אבי תורת הנפש" יכל לומר דבר כזה... אלו דברים שכנראה, נשגבים מבינתנו...

אומר ר' אליהו לופיאן - תדע לך, אדם ששואל שאלות כאלה, זה אדם שלא יודע מה נעשה בליבו של אדם...

אדם מסתכל בעיניים, כמו שכתוב בספר שמואל {שמואל א' טז, ז} כי האדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב... רק הקב"ה רואה, מה נעשה בליבו של אדם.

אומר ר' אליהו לופיאן - כל גנגסטר... ראש עבריינים, שנראה לך כמו מלך העולם... יש לו מרצדס עם גג פתוח... נוהל נעלי קרוקודיל... הולך עם מלבורו...

גורמטים ו"חיי" על הצוואר... תדע לך, כשהוא נמצא בארבע אמות בביתו, הוא מרגיש אכול על תפקידו "איך אני נראה כגנב... איך מסתכלים עליי בחוץ..."

כשהוא בא לשוק הכרמל... שזה ה"מעוז" שלו... אז כולם רועדים וצועקים "הכל בזול... הכל בזול", כי ה"שריף" הגיע... אבל כשהוא הולך הביתה, והוא נמצא

בתוך ארבע אמותיו... ולמטה נמצא השוטר, שמפחד שלא עוד רגע ישלחו לו טיל לאו, וירימו לו את הבנין...

כשהוא יושב עם אשתו והילדים, הוא מתבייש במצב שבו הוא נמצא!

אלה הדברים שכותב ר' אליהו לופיאן.

עפ"י הדברים האלה, נוכל להבין בע"ה, את המשך הדברים שהוא כותב בספר לב אליהו:

כותב ר' אליהו לופיאן - בא ואסביר לך, רק הקב"ה ... שהוא שברא את האדם, וידע את טבעו, יכל לקבוע הלכה כזאת, שהגנב שהתבזה, מקבל עשרים אחוז

פחות בעונש, כי הוא התבזה...

אתה כלפי חוץ, לא רואה כלום... אתה לא רואה עליו שום בוש... הוא סוחב עליו את הכבש כמו כולם... אבל אני הקב"ה, שאני יודע מה שבלבו של אדם, אני

אומר לך... האדם הזה בוש ונכלם כשהוא חוזר הביתה!

דע לך, בלב שלו פנימה, האדם הזה אכול!

כשהקב"ה מודד עבירה, ומודד מצוה... הוא מודד אותה לפי הצער, לפי העלבון, ולפי ההנאה שהיה לו, הן בעבירה והן במצוה.

אומר ר' אליהו לופיאן - שמעתי בר' איצ'לה בלזר, ששאל שאלה עצומה -

ארוסה שזינתה, דינה בסקילה... ונשואה שזינתה, דינה בחנק...

שאל ר' איצ'לה בלזר - זה בדיוק ההיפך, הרי ארוסה עדין לא גרה אצלו, העונש

שלה יותר חמור? למה זה בדיוק להיפך?

אמר לי ר' איצ'לה בלזר - היסוד, של ההנאה בעבירה... גם זה בא בחשבון.

בשעה שהיא ארוסה, היא יכלה ליהנות ממעשה העבירה, כי אין אימת בעלה עליה... אבל כשהיא נשואה, אימת בעלה עליה, ההנאה בעבירה לא היתה

מושלמת!

הקב"ה בוחן כליות ולב, ברבדים הכי נמוכים... להבין כל עבירה, כמה הנאה היה

בה, גם חרטה היה בה, כמה צער היה בה... כל דבר בא לידי מנין... והדבר הוא דק

מן דק ע"י נבדק.

אם כך זה בעבירה, על אחת כמה וכמה, במצוה!

ולא יבוש מפני המלעיגים עליו - אדם הולך לעשות מצוה, והוא מתבזה בקיומה

של מצוה... אדם עושה מצוה, ויש לו צער בקיומה... אומרת המשנה (מסכת

אבות, נג) לפום צערא אגרא טוב אחד בצער, ממאה שלא בצער!

נוכל להוסיף על זה, עוד נדבר אחד:

בפרשת השבוע שלנו, פותחת הפרשה בעבד עברי שנמכר בגניבתו...

גנב שנתפס, ואין לו ממה לשלם את הגניבה... מוכרים אותו לעבד... מי קונה

עבד???

אדם שהוא בעל מעמד... אדם מרומם מעלה... למה?

כי חז"ל אומרים, שאדם שקונה לעצמו עבד, קונה אדון לעצמו.

אומרת הגמרא (מסכת קידושין כ, א) - {דברים טו-טז} כי טוב לו עמך עמך

במאלו ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה

שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן

מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו

רבותי, זה דבר שלא יאומן...

ראש חודש... אדם רוצה לקנות לכל המשפחה לחמניות... הוא מגיע למאפיה... נשארה רק לחמניה אחת ולחם שחור... "נו לפחות לחמניה אחת..."

יושבים מסביב לשולחן... "מי אוכל את הלחמניה?"

"אבא אני, אבא אני... אני אבא..." ויושב העבד ליד...

"היות ויש רק לחמניה אחת... יקבל אותה אדונינו הגנב!"

נותנים לגנב לאכול... הוא נמצא כרגע בשיקום... ברוך ה'... שולחן של ראש

חודש... מביאים לשולחן פאנטה כתום!

כל החודש, שותים רק מים עם פטל... בראש חודש, שותים פאנטה כתום!

יש בקבוק אחד פאנטה כתום... השאר מים עם פטל...

"מי רוצה פאנטה כתום???"

"אבא, אני רוצה! אני רוצה! אבא אני!"

"קודם כל, נותנים לגנב..."

לקחו את כל הכריות בבית... הלכו להוסיף להם נוצות... נשארה בבית רק כרית

אחת... מי ישן על הכרית?

"בבקשה בעל הבית... תיפרד מהכרית... הגנב ישן על הכרית"

"אני ישן בלי כרית, והוא ישן עם כרית?!"

"כי טוב לו עמך" ©

אבל אם תיקח את הכרית, ותשים אותה בצד... אף אחד לא ישן עליה!

אומר תוספת – אם אף אחד לא ישן עליה, זו מידת סדום... תן את זה לגנב, הוא ישן על זה!

נשאלת השאלה – הדבר הזה לא מובן... אם יש רק כרית אחת בבית... והבן שלי

מבקש ממני "אבא, תן לי את הכרית"... אני מחויב לתת לו את הכרית?

ודאי שלא...

אז למה לעבד אני מחויב???

אומרים המפרשים יסוד נפלא – הבן שלך, אם לא יקבל את הכרית, הוא לא

ירגיש מבוזה... אבל העבד, אם הוא לא יקבל את הכרית, לא רק שהוא יגיד "אין

לי כרית ולאדון יש כרית"... אלא הוא יגיד גם "אני עבד, אני מושפל, אני גנב

משפילים אותי!!!"

והתורה לא רוצה להשפיל בן-אדם, גם כשמדובר בגנב... ותשימו לב, כמה

התורה נזהרת, בתורתו של גנב... כמה התורה נזהרת, בבן הזה שסרח... כמה

התורה דואגת לשקם אותו...

לאחר ההקדמה הנפלאה הזאת, של דברי רבותינו, נוכל בע"ה להגיע לנקודה

המרכזית שאנחנו רוצים לדבר היום:

ישאלו את האדם – מה יותר גרוע, למות או להתבייש?

יש לך אפשרות להתבייש חמש דקות... או לחיות... או שתגיד לו "אם אתה הולך

לבייש אותי... אני מעדיף לא לחיות"... מה יותר טוב לאדם?

לכאורה, עדיף להתבייש חמש דקות... ולהמשיך לחיות...

זה כמו שאדם בא לטיפול שיניים... אומרים לו "תשמע, נגמר החומר הרדמה..."

מה אפשר לעשות?

"בסדר... יכאב חצי שעה... מה אפשר לעשות... יעבור" ©

בואו נראה, כיצד רבותינו מתייחסים לענין הכלימה, מול המוות:

אני אומר לכם גמרא... אני לא מבין אותה... אבל זה גמרא, קודש קדשים...

הגמרא במסכת תענית {כג, א}, מספרת סיפור...

חוני המעגל שאל את עצמו שאלה – נאמר בפסוק {תהילים כו, א} שיר

המעלות בשושן ה' את שיבת ציון היינו כחלמים...

אמר חוני – שיבת ציון זה שבעים שנה... היינו כחלמים?! אפשר לחלוש שבעים

שנה?!

אמר לו הקב"ה – שאלת שאלה? תקבל תשובה... אבל תשובה מעשית...

תמתין...

חוני הולך ברחוב... רואה בן-אדם אחד עם טוריה, נוטע עץ חרובים... "סליחה,

בשביל מה אתה נוטע את העץ חרובים הזה? אתה יודע מתי זה יוציא לך פירות

?! רק עוד שבעים שנה! הרי אתה כבר לא תהיה בעולם הזה... בשביל מי אתה

נוטע את זה?"

"אתה צודק, אבל כשאני הגעתי לפה... היה כאן כבר עץ חרובים אחד ללבלב...

אז משהו זרע את זה פה... הוא גם ידע שהוא לא יהנה מזה... אז יוצא שהוא

עושה את זה בשבילי... אז גם אני עושה את אותו דבר... לבאים אחרי..."

חוני ממשיך בדרכו... נכנס למערה... אוכל לחם, ונרדם... שינה שנמשכת

במערה, שבעים שנה...

המהרש"א אומר, שבינתיים יצאה שמועה, שהוא מת במלחמה...

חוני מתעורר כעבור שבעים שנה... הוא לא יודע כמה זמן עבר... מוציא את

הראש מהמערה... מה עושה דבר ראשון?

הולך הביתה!

בדרך הוא עובר באותו מקום, שנטעו בו את העץ חרובים... והוא רואה מישהו

שעודר שם... "סליחה, זה אתה נטעת את העץ הזה?"

"אני?! לא... זה הסבא שלי ז"ל נטע אותו"

"הסבא שלך?! אני זוכר שהוא נטע את זה רק... ואוו... ישנתי שבעים שנה!"

חוני מגיע הביתה... מסתכל על הדלת... רואה 'משפחת המעגל'... דופק בדלת...

פותחים את הדלת...

"שלום... איפה אבא?"

"אבא נפטר..."

"מי אתה?"

"אני הנכד של חוני המעגל"

חוני מחויך מאוזן לאוזן... "אני חוני המעגל!!!"

"בואו ילדים תסגרו את הדלת... שלא תעזו שוב פעם לפתוח את הדלת לזרים

!!!" ©

אתמול היה כאן מישהו... אסף כסף... אמר הוא אליהו הנביא... היום בא

מישהו... אמר שהוא חוני המעגל... טוב... שיחררו את כולם בבת אחת... ©

טוב... חוני המעגל הולך... לאיפה?

לבית המדרש...

הוא מגיע... מתיישב... בן פורת יוסף, הבית מדרש מלא... הרב מקשה קושיות...

פתאום התבארו לרב כל השאלות... הוא נתן צעקה "מאיירים הסוגיות, כמו בימיו

של חוני!!!"

*אין לנו מושג מי היה חוני... חז"ל אומרים, שמה שהיה מבקש מאת ה', היה

מקבל!

מגיע חוני לרב בבית המדרש, ואומר לו "אני חוני!!!"

"חוני?!...! תראה... אתמול היה פה מישהו, דומה לך... אמר שהוא אליהו

הנביא... תקשיב... קח שקל, ותהיה בריא" ©

זה לא כמו היום, שיש בבית את התמונה של סבא... פעם זה לא היה... לא היו

תמונות! מאיפה הוא יודע שהוא חוני?

יוצא חוני מחוץ לבית המדרש, ומבקש מהקב"ה בקשה "ריבונו של עולם... אני

הולך לישון הלילה... קח אותי מפה... תהרוג אותי"

זה מה שאומרת הגמרא – או חברותא או מיתותא...

לא מבין את הגמרא הזאת... אני יגיד לכם גם למה...

נגיד שלא מאמינים שהוא חוני... הוא מגיע הביתה... "אני סבא חוני"... סוגרים לו

את הדלת בפנים... בסדר...

הולך לבית הכנסת... "אני חוני"... "אתה לא חוני!"...

אהה, מקודם הוא אמר "מאיירים הסוגיות, כמו בימיו של חוני"...

בסדר... אז הוא שמע שאמרתי חוני... אם הייתי אומר את זה על רב פפא, הוא

היה אומר שהוא רב פפא...

אתה יודע מה? אתה לא חוני המעגל... מהיום תקרא לעצמך אברהם ברקוביץ'

...

תלך לישוב הסמוך, שמה לא מכירים אותך... "יש חדר להשכרה?"

ישאלו אותך "איך קוראים לך?"

"אברהם ברקוביץ'"... יתחיל את החיים שלו מחדש...

יכנס לבית המדרש... יתחיל את כל הש"ס מחדש... רק היישוב ידרוש... והוא

יקשה עליו קושיות!

יגיד הרב "תשמע... הברקוביץ' הזה... חריף! איפה למדת קודם?"!

אז נשאלת השאלה – מה זה משנה איך קוראים לך, חוני או אברהם ברקוביץ'?!

תשב ותלמד!

אבל כך כתוב בגמרא, שחוני ביקש "ריבונו של עולם, אני מבקש שתתיקח אותי

מכאן"... למה לקחת אותו מפה?

עפ"י מה שמבינים המפרשים בגמרא, בן-אדם זקוק להערכה... הכבוד של

האדם, זה החיים שלו...

ודאי שאנחנו צריכים לברוח מהכבוד... אבל כל אחד יודע את ערכו, הוא יודע

את מה שהוא שווה...

אחד שהוא רופא שיניים... הוא לא צריך להתגאות... אז הוא רופא שיניים!

להבדיל אלף אלפי הבדלות... מגיד שיעור... הוא צריך להתגאות שהוא מגיד

שיעור?!

לא! הוא יודע שיש לו תפקיד מסוים... הוא לא צריך להתגאות בזה...

אבל כל אדם זקוק להערכה, שיעריכו אותו! ההערכה של האדם, זה החיים

שלו... וכשלושקחים ממנו את הדבר הזה, שזה הכבוד המינימלי, את ההערכה של

האדם... האדם מעדיף למות!

זה מה שאמר לנו חוני...

(ברוך שאמר)

בדרך הדרוש

אם כסף תלווה את עמי את העני עמך (כב, כד) נקדים מה

דאיתא בגמ' דבבא מציעא (דף ע"ה) שלשה צועקים ואינם

נענים ואחד מהם המלווה את חבריו שלא בעדים, ואיתא

בפסוק מתן בסתר יכפה אף דהיינו שיתן צדקה בסתר,

והשתא אתי שפיר אם כסף תלווה את עמי כלומר צריך להיות

בפני עמי דהיינו עדים אבל את העני אם אתה נותן לעני צדקה

עמך תתן בסתר. (מדרש יונתן).

שמאל אם כן הוה אמינא דשמאלית תרצע משום הכי צריכים

ללמוד הגזירה שוה. (חנכת התורה)

וכי יוד איש על רעהו להרוג בערמה מעם מוזבחי תקחנו למות

(כא, יד) ותמוה, ונ"ל דילפינן דאולין בטר רובא מרישא של

עולה ולא חיישינן דילמא טריפה וכן מי שהרג הורגין אותו

ולא חיישינן דילמא הנהרג טריפה, וזה הפירוש מעם מוזבחי

שמעם ילפינן דאולין בטר רובא, תקחנו למות, ובוה מפורש

ההמשך: ומכא אביו ואמו מות יומת, שהרי זה שפלוני הוא

אביו ג"כ סמכין על הרוב.

והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה (כא)

פסוק (ו) ברש"י ורצע אדוניו את אונו הימנית או אינו אלא

שמאלית תלמוד לומר און און וכו'. ויש לדרק מצי קושיא

הוא זאת או אינו אלא שמאלית הלא כל המצות סתם בתורה

הדין נותן להיות בימין כמו שמצונו לענין כמה דברים. ויש

לפרש על פי מה דאיתא במדרש רבה בשיר השירים על

הפסוק ישקני מנשיקות פירוש דבשעת מתן תורה היה

הדיבור יוצא מימיו של הקב"ה לשמאלן של ישראל וכו' עיי'

שם. נמצא דהדיבור לא תגוב דמחמתו נרצע שמע האון

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמינים

264

פרשת משפטים

תשע"ט

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

לעולם לא יתיאש אדם מן הרחמים

["רפא ירפא" (כא יט)]

מכאן שנאתן רשות לרופא לרפאות" (ב"ק פה א).

מדי בקר אנו מונים את שבחי ה' בברכת ה' יוצר המאורות: "בורא רפואות, נורא תהלות, אדון הנפלאות". אמר רבי יצחק מוורקא כי במלים אלו טמון רמז לכל יהודי, כיצד עליו לנהג באם חלילה יפל למשכב:

"בורא רפואות" - ראשית עליו לפנות לרופא ממחה ולטל סמי מרפא, שהרי "נתן רשות לרופא לרפאות". אם טרם חלפה המחלה, אזי: "נורא תהלות" - יתנוז לפני א-ל נורא עלילה באמירת פרקי תהלים בכנהג. ואף אם חלילה לא השתפר המצב, אל יתיאש מן הרחמים, אלא ימשיך לצפות לישועת ה', שכן הוא: "אדון הנפלאות".

בית יצחק עמ' קנו

חוטף ברכה כגונב שור

"כי יגנב איש שור או שה וטבח או מכרו חמשה בקר ישלם תחת השור ואיבע צאן תחת השה" (כא לו)

בגמרא (חלין פו א) מבאר שמי שחטף ברכה מחברו חייב לשלם לו עשרה זהובים. מקור לחיוב זה למד ה'תתס" סופר מהפסוק שלפנינו:

במדבר (ב"ד סו) מבאר כי מתנת אליעזר לרבקה: "ושני צמידים... עשרה זהב משלם" (בראשית כד כב), היא: "כנגד עשרת הדברות". ויש ללמד מכאן כי שויה של כל מצוה הנו זהוב של קדש, אשר שויו כפול מזהוב של חול (בכורות א).

מעתה נבין, כאשר בקשו חכמים לחיב את החוטף ברכה מחברו, חיבונו בתשלום הקנס הגבוה ביותר שמיצינו בתורה על גנבה, קנס של עשרה זהובים; כפי שהגונב שור משלם פי חמשה מגונבו, כך החוטף ברכה ששויה זהוב של קדש, משלם פי חמשה מגונבו - חמשה זהובי קדש שהם עשרה זהובים של חול.

תורת משה

הצוה לה לבדו - תפלתו נשמעת

"אם ענה תענה אותו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו" (כב כב)

פרש רבנו בחיי:

שונה היא תפלת היתום והאלמנה, מתפלתו של אדם מן השורה; אדם מן השורה, חש כי תמיד יש מישהו שייעמד לימינו, ומתוך כך אינו תולה עיניו בה' לבדו, אלא מחזר אף אחר ישועת אחרים. אולם היתום והאלמנה חיים בלא משען ומשענה, וכאשר הם פונים בתפלה לה', שמים הם את כל בטחונם בו: "תברך לבדו".

לפיכך נקט הכתוב ביחס לתפלתם: "אם צעק יצעק אלי" - כיון שכל צעקותיהם מכונות אלי בלבד, לפיכך:

"שמע אשמע צעקתו", כי תפלה הנאמרת ללא פניות - סגלתה גדולה יותר להענות.

רבנו בחיי, פתחה לפרשת וישב

רזי אמונים

מרמזי אמן בפרשה

כל 'אמן' אלמנה ויתומה לא תענון

"כל אלמנה ויתום לא תענון" (כב כא)

חכמינו זכרונם לברכה (ברכות מז א) הזהירו שלא לענות 'אמן' יתומה, כלומר: שלא לשהות בין סיום הברכה לעניית ה'אמן' (ראה שו"ע א"ח קכד ח). נתן להספיק ולומר כי קצת אף 'אמן' המגדלת כ'אלמנה' - היא אמן הנענית בלא פניה. אמן זאת נאמרת מן השפה ולחזו בנתנו מהנשמה, ולכן היא מכונה: 'אלמנה'.

על שתי אמנים אלו רמז הכתוב שלפנינו: "כל אלמנה ויתום לא תענון" - הקפידו שלא לענות 'אמן' יתומה ואמן אלמנה.

נעם מגדים [לר"א משרניגאדא]

לעולם לא נשכח את העני

"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה" (כב כד)

דרש רבי אליעזר הורוביץ משרניגאדא:

בנהג שבעולם בכל עת שבאות צרות על ישראל, מתעוררת בלבם הכמיהה לגאולה והם נושאים מיד את עיניהם לשמים בבקשה שיחיש ה' את גאלתם. לעמת זאת בעת שהם שרויים ברוחה ומעיניהם נתונים לאגירת ממון ונכסים, שוכחים הם לבקש על הגאולה.

על כך מזהירה התורה: "אם כסף תלוה את עמי" - אף בתקופה שהרוחה והשפע מתלויים לישראל בגלותם; "את העני עמך" - עליהם להקפיד שזכרון מלך המשיח [המכונה (זכריה ט ט): "עני ורכב על חמור"] יעמד תמיד לנגד עיניהם, וחלילה: "לא תהיה לו כנשה" - לא ישכח מזכרונם [נשה' מלשון 'שכח', ראה א"ח ג יז].

נעם מגדים

מי שברך למחסר איבר

"מדבר שקר תרחק" (כג ז)

רבי משה קנול, רבה של מיקוליצ'ין, הסתפק לגבי חולה שאחד מאיבריו הוסר מגופו, האם באמירת 'מי שברך' לרפואתו יש לומר את הנסח הקבוע: "וישלח לו רפואה שלמה מן השמים לרמ"ח אבריו", או שמא כיון שהצטיינו: "מדבר שקר תרחק", יש לשנות את הנסח

ולומר: "לכל אבריו?"

במסקנת דבריו פסק הרב קנול כי אף על חולה קטוע איבר יש לומר את הנסח הרגיל: "לרמ"ח אבריו", ומשתי סבות אין לחשש לשקר:

א. דווקא כי רמ"ח האיברים הגשמיים הנם בגדר 'לבוש' לרמ"ח איברי הנשמה, על כן גם מי שגופו אין רמ"ח איברים - בנשמתו יש.

ב. אף שביפעל הוא מחסר איבר, ביכולתו אינו נחשב כזה, שהרי ביכולתו להביא לעולם צאצאים בריאים ושלמים, ומכאן ש'כח' האיבר נותר בו.

פרדס יוסף

לעבדתם - ברבים, יברך - ביחיד

"ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך" (כג כה)

מפני מה 'עבודת הלב' - היא תפלה מזכרת בלשון רבים: "ועבדתם", ואלו שברה מזכר בלשון יחיד: "וברך את לחמך"?

באר המהרש"א:

במסכת ברכות (לב ב) הובאה הנהגתם של 'חסידים הראשונים': "היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת". תמיהה הנמרא שם: אם לכל תפלה היו החסידים הראשונים מקדישים שלוש שעות; שעה לפניה, שעה אחריה ושעה לאחריה, נמצא שלשלוש תפלות היום היה עליהם להקדיש תשע שעות תמימות, ומתי אפוא הספיקו ללמד ולעסוק במלאכתם? ותוצאה: "מתוך שחסידים הם - תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת".

לפי זה נבין, כי פתח הפסוק בלשון רבים שכן חיוב התפלה מוטל על הכל, אולם את הברכה נקט לשון יחיד כנגד אותם יחיד סגולה. שהיו ששעוסקים הם בתפלה במשך שעות כה רבות, וקוים הם לברכה מיחדת שפלאכתם תתברך בידם.

באפן נוסף פרש רבי אהרן פריד רבה של גירבטור:

במסכת ברכות (מז א) אמרו חכמינו זכרונם לברכה: "לעולם ישכים אדם לבית הכנסת, כדי שיזכה וימנה עם עשרה ראשונים, שאפלו מאה באים אחריו - קבל עליו שכר כלם". תמיהה הנמרא: "שכר כלם - סלקא דעתך?" ותוצאה: "אלא, אימא נותנין לו שכר כנגד כלם".

המגלה עמקות' (ת"י שנה) פרש כי ההנהגה אמנא והמסקנה של הנמרא משמעותו אחת; אכן, הנהגה לבוא לבית הכנסת נוטל תחלה את שכר הבאים אחריו, וכשהללו באים הוא משפיע על כל אחד את החלק המגיע לו.

לאור דבריו נוכל לישב את הפסוק שלפנינו: כיון שצבור המתפללים מקבל את שכרו דרך היחיד שהקדים לבוא, לפיכך מזכרת התפלה בלשון רבים, ואלו השכר מזכר בלשון יחיד.

מהרש"א [ח"א] ברכות לב ב; וזמן אהרן

"ואני תפילתי לה' עת רצון... עניי בצלמית יעשה"

כשישראל שומרים לשמע את הברכה היטב מפי המברך כדי לענות אחריה אמן כראוי, הקול מכריז בכל העולמות:

פתחו שערים לקבל תפלתם של ישראל.

זמר וילך דף רפה ב

בְּרַכַּת הַמִּזוֹן - בְּרַכַּת ה'אֶרֶץ' (ד')

"בני אמונים" ת.ד. 102 בני ברק | פקס. 08-9746102 | מייל. 9139191@gmail.com | ניתן לקבל עלון זה במייל מידי שבוע

בס"ד בר"ה

חוט של חסד

גיליון לכל בית יהודי | בנשיאות הרב שלום ארוש שליט"א

יו"ל ע"י מוסדות "חוט של חסד"

רח' שמואל הנביא 13 | ת.ד. 50226 |
טל: 02-5812210 | פקס: 02-5812252
לפניות בנושא העלון: al5308000@gmail.com

לניצחון בטוחה. אחד הקורים הבעייתיים ביותר הוא ההרגשה שה' לא אוהב אותנו חלילה. זה הספק שעמלק מכניס בלב של כל אחד: "היש ה' בקרבנו אם אין?"

בשבוע שעבר כתבנו שה' אוהב אותך ולא משנה מי אתה ומה עשית. וזו נקודה שחשוב מאוד לשון לעצמנו, כי הידיעה הזאת מסלקת ומגרשת את קורי העכביש מהפתח של התפילה, ומאפשרת לנו לצעוד פנימה ולדבר עם הבורא כמו שמדברים אל חבר טוב ואל אוהב קרוב - ולראות שינוי של ממש בחיים.

כאשר אתה יודע שה' רוצה קשר איתך - קל לך ליצור קשר איתו.

וכאשר אתה מתרגל לבטל את כל המניעות שמכריעות לך לדבר עם ה' - זה נותן לך גישה אחרת לגמרי לחיים. אתה מבין שבסך הכול אתה אוהב ומוערך, ואתה יכול לדבר עם המורים שלך ועם המדריכים שלך ועם המשפחה שלך ועם החברים שלך. לכן רבי נחמן אמר לתלמידו שיתרגל לסלק את קורי העכביש מפתח התפילה האישית, ועל ידי זה הוא יראה שהרבה פתחים נפתחים לו בחיים, כי כאשר אתה יודע שזה שמואל רוצה קשר איתך - קל לך ליצור את הקשר אותו.

הידיעה פותחת שערים

זה מה שעשה אהרן הכהן בין אדם לחברו. כאשר ראה סכסוך או מריבה בין בני זוג או בין חברים, הוא ידע שכל אחד בסתר לבו מתחרט ורוצה להתפייס, אבל מה עוצר כל אחד זו המחשבה שחברו שונא אותו ולא רוצה בכלל לדבר איתו, והחשש שמא החבר ידחה אותו. לכן אהרן הכהן הלך וסילק את המניעה הדמיונית וסיפר לכל אחד מבעלי המריבה מה באמת חברו חושב עליו - ועל ידי זה הקשר והפיוס היו באים מאליהם.

זה בדיוק אותו דבר בקשר שלך עם ה', אם היה לך שמץ של מושג עד כמה ה' רוצה את הדיבורים שלך,

מה שאתה באמת צריך, זה רק עוד קצת עידוד!

ובזה המחיש לו רבי נחמן שהדיבורים שלו עם ה' - הם מלחמה אדירה ומעשה גבורה שבכוחו לנצח בכל המלחמות של החיים, ואילו הבלבולים והמניעות הם ממש מסך קליל של קורי עכביש שאין

אתה צריך להתאמץ רק מעט שבמעט כדי לסלק את המכשול הדמיוני - ואז תראה תוצאות בלי שום יחס ושיעור, כי על ידי שתסלק את הדמיון, תוכל להשתמש בכלי הנשק האדיר והעוצמתי שלך.

בו ממש. אתה צריך להתאמץ רק מעט שבמעט כדי לסלק את המכשול הדמיוני - ואז תראה תוצאות בלי שום יחס ושיעור, כי על ידי שתסלק את הדמיון, תוכל להשתמש בכלי הנשק האדיר והעוצמתי שלך.

מסלקים קורי עכביש ומנצחים

היינו יכולים לנצח במלחמה בקלות. מה שמכריע לנו זה בסך הכול כמה "קורי עכביש" קטנים חלשים ומטרידים. כשנסלק אותם מדרךנו - הדרך

לפעמים כל מה שאנחנו צריכים בשביל לעשות את הצעד הנכון בחיים, זה קצת עידוד. ישנם הרבה נושאים שבהם אנחנו יודעים מה נכון לעשות - ובכל זאת קושי עוצר אותנו. לרוב המעצור הוא לא מעצור אמתי - הוא סתם דמיון כוזב. אילו רק היינו יודעים את האמת, היינו מבינים שאין מקום לשום מעצורים וקיינו קמים ועושים את הדבר הנכון.

הרבה פעמים המעצורים האלה מתעוררים בקרבנו בצורה של כל מיני תפיסות מוטעות ודמיונות דווקא בשעה שאנחנו ניגשים לדבר עם הבורא. כולנו מבינים ומרגישים שצריך עם ה' זה הדבר הנכון ביותר והחזק ביותר לעשות, ובכל זאת לפעמים קצת "נתקעים". אלא שצרת רבים היא חצי נחמה, מכיוון שאנחנו יודעים שגם הצדיקים שבכל הדורות - כבר עברו את הניסיונות הללו והתמודדו והצליחו, ומה שעזר להם יכול לעזור גם לנו.

מישהו מבין ללבך

רבי נחמן השאיר לנו שיחה נפלאה. לרבותנו היה תלמיד שמאוד רצה להתייצץ איתו. הוא היה עומד לפניו ורוצה לפרוק את המטענים שהעיקו על לבו, אבל משהו עצר את התלמיד והוא רק היה עומד ושותק ולא הצליח לדבר. רבינו הרגיש מה שמתחולל בלבו של התלמיד ונתן לו עצה: 'אני מבין שקשה לך לדבר איתי. עֲצֵתִי לך היא, שתדבר עם ה' ואז יהיה קל לדבר גם איתי.'

התלמיד התחיל לדבר עם ה', ובאמת בזכות זה נפתח לו ערוץ תקשורת עם רבינו. והוא הצליח לדבר איתו, אבל זה עדיין היה לו קשה. אז ראה רבי נחמן לנכון לחזק את התלמיד והסביר לו: 'אתה דומה לגיבור גדול שהיה במלחמה אדירה ועמד בה בגבורה, וכאשר הגיע סוף סוף לשערי העיר שאותה רצה לכבוש - הוא ראה קורי עכביש ולמראה הקורים נסוג לאחור. האם זו לא שטות?'

פרשת משפטים

גיליון 607 | כ"ז שבט תשע"ט

ר"ת	כניסה	יציאה	
ירושלים	16:37	17:51	18:30
תל אביב	16:53	17:53	18:27
חיפה	16:44	17:51	18:27
באר שבע	16:56	17:53	18:31

הכנסים של הרב שלום ארוש שליט"א לשבוע הקרוב

חולון

יום ה', ב' אדר א'
(06/02/19)
ב"כ ע"ש חללי צה"ל
המעפילים פינת המצודה,
בשעה 21:30

ירושלים

יום ד', א' אדר א'
(06/02/19)
ישיבת "חוט של חסד"
שמואל הנביא 13,
בשעה 20:30

כנינים חסידות ברסלב

אָמור רבנו זכרוננו לברכה אָנחנו פֿבֿשֿנו אַת
עיר בֿרסלב בֿהקפּזאַת פֿן וִירקוואָ. (פֿי בֿאַקט
בֿתחלת כֿניסתו לִבֿרסלב דֿבר תֿכֿר מִקפּזאַת
פֿפֿים בֿתפֿלה, שִׁעל יִדִי זֶה מִגִּרְשִׁין הָאָויר שִׁל
חוץ לָאָרץ וּמִקִּישִׁין אֲוִירָא דְאָרץ יִשְׂרָאֵל,
פֿמבֿאַר בֿמִאָמֶר אַתֶּם נִצְבִּים וְכוּ. וְכֵן בִּשְׁנָה זֹ
רָקֵד הִרְבֵּה אֲדוּלָּת לִבְטֵל הַגִּזְרָה לִקְחַת יְהוּדִים
לִצְבֵּא. וּבְחֻרָךְ זֶה אָמֹר מִאָמֹר וְאַלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים
סִינן "הַיְדִיבֹר מִקִּדְוִין וְהַקִּפּזֶּה פֿרִי:

פֿעם אַחַת סָמוֹךְ לִכְנִיסְתוֹ לִבֿרסלב כִּזְגוּ
לִרְבֵּנוּ כּוֹס יַיִן לְקִדְשׁ, וְנִשְׁפָּף עַל הָאָרֶץ. וּמִזְגוּ לוֹ
כּוֹס אַחֵר, וְקִדְשׁ עָלָיו. וְאַחֵר כִּף אָמֹר הַיּוֹם נִטְעֲנוּ
שָׁם בֿרִסְלָבִי חֲסִידִים, וְשָׁם זֶה לֹא יִשְׁתַּקֵּעַ
לְעוֹלָם, כִּי לְעוֹלָם יִהְיוּ אֲנָשֵׁי שְׁלֹמֹנוּ וְנִקְרָאִים עַל
שָׁם עיר בֿרסלב וְכֵן הִיא פֿמִפְרָסֶם: (ח"י מוהר"ן
- קטו)

א. ב. של החיים

צָרִיכִים לְדַבֵּר עִם ה' בִּהְקִשְׁיָת כְּמוֹ שִׁמְדוֹבָרִים
עִם חֵבֶר טוֹב.

הַדְּבָר הוּא הַקָּשֶׁר הַקָּטָן עִם הַבּוֹרָא.

כָּכָל שְׂאֵתָה מְדַבֵּר יוֹתֵר דְּבָרִי אֲמוּנָה, תִּהְיֶה
לְךָ יוֹתֵר אֲמוּנָה.

אַתָּה מִאֲמִין שֶׁהַפֿל מִהַבּוֹרָא - דְּבָר אֵתוֹ עַל
כָּל דְּבָר וְדָבָר.

גן הדעת חידושים לפרשת שבוע

התורה הקדושה אוסרת עלינו לדבר לשון הרע, כולם יודעים את זה, גם הנשמה יודעת את זה, שאין דבר יותר טוב מלשון נקיה. והרווחים בשמירת הדיבור עצומים, אם מחפש לו אדם חיים טובים אין ספק שהפתח אליהם נמצא בלשון נקיה מכל אבקת רכיל.

השתיקה הזאת, ההתגברות, שיש לי לומר דבר מה על פלוני עם אלמוני שאני מאד אוהב לדבר אתו ובכל זאת אני לא מזרים את המידע המעכה, גורמת לתחושת התעלות והזדככות הנפש. כך צריך אדם לחזק את עצמו, בדרך חיובית, אני לא הולך רכיל, אני לא מאלה שגורמים לאנשים לחשוב רע על אנשים אחרים, לא מעכיר את מקורות המים.

זה הסור מרע העיקרי שצריך להיות לאדם הרוצה לחיות חיים נקיים עם עצמו, לסור מלשון הרע וכל גרוחותיה, וכך קונה אדם לעצמו שקט, כך נכנסים לשערי השלווה והנחת. כי האדם הוא שמסבב לעצמו מאורעות חיים, והעיקר על ידי הדיבור, כמו שאומר רבי נחמן מברסלב על הכתוב "רוח סערה עושה דברו", שכל הסערות העוברות על האדם באות מהדיבור, כשאדם לא שומר פתחי פיו, הדיבור שלו עצמו מסער גופו ונפשו, ויש בני אדם הדנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בני אדם, והם כמו ים גועש וקוצץ, אך מי שזוכה מוליד מכל דבריו חיים, פיו ולשונו מביאים לעולם תקווה נחמה אמונה אהבה ואחדותיות.

הרה"ג ר' ירון אשכנזי שליט"א ר"כ חושן משפט בישיבת "חוט של חסד" מנהל רוחני ב"קו ההלכה"

קו ההלכה הספרדי: *3030 ☎

(שלחן ערוך סימן רס"ג סעיף ג')

אם האשה אינה בביתה כגון יולדת וכדומה, ויש בנות גדולות בבית, מי ידליק את הנרות, האם ידליק האב, או בנותיו?

עדיף שאחת מן הבנות שהגיעה למצוות תדליק את הנרות מכיון שעליהם מוטלים צרכי הבית. (שמירת שבת כהלכתה פרק מ"ה הערה לד בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל).

אשה ששכחה להדליק פעם אחת נרות שבת, כיצד תתקן עוון זה?

מדליקה כל ימיה שלשה נרות, או שתוסיף שמן בנרות שידלקו זמן רב יותר. (כף החיים סימן רס"ג סעיף קטן ב').

קו האמונה
לשמוע אמונה כל יום כל היום
02-6444250

להתחבר יחד עם
הרב שלום ארוש שליט"א

מדיני הדלקת נרות שבת

לספר תורה שהם כנגד שבע ספירות. שער הכוונות (דף ס"ז עמוד א').

על מי מוטלת המצוה "להכין" את הנרות להדלקה?

על הבעל מוטלת מצוות הכנת הנרות, ניקויים והכנתם, ולשים את השמן וכיוצא בזה. וצריך לכיין בזה לתקן את חטא העגל, כי הגברים חטאו בחטא העגל ולא הנשים. בשם רבינו חיים ויטל שכתב "שתזרה אתה בעצמך בתקון הנרות, ניקויים והכנתם בשיטת שמנם וכיוצא, כי האנשים חטאו בעגל ולא הנשים". (כף החיים סימן רס"ג סעיף קטן כ"א)

ומנהג יפה שקודם ההדלקה יבהב הבעל הנר באש, כדי שידלק יפה. משנה (שבת כ"ה עמוד ב'). ובספר שיבת ציון (שער ג' אות ה') העיד שכך היה נוהג מו"ר אביו הרה"ג רבי שלמאן מוצפי זצ"ל.

הבעל רוצה להדליק את הנרות, אבל האשה אינה מסכימה לתת לו, למי הזכות להדליק את הנרות?

דין קדימה בהדלקת הנר הוא לאשה על פני האיש, משום שמצויה בביתה ועוסקת בצרכי הבית, וכן משום שהאשה הראשונה (חוה) כיבתה נרו של עולם (אדם הראשון), שגרמה לו את עונש המיתה.

מה השכר של מי שזהיר במצוות הדלקת נרות שבת?

בגמרא מסכת שבת (דף כ"ג עמוד ב') מובא שאדם הזהיר במצוות נרות שבת, זוכה לבנים תלמידי חכמים, וביארו המפרשים שצריך להשתדל בנר שבת ובנר חנוכה לעשותו יפה, כגון שידליק בשמן זית דווקא, ויעשה פתילות עבות ויפות שיהא השמן נמשך אחריהן.

ובזוהר הקדוש (חלק ג' דף קס"ע עמ' א') האריך בשבח הדלקת נרות שבת וכתב שעל ידי זה זוכה לאור גן עדן. ובספר חסידים (לרבי יהודה החסיד סימן רע"ב) כתב "מעשה באחד שהאריך ימים, ולא מצאו לו שום זכות, אלא שלא היה מדליק בחלב בערב שבת אלא בשמן זית". וכן פסק השלחן ערוך (סימן רס"ג סעיף א').

כמה נרות צריך להדליק לכבוד שבת?

מעיקר הדין די בהדלקת נר אחד, אמנם נהגו להדר לעשות שני נרות, אחד כנגד "זכור" ואחד כנגד "שמור". וטוב לשזור את כל אחת מן הפתילות משתי פתילות ולעשותו לפתילה אחת ויש בזה סוד. ספר דבר בעיתו (חלק א' דף ס"ב עמוד א'). ויכולים להוסיף ולהדליק יותר נרות, ויש מהמקובלים הנוהגים להדליק שבעה נרות כנגד שבעה עולים

שלא לצער אף יהודי

דבריו, בטרם חזר לביתו, סר אל הפרץ ודיבר איתו, דבריו התקבלו בלב הפרץ, וכאשר יצא העשיר מבית הפרץ, קרא הפרץ למוזג, וחידש עמו את חוזה החכירה לעוד עשר שנים.

עברו ימים ושנים, ר' בנימין הגביר נסתלק מהעולם. לילה אחד הגיע בחלום הלילה אל בעל הב"ח ואמר לו: באתי אליך לספר איך קיבלו את פני בפמליא של מעלה אחרי פטירתך, בבואי שמה, מצאתי כמה נשמות מחכות ליום הדין, פתאום שמעתי קול מכרז מיד נקראתי לבוא לדון אל המלך, כאשר שמעתי את שמי יוצא מפי הכרז, התחילו ארכובותי דא לדא נקשן, אולם חסדי ה' היו עלי ויצאתי זכאי, תיכף באו מלאכי שלום והוליכוני בקול רינה ושירה להיכלי בגן עדן. שערי גן עדן נפתחו לפני בשמחה, וריח ניחוח עלה באפי שאין לשער אותו בעולם התחתון... והנה כאשר דרכו כפות רגלי על סף שערי גן עדן, ראיתי מלאך פוסע פסיעות קטנות לקראתי, הוא יגש אלי וניצב לשטן לי בדרך, שאלתיו: מי אתה ומדוע תחסום את הדרך בפני? ענה המלאך: אמת שעשית טובה ליהודי המוזג, אך אינך יודע כמה דמעות נשפכו טרם בוא הישועה, וכמה קטטות היו בין בני הזוג עד שהלכת לפרץ. דע לך שכל המעשים האלה בספר נכתבים, והם דורשים מבית הדין צדק ומשפט, לדון אותך על כך. ענית:

לא עשיתי זאת מרוע לב, אלא כדי להציל את כספי, אך טענותי לא הועילו, והחזירני עוד פעם לפני בית דין של מעלה, ולאחר דין ודברים הוציא בית הדין פסק חדש, שעלי לשבת בשערי גן עדן ולא להיכנס כינמה, כמספר הימים אשר המתין המוזג עד שובי מהיריד. ומיד שני מלאכים אחזו בי, והביאוני לשערי גן עדן, כמה ימים ישבתי שם לא אדע, אך לי היה דומה כאילו אני יושב שם שנים, נצטערתי בימים אלה צער שאין לתארו במילים. כלתה נפשי בכל רגע אל מקום מנוחתי, שראיתי מרחוק. למחרת סיפר הב"ח את החלום בפני הקהל ואמר: ראו עד כמה צריכים בני אדם להיזהר בכל מצווה, שלא להחמיץ אותה, ועל אחת כמה וכמה במצוות שבין אדם לחברו, שחיי בני אדם תלויין בהן, ותמיד צריכים להיות מן הזריזים המקדימים למצוות ועל אחת כמה וכמה שלא לצער ולא להזיק אף אדם בעולם..

ר' בנימין היה אחד מתלמידיו של הב"ח, ר' יואל סירקיס זע"א. הלה היה עשיר ובעל צדקה, אך מלבד מצוות הצדקה שהיה נותן היה לומד מידי יום הלכות צדקה. וכל מעשי הצדקה של עשיר זה, היו כולם על פי עצת הגאון בעל הב"ח. באחד הימים הגיע אל הב"ח משה המוזג וסיפר לו: "הנה זה עשרות שנים אני חוכר את בית המזיגה מהפרץ, ועתה בא אדם אחד להשיג את גבולי, יום יום הוא דופק על פתחי הפרץ, משדל אותו ומבטיח לו שישלם הרבה יותר, ובלבד שיחכיר לו את בית המזיגה. מורי ורבי! זעק האיש, "הנה האיש הזה יורד לחיי ולחיי בני ביתי, הצילני מן הצרה הזאת!" אמר לו הב"ח: לך אל הגביר בנימין שהוא תלמיד, ותבקש ממנו גמילות חסד בגופו, שילך אל הפרץ וידבר עליו טובות באוזניו, כי הפרץ מכבד אותו ומקבל את דעתו. בא המוזג אל הגביר, ואמר לו את כל הדברים ואת דברי הב"ח. העשיר שמע את דברי היהודי, והבטיח לו לדבר עם הפרץ, אך המוזג לא הסתפק בהבטחת הגביר, והפציר בו מאוד שילך מיד לדבר עם הפרץ, כדי שלא יקדמונו הערץ. אולם העשיר התנצל ואמר לו: עליך לחכות מספר ימים, עד אשר אסדר את עניי מסחרי ביריד הגדול בלייפציג, כי זמנו עובר, ואם לא אסדר את הכל בימים הקרובים אפסיד את רוב הוני. כאשר שמע המוזג את דברי העשיר התחיל לבכות ואמר: אם כן הדבר, אנא אני בא להלא הערץ אשר בא להשיג את גבולי אדם חרוץ הוא, ויבוא אל הפרץ ויקפח את פרנסתו. החל העשיר לפייסו בדברים ולחזקו בדברי אמונה ובטחון ושב והבטיחו, בבואי מן היריד, לא אסור אל ביתי עד אשר אבוא אל הפרץ, וברצון ה' וחסדו הגדול אהיה שליח לטובתך.

סיפור המוזג לאשתו את הקורותיו, ועליהם לחכות לשובו של הגביר מן היריד. נדעזעה האישה עד והחלה בוכיה, כי ראתה נגד עיניה את לחמם ההולך ונשבר. ניסה המוזג לדבר על ליבה דברי חיזוק ואמונה. אך האישה המשיכה בבכייה והטילה האשמה על בעלה כי הוא אשם בכל האסון אשר יקרה אותם חלילה, כי לא היה צריך להניח לגביר עד שילך אל הפרץ ויסדר את העניין. וכך עברו על המוזג ימי ריב, ובביתו אין שלום ושלוה עד שובו של ר' בנימין. כאשר חלפו ימי היריד, קיים העשיר את

מי שגנל את העני, בושח בצה עלי. (בושה י')

בית ספר לאהבה

על פי זה נבין את פרשת העבד העברי שפותחת בפועל את משפטי התורה.

להיות גנב זה אות קלון מבחינה חברתית. אדם שנתפס בקלקלתו מרגיש שכולם דוחים אותו וזבים לו בלבם, קשה לו מאוד למצוא את עצמו חוזר לחיי חברה תקינים. אם הגנב אינו יכול לשלם, הוא נמכר לעבד - וזה דבר צפוי ומוקבל, כמו אחד שאכל במסעדה ולא היה לו מה לשלם, אומרים לו בעלי המסעדה שיעמוד וישטוף כלים כמה שעות עד שיכסה את העלות של מה שאכל.

והנה, במסגרת זו התורה הקדושה נותנת לגנב הזדמנות נפלאה לחזור לחיי חברה בריאים. הגנב מצפה לקבל בבית האדון יחס של אדם שפל, אבל בפועל הוא מקבל יחס אחר לגמרי - יחס של מלך, יחס של בן בית, הוא מקבל תנאים שווים ואף מועדפים. מה הוא לומד **על בשרו?** הוא לומד שלמרות שעשה מה שעשה, הוא אהוב ורצוי, ומבין שגם החברה תקבל אותו בזרועות פתוחות והוא מתמלא בתקווה. לאחר כמה שנים בבית האדון הוא מוכן לצאת החוצה כי הוא מבין ומרגיש שהוא רצוי ואהוב ואין לו מה לחשוש מתגובות הסביבה.

מבחן הגמור

אבל אם במקום זאת הוא מעדיף להמשיך את חייו "השלוים" בבית האדון - רוצעים את אזנו. מה הכוונה בכך? האדון מסמלת את ההבנה - "לב שומע". אם העבד מעדיף להישאר בבית האדון, זה אומר שהוא לא הבין את המסר. זה לא ש'האדון שלך אוהב אותך אבל כולם בחוץ זאבים שרוצים לטרוף אותך'. לא! אלא זה שהאדון אוהב אותך זה רק **משל ודוגמה** לך ש'ה' יתברך אוהב אותך, ושהתורה הקדושה רוצה לתת לך הזדמנות לחזור לחיים ולתקן, וזהו רק משל לך **שבכל מקום יאהבו אותך ויכבדו אותך ויקבלו אותך בחזרה.**

יהי רצון שנזכה לשמוע את המסרים העמוקים של התורה ונבין היטב שכל התורה והמצוות הם אהבה אחת גדולה של הבורא אלינו, וכל החסדים שעוטפים אותנו הם חיבוק גדול של הבורא שקורא אלינו מכל פינה בחיים ואומר לנו: "אני אוהב אתכם ומצפה שתבואו אלי ותדברו אתי ותחזרו אלי - ואני אעשה הכול בשביל לעזור לכם לחיות את החיים הטובים והמאושרים שלמענם בראתי אתכם!"

בברכת שבת שלום ומבורך

שלום

בס"ד בר"ה
לקבלת העלון במייל:
al5308000@gmail.com

דרושות
טלפניות דוברות שפות:
ספרדית | אנגלית
תנאים טובים, סביבה מקדמת

בס"ד
02-5308000 | קו"ח למייל: ba5812210@gmail.com

תכנית מנניים לעלון "חוט של חסד"
במניי כמניין "מזל" תזכה ב:

02-5308000

בדיחות הדעת

טיפש נתפס על עבירה חמורה ונידון למוות,
שאלו אותו מה הבקשה האחרונה שלך?

אמר שהוא רוצה ללמוד אנגלית, מאז 50
שנה הוא עדיין לא מת.

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון
נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה
מעשי כמה נאים ומשובחים הן וכל מה שבראתי
בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את
עולמי שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך..."

מניסיון אישי, אני ממליץ על שיטת ההרפיה של
מור הרב שלום ארוש שליט"א שמשלבת את
השקפת העולם הטהורה בהסתכלות על מאורעות
החיים במשקפיים של אמונה, עם המודעות ודרך
הטיפול האישי בזמן ההתבודדות ופיתרון הבעיה
בשלבים, מתוך תקווה עצומה שהכל לטובה.

הדרך הנפלאה הזו כתובה לאורך כל ספרי הרב
ומושמעת בדיסקים הרבים ובהרצאות ברחבי
הארץ- טעמו וראו כי טוב ה'. בהצלחה!

יש לך סיפור תודה?

המערכת תשמח לפרסם אותך

g5812210@gmail.com

התחזקתי באמונה שהכל לטובה, וגם את תש"ר
אתי. ועוד אמר לה: 'אין מה לעשות, אני חייב להיות
חזק באמונה שהכל לטובה. כי רק ה' יכול להושיע
אותי ולעזור לי בפצב הקשה הזה'.

ככה הוא התחזק - והישועה הגיעה! איך? לפני
הרבה שנים, אביו היה בכלא הסורי. פתאום התברר
שישועה דרך לקבל על זה פצציות. הלך אביו ועשה
את כל הדרוש כדי לקבל את הפצצות, ואכן קבלם.
ואז אביו קרא לו, ואמר לו: הנה בני, קח את הפצצות
של הפצצות ותלך ותתקן את כל החובות שלך... -
התברר שהשיר הזה עזר לו מאוד...

אמרת תודה ונושעת? 052-2240696

לייעוץ טלפוני ללא תשלום
בימים ג' - ד' משעה 8-10 בערב
054-8434435 נ"ד

חינוך באהבה
הרב יצחק אבוהצירא

לחפש אחר מה יגרום לי להיות רגוע, אלא רק
לחפש ולמצוא את כל המחסומים בתוך שבית
כנגד הרוע" וכמו שאמר פעם צדיק אחד: ה'
יתברך בודאי עזה, עוזר ויעזור לך, הוא רק רוצה
שתפסיק "להפריע" לו לעזור לך"

טיפול בתופעות לחץ נפשי או מתח נפשי הוא
טיפול במקור ובסיבות שמייצרות את הלחץ נפשי
או המתח הנפשי בחיינו, ולעיתים אף את הגורם
המזמין שלהם.

ה' יתברך נתן לנו כלים ושיטות טיפול שיכולות
לעזור לכל הבעיות האלו בבחינת "חכמה בגויים"
תאמין. לרפואה יש שיטות טיפול מתאימות רבות
כגון: דימיון מודרך, מדיטציה יהודית, סוגי תרפיות
שונות ועוד ועוד, אך שיטת הטיפול הטובה ביותר
היא פשוט להיות מודעים למצב, "למנוע" את מקור
הלחץ והמתח ולעבוד בשיטת "הטיפול המונעתית".

את השיטה הזו, חיבר ה' יתברך לפני 5779 שנה
בשעה שברא את העולם וטייל עם האדם הראשון
והכיר לו את גן עדן וכך מובא במדרש קהלת:

השיחה כפתרון בעיות פרק ט'

בהתמודדות שלנו עם מתח ולחץ, הזכרנו שעיקר
הדגש צריך להיות: איך לא "להזמין" ולא "למשוך"
אלינו מצבים חדשים של מתח. כמעט כולנו ללא
שימת לב "מזמינים" אלינו בעיות. מגיל צעיר
התנסונו להיות "מכורים" למתח, לדרמות ולאדרנלין.

מתח תמידי "מייצר" חומרים ביוכימיים שהגוף
מתמכר אליהם, ולכן גם כשהחיים יכולים להיות
שלווים ורגועים, ואולי לפעמים "דווקא אז" - אנחנו
מחפשים, לא במודע - ובדרך כלל גם מוצאים, או
מייצרים, לחצים ומתחים חדשים.

לפעמים אנו כל כך "שקועים" בתוך "סרט המתח"
שיצרנו לעצמנו וכדי לצאת מזה דרוש תהליך של
"גמילה" עם כל הכרוך בזה, כי "דרך חיים רגועה"
דורשת מודעות, שינוי ותרגול יום יומי. הטיפול
והשינוי, לא יהיו מיידיים ונדרש התמדה והשקעה.

לחץ/מתח נפשי - הטיפול

משפט "סיני עתיק" אומר: "משימתך בחיים- אינה

סיפורי תודה

אמרת תודה ונושעת?

אמר תודה וקבל פצצות

יתברך, על החובות שנתת לי...

הוא הבין שעל פי העולם נדאי שפוצבו לא טוב.
אבל על פי האמונה בודאי הכל לטובה. לכן התחזק
לשיר ולשיר: 'לא מבין כלום, רק מאמין' שהכל
לטובה! אשתו שמערה אותו שהוא שר ואומר תודה
רבה על החובות. אקרה לו: 'מה עובר עליך? הכל
בסדר אמת? אמה אומר תודה על החובות הנוראים
שיש לנו?'

אמר לה: 'את צודקת. לפי מה שאני רואה
בנדי' שהמפץ רע מאוד. אבל אשתי היקרה, נדאי
שמשמעי את הדיסק 'תפסיק להתבכי' וגם את

פגש אותי אדם וקרא לעברי: 'כבוד הרב! סוף סוף
אני רואה את הרב. הרב לא מכיר אותי, אבל אני
תלמיד שלו כבר הרבה זמן מהדיסקים ומהספרים.
כבוד הרב, אספר לך נסים ונסלאות... ואז הוא ספר
לי שהוא נעשה בעל חוב גדול, וראה את עצמו
שאין לו בדרך הפבע שום דרך לצאת מהחובות
שהיו גדולים מאוד. אבל הוא שמע דיסק שלי שצריך
להאמין שהכל לטובה.

הוא התחזק והאמין שהכל לטובה, והתחיל לשיר
כמו שלמד מהדיסק והוא זכה לשיר לה' בקשף
שעתיים רצופות: 'לא מבין כלום, לא מבין כלום, רק
מאמין רק מאמין שהכל לטובה. תודה רבה לך ה'

בס"ד ברה"ה

זאת העסקה הכי שווה שתעשה בחייך

באחריות

קניין לנצח נצחים
הזכות שלך בביה"כ
אצל רבנו הקדוש
באומן

ארון קודש*
ספרי תורה*
ספסלים לבימ"ד
ספרי קודש

*מוגבל ל- 4 תורמים, הקודם זוכה

02-5308000

בס"ד ברה"ה

מטובי המרצים שלנו עד לביתך או לבית הכנסת שלך

באזור מגורייך

02-5308000

ליקוטים נפלאים פרשת משפטים

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לא תעלה על דעתך לשנות לפניהם כמה פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כפי שנמסרו לך הלכותיהן, ותאמר איני מטריח עצמי להסביר להם טעמי הדבר, לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם (רש"י).

והכוונה היא כי כשם שכשמאכלים ילדים קטנים צריך לפורר להם את האוכל הדק היטב, וישנם מאכלים שצריכים גם להמתיקן, כן ציוה הקדוש ברוך הוא את משה שעל אף שהוא הבין את עומק התורה אבל עבור עם ישראל צריך לפרט את התורה לפרטיה, לפורר להם את חלקי התורה הנעימה לפירוורים, כשולחן ערוך שצריך רק להכניס לפה. (לבוש יוסף)

"ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם" (כא, ד)

כותב רבינו האור החיים הקדוש שאדם שמתלהב בעבודת קונו, ואינו רוצה להיפרד מהנשמה שלו, כי רוצה להמשיך לעבוד את ה' גם באפיסת כוחותיו, מקבל שכר כאילו חי כל ימי עולם ועבד את ה', כי מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה. והוא מרומז בפסוק 'ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אשתי ואת בני' שהוא אוהב את הנשמה הנקראת 'אשה', 'ואת בני' הם המצוות ומעשים טובים, 'ועבדו לעולם' שיקבל שכר כאלו עבד את השם יתברך כל ימי עולם.

"וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה בעיני אדוניה... והפדה... אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע... ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף" (כא, ד)

התורה הקדושה צועקת כאן מעומק הלב על אורך גלות ישראל, וכפי שרבינו האור החיים הקדוש מפרש והולך ברמז הפסוקים, וכדלהלן:

'וכי ימכור איש' הקדוש ברוך הוא שנקרא 'איש', 'את בתו לאמה' מכר את כנסת ישראל הנקראת 'בתו' שתלך בגלות ותהיה 'לאמה' אצל הגויים, ושואלת התורה מדוע 'לא תצא כצאת העבדים'? שהרי עם ישראל כבר בגלות קרוב לאלפיים שנה, ומדוע שונה מכל אמה היוצאת לאחר שש שנים?

ולמרות 'אם רעה בעיני אדוניה', שהיא ממשיכה לחטוא, אי אפשר לקרוא לה 'רעה' כי היא בגלות וצער וזה מכריח אותה לחטוא, והקדוש ברוך הוא יוכל לבחון הדברים רק לאחר שיקיים 'והפדה' שיפדה אותה מהגלות, ואז

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כא, א)

צריך אדם לשים את משפטי האלוקים לפניו. עליו להקדיש את כל ה"אני" שלו בעבור המשפטים ולמסור את נפשו עליהם. וזה שאומר הכתוב: "לפניהם" - שיעמידו את המשפטים לפניהם, לפני קיומם העצמי... (קול שמחה)

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כא, א)

מה הראשונים מסיני אף אלה מסיני. (רש"י)
כדי שלא יהיו אנשים סבורים, כי מכיון שהמשפטים הם בעלי אופי הגיוני ומחויבים לפי השכל, אינם איפוא מצוות אלוקיות אלא 'צירות אנושיות' - על כן העידה התורה, שהם "מסיני" כדוגמת מצוות אחרות שהן בבחינת חוקים ויש לקיימן רק מפני רצון השם-יתברך ולא משום שהשכל מחייב אותן... (חידושי הרי"מ)

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כא, א)

אשר תלמדם לא נאמר, אלא תשים ופירש רש"י כשולחן ערוך ומוכן לפני האדם. אחד מחסידי הרי"ם הקדוש זי"ע התנצל לפניו, אודות שכחה שיש לו והוא שוכח מה שלומד. אמר לו הרי"ם, הזדמן לך פעם שלקחת הכף לאכול ושכחת לשים הכף בפה רק נתת את הכף תחת האוזן? ענה החסיד הנ"ל איך יתכן לשכוח איך לאכול ושלא ליתן האוכל לפה, אשר בזה כל החיות של האדם, אמר לו הרי"ם, אם כן איך יתכן שאתה שוכח התורה אשר בזה תלוי כל חיות האדם, כי מזון הנשמה הוא כמו האוכל שהוא מזון הגוף, וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים קיט, צג) לעולם לא אשכח פיקודיך כי בם חיייתי. (בית יצחק)

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כא, א)

תשי"ם נוטריקון ש'שת י'מים ת'עשה מ'לאכה, רמז שדנין רק בימות החול ואין דנין בשבת. ויש לומר בצחות הטעם, כיון שאמרו חז"ל שהדיין צריך לראות בשעת הדין כאילו גהינום פתוח תחתיו, אם כן אי אפשר לדון בשבת כיון שגם הגהינום שובת בשבת קודש.

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כא, א)

לעי"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים נפלאים פרשת משפטים

"ורפא ירפא..." (כא, יט)

אצל הקב"ה נאמר (בשלח טו, כו) "אני ה' רופאך", פעם אחת. ואילו אצל רופא בשר ודם כתוב ורפא ירפא - פעמיים. בא לומר בפעם הראשונה הוא מקלקל ואחר כך מרפא מזה שקלקל. (בשם הרב ר' חיים עוזר גרודז'ינסקי)

"רק שבתו יתן ורפא ירפא" (כא, יט)

המילה "שבתו" מרמזת כאן לשמירת שבת כהלכתו, והיינו "רק שבתו" אם יתן את "שבתו" שזהו שבת "לה" ויזהר בכל הלכות שבת ודקדוקיה ומצוותיה, אזי יזכה ש"ורפא ירפא" שהקב"ה יגמול לו כמעשיו וירפא אותו מכל נגע ומחלה, ולכן אף נהגו בכל תפוצות ישראל לברך מי שבירך לחולה דווקא בשבת ולומר "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא" שזהו בזכות שמירת השבת. (האדמו"ר מקודינב זצ"ל)

"כל אלמנה ויתום לא תענון..." (כב, כא)

מדרכו של עולם, כאשר אדם נקלע לצרה, הוא פונה תחילה לבקש עזרה מן הקרובים לו ביותר, בן אל אביו ואישה אל בעלה. לא כן אלמנה ויתום, הצועקים מיד אל הקב"ה, שאין להם קרוב ממנו. זהו שנאמר: "כי אם צעוק יצעק אלי" - צעקתו תבוא מיד אלי, ולכן מידת הדין נותנת כי "שמוע אשמע צעקתו". (רבי יצחק מוואלוז'ין זצ"ל)

"לנשות אחרי רבים להטות" (כג, ב)

רק בדבר שאינו ברור, העשוי לנטות לצד זה או לצד אחר, אז יש להטות אחר הרוב, אבל דבר ברור הנעלה מכל ספק אינו כפוף להכרעת הרוב. לפיכך לא יטו בני ישראל לעולם אחרי רוב העולם ביחס לאמונה. (הגאון בעל חתם סופר)

"מדבר שקר תרחק..." (כג, ז)

בשם ר' זושא מאניפולי זיע"א "מדבר שקר" פירוש כשאתה אומר דיבור של שקר, מיד אתה מרחיק את עצמך מזה יתברך. (אמרי פנחס)

"מדבר שקר תרחק..." (כג, ז)

שום דבר לא היה לי כל כך קשה כמו העבודה כנגד השקר. י"ג שנים ארכה עבודתי, והיא שברה לי כל אבר וכל עצם, אבל יצאתי הימנה. 13 שנה לימדתי את לשוני לא לדבר שקר, לאחר מכן, עוד הייתי צריך 13 שנה כדי ללמדה כיצד לדבר אמת. (ר' פנחס מקוריץ)

א לוס שבת

יראה שרק כובד הגלות מונע אותם מלעבוד את ה' כרצונם האמיתי.

והתורה מוסיפה וטוענת לפני הקדוש ברוך הוא: 'אם אחרת יקח לו' שבגלות כל השפע הטוב עבר לאומות העולם, כאשר 'עיני כל ישראל רואות', אז לפחות 'שארה כסותה ועונתה לא יגרע' שיהיה לכלל ישראל את הצרכים המנימיים של אוכל וביגוד, ו'עונתה' שה' יענה לתפלותיהם.

'ואם שלש אלה לא יעשה לה' כמו שאנו רואים שאין לבני ישראל הצרכים הרגילים, 'ויצאה חנם' מהגלות אפילו אין להם שום זכות, 'אין כסף' אפילו שאינם כוספים לגאולה.

"ואשר לא צדה והאלוקים אנה לידו" (כא, יג)

לכאורה ראינו בפרשתנו שאדם אשר הרג בשוגג צריך לנוס לעיר מקלט, וכידוע מתחבא שם עד שיפטר מן העולם הכהן הגדול, וראינו שיש חיוב לתלות שלטים בדרך המורים באיזה כיוון נמצאת עיר מקלט.

נשאלת השאלה, לעניין ביכורים שמעלים לבית המקדש לא ראינו שחייבים לשים שלטים להודיע הדרך לבית המקדש א"כ למה גבי עיר מקלט כן חייבו חכמים לשים שלטים בדרך? אלא התירוץ הוא כזה: כשאדם הולך עם הטנא בידו ורוצה לעלות לבית המקדש שואל הוא את האנשים היכן הוא בית המקדש? עונים לו: וכי מה הצורך שלך בבית המקדש? עונה להם להביא ביכורים באתי... יוצא פרסום בין האנשים על דברי מצווה... אבל גבי הנס לעיר מקלט אין צורך לפרסם את הנושא כ"כ לכן חייבו לשים שלטים..

"וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו"

(כא, יח)

שאלו לברזל מפני מה קולך נשמע כל כך בעת שמכים עליך, והזהב בעת שמכים עליו אין קולו נשמע כל כך, והשיב הברזל הטעם פשוט כי הזהב לא מכה אותו הזהב שהוא אחיו, רק הברזל שהוא זר אליו מכה אותו, לכן אינו צועק כל כך בעת שמכה עליו, אבל הברזל, מכה אותו הברזל שהוא אחיו וקרובו, זה כואב מאוד, שאחים וקרובים יכו זה את זה, ולכן הברזל צועק מאוד בעת שמכה עליו ברזל אחר. (ילקוט הגרשוני)

"ורפא ירפא" (כא, יט)

כל מיני צער הבאים על האדם הם מן השמים ואפילו חירופים וגידופים מכוונים מהשמים. (החפץ חיים). הגמרא (ב"ק ה: דברי רבי ישמעאל אומר: "ורפא ירפא", מכאן שניתנה רשות לרופא לרפואת. למרות שהחולי הגיע מידי שמים אך נתן הקב"ה היתר לרופא לרפא את החולי. אך חס וחלילה אל יבעט בייסורים, כפי שאומר הגאון מוילנא: "אלמלי הייסורין לא היינו מוצאים ידינו ורגלינו ביום המשפט".

סיפורים נפלאים פרשת משפטים

אחר מילדי המקום ורשמו אותו לעבודת הצבא לשם מילוי חובתם למלכות. זעקות האלמנה הענייה הרקיעו שחקים. דעתה נטרפה עליה, היא התרוצצה מבית לבית, דפקה על דלתות גבאי העיר, אך ללא הועיל.

באותו זמן הגיע רבי ישראל לשבות בסלנט, האישה בראותה לפניה איש נשוא פנים נפלה לרגליו והתחננה שיציל את ילדה. ר' ישראל הקשיב לסיפור דבריה, הרגיע אותה וביקשה לבוא לאחר שבת, בליל שבת ובשבת בבוקר, הלך ר' ישראל לבית הכנסת להתפלל ולא דיבר עם איש מאומה בעניין זה.

אחרי תפילת שחרית, באו כל נכבדי המקום לאכסנייתו של רבי ישראל לקידוש, אחרי שקידשו על היין, קם פתאום ר' ישראל ממקומו בקצף נורא והתחיל לנוזף במסובים ולכנותם בשם רוצחים וגונבי נפשות, בהיותו מכיר את ראשי הקהל, פנה לכל אחד באופן אישי, לאחד אמר "הרי צדיק אתה וקושר את מטפחתך על הצוואר בשבת, כדי לא לטלטל אף במקום עירוב, ואילו לעבור על הפסוק: "גונב איש ומכרו מות יומת" לא אכפת לך?" לשני אמר "הרי אתה מחזר אחרי מצוות ומדקדק בקלה כבחמורה, ואילו למסור נפש מישראל לשמד מותר?" לשלישי אמר: "הרי אתה מדקדק במצה שמורה ובאתרוג מהודר, ואילו לעבור על הלאו: "כל אלמנה ויתום לא תענון", שיש עליו מיתה בידי שמים, אין אתה חושש?" וכן לרביעי וכן לחמישי. הקהל נדהם ונבהל מפניו ולא יכלו לפצות פה לענות לו, ר' ישראל קפץ ממקומו כאילו הכישו נחש, ותוך זעקה מרה שאסור להימצא בחברת רשעים עזב בבהלה את הבית ובאמצע יום השבת עזב את העיר.

השמועה עברה מבית לבית. נזיפתו הצורבת של ר' ישראל, גאון וצדיק הדור, ובריחתו מהעיירה העליבה אותם עלבון נוקב ויורד עד תהום הנפש, גם ראשי הקהל, האחראים לחטיפה, הכירו בחטאם והחליטו לשחרר את הילד החטוף ולפייס את ר' ישראל, אולם, לא נמצא איש בכל העיירה שהיה לו העוז ללכת בשליחות זו ולהסתכל בפניו של ר' ישראל עד שר' אליהו מקרטינגה, שהיה באותו מעמד, קיבל זאת על עצמו.

אחרי חיפושים רבים הוא מצא את ר' ישראל מהלך בין ההרים שבתחומי העיר שקוע במחשבות נוגות. אחרי שגילה לו ר' אליהו ששחררו את הילד החטוף נאות ר' ישראל לשוב העיר.

מסופר שכאשר בטלה הגזירת הנוראה ושוב לא חטפו את ילדי ישראל לצבא הצאר הרוסי, שמח רבי ישראל שמחה גדולה מאד. שמחתו על ישועת ה' והצלתו הייתה כה גדולה עד שהוא גער בתלמידיו על שלא ברכו את ברכת "הטוב והמטיב" בשם ומלכות. (מורשת אבות)

"ורפא ירפא" (כא, יט)

'טוב שברופאים לגיהנום' (קידושין פ"ד).

הגאון הרב שך זצ"ל היה אומר במילתא דבדיחותא שאת הרופאים צריכים בגיהנום, כי שם מצויים כל

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כא, א)

שאל שר אחד, את הצדיק מאפטא ר' אברהם יהושע העשיל זיע"א, אצלנו מי שיש לו תביעה על חברו מגיש כתב תביעה לבית המשפט והשופט קובע תאריך המשפט, בינתיים יש לו לשופט שהות לעיין בדבר, וכשמגיע זמן המשפט מעמידים שני הצדדים עורכי דין, דנים ומתווכחים, ואחר כך מוציא השופט פסק דינו, ויש גם אפשרות לערער וכו', ואילו אצלכם היהודים באים פתאום לרב מציעים את הטענות, והרב כמעט תמיד פוסק מיד, היתכן שיש בנוהל כזה משפט צדק?

ענה לו הרה"ק מאפטא, אמשול לך משל, פעם רדף זאב אחרי שה והשיגו, כשעמד לטורפו הגיע פתאום הארי והוציא את השה מידו של הזאב, טען הזאב, הרי זו גזילה ממש, הלכו שניהם להתדיין לפני השועל, פסק השועל, יחלוקו, חצי לארי וחצי לזאב, ומי יחלק את השה כדין, נמנו וגמרו שהשועל יחלק, מחלק השועל את השה לשנים וקובע שאין החלקים שווים, נשך קצת מאותו החלק שנראה לו יותר גדול, כדי להשוותו לשני, אלא ששוב נראה לו שעכשיו זה קטן יותר מדי ונשך מהשני, וכך נשך פעם מחלק זה ופעם מחלק זה, עד שלא נשאר כלום בשביל בעלי הדין.

אמר לו הרה"ק מאפטא, כך הוא אצלכם, אתם מתדיינים ומתדיינים, מעמידים עורכי דין ומערערים, ובסופו של דבר ההוצאות ושכר הטרחה ה"שושבינים" אוכלים את הכל ולא נשאר כלום בשביל בעלי הדין. אבל אצלנו משתדל הרב לפסוק מיד, או לעשות פשרה וכך נאה ויאה לו, שלא לקפח את שני הצדדים גם יחד. (אמרות חכמה)

"וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת" (כא, טז)

בספר "תנועת המוסר" מובא סיפור על מסירותו הנפלאה של רבי ישראל סלנטר להצלת ילד מידי שוביו: בזמן עלות ניקולאי הראשון על כיסא המלוכה ברוסיה השתנה היחס ליהודים לרעה. גזירות רבות ניתנו עליהם. באותה תקופה נגזרה גזירת (הרקטורים) "הקנטוניסטים" האכזרית. הרוסים היו חוטפים ילדי ישראל ומוסרים אותם למלכות לשם עבודת צבא ממושכת.

בחלקה של העיירה סלנט נפלה הגזירה לתת ילד אחד לצבא, עיני ראשי הקהל התחילו לפזול לעבר משכנות הדלים כמנהג הימים ההם.

באותם ימים נקלעה לסלנט אלמנה עניה, שהייתה מחזרת על הפתחים ומנגנת בתיבת נגינה כמקובל בסביבה ההיא, היא הלכה בלוויית בנה הקטן, שהיה אוסף את הפרוטות שהיהודים היו זורקים לה, ממוני הקהל חטפו את הילד מידי אמו, שינו את שמו לשם

לע"נ

הרה"צ פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

סיפורים נפלאים פרשת משפטים

משכיל עז פנים בא פעם אל הגאון רבי אברהם בורשטיין, בעל ה"אבני נזר" מסוכצ'וב, ובפיו בקשה: אם יבוא לפני הרב עם עוף או בשר בקר שיש ספק בכשרותם והרב יבדוק ויטריף את הבשר אנא שלחוהו אלי... אני אוכל אותו...

אינך הראשון המבקש זאת אמר הרבי - כבר קידמוך... מי הקדימוך? תמה המשכיל.

אספר לך מעשה שהיה אמר הרבי: כאשר באו משה ואהרן אל בית פרעה, עמדו בשער הארמון כלבים עזי נפש שהגנו על הפתח ולא נתנו לאיש להיכנס.

פרעה כך טענו הכלבים נותן לנו את מזוננו ומתפקידנו להגן עליו. לא ניתן לכם להיכנס!

אמר להם משה רבינו: אינכם יודעים שפרעה אוכל את הבשר המובחר ואילו לכם הוא משליך את הפסולת... לעומת זאת אנו, הקדוש ברוך הוא עומד להוציאנו ממצרים ולתת לנו את התורה שם נאמר שכל נבלה וטריפה, אפילו אם המדובר בבשר משובח ביותר: "לכלב תשליכון אותו!"

שמעו הכלבים את הטענה והניחו להם להיכנס.

ואכן כעבור זמן לא רב יצאו ישראל ממצרים והתקיימה ההבטחה שהובטחה לכלבים ובני ישראל נצטוו "לכלב תשליכון אותו".

עברו שנים המשיך בעל ה"אבני נזר" בסיפורו וקמו דור חדש של משכילים מזלזלים בתורה ובמצוות והחלו הם לאכול נבלות וטריפות... תבעו אותם הכלבים לדון.

נעמד נציג המשכילים וטען: בתורה לא נאמר שיש להשליך את הנבילות לכלב ההולך על ארבע דווקא... ישנם גם הולכי על שתיים שאין הם טובים מן הכלב בהרבה...

אכן כן השיב נציג הכלבים באמת אין כל הבדל אולם אנו זכינו בבשר משום שלא חרצנו לשון כלפי בני ישראל, ואילו אתם המשכילים אינכם חדלים לחרוץ לשון... בכל עת הנכם פוערים את פיהם נגד שומרי התורה והמצוות, ומדוע זה מגיע לכם לקבל את בשר הנבילות והטריפות?!

שמע המשכיל את דברי הרבי ועזב בבוש פנים.

"לכלב תשליכון אותו" (כב, ל)

מסופר על יהודי תמים שהיה גר בכפר והיה נוסע לעיר לשאול את רב העיר בעת שהיתה מתעוררת שאלה בענייני כשרות.

הרב שם לב שכבר עברו כמה חודשים והאיש לא הגיע אל הרב עם שום שאלה. יום אחד חוזר האיש אל הרב עם שאלה, הרב ענה על השאלה וגם הביע את תמיהתו על הזמן הממושך שבו נעדר האיש, תשובת האיש היתה, שבפרשת משפטים הרב דרש על הפסוק: "כל נבילה לא תאכלון לכלב תשליכון אותו", אמר האיש לעצמו: "לשם מה לנסוע לעיר עבור כל שאלה בעוף, אני אשליך את העוף לכלבים, אם יאכלו הבשר הזה, סימן שהוא נבלה ואם לאו סימן שהוא כשר", וכך באמת עשה. אם כך, שאל הרב, מדוע חזרת אלי עם שאלה? אמר לו היהודי: שמתי לב שהכלב שלי מאוד מחמיר, את הכל הוא מטריף, ולא הכשיר אפילו עוף אחד.

אלו שסובלים ומתייסרים ואילו בגן עדן כולם בריאים. ומובא בספר 'חכמת חיים' על רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל שהחזיק טובה גדולה לד"ר וואלך על שהקים את בית החולים 'שערי צדק'. והגם שהיה יהודי ירא שמים שנהג לפי הנחיותיו של רבי יוסף חיים, נהג הרב לרצותו פעם בפעם על דברי חז"ל הנ"ל. פעם אחת אמר לו כך: "רופא שצריך לטפל בחולה ולנתח אותו, יודע שלעתים הנתוח מסוכן והחולה עלול למות, חושב הרופא לעצמו: 'למה אני צריך לטול על עצמי את הסיכון הזה, אם הוא ימות חלילה, אני אהיה האחראי ואני עלול לרשת גיהנום בעבור כך, לכן מוטב שלא אטפל בו'. לכן, רופא טוב, הוא זה המוכן להכנס לגיהנום, העיקר שיציל את חייו של החולה".

"ורפא ירפא" (כא, יט)

היה רופא שנהג לטול סכום נכבד עבור הטפול בחולים. כששאלו אותו: "מדוע מחיריך יקרים כל כך", ענה: "כתוב: 'טוב שברופאים לגיהנום'. ומי הוא ההולך לגיהנום, רופא טוב. דהיינו: מי שגובה סכום פעוט לבקור. ומדוע, כי ד' הביא את המחלה לחולה והוא צריך להוציא סכום כסף כדי להתרפא ואם אני אגבה סכום נמוך, הרי יגזור עליו לבוא לרופא שוב ושוב ולהוציא בכל פעם עוד סכום כסף עד שישלם את כל מה שנגזר עליו. לכן אני לא רופא טוב לב ואני לא הולך לגיהנום, שהרי אני מלכתחילה גובה סכום גבוה מאד ובכך גורם לחולים להתרפא מיד. (חכמת חיים)

"רק שבתו יתן ורפא ירפא" (כא, יט)

כשביקר רבינו הגר"א את אחד מאחיו, אשר שכב על ערש דווי, מצא שם שני רופאים גדולים, מאמסטרדם ומפטרבורג. הגר"א פנה אל אחיו ושאל אותו כמוכח, מה לך ולרופאים, הרי ה' הוא רופא חולים?

שאל אותו הרופא ההולנדי, וכי לחינם ברא הקב"ה רופאים ותרופות? ענהו הגאון, אף הוא בשאלה, וכי לחינם ברא הקב"ה חזירים?! אלא, אלו לא נבראו אלא לגויים, אף התרופה והרופא לא נבראו אלא לגויי הארץ, ולא לישראל אשר צריכים להתרפאות בידי הקב"ה. (כתבי רבי יוסף זונדל מסלנט)

"כל אלמנה ויתום לא תענון" (כב, כא)

הגאון הרב שך זצ"ל סיפר על דודו הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל: פעם ראוהו עולה לביתו וחוזר על עקבותיו, לאחר זמן קצר שוב עוה לביתו ושוב מיהר לרדת וכך חזר הענין על עצמו כמה פעמים. כששאלו אותו לפשר הענין הסביר: "בביתי נמצאת עוזרת אלמנה, וכשרציתי להכנס לביתי שמעתי אותה שרה, אם אכנס היא בודאי תפסיק לשיר, אך כיון שכאשר היא שרה זה בודאי מפיג במעט את צערה ומשכיח את צרותיה, לכן נמנעתי מלהכנס, עד שוידאתי כי הפסיקה לשיר מעצמה ורק אז נכנסתי לבית". (שמושה של תורה)

"לכלב תשליכון אותו" (כב, ל)

{ אז נדברו }

פרשת משפטים תשע"ט | גליון מספר: 407 | לסדר: "וברך את לחמך ואת מימך"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

ניתן להשיג עלונים יחידים מידי
שבוע בבני ברק ברחוב חזון איש
34 (פינת דסלר מנ' דרייפוס)
0527117271

ובר' הרב גנחובסקי 26 קומה א'
קרית הרצוג.

גיליונות יחידים **בנושאים:**
בר אילן 39 קומה א'

ובביתר עילית רחוב החוזה
מלובלין 19/3

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדירים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

חשיפה ראשונית: מי הראשון שהמציא את המושג מאצי'נג???

כן. היום כולם עושים את זה. אין קהילת קודש שלא פותחת במגבית מאצי'נג (בהזדמנות אולי צריך לפתוח את הנושא הזה. מה המעלה הגדולה שיש בזה מצד אחד... ולמה זה לפעמים כ"כ מעצבן אותנו... אולי לקראת פרשת שקלים...) עכ"פ בזמן האחרון זה נהיה המודעה... אין מגזר ואין קהילה שלא פותחת במגבית כזו. **אבל עדיין מי הראשון???** מי היה הראשון שהמציא את הרעיון הזה?? תנחש מי??

לא תאמין אבל התהום!!!! כן... גמ' מפורשת בתענית (כה): רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין טיפה שיוצאת מלמעלה שאין שלוש טיפות עולים כנגדה מלמטה, (הגירסא בגמ' זה טפח וג' טפחים... אבל המשמעות היא אותו דבר) התהום יום אחד ראה שלעננים קשה לפתוח את הארנק ולהוריד גשם... **מה עשה התהום???** פתח במגבית מאצי'נג והוא עשה הסכם עם העננים!!! על כל טיפה אחת שאתם מורידים מהשמים... אני מביא שלוש טיפות... ומאז... העננים קיבלו מוטיבציה... והם התחילו להוריד גשם... תשמע... זה משתלם...

אני רוצה שתבין: כל המים מגיעים מהתהום!!!! גם הגשמים שיוצאים מהשמים... גם הם מגיעים מהתהום... רק מה? הם עוברים סוג של תהליך... בהתחלה הם היו בתהום... ואז הם פתאום התאדו ונהיו עננים... ואז הם חוזרים לרדת בתור גשמים... **עכשיו לו יצייר שאני הייתי טיפת מים!!!!** והתהום היה ניגש אלי ומנסה להתרים אותי: בואי טיפת מים יקרה... האם את מסכימה להתאדות? ואז תהפכי להיות ענן... ואז אתה שוב תהפכי להיות טיפת מים ותדרי חזרה לעולם בתור גשם... אם אני הייתי טיפת מים הייתי מסרבת בתוקף... סליחה תהום... מה אני מרויחה מכל הסיפור הזה?? הרי כבר עכשיו בלאו הכי אני טיפת מים!!! ואתה רוצה שאני אעשה שמיניות באויר... שאתאדה... שאהפוך להיות ענן... ואח"כ שוב לרדת בתור גשם... ואז אני שוב פעם חוזרת להיות אותה טיפת מים... אז מה הרווחתי?? הייתי טיפת מים וחזרתי להיות אותה טיפת מים... מה לי ולצרה זו??? **לכו!!! לכן מגיע התהום עם הצעה מפתה ואומר:** כדאי לך טיפה יקרה... אם את מצייד מוכנה להתאדות... אם את מצייד מוכנה להקריב את הטיפה אחת שלך... אני במקביל מוכן לתת עוד שלוש טיפות מים... אה... עכשיו זה כבר ריווחי...

הטיפת מים הזו היא כל אחד ואחד מאיתנו: כל אחד מאיתנו רוצה להתקרב לעבודת ה'... רוצה קרבת אלוקים... להיות בקשר עם ה'... להיות מחובר לתורה עם כל הרמ"ח והשם"ה... אבל משהו פה תקוע... העסק לא נוסע... אני מרגיש משהו חסום... אין חשק... אין חיבור... כן!!!! מה אפשר לעשות... מאז היום השני לבריאת העולם... באותו יום נעשה הנתק הכואב בין מים העליונים למים התחתונים!!!! ומאז אנחנו מצד עצמנו נמצאים פה למטה... קשה לנו להתעורר מעצמנו לעבודת ה'... תהום אל תהום קורא- כל משברך וגליך עלי עברו... **אבל!!! יש הסכם אחד ברור...** על כל מאמץ מצידנו להשקיע בטיפה אחת מלמעלה... אנחנו מקבלים פידבק שלוש כפול מלמטה... על כל שעת לימוד שהולכת בקושי... אתה מקבל התעוררות כפולה ומכופלת מלמטה... אם אתה תתאמץ מאוד ללמוד כל סדר ג' שעה אחת בכל מחיר אפילו שזה מאוד קשה!!!! יום יבא... ואתה תקבל עוד שעותיים בנוס... ואת הסוד הזה לא כולם יודעים...

זו טעות מוכרת של בחורים: אני עובד כ"כ קשה... יש בסדר ג' שלוש שעות לימוד!!! ואני נלחם מלחמת עולם על שעה אחת בלבד שלפחות שעה אחת אני אלמד כמו שצריך... וגם זה עולה לי בדם... נו... אז בא נניח שאחרי כל המאמצים אני אצליח סוף סוף לרכוש את השעה הזו כקנין נצח... אבל הלאה... יש לי עוד שעותיים שלוש נוספות בסדר ג' שעדיין לא התחלתי לעבוד עליהם... נו... אז מה העניין להתחיל להתאמץ?? **לא אדוני!!!** אם אתה משקיע בשעה אחת בסדר ג'... על כל טיפה שמגיעה **מלמעלה...** יש עוד שתי טיפות שמגיעות אוטומטית מלמטה... אתה השקעת שעה אחת... ועליה אתה מקבל עוד שתי שעות חינוך... אחרי שאתה תעשה את שלך ואתה מצייד לומד שעה אחת בסדר ג'... אתה פתאום תמצא את עצמך לומד שלוש שעות בסדר ג' בחשק ובמתיקות! **זה מה שכתוב בספר התהילים: בפרק הכ"כ מפורסם...** כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלוקים... אה... מי לא מכיר את הפסוק הזה...? כמה לחנים הולחנו עליו...? כמה לב יהודי משתפר בערגה על המילים העורגות שבפסוקים האלו...? כן... מאיפה נפשו של דוד המלך קיבלה את הערגה הנפלאה הזו לאלוים?? **אתה יודע מאיפה???** חכה... תמשיך הלאה... לפסוק הבא... **היתה לי דמעת לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלוקיך...** היו לי לילות ארוכים של חוסר חשק... חוסר גישמאק... חוסר הבנה... כלום!! ישבתי מול הגמ' ודמעות בעיניים... והייתי לי דמעת לחם יומם ולילה... ועל כל דמעה כזו שירדה מלמעלה!!! קיבלתי כאיל תערוג על אפיקי מים... מלא מלא כיסופים וערגה וחשק מלמטה... **אני חושב שזה לא הגון!!!** כולם יודעים לשיר את שני הפסוקים הראשונים של המזמור... את הפסוק כאיל תערוג... ואת הפסוק צמאה נפשי לאלוים... **לא!!! זה כבר לא חכמה!!!** אדם שיש לו כאלו כיסופים נוראים לבא להיראות פני אלוקים הוא אחד שכבר נמצא עמוק עמוק בתוך עבודת ה'... אדם כזה כבר קיבל את הפידבק מלמטה... התהום כבר שילם לו... והוא כבר נמצא במצב של אפיקי מים... **זה כבר החלק השני של הסיפור!!!** אבל אסור לשכוח ולהדגיש בעיקר את **החלק הראשון** של הסיפור!!! איך הוא הגיע לכאיל תערוג על אפיקי מים... נו... איך? היתה לי דמעת לחם יומם ולילה... אותן תקופות קשות שלא היה לי מינימום של חשק... אפילו קרטוב של גישמאק לא היה לי בעבודת ה'... ובכל זאת לא הרפיתי... רק המשכתי... ולחשתי לעצמי כל הזמן: מה תשתוחחי נפשי ומה תהמי עלי הוחלי לאלוים... התוצאה היתה: כאיל תערוג על אפיקי מים... שנזכרה...

ניתן לקנות הספר "וימאן" העוסק בנושאים הקשורים לימי השובבי"ם. ניתן לקנות בטל':

0527683095

0548446691

האם למשפטי התורה יש באמת טעם??

הפרשה שלנו נקראת פרשת משפטים וכל כולה עוסקת במה שנקרא במשפטי התורה... כולנו יודעים שיש הבדל בין חוקים למשפטים... ומה ההבדל?? שחוקים זה דינים שאין להם טעם... כלשון רש"י: שיצר הרע משיב עליהם למה לנו לשומרן ואומות העולם משיבין עליהם..." אז הם יכולים לזלזל בזה... לעומת זאת משפטים זה מצוות שיש בהם טעם שגם אומות העולם מסוגלים להבין אותם... נכון??? את החילוק הזה כולנו יודעים... אין ילד שלא יודע להבחין בין מצוות שיש בהם טעם לחוקים שאין בהם טעם...

אבל תרשה לי לשאול שאלה מאוד מאוד פשוטה:

וכי המשפטים של התורה הם כ"כ כ"כ מובנים והגיוניים??? אתה בטוח שמשפטים זה משהו שגם גוים מסוגלים להבין?? **בא ניקח לדוגמא:** התורה אומרת כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חינם... סליחה... למה דווקא בשביעית יצא?? למה לא פחות? ובעצם למה לא יותר? אתה יכול להסביר לי למה בדיוק בשביעית יצא??? יש לך טעם לזה??? והלאה בכלל... ואם אותו עבד יאמר אהבתי את אדוני... מה עושים לך?? רוצים לו את האוזן ואז הוא נהיה עבד עולם... נו... מה זה הרציעה הזו?? אתה מבין את זה בשכל?? אתה יכול להגיד שזה מצוות שיש להם טעם??? **בקיצור:** קח איזה פסוק שאתה רוצה מפרשת משפטים... שמדבר על דיני ממונות... ואני אוכיח לך לאורך כל הדרך שבכל דין ומשפט שכתוב בתורה יש בו כל מיני הוראות וחוקים פסוקים שככה התורה אומרת ואין בהם טעם הגיוני... **בא ניקח עוד דוגמא...** שור תם משלם חצי נזק... ואם שלוש פעמים הוא נגח... הופה... פתאום הוא נהיה מועד ומשלם נזק שלם... בינינו... אם ייצא לך פעם לדבר עם שופט בערכאות ותגיד לו שככה התורה אומרת... אתה בטוח שהוא יסכים עם התורה ויאמץ את הפסק הזה?? ממש לא!!! הוא יתווכח... הוא יטען שמי אמר... מי אמר שתוך שלושה פעמים הוא נהיה מועד... אולי פחות... אולי יותר... בקיצור: בסופו של דבר גם המשפטים הכי הגיוניים שזה נקרא שיש בהם טעם... עדיין הם חוקים לכל דבר!!! הם עדיין ציונים גמורים של התורה שכשאנחנו פותחים מסכת בבא קמא או בבא מציעא אנחנו יורקים הרבה דם על חוקי התורה ואנחנו עושים הרבה שטייג תוויירה... ואף אחד לא מרגיש לרגע שהוא עושה פה תואר שני למשפטים בחסות התורה... **בקיצור:** אם תושיב גוי גמור מול גמ' מסכת בבא קמא, ממש לא בטוח שהוא יבין את הטעמים שיש בכל מצוה והוא לא ישיב עליהם...

אתה מסכים איתי או לא???

אם ככה... **אז למה עדיין!!!** למה עדיין זה נקרא משפטים זה מצוות שיש בהם טעם?? תכל'ס... מה ההבדל בין חוקים למשפטים?? מה ההבדל בין **חוק התורה** שאומר שאסור ללבוש שעטנז... שזה דבר שאין בו שום טעם... לבין **משפט התורה** שאומר שאם השור נגח את העבד צריך לשלם שלושים שקלים?? הרי גם כאן וגם כאן יש חוק!!! כמו שאתה לא מבין למה דווקא פרה? ולמה דווקא אדומה?? ככה אתה לא מבין למה דווקא שלושים שקל ולא עשרים ולא חמישים?? אז למה עדיין זה נקרא משפטים זה יותר מובן ויש לזה יותר טעם מאשר חוקים???

אני לא סתם שואל את השאלה הזו... אני חותר בעיקר לתשובה... בתשובה טמון מסר מאוד חשוב ביהדות...

--- **ביאור העניין בעמוד הבא (3-4) בגיליון זה...**

כשהילגע זוהר הקדוש מדבר על קדושה... מה הוא אומר??

הזוהר הקדוש זה ספר שכל כולו סתרי תורה... כל כולו קודש קדושים... והנה... בפרשת קדושים... על הפסוק קדושים תהיו... הזוהר הקדוש מאריך לבאר את העניין של קדושים תהיו... ומסופר שם על רבי יוסי שהיה הולך בדרך ופגש ברבי חיה ושניהם דיברו בסתרי תורה על קדושים תהיו... שאדם מקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו הרבה מלמעלה... ואז!!!! לפתע הם ראו אדם שרוכב על סוס... ו... והוא נכנס עם הסוס לתוך שדה זרועה... וכידוע אסור לעבור לשדה חרושה כי זה הורס את הזרעים... אבל אותו אחד כנראה מאוד מיהר והוא רצה לקצר את הדרך... אז הוא נכנס עם הסוס... ואז!!!! פתאום הוא היה צריך מקל בשביל להנהיג את הסוס... אז תוך כדי הרכיבה הוא עקר זמורה של גפן מאותה שדה בשביל להנהיג את הסוס... פנה ר' יוסי לרבי חיה ואמר לו: הנה!! הנה לך קדושים תהיו... האדם הזה עבר על קדושים תהיו... אדם מטמא עצמו מעט מלמטה... ונכנס לתוך השדה של חבר שלו ומקלקל את הזרעים... מטמאים אותו הרבה מלמעלה... והנה הוא כעת נכשל גם בכריתת נטיעה... (נטיעה היא תמיד הרבה יותר חשובה מזרע... כי זרע זה דבר חד פעמי שצריך לזרוע אותו מחדש ואילו נטיעה זה משהו קבוע... כל המושג של בל תשחית מגיע מלא תשחית את עצה... ממילא אותו אדם שנכנס לשדה חבירו והתחיל בהשחתת הזרעים של חבירו... לא יצא משם עד שהוא לא עבר עבירה יותר חמורה של כריתת נטיעה...) זהו... עד כאן הסיפור...

בינינו... מה מוזר בסיפור הזה?? מה פה נשמע לא כ"כ מצלצל?? נו... תגיד אתה??

ר' יוסי ור' חיה הקדושים... שני שרפי קודש... מהחבריה קדישא של רבי שמעון בר יוחאי מהלכים בדרך ומדברים בנועם שיהי על הילגע היילגע קדושים תהיו!!!! ומה הדוגמא שלהם להילגע?? מה הסמל והדוגמא לנושא של קדושים תהיו?? איסור גזל!!!

האם פעם העלית את דעתך שאדם שעובר על גזל... הוא נכשל בקדושים תהיו??

אני יודע ששבת קודש... הילגע שבת... אני יודע שהתפילה זה קודש קדושים... אני יודע שצריך לשמור על העיניים כי צריך לשמור על קדושה... אני יודע שיש דברים שבקדושה... אבל אם אני לא מספיק נזהר בדיני ממונות... שאני מתעסק עם קדושים תהיו???

פעם זכיתי להיכנס אצל אדם קדוש... שפחדתי עליו שיש לו רוח הקודש... אז לפני שנכנסתי אצלו עשיתי תשובה... החבאתי את כל העבירות שלי אצל אבא שבשמים... שהוא ישא את עון פשע וחטאה והעיקר שהצדיק לא ידאח... (כן... כמו שרבי"ז אמר לפני פטירתו... והלאי ולא ידאני אדם...) הלכתי באותו יום למקווה... עשיתי תשובה על שמירת עיניים ועל מחשבות זרות... אבל לא העליתי על דעתי שצריך גם לחזור בתשובה על גזל!!! נו... גזל... שקל אה"ן שקל אע"פ... אבל הנה!!! כאן הזוהר הקדוש מלמד אותנו שבשאלה לא מספיק זהיר בדיני ממונות אתה לא רק מתעסק עם חושן משפט אלא אתה מתעסק גם עם קדושה וטהרה...

כן... היום יש ב"ה מודעות להפרדה בין גברים לנשים... לשמירה על גדרי הקדושה...

אבל הההההלו!! יש עוד הפרדה שצריך לשמור עליה!!! יש עוד קדושה שצריך להקפיד עליה:

הפרדה וקדושה ביני לבין הממון של החבר שלי!!! שאני לא אשלב בו יד... להיזהר להיות ישר ושלא יגיע אלי ממון שלא מגיע לי ביושר... גם זה קדושה!!!

כן... זה פסוק מפורש בתהילים: ארחץ בניקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'...

מה זה ארחץ בניקיון כפי? אז חז"ל אמנם דורשים מכאן את הדין לטויל ידיים לפני התפילה... אבל פשט הפשוט דוד המלך מדבר על ניקיון כפיים!!! לא ישבתי עם מתי שוא ועם נעלמים לא אבא (נעלמים זה אנשים לא ישרים... שמדברים אחד בפה ואחד בלב...) שנאתי קהל מרעים ועם רשעים לא אשב... דוד המלך מעיד על עצמו: אני לא מוכן לעשות עסקים לא ישרים... אני לא מוכן להרויח או לחסוך כסף בצורה לא ישרה... למה?? כי ארחץ בניקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'... אני צריך להתקרב למזבח... ובשביל להתקרב למזבח צריך להיות נקי... צריך להיות טהור וקדוש... ממה?? מחשש גזל!!!

שלא תבין לא נכון: דוד המלך לא טבל במקוה כל יום... דוד המלך לא זכה להיטהר כל יום... מה אפשר לעשות... הוא היה מורה הוראה וכל הזמן הוא היה מתעסק בטומאה וטהרה... כל הזמן היו מביאים לפניו כל מיני כלים ואביזרים טמאים והוא כל הזמן היה במצב של טומאה... אז לטבול במקוה הוא לא יכל... אבל הוא היה רוחץ את עצמו בניקיון כפיים... ואם ארחץ בניקיון כפי... הרי אסובבה את מזבחך ה'... (אגב: מכאן למדים חז"ל שלוב הגזל פסול... שרק אם ארחץ את הלולב בגזל רק אז אוכל בסוכות לסובב את הבימה בלולב...)---

משום מה ניקיון כפיים זה לא כ"כ פופולרי אצלנו... הרבה יותר מרגש אותי ומדבר אלי טבילת מקוה מאשר ניקיון כפיים... אבל בשביל זה לא אנחנו משרטטים את התורה... אלא הקב"ה!!! והקב"ה אומר שבאלה חפצת!!! מה נעשה... כן הזוהר הקדוש אומר שזו הסיבה שפרשת משפטים נאמרת מיד אחרי עשרת הדיברות!!! כי הנושא של ישרות בדיני ממונות הוא חביב אצל הקב"ה... ולכן אם תשים לב... באמצע מעמד הר סיני התורה מפסיקה ב"ואלה המשפטים..." ואז בסוף הפרשה שוב חוזרים למעמד הר סיני... באמצע הייתה הפסקה... במה?? באיזה נושא?? ישרות בדיני ממונות!!! שלא תגיד שלא ידעתי עד כמה זה חשוב אצל הקב"ה... אז הנה... באמצע הקולות והברקים בורא עולם פתאום עוצר ואומר לך: ואלה המשפטים... תדע לך שזה חשוב לי מאוד מאוד... אל תקל ראש בזה...

זו הסיבה שפרשת משפטים זה חלק בלתי נפרד מפרשיות השובבי"ם: בשלמא פרשת שמות וארא בא בשלח... נו... זה עוסק ביציאת מצרים... בכל העניין הניצוצין קדישין שהיו צריכים לצאת מקליפת מצרים... בשלמא יתרו... זה מתן תורה... מה יש פה להבין... אבל משפטים?? למה משפטים זה תמיד שובבי"ם (גם לא בשנה מעוברת)?? כי אם שובבי"ם זה עניין של קדושה... אז תדע לך שזהירות בדיני ממונות זה חלק מעסקת החבילה של קדושה... **ולא פשוט להבין את זה!!! יש לנו נטיה לא להבין את זה!!!**

יתן ה' שנזכה בשבועות אלו האחרונים של שובבי"ם להיטהר ולהתקדש בקדושתו יתברך... אבל לא רק מה שנדמה לנו כקדושה... אלא הקדושה שהקב"ה מזמין... לפחות גם...

— — —

עכשיו... אחרי!!! אחרי שאני הבוס צריך לקבוע איזה צבע... עכשיו מה הטעם שאני החלטתי דווקא צבע כחול? זה כבר לא שאלה... לזה לא צריך טעם... אני צריך להחליט משהו... אז ככה החלטתי וזהו...

אז בספר הזה רואים גישה אחת לאורך כל הדרך:
הבוס!!! אדון הכל!

החינוך שהרב הרמן הכניס לילדים שלו בעצמות...
זה שהקב"ה **הוא הבוס!!! הוא אדון הכל!!! הוא קובע!!!** וזה!!! זה מה ששמר עליהם בארה"ב המופקרת של פעם... **אתה יודע למה דווקא זה שמר עליהם??**

כי באמריקה של פעם אנשים התחילו לחלל שבת... למה?? **כי הבוס** דרש לחלל שבת. מגיע הרב הרמן ובמקום להתחיל לחנך את הילדים למסירות נפש עילאית איך מתמודדים מול הבוס שמחייב אותם לעבוד בשבת. הוא פשוט גילה להם **שהקב"ה הוא הבוס!!! זה הכל!!!**

במקום שתנצל לקב"ה ותגיד לו: רבש"ע... מה אעשה... **הבוס** פשוט מכריח אותי לחלל שבת... **ההיפך הגמור!!!** תתנצל בפני המעסיק שלך... ותגיד לו... מה אעשה... **הבוס שלי** לא מרשה לי לחלל שבת...

אני רוצה שתבין: אם הרב הרמן היה מחנך את הילדים שלו רק למסירות נפש מול הבוס... נו נו... או שזה היה מצליח או שלא... סו"ס הבוס הוא בוס... ובשביל להתמודד מולו צריך המון תעצומות נפש... או שיש לך את זה או שאין לך... אבל ברגע שאתה מקבל חינוך שיש בו נתון פשוט: נתון שלא שייך בכלל למסירות נפש... **נתון משפטי ששמו בוס!!!** הקב"ה הוא הבוס וזהו זה!!! כאן כבר לא צריך תעצומות נפש בשביל להתגבר... מה אתה רוצה שאני אעשה... הבוס שלי לא מסכים שאני אחלל שבת... נקודה!!! **ואת זה לא חניכו אותנו!!!** על זה לא קיבלנו חינוך!!! כי אנחנו כ"כ בפנים... אנחנו כ"כ התקדמנו הלאה בעבודת ה'... שאף פעם לא הפגישו אותנו עם השלב הבסיסי הזה!!!

אני רוצה רק לחדד את הנושא הזה: אני קבלתי חינוך בבית שצריך לקרא ק"ש... וקבלתי חינוך גם לעוד משהו... שאסור לגנוב!!! ומשום מה!!! זה שאסור לגנוב זה נכנס לי בעצמות ונכון לעכשיו יש לציין שעד כה לא מצאתי את עצמי מתמודד מול נסיון אם לגנוב או לא... החינוך שחינכו אותי שאסור לגנוב מחזיק חזק עד היום!!! ואילו החינוך שחינכו אותי שצריך לקרא ק"ש של שחרית... נו... למרות שחינכו אותי לזה חזק. עדיין מצאתי את עצמי בתקופות מסוימות בתור בחור מתמודד לפעמים בניסיון חלילה לפספס ק"ש...

מה יש??? מה ההבדל??? למה בחינוך שאסור לגנוב ההורים שלי כ"כ הצליחו להכניס לי את זה בעצמות ואילו בק"ש החינוך הצליח קצת... קצת פחות חזק?? **אתה יודע מה ההבדל??**

שכשהייתי ילד קטן והושטתי יד לחפץ שלא שייך לי... אמא שלי תפסה את היד שלי חזק ואמרה לי **זה לא שייך לנו!!!** זה שייך לשכנים וזהו!!! כאן נגמר הסיפור!!! פעם פעמיים שלוש זה קרה ואז נכנס לי לראש נתון פשוט וקר שמה שלא שייך לי אני לא נוגע בו... זהו!!! נקודה!!!

אבל כשזה הגיע לק"ש של שחרית... שצריך לקום ולקרא ק"ש... כאן המנגינה היתה... נו... קרישמע... דאורייתא... אתה יודע מה זה להפסיד ק"ש??? זה עול מלכות שמים... מעוות לא יוכל לתקון... כאן המנגינה היתה... תקשיב... זה מאד מאד חמור ומאד חשוב... נו נו... אם זה חמור כ"כ... כאן כבר ימים יגידו... והזמן יעשה את שלו... ואני פתאום אפגוש כל מיני טיפוסים שלא כ"כ מקפידים על זה... ואז אני אתקרב ופתאום זה נראה לי פחות חמור... ולא כ"כ חשוב כמו שחינכו אותי... כאן זה כבר נושא לדיון... אבל אם הייתי מקבל חינוך יקה שצריך לקרא ק"ש באותה מנגינה שקבלתי חינוך שלא לגנוב... כמו שאסור לגנוב כי זה לא שייך לנו!!! ככה הייתי מקבל חינוך שצריך לקרא ק"ש כי העולם שייך לבוס!!! וזה הסדר יום שהבוס קבע!!! וחייבים להישמע לכללים... אם הייתי מקבל כזה חינוך... אז כמו שלגנוב אני לא גונב כי זה לא שייך לי... ככה הייתי קורא ק"ש כי העולם שייך לבוס והוא רוצה תיפקוד... (אגב: זו הסיבה שבאיזשהו מקום הוכח היסטורית שהחינוך היקי הוא החינוך שמחזיק הכי חזק!!! **ולמה???** כי יקה לא מחנך את הילדים שלו כמה זה עבירה חמורה ועד כמה זה אסור... הוא יקה!!! יקה מחנך שזו התכניה של העולם!!! יש בורא והוא נתן סדר יום!!! וככה צריך לעשות... זהו!!! זה הכל!!! ברגע שזה התכניה... אז אנחנו בכלל לא נכנסים למאבק של ירא"ש... עד כמה אני בחיזוק... ועד כמה אני בריפיון... זה לא הנושא... זו התכניה של הבוס!!! נקודה!!!)

היה פעם בחור שהיו לו נפילות רוחניות והוא היה מתקשר אלי שוב ושוב... תחזק אותי... תן לי כח להתגבר ולעמוד בניסיונות... ניסיתי מה שאני יכול... בהתחלה הסברתי לו עד כמה זה חמור מצד אחד... ומצד שני הסברתי לו כמה ההתגברות שלו חשובה ויקרה אצל הקב"ה... **ואחרי הכל!!! בשורה התחתונה... תכל'ס... כשהגיעו רגעים קשים זה לא תמיד עבד... סו"ס הניסיונות יותר חזקים מהחזיקים שלי... עד שיום אחד כנראה נגמרו לי כל החיזוקים ואז מחוסר ברירה אמרתי לו: **תקשיבו!!! העולם הזה שייך לקב"ה!!! והוא קובע פה!!!** והוא לא מרשה לעשות אחד שתיים שלוש... זהו!!! הוא פשוט לא מרשה!!! זהו!!! לילה טוב...**

והנה... אחרי כמה שבועות אותו בחור מתקשר אלי ואומר לי: הופה!!! זה הדבר שהחזיק אותי הכי חזק!!! המשפט הפשוט והנדוש הזה שאמרת שהעולם לא שייך לי אלא לקב"ה והוא לא מרשה!!! זה המשפט שהכי תפס אותי והכי החזיק אותי... **מה קרה???** עד היום אמרו לי שזו עבירה מאד חמורה... נו נו... אז כל פעם אני בודק את הדופק האם זה עדיין כ"כ חמור... או שבדיק עכשיו אני נמצא באוירה ובמקום שזה נראה ממש לא חמור... עד עכשיו אמרו לי כמה כדאי לי להתגבר... ואיזה שכר... נו נו... עכשיו אני לא רואה כלום בעיניים... אני רק רוצה את זה וגמרנו... אבל ברגע שאמרו לי: ההלו... יש פה בוס והוא פשוט לא מרשה!!! **זהו!!! פתאום זה הסתדר לי בראש!!!** זה לא משנה עד כמה זה חמור ועד כמה כדאי לי להתגבר... זה לא הנושא וזה לא תלוי בזה... הנושא הוא שהעולם לא שייך לי!!! יש כאן בוס!!! והוא פשוט לא מרשה!!!

זהו!!! **הבנת מה קרה פה???** עקפנו את ההתמודדות... במקום שהבן אדם יבדוק לעצמו את הדופק הרוחני... האם אני בחיזוק או בריפיון... עזוב... זה לא קשור אליך... הבוס לא מרשה! נקודה!!!

אני מכיר כמה וכמה בחורים צעירים שיש להם יצר הרע מיוחד לגנוב מהמטבח של הישיבה... (מי לא מכיר... כולנו היינו צעירים) ויום אחד המנהל הגשמי של הישיבה התפוצץ עליהם... מה זה צריך להיות?? אתם גנבים דאורייתא!!!! איך יכול להיות שבחור ירא שמים נתפס בקלנו כשהוא עושה את הפשע האפל ביותר ששמו גניבה?? אותו מנהל התקשר אלי מזועזע ואמר לי: שחייבים לעורר בעלון אז נדברו על חומרת האיסור של גניבה... הוא אומר לי: תכתוב שלגנוב זה איסור חמור מאד מאד... **צחקתי ואמרתי לו: תנון דעתך!!!** הבחורים האלו שתפסת אותם שהם גונבים ממון הישיבה... זה לא שהם שכחו את איסור גניבה... זה לא שהם צריכים להתחזק במושג המוסרי והאנושי שאסור לגנוב...

רק מה??? יש להם באג נקודתי... שהם פשוט לא קלטו שהממון של הישיבה **לא שייך להם!!!** זו הבעיה היחידה שלהם!!! ברגע שהם יקלטו שהממון של הישיבה **לא שייך להם...** זהו!!! הם לא יעלו על דעתם לגנוב... בדיוק כמו שהם לא מעלים על דעתם לפרוץ לבית של השכן ולגנוב כלי כסף...

(כן... לא ניכנס כעת לנושא... אבל יש כזה באג לבחורים צעירים שהם לא קולטים שממון הישיבה הוא לא שייך להם!! **אגב:** הבאג הזה לא פוטר אותם מחיובי תשלומין ולקבל על הראש... אבל זה כן אמור להרגיע את מי שלא מכיר את הניואנסים של הצעירים... שלא יחשוש שיש לו עסק עם פושע מסוכן שמחר מגיע אליו הביתה עם סולם עשר מטר ולוקח לו את כל הוויטרינה... לא... תנון דעתך... תרגע...)

כן!!! על אותו משקל באופן כללי בעבודת ה'... כשיש לנו כל מיני ניסיונות ומעידות בעבודת ה'... לא תמיד זה נובע כ"כ מחוסר יראת שמים... לפעמים אנחנו פשוט צריכים לשנן לעצמנו: ההלו... **העולם הזה שייך לקב"ה והוא פשוט לא מרשה!!! זה הכל!!!** זו המשבצת של החלק בתורה ששמו "משפטים"!!! הגישה מהזוית של אדון הכל!!! תן לבוס להחליט ולקבוע!!! אבל כמובן שאסור לשכוח שיש עוד חלקים... וחוז' ממשפטי ה' יש תורת ה' ופיקודי ה'... ומבחינה מסוימת תורת ה' זו גישה כמעט הפוכה לגמרי ממשפטי ה'... אדרבה... בדרך כלל יהודי אמור לגשת לעבודת ה' מתוך גישה מרוממת שאני שותף מלא של הקב"ה במעשה בראשית!!! ומהמקום הזה אסור לי לעשות עבירות... ואם תשים לב זו גישה בדיוק הפוכה מהזוית המנוכרת של הבוס שלא מרשה וזהו!!! אז נכון... בשביל זה יש לנו כמה וכמה חלקי תורה... ועל זה נאמר: משפטי ה' אמת **צדקו יחדיו!!!** מה פירוש צדקו יחדיו?? **תורת ה'** תמימה... **עדות ה'** נאמנה... **פיקודי ה'** ישרים... **מצוות ה'** ברה... **יראת ה'** טהורה... **ומשפטי ה' אמת...** וצריך את כל המכלול ביחד... צריך מצד אחד לדעת שיש בוס... ומצד שני לדעת שאני שותף ומצד שלישי יש יראת ה' ופיקודי ה' וכולם ביחד **צדקו יחדיו.....**

לחידודי:

א. "אם זרחה השמש עלינו..." "באון אב החותר לגנוב ממוון הבן, בידוע שרחמי האב על הבן ואינו בא על עסקי נפשות", משמע דווקא אב שחותר לגנוב ממוון בנו, אבל בן החותר לגנוב ממוון אביו, חושדין אותו שבא על דיני נפשות, וקשה: דהנה גבי דוד שנמר עליו "הגני מקים עליך רעה מביקך", חשש הרבה, "שמא עבד או ממוון דלא חייס עלי", אבל כששמע שהוא אבשלום, אמר "מזמור לדוד בברחו" אמר "סתם ברא דרחים על אבא" (ברכות:). משמע שכן לא מוגיע על עסקי נפשות?

ב. המוה את חברו בגדלת, ונעשתה מכוה, ועלו במכוה זו סימני צרעת (לשיטת הרמב"ם דס"ל דמכוה עצמה חשיבה צרעת לענין דאי איכא סימנים מוחלט (הוא) והסגירו והחלט, האם חייב החובל לשלם לו שבת ואפילו בושת כל ימי הלכות?

ג. צ"ע: אשה שנגבה, ואח"כ נשאת לאיש, ונכנסה לרשותו, האם ה"ל "שינוי רשות", וקנה הבעל את הגניבה ונתחייב דמיו? עוד יש להסתפק: אם האשה הכניסה לו צאן או שה גנוב, האם חייבת ד' ה' מדין "גנב ומכר"? דהא יש לומר דכיון דקיי"ל בדעל זוכה בנכסי מלוג של האשה תחת החתיבותיו לפדיונה, נמצא א"כ דנכסי מלוג אלו קנויים לו וה"ל כמכר?

חור באוזן!!! לא פחות ולא יותר!! זה מה שעושים לעבד עברי שלא רוצה לעזוב את אשתו השפחה בבית האדון... חשבת פעם על החור הזה באוזן? מה פשרו של חור זה?

שמעתי הרגש מעניין בעניין זה:

למי שידוע... אוזן שיש לה חור... זה דווקא לא נורא בכלל... גם אחרי שיש לאוזן חור היא עדיין ממשיכה לשמוע מצוין... אפילו בלוטוס אפשר להמשיך להצמיד לה... אפילו אוזניות... בקיצור: עסקים כרגיל... אז מה בכל זאת עושה החור???

החור הוא תזכורת אילמת לאוזן: כן... אוזן אוזן... אבל יש לה חור!!!! עסקים כרגיל אבל אל תשכח שיש פה חור!!!!

זה העומק שטמון באותו חור!!!!

התורה נותנת לעבד עברי את הזכות לבחור ולהחליט האם אני רוצה להתרומם ולהשתחרר ולהקים חיי משפחה מרוממים של עבד ה' ולא עבד לעבדים. או לחילופין: באותה מידה התורה מכבדת את הבחירה של העבד וזכותו לבחור להמשיך להיות עבד... להמשיך להיות אדם פשוט ונחות. **זכותך המלאה... אין שום בעיה... אבל!!! שתדע לך שיש לך חור!!!** זה שהתורה מכירה באפשרות כזו שאתה נמצא במדרגה נמוכה... ו... זה מה שאתה!! זו הסחורה!!! אבל גם אז התורה נותנת לך סיכוי... ורוצה שתשאר עם תזכורת... שאפשר להיות יותר... **תזכור שיש לך חור!!!!**

אנחנו לא אנשים מושלמים... יש לנו כל מיני חורים בעבודת ה'... הברהמ"ז שלי היא לא מי יודע מה... וגם עוד כמה נושאים בעבודת ה'... לא נורא!!! לא חייבים להיות מושלמים מיד... אבל לפחות לזכור שיש חור!!! אם אני אזכור שיש לי חור בבהמ"ז אז יום יבא ואני אסתום את החור הזה... אבל אם אפילו לא אזכור שיש לי חור... אז מי יודע... אולי אף פעם אני לא אתחיל אפילו לעבוד את זה... זה פשרו של חור!!! מותר שיהיו חורים!! אבל שיהיה להם תזכורת!!!

הכל היה שווה רק בשביל להוציא את עיניהם של רודפי הריב והמדון.

אמצע סדר ב' בבית המדרש בכפר ברעם... ר' חצקל ור' בערל שני תנאים... לומדים באותו בית מדרש... ויש להם הרבה ויכוחים משותפים בלימוד... והנה... ר' חצקל יושב כעת עם החברותא שלו בצד ימין... ואילו ר' בערל יושב כעת וגורס את השמועה... ולפתע הם שומעים מבחוץ צעקות... עקשען... בלגן... אבל הם לא מפסיקים באמצע... הרייתחא דאורייתא ממשיכה כרגיל... אבל בשלב מסוים... פתאום התחילו להיכנס כל מיני ילדים ומשועממים לבית המדרש... הם מסתכלים... מצביעים על ר' חצקל ומתלחשים על ר' בערל... בקיצור: בשלב מסוים כולם הבינו שמשהו פה קרה... וזה קשור איכשהו לר' חצקל ולר' בערל... עד שמשהו אחד הגיע והודיע לר' בערל את ההודעה המעציבה... **אל תשאל!!! השור שלך מת!!!!** מה??? מת??? כן... מת... איך מת??? מה? למה? בקיצור: תוך כמה דקות התברר שקרה משהו מאוד מאוד לא נעים... השור של ר' חצקל... כן... ר' חצקל הת"ח שיושב כאן... השור שלו נגח את השור של ר' בערל למוות!! אוי... איזה לא נעים... הנייעסנים של העיירה כבר התחילו לחמם מנועים... האם הולך לפרוץ כעת סכסוך בין שני הידידים ר' חצקל ור' בערל... **אבל טעיתם בגדול!!!!** ר' בערל וגם ר' חצקל שניהם צורבא מרבנן... שניהם עובדי ה'... וכשאצלם קורה משהו כזה... הם לא מאבדים עשתונות... הם לא הולכים לריב... הם עושים מה שצריך לעשות... ואכן שעתים לאחר האירוע כבר נפגשו ר' חצקל ור' בערל באוירה ניוונה... ר' חצקל התנצל בדמעות... מאוד לא נעים לי מה שקרה... כמובן שזו אחריות!!! ואני אשלם... **אבל זה לא אשמותי!!!** השור שלי תם... הוא מעולם לא התנהג ככה... לא היה לזה תקדימים בעבר... ומסמיל לא הייתי מחויב לשמור עליו... כך שזה לא אשמותי... אבל זה כן אחריות ואני אשלם כדן התורה!!! שניהם יצאו לזירת האירוע לבדוק מה צריך לעשות... **ובכן... הסיפור בקצרה היה כך:** השור של ר' חצקל יצא הבוקר... ואז הוא ראה את השור של ר' בערל... **ולפתע!!! מסיבה לא ברורה!!** פתאום השור של ר' חצקל נתקף בעזות "דקדושה" והתחיל לדחור לכיוון השור של ר' בערל ונגח אותו... והעיף אותו בעוצמה לכיוון הוואדי הסמוך... השור של בערל לא הגיע לחצי ההר עד שנעשה איברים איברים... כוחות ההצלה והמשטרה מטעם ב"ד הגיעו ודבר ראשון תפסו את השור המפגע והכניסו אותו למשמר... לבנתיים הוזעק הוויטרינאר והשמאי שמטעם ב"ד **לבדוק מה שצריך!!** אז דבר ראשון הוא בדק האם השור חי... ולאחר כמה דקות הוא נאלץ להודיע בצער על מותו של השור... אבל לא רק בשביל זה הוא הגיע לפה!!! הוא הגיע לכאן בעיקר בשביל לשום כמה השור הזה שווה כעת!!! (כלומר: אילו הוא היה חי עכשיו כמה הוא היה שווה...) ומה שיצא זה 2000 שקלים... ואח"כ הוא גם העריך כמה שווה הנבילה... סו"ס גם אם השור מת וא"א לאכול אותו... אבל עדיין יש את העור שהוא גם שווה כסף... וגם הנבילה עצמה היא מאכל לכלבים וכו'... ומהערכה יצא שהנבילה כעת כמות שהיא שווה 400 שקל!!! כעת... כשהגיעו ר' חצקל ור' בערל לזירת האירוע... השמאי התיישב יחד איתם לתת להם תמונת מצב... **אז ככה: טען השמאי:** לפי השמאות השור הניזק היה שווה 2000 שקל!!! והיות וכאן מדובר בשור **תם** שנגח... והתורה מחייבת רק חצי נזק... א"כ זה יוצא 1000 שקל... **אבל!!! חכה... יש עוד כמה חישובים.** דבר ראשון: הנבילה שווה 400 שקל וזה אמור להתקזז מהנזק... אז ייצא שהנזק הוא רק 1600 (וא"כ חצי נזק זה רק 800 ולא 1000...) **אבל!!! טען השמאי:** יש פה פרט חשוב שצריך לקחת בחשבון... שהשור הניזק נפל לואדי ושם הוא מת ונהיה נבילה... ובשביל לקזז את השווי של הנבילה... בשביל זה צריך להעלות אותו מהוואדי!!! ולהעלות שור מת מואדי זה סיפור שעולה כסף **זה על חשבוננו של המזיק**... סו"ס הנבילה נפלה לשם באשמת דחיפתו של השור המזיק... כך שכבר אי אפשר לדעת... יתכן שזה כבר לא ריווחי... (אתה תרצה להעלות את הנבילה כדי לחסוך 400 שקל... ותכלס ההובלה והסבלות תעלה לך 400 שקל...) **אבל השמאי לא סיים!!** בשביל לגמור את כל החישובים צריך להעריך גם את השור המזיק בעצמו... את ה"חתך" בעצמו... כמה הוא שווה... כי דין תורה הוא ששור המזיק משלם רק מגופו... (מגופו הכוונה שלא צריך לשלם יותר מהשווי הכלל של השור המזיק בעצמו) השמאי הלך לראות את השור המזיק והעריך את השווי שלו... ויצא שהוא שווה 1800 שקל... תכלס... בשורה התחתונה מה שיצא שמכאן ואילך ר' חצקל ור' בערל נהיים שותפים בשור!!! יש לנו כאן שור ששווה 1800 שקל... פעם השור הזה היה שייך כולו לר' חצקל... אבל מכאן ואילך... 60% אחוז מהשור בערך שייך לר' בערל... ועוד 40% שייך לר' חצקל... ואל תשאל... תוך כדי שהשמאי של ב"ד בודק את השור ולעשות את החלוקה... לבנתיים ר' חצקל ור' בערל התחילו לדבר בלימוד בסוגיית שור שווה מאתיים... ואז התחילו ביניהם צעקות... ויכוחים עד לב השמים... כל הנייעסנים הגיעו... אוה... הנה... התחיל העקשען... אבל מהר מאוד התברר שהם בכלל מדברים בלימוד... בריתחא דאורייתא... וממש בלי לשים לב לר' חצקל יצא מתוך הסוגיה לטובתו של ר' בערל... ור' בערל יצא לטובתו של ר' חצקל... ואצל שניהם זה לא הגיע מטוב לב... אלא הראש שלהם בכלל נמצא בסוגיה... כל הנייעסנים ובעלי המחלוקת התאכזבו קשות ונעלמו מהשטח מחוסר עניין... ותכלס: מה שהוחלט בבית דין... שלעת עתה נעשה פשרה... שעל כל ארבעה ימים שהשור יהיה אצל ר' בערל הרי שלושה ימים כנגד הוא יהיה אצל ר' חצקל... (תעשה את החישוב פחות או יותר)

עברו כמה ימים בהסדר הנוכחי... ולבנתיים ר' חצקל ור' בערל המשיכו להתנצח בלימוד בסוגיות האלו ואחרות... עד שבוקר אחד ניגש ר' בערל לר' חצקל ואמר לו... בינינו... עזוב... מה זה הבלגן הזה? שתי שליש שלי ושליש שלך... בא נקדיש שינוי את השור הזה לשלמים!!!! ונעלה שתי המשפחות ביחד לירושלים ונאלץ את השור הזה באהבה ואחוה ושלוה ורעות... ר' חצקל התלהב... והילדים של ר' בערל עוד יותר התלהבו... וקדימה... מתארגנים לצאת לדרך... והנה!!! יום לפני שעולים לירושלים... לפתע שוב בלגן בכל העיירה... מה קרה עכשיו??? עוד פעם השור הזה... עוד פעם הוא השתולל... אוי אוי אוי... ר' חצקל ור' בערל נבהלו... אם הוא עשה לנו עכשיו נזק!!! אם הוא נגח שור נוסף... אז הלך על העליה לירושלים... כי אז יש לנו פה עוד שותף נוסף בשור... ו... ו... וגם הוא "צריך" לרצות לעלות לירושלים איתנו... ובכן... מה מתברר... השור נכנס לחצר של ר' קלמן ודחף בכל הכוח את התנור עד שהתנור נשבר... אוי אוי... תנור זה משהו שיכול לעלות יקר... ר' חצקל ור' בערל דופקים בראש מורכב בביתו של ר' קלמן... ר' קלמן פותח להם במאור פנים וצוחק צחוק גדול... מה קרה?? למה אתה צוחק?? השור שלכם... שיהיה בריא... הוא יודע מה לשבור!!! התנור הזה אתמול נטמא בשר... תכננתי היום לקרא למישהו שינתץ אותו... אבל לשור שלכם יש כנראה רוח הקודש וגם רוח קנאה והוא ראה תנור טמא והחליט לקיים בו מצות נתיצה... הוא עשה בשבילי את העבודה! ואתם עלו בשלום עם השור הזה לירושלים... ותתפללו עלי... ביום ששי חורפי ניצפו שתי משפחות בבית המקדש מתגודדות סביב שור!!! השור נראה כעוס ומותש!!! כן... הוא הספיק באמצע הדרך לעשות עוד כמה ביצועים מרהיבים של שור המזיק שברגע האחרון זה הסתיים בשלום... וכעת כלנו יודעים עד כמה זה היה מבורך להעלות אותו לירושלים... זה התיקון הכי טוב שיכול להיות לשור כזה... לפני שהוא יגיע למצב של שור המועד שאז באמת לא יהיה לו שמירה אלא סכין... כעת לפחות אנחנו זוכים להעלות אותו לגבוה... ובשבת הקרובה נזכה לאכול אותו שתי המשפחות בתור בשר שלמים... והאמת היא שכל זה היה כדאי רק בשביל לנקר את עיניהם של כל הנייעסנים שקיוו לראות פה עקשען... אז הנה... תראו מה יצא מהתקרית הזו... כלנו יושבים פה סביב שולחן אחד ואוכלים בשר שלמים ושכינה הקדושה בתוכנו.

זהירות!!! זה שביר... זה עדין...

כידוע... על שני אנשים זורקים סוכריות!!!! על חתן בר מצווה... ועל חתן לפני חתונתו... וכמובן שנשאלת השאלה: מה המקור למנהג ישראל זה???

ושמעת יורט על דרך המליצה:

זריקת הסוכריות באה לכפר במקום סקילה... שאם החתן התחייב חלילה סקילה אז בשביל זה אנחנו זורקים עליו את האבנים האלו... שיהיה נחשב כאילו הוא נסקל וסר עוונו וחטאתו תכופר...

נו... אז למה זורקים דווקא על חתן בר מצווה ועל חתן לפני חתונתו???

אתה יודע למה??? כי ישנם שני חיובי סקילה שמצוים דווקא בשלב הזה!!!

החיוב סקילה הראשון הוא בן סורר ומורה **שזה שייך עד הבר מצווה!!!**

ואילו החיוב סקילה השני הוא לא פחות ולא יותר... מקלל אביו ואמו שזה מצוי בעיקר... בעיקר עד החתונה!!! (כל התסכולים והמריבות עם ההורים זה עד החתונה... תברר את זה). וזו הסיבה שאנחנו זורקים סוכריות גם על חתן בר מצווה וגם על חתן לפני חתונתו...

כשילד נהיה בר מצווה... אנחנו נושמים לרווחה... זהו... מכאן ואילך אתה כבר לא בתורת בן סורר ומורה (דין בן סורר ומורה זה רק עד הבר מצווה...) אבל לך תדע... אולי חס ושלוש היית בן סורר ומורה והתחייבת סקילה... (מדין אע"פ שד' מיתות בי"ד בטלו דין ארבע מיתות לא בטלו...) אז בשביל זה אנחנו נזרק עליו את האבנים הקטנות האלו... שיהיה חשוב כאילו נסקלת וסר עוונך וחטאתך תכופר... (כמו שמצינו באותה אלמנה שכעסה על רבי אבהו וקיללה אותו שיתהפך כסאו והוא חשש מהקפיצא והוא ביקש שיקחו את הכסא שלו ויהפכו אותו שבוזה תתקיים הקפיצא... מצינו שיש בחינה כזו... כך אנו גם מוצאים בכפרות ואכמ"ל)

ואז נער הבר מצווה נכנס לחיי הבחרות... עם כל גיל הטיפש עשרה ועם כל המרי וההתמרדות של גיל ההתבגרות... ואז הוא מתחיל שוב לשחק באש... והפעם באש של כיבוד הורים... ובחור צעיר שנמצא כעת בשיא גיל ההתבגרות... הוא אולי לא ממש מקלל את ההורים... אבל לפעמים הוא מוצא את עצמו ברגעים מאד מאד קשים של אי הבנה והרבה התחככויות מול ההורים שזה כמעט... ו... והההלו... תזהר לך!!! אתה מתעסק כעת עם החמורה שבחמורות!!! אתה מתעסק עם כיבוד הורים שזו לא רק אחת מעשרת הדברות אלא אתה גם עלול להתחכך עם אחת העבירות החמורות ביותר בתורה של מקלל אביו ואמו... ובפרט בדורנו שיש כאלו תהומות של מנטליות שמפרידים בין ההורים לילדים... אז כמעט כל בחור שיש לו קצת מרי של גיל ההתבגרות... הוא כבר מוצא את עצמו בנקודת חיכוך שהיא עלולה להיות מסוכנת מאד...

בשביל לא כל חתן... בשבת שלפני החתונה שלו... בסוף סוף ההורים זוכים להוביל אותך לחופה ולראות תחת אחר כל השנים... אז ליינת בטחון אנחנו שוב נסקול אותך באבני הסוכריות... כדי שאם חלילה וחס נתחייב סקילה מדין מקלל אביו ואמו... הרי באבנים אלו יהיה חשוב ומקובל ומרצה כאילו נסקלת... וסר עוונך וחטאתך תכופר... אחרי החתונה זה כבר עולם אחר... ע"פ רוב אחרי החתונה הרבה הרבה יותר קל לכבד את ההורים... כי אתה אדם לעצמך... יש לך את החיים שלך... את הבית שלך... ומשם אתה מגיע ומגיע ומכבד ואומר שלום יפה... מה נשמע... כל טוב וחוזר לבית שלך... **אחרי החתונה זה כבר לא החזית!!!** החזית האמיתית היא בגיל הבחרות שאתה חי בבית... סמוך על שולחן ההורים. מקבל מהם בלי סוף... וממילא גם פורק אצלם ועליהם את כל התסכולים.

לכן כשסוף סוף אתה מסיים את גיל הבחרות... זה הזמן לחזור בתשובה על חטא זה... **עד כאן הוורט... זה נטו וורט... אל תקח אותו רציני...**

אבל המסר!!! המסר שטמון בו הוא אמיתי... אוהו... מאד אמיתי!!!!!! הפסוק מקלל אביו ואמו אמנם נזכר בתורה יחד עם פרשת עזב עברי ואמה העבריה... שכל הנושאים האלו הם לא כ"כ רלוונטיים ומעשירים להיום... אז הווה!!! שמקלל אביו ואמו לדאבוננו רלוונטי מאד להיום!!! וכל בחור צריך לדעת שיש!!! יש כזה פסוק בתורה!!! **וזה לא צחוק!!!** היתקלות לא נכונה עם ההורים עלולה לטפס ולהגיע לפסים חמורים בסדר גודל של חיוב סקילה לא פחות מחילול שבת ועבודה זרה...

---**עכשיו: בא נחשוב באמת למה???** למה דווקא עם ההורים יש לנו כ"כ הרבה היתקלויות?? למה דווקא עם ההורים יוצא לנו כ"כ הרבה ויכוחים ומריבות?? ואיך טען לי בחור אחד: אני מסתדר עם כנככולם חוץ מההורים שלי... למה?? למה זה ככה? למה ככה לגילה ההשגחה??

התשובה היא: פשוט מאד מאד מאד: אני ואבא שלך אמרנו את אותן מילים בדיוק... גם אני כתבתי פה בעלון אז נדברו שבחור ישיבה צריך לשבת וללמוד ולא רק להתבטל כל הזמן... וגם אבא שלך אמר לך את אותן מילים בדיוק... **ונהנה!!!** כשאני כתבתי את זה לא התעצבנת עלי בכלל... לא התפרצת עלי... ואילו כשאבא ואמא שלך אמרו לך את זה... אוה... אוה... איך אתה נעלבת ואיך התפרצת... **מה קרה?? מה ההבדל ביני לבין ההורים שלך??** למה דווקא עליהם אתה מתפרץ יותר ממני?? **נו... מה התשובה???**

כי כשאדון אז נדברו מטיף לך מוסר... נו... עוד אחד... עוד איזה חכמולוג שחושב שהוא יחנך את הבחור ישיבות... אתה לא נעלב ממני כי אתה לא שששם עלי... אני לא חשוב לך... לכן אני לא מזיז לך... אתה יושב משועשע וקורא מה שאני כותב... וזורק את העלון שלי לגניזה בתום השימוש... **אבל ברגע שאבא ואמא שלך אמרו לך את זה...** אוה אוה... זה פתאום רגיש מאד!!! ההורים שלך יקרים לך... הערכה שלהם חשובה לך... לכן אתה כ"כ מתפרץ דווקא **אצלם!!!** לכן רוב העצבים שלך הם דווקא בבית מול ההורים!!! זה לא שאתה מסתדר עם כולם חוץ מההורים שלך... **לאוו!! זה בדיוק ההיפוך!!!** אתה לא מחשיב אף אחד **כמו שאתה מחשיב את ההורים שלך...** ולכן דווקא מהם אתה הכי נפגע... לכן דווקא אצלם אתה כ"כ מתפרץ... כי כשהם אומרים לך משהו זה באמת יורד אצלך חדרי בטן... דווקא מרוב הקשר העמוק שיש בינך לבין ההורים שלך... דווקא לכן אתה כ"כ רגיש ונעלב מכל מילה שהם אומרים...

ואני אגלה לך בסוד: לא לחינם שלמה המלך אומר: שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן... **אתה יודע למה הוא אומר את זה??** כי אם אתה תתקשר אלי ותתייעץ איתי... בהתחלה אני אהיה מאד נחמד... אבל ברגע שאתה תתחיל להטריד אותי יותר מידי... תסמוך עלי... אני איכשהו אדע איך אתה פטר ממך... בשלב מסוים אני אגיד לך כן כן... אתה צודק... הכל נכון... הכל טוב ויפה... העיקר תרד לי מהווירד... **אז עלי אתה לא יכול לסמוך!!!**

כי יום אחד אני ארצה להתפטר ממך ואני אעשה בכל מחיר... כל טוב... תסתדר לבד... (ככה זה אני וכל אחד אחר... ותבין אותי... אני צריך להמשיך הלאה את החיים שלי... אני לא יכול להיעצר אצלך...) אבל ההורים שלך??? ההורים שלך הם היחידים שבאמת באמת באמת אכפת להם ממך!!! ולכן הם לא יוותרו!!! הם לא כמוני... הם יגידו לך את האמת האמיתית **שאני** לא אגיד לך אותה... כי לא כ"כ איכפת לי ממך כמו שאיכפת להם... וזו הסיבה שדווקא עם ההורים שלך אתה הכי הרבה מתחכך!!! כי הם ההורים שלך הם היחידים שמעמידים אותך באמת מול האמת!!! וגם את האמת הזו בעצמה מאד קשה לקבל...

כשמתקשר אלי בחור ושואל אותי שאלה... אני עונה לו תשובה... בדרך כלל אני עונה מה שרוצים לשמוע... מאד קל לי לזהות בשאלה של הבחור איזה תשובה הוא מזמין... אז אני עושה את השירות ואני עונה לו מה שכיף לו לשמוע... **אבל בסוף!!!** בסוף השיחה אני מוציא את השפן מהשק ואז אני אומר לו: **שיהיה לך ברור!!!** אני לא מספיק אוהב אותך בשביל להגיד לך את האמת!!! אבל אם הייתי באמת אוהב אותך הייתי אומר לך משהו אחר: הייתי אומר לך את האמת!!! **ואז הוא נדרך ושואל אותי...** מה?... מה??? תגיד לי... אני כן רוצה לשמוע את האמת... ואז אני עונה לי: אתה באמת רוצה לשמוע את האמת??? בבקשה... לך להורים שלך!! לך לרב שלך!!! תשאל אותם... הרי למה התקשרת אלי...?? למה עזבת את כולם ועקפת את כולם וחיפשת דווקא את הטלפון שלי... בשביל להתקשר אלי??? **נו... למה???** כי כולם אמרו לך את האמת... וזה לא מצא חן בעיניך... אז חיפשת מישהו שגיד לך מה שכיף לך לשמוע... אז יופי... עשיתי לך את השירות... אמרתי לך שאתה צודק והכל טוב ועכשיו אתה מבסוט... **אבל שיהיה לך ברור:** כל הסיבה שאני כ"כ נחמד זה רק בגלל שאני לא מספיק אוהב אותך!!!

מה אעשה... זו האמת!!! לא יעזור כלום!!!!

הסיבה שיש לנו כ"כ הרבה התנגשויות עם ההורים זה רק בגלל שלהורים באמת באמת איכפת להם מאיתנו!!! וגם לנו איכפת מאד מה שהם אומרים לנו!!! **והשילוב הכ"כ אמיתי והכנה הזה... הוא יוצר את כל הפיצוצים...** אז אין בעיה!!! אתה מחפש לברוח מהמגרש??? אתה מחפש אנשים שגידו לך מה שכיף לך לשמוע...?? בבקשה... בשביל לא אתה לא צריך להתקשר אלי... יש מישהו עוד יותר נחמד ממני... וגם יותר נגיש ממני... אתה יודע מיה הידיעון המקומי... תפתח את עיתון הפרסומות המקומי ותראה את הפרסומות של החנויות והמכירות... תראה איך הם מחבקים אותך... מאוחדת בשבילך... מכבי בשבילך וכללית רק בשבילך... כולם רורק בשבילך... יערב לך...

נכון שכל הפרצופים המחוויים והמעונבים מהפרסומות... נכון שהם יותר נחמדים מההורים שלך הזועפים?? יופי... אז תבחר בהם... שהם יהיו ההורים שלך... רק יחי ההבדל הקטן... ההורים שלך **מוכנים לפרנס אותך...** אבל האנשים האלו מוכנים להיות נחמדים **רק אם אתה תפרנס אותם...** תחשוב טוב טוב על המשפט האחרון... הוא מידי נכון...

---**ואם כבר אז כבר... אני אגלה לך כעת עוד סוד:** לפי הספר זה נקרא שההורים שלך עושים טעות ושהם אומרים לך את האמת... כי לפי כללי החינוך הם אמורים לשתוק ולא להגיד... וכל אנשי חינוך מזהירים את ההורים שלך שלא... שלא יגידו לך מה שהם חושבים כי זה רק מזיק לך וזה רק גורם למריבות מיותרות... (מי כמוך יודע...) אבל מה נעשה שאחרי כל ההרצאות והקורסים שההורים שלך עברו בטקטיקות של כללי החינוך... בסופו של דבר זה לא לגמרי עוזר!!! **אתה יודע למה???** כי הקב"ה בסופו של דבר כן רוצה שלכה"פ מישהו אחד בעולם יגיד לך את האמת!!! (כדי שלא יהיה לך פתחון פה... שלא תגיד שלא ידעת) ולכן הקב"ה נותן להורים שלך דחף טבעי עמוק מאד לדאוג לך ובכל מחיר ולהגיד לך את האמת... **אז מה אתה אומר על רעיון כזה... אולי הגיע הזמן שתקח בחשבון אופציה כזו** שמי שצריך לשמוע הרצאות וקורסים זה לא ההורים שלך... **אלא אתה!!! אה... מה אתה אומר על הרעיון הזה??** במקום שההורים שלך ישמעו הרצאות איך לשתוק ולא להגיד לך את האמת... **אולי נחשוב אחרת???** אולי אתה תשמע הרצאות וישעוירים איך לשמוע מההורים ולקבל מהם למרות שקשה לך... לדעת איך לקבל מהם מי שצריך לקבל ולא לקחת ללב יותר ממה שצריך... כן... כשהיית ילד קטן אמר מביין שההורים שלך... הם היו צריכים לעשות את השיעור בית איך להתנהל איתך... **אבל היום אתה כבר בחור!!!** יש פה כבר עם מי לדבר... אז למה שההורים שלך הם אלו שיעטרכו להשתנות... למה הם צריכים להבין מה מותר להגיד לך ומה אסור... אולי אתה צריך להשתנות!!!! והם יגידו מה שהם מבינים... ואתה תלמד לדעת מה לקחת ללב ואיפה לא צריך לעשות עסק ולהבין שככה זה הדור שלנו וכו'...?? למה אתה הוא האתרוג שעטוף בתוך הצמר גפן... וההורים צריכים לחגוג סביבך... אולי הגיע הזמן שההורים שלך יהיו המכובדים... ואתה תתאים את עצמך אליהם... אגב: לזה קוראים בלשון הקודש: **כבד את אביך ואת אמך...** מה זה **לכבד** את ההורים?? להבין שהאני צריך להתאים את עצמי אליהם ולא הם צריכים להתאים את עצמם אליי!!! זה הכלל זה הכבוד הבסיסי ביותר...

---הדברים אלו קצת נוקבים מידי... ואני מתנצל מראש... מי שזה לא נוגע אליו לא אמרתי כלום... סו"ס יש בנושאים האלו הרבה יוצא מן הכלל... יש כל מיני מקרים יוצאי דופן עמוק מאד אי אפשר לבא בטענות לבחור... אז אני סומך עליך שאתה מספיק פיקח להבין שלא דברתי אליך... אבל אני מדבר על הבחור הקלאסי שעד היום התרגל שההורים צריכים להתאים את עצמם אלי... וברגע שהם לא מספיק מבינים את הלך הרוח שלו... הוא נכשל במידת הכעס והקפדנות... ו... והוא לא רחוק מלעבור על מקלל אביו ואמו רח"ל... אדוני!!! לא יעזור לך כלום! יום אחד ההורים שלך עוד יובילו אותך לחופה... ואתה תצטרך לעשות חשבון הנפש אם לא נכשלת בספק סקילה... אם לא נכשלת באיבוד עשתונות מול ההורים...

כעת אתה נמצא בשיא החזית!!! אחרי החתונה זה כבר אחרת לגמרי... אח"כ פתאום מבינים הכל... פתאום מתחילים להעריך את ההורים ולכבד אותם ממקום מעריך באמת... ולא כיף לומר אבל אל תשכח שיום אחד גם מתגעגעים לזה... כן... יום אחד הבן צריך להיפרד מהוריו... (ושח"ו זה לא יהיה ההיפך...) ואז מתגעגעים... ואז זה כבר מאוחר... כעת זה הזמן!!! בגיל הבחרות... ולפום צערא אגרא!!! זכור זאת...

גיליון מס' 318 פרשת משפטים
תשע"ט שנה שישית

גליון זה נודב
להצלחת ידידנו החשוב
שיראה ברכה והצלחה בכל הענינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

בדידי הוי עובדא

סיפר בן רבינו הגאון ר' שלמה שליט"א שבילדותו רבינו אמר לו כשמישהו מצטט לך פסוק אל תאמין לו אלא תפתח הספר בפנים ותראה, וכמוכן הדריכו שכשלומד תוס' והתוס' מביא גמ' אחרת צריך לפתוח בפנים הגמ' ולראות ומשתי סיבות א. ע"ז הרבה יותר מתבאר התוס' ב. שע"ז מקבלים ידיעה רחבה בש"ס.

אברך נכנס לרבינו וסיפר שלומד בכולל ולומד כל יום עמוד בעצתו של רבינו, [שהורה לו כן מפני כמה טעמים] אבל אין לו חברותא. רבינו הורה לו שילמד כרצונו איך שמרגיש. ואמר לו רבינו לתורה אין שיעור אפשר ללמוד מאה דף יום, ואפשר ללמוד עמוד ביום.

פשט על הפרשה

"ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרת מוחל מוקרבך" (כג, כה)

קשה דלכאורה ה"ל להקדים והסירותי מחלה ואח"כ וברך את לחמך דבריות חשיב ועדיף טפי מפרנסה. וי"ל עפ"מ דאיתא בתענית ח' ב' בימי ר"ש בר נחמני הוה כפנא ומותנא אמרי היכי נעביד ניבעי רחמי אתרתי לא אפשר אלא ליבעי רחמי אמותנא וכפנא ניסבול אמר להו ר' שמואל בר נחמני ניבעי רחמי אכפנא דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון [ומפרש"י שובע נותן לבני אדם חיים] ולפי"ז י"ל דזהו כונת הפסוק וברך את לחמך ואת מימך וממילא והסירותי מחלה מוקרבך דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב.

"ושבעים מוקני ישראל" (כד, א)

בר"ה כ"ה א' ת"ר למה לא נתפרשו שמותם של זקנים הללו שלא יאמר אדם פלוני כמשה ואהרן פלוני כנדב ואביהוא פלוני כאלדד ומידד, ומפרש"י שלא יאמר אדם על בית דין שבימיו וכי פלוני ופלוני כמשה ואהרן שאשמע לו עכשיו שלא נתפרשו אמור לו אם אינו כמשה ואהרן הרי הוא כאחד משאר זקנים שאינך יודע מי הם. וצ"ב וכי אם היתה התורה כותבת את שמותיהם האם היינו יודעים מי הגדול ומי לא. וצ"ל שאם היה כתוב שמותיהם היינו יודעים משמותיהם שהשם אומר ומרמז על מהותו של האדם כמו שאחז"ל בברכות ז' ב' דשמא גרים וביומא פ"ג ב' רבי מאיר הוה בדיק בשמא ולבסוף גם רבי יהודה ורבי יוסי הוו דייקי בשמא עיי"ש, אמנם באמת ביל"ש (בפרשת בהעלותך רמז תשל"ו) מפורט שמותיהם אבל מ"מ כיון שלא נכתבו בפסוק א"א לדרוש את שמותם, ודו"ק.

(כל משאלותיך)

עלי שי"ח

"על מה לחשוב בדרך?"

באחד הימים השבוע נכנס בחור צעיר, ניכר עליו רצון אמיתי לגדול בתורה ויראת שמים, שאלתו בפיו: כל הזמן אני מנסה לקיים מצות 'ובלכתך בדרך', ולהרהר בלימוד בדרכים, אבל קשה לי מאוד, אין לי שום ריכוז בלכתי ברחוב או בנסיעה, ורק כשאני ליד דף הגמרא מסוגל ללמוד, אבל בדרכים אני רחוק מזה, האם יש לרוב עיצה?

*

לפני שנרשום מה שהשיב לו רבינו שליט"א, עלינו להקדים כמה מילים:

רבינו שליט"א, שנודע לכל ברום גדלותו בבקיות ועיון בכל מרחבי התורה, בתורתו שנלמדה בעמל אין סופי זוכה הוא שברכותיו עוזות רועם בשמים, הקפיד מאוד מיום עומדו על דעתו, שלא להסיח רגע מהתורה הקדושה, וכדברי הגמ' (מגילה י"ה:) שעל התורה נאמר הפסוק, התעף עיניך בו ואיננו, שאפילו רק מסיחים את הדעת לרגע - ואיננו. בכל מצב, בכל עת, ובכל מקום הוא תפוס בדברי תורה, כאילו ספר פתוח לפניו. אין יותר מתאים ממנו בכדי לענות על שאלה זו.

ובכן, עצתו של רבינו להבחור היתה פשוטה מאוד, הוא לא ענה לו 'תתאמץ' או 'תיקח איתך גמרא קטנה לכל מקום' או 'אל תלך ברחוב' הוא אמר לו: דברים פשוטים: אם אתה לא מצליח לחשוב בלימוד, יש לי עיצה, תחשוב על שמות מסכתות, שמות חומשים, או שמות אמוראים, כל זה בכלל דברי תורה!

פני הבחור זהרו. הוא יצא עם תשובה שיוכל לעמוד בה, ולהמשיך להתעלות בשלימות. הגאונות שבפשטות !

*

כשיצא הבחור, הרחיב רבינו את הדברים לענין אחר:

פעמים ואחד מתעורר באמצע הלילה, ודעתו לחזור ולישן, אבל עד שהוא נרדם זה אורך כמה רגעים, על מה הוא ירהר? על דברים בטלים של חולין - בודאי לא בא בחשבון, על דברי תורה - אלו צריכים ברכות התורה תחילה.

ואני חשבתי עיצה - הוסיף רבינו שליט"א, לחשוב על שמות תנאים ואמוראים, שמות מסכתות, שזה לא דברי תורה ממש, אבל גם לא דברי חולין של בטלה, כי זה מענינים של תורה!...

בכרכת סבת סוס
זיכרון חק 8167816

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

"ורפא ירפא" - מכאן שניתנה רשות לרפואה

ענייני רפואת הרופאים - קדימה ברופאים

יש צורך בניתוח ויש ב' רופאים שניהם אותו דרגת מומחיותם אחד גוי ואחד חילוני, מי עדיף? ברמב"ם כתוב שגוי עדיף, ראה ספי"א מעדות ה"ט.

פלוגי זקוק לעבור ניתוח רציני, ויש רופא מנתח המומחה הגדול ביותר לתחום, ויש רופא נוסף פחות מומחה ממנו שעושה ניתוח בסגנון הזה ממש, והוא השני - מאד מסור איליו, כי הם חברים מילדות, מי עדיף? החבר עדיף.

בדיקות וגילוי מוקדם של המחלות

שאלות מורכבות ואחריות שהרופאים שולטים בהם לכאורה ללא מיצרים: עריכת בדיקות מקדימות לגילוי מחלות. שיטות הרפואה והזמנים משתנים מהר ולכן קשה ללמוד מתשובות והדרכות מתקופה לתקופה, אבל, באופן כללי אפשר להשכיל הרבה מאד מתשובותיו של רבנו במשך השנים שחלפו.

קופת חולים שולחת לו הזמנה לעשות בדיקות, הוא אבא בריא וצעיר כבן 40, רק לעבור בדיקות לוודא שהוא בריא, האם? שטותים והבלים.

ב' מקץ כ"ז כסלו תש"ס. רופאים אומרים שהיום אפשר ויש צורך לעשות בדיקה פשוטה על העור לגברים וגם לנשים באופן מסוים כדי לגלות ח"ו את 'המחלה' באופן מוקדם, ואז 99 אחוז שמרפאים. הבדיקה היא פשוטה מאד והתועלת יכולה להיות רבה. הוא יכול לעשות, אך אינו מחויב.

הוא שואל האם ראוי לעשות? איך שרוצה, ואם הוא בעצבים [נערוזין] בוודאי יכול לעשות.

שוב שאלתי בה' מט"מ כ"ח תמוז תשס"א. רופאים ממליצים בגיל מסוים לעשות בדיקה לברר שאין ח"ו דבר לא טוב, של המחלה ההיא, האם לעשות? על פי דין ודאי שאין חיוב, ואיך שרוצה. ומה ההנהגה הישרה? שומר פתאים ה'.

רופאים מייעצים כל מיני בדיקות מוקדמות לאנשים בריאים לגלות האם יש מחלה. האם לעשות זאת? הם מבבלים את הראש.

כ"ב שבט תשנ"ט. רופאים אומרים שהיום שיש כל כך הרבה מחלות ולאנשים צעירים רחמ"ל, וכדאי מאד בן 45 לעבור בדיקות ועל ידי זה אפשר לחסוך הרבה בעיות? מה שפחות בדיקות.

יש כאלו שמוגדרים קבוצת סיכון כמו הללו שלאבא שלהם היה לחץ דם או סוכר וכדו' האם גם כזה לא יעשה בדיקות? אינו מחויב גם בכהאי גוונא. על ידי בדיקות מביא על עצמו חלאים. א.ה. אין הכוונה שיאכל וישתה דברים שאינם בריאים, אפילו אם הוא בקבוצת סיכון, אלא לגבי בדיקות.

האם הכוונה שלא מחויב, אבל אפשר? אם הוא נרוזיין או שיעשה. אבל הוסיף רבנו שונה הדבר באם מרגיש לא טוב, שאז יערוך בדיקות.

טיפול ההומטרפיה ותעתועיהם

שנת תש"ס. בענין פלוגי שיש לו סרטן בכתף והתחיל כימותרפיה ואין זה לריפוי רק משהה את הסוף - לחיי שעה. ויש רופאה הומאופתית שעל ידי דברים מהטבע היא מבטיחה רפואה, אך טוענת כימותרפיה היא סתירה לדרך שלה, ולכן הוא הפסיק את הכימותרפיה לפני ב' חודשים והתחיל טיפול שלה ועתה יש לו ייסורים נוראים, והמקום אדום, ואיבד את השליטה על היד, והיא אומרת להמשיך כי כך התהליך, והמחלה יוצאת מהגוף, מה לעשות, האם להמשיך או לחזור לכימותרפיה? הוא לא היה צריך להפסיק כימותרפיה, כי דברי טבע בדרך כלל לא עוזר, אחד לאלף אפשר שעוזר, וכיון שנהיה יותר גרוע איך ימשיך. ומה שאמרת שכך התהליך, כך היא תאמר עד שימות. אם אפשר לחזור לכימותרפיה שיחזור.

כוח הרופאים עד כמה והאם יש להם כוח לאלץ חולה לקבל טיפול רפואי

הרופאים סבורים שזה פיקוח נפש ומוכרחים לקטוע לו ב' אצבעות מהרגליים ואינו מסכים בשום אופן? בתוספתא שקלים פ"א ה"ב מבואר שכופין אותו.

הוא אינו מאמין ומקבל דבריו של איש, רק אם רבנו יכתוב לו, וכתב רבנו את הנ"ל בכתב ידו.

תושב חו"ל, אביו זקן ולא כל כך צלול בדעתו, רופא אומר שאם לא יחתכו מקצת רגלו הוא בסכנה, וגם ר"א פירר שיחי' מסכים לדעה זו, האם צריך רשות ממנו או לא, ומה לעשות עם הרגל, המקום שקנה לעתיד - לאחר 120 הוא בארץ ישראל, האם לשלוח לשם? לא צריך רשות. ולגבי הרגל אין חיוב, אך אם רוצה יש ענין.

בענין לקטוע רגל מחמת נמק והרופאים אומרים שאם לא יקטעו יש סכנה ואם יקטעו גם סכנה, והדבר נוטה לצד שלא לקטוע - הוא סכנה יותר? שבו ואל תעשה עדיף, אלא אם כן נוטה ברור לצד לקטוע כגון 90 אחוז על 10 אחוז.

בחור מצוין גדול, שנחלה במחלת הנפש של פחדים, ועשר שנים סגור בביתו, ושואל האם מותר לו להתפלל שיקח ה' נשמתו ועל פי דברי הר"ן בנדרים דף מ. נראה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה וכו' עי' שם, או רוצה לתת לתלמיד חכם את חייו ושנותיו, אכן אולי עדיף קודם שיורחו הרב ללכת לבקש רפואה מרופאים.

צריך לומר לו כי זה לא שייך לדברי הר"ן, ושיתפלל שיחיה בריא, ושיידרוש ברופאים.

אמרתי לרבנו בשם תלמיד חכם (נקבתי בשמו), כי לפני שנים רבות, לאמו היה זיהום חריף ושהתה בבית חולים כמה חודשים, הרופאים אמרו שוודאי תמות, וכבר באו יוצאי הלציה להיפרד ממנה. היא גם שמעה מיצד הפרופסור (נקבתי בשם הפרופסור) מדבר באנגלית ואומר לרופא אחר, כאשר היא תמות מסתבר שתנתחו מיד את הגופה כדי לדעת מה בדיוק היה לה במחלתה. היא חלמה שסבתא שלה באה אליה ואומרת לה -

תלמי מיד מכאן, היא בקשה מבעלה שייביא לה בגדים ותלך, ואמר לה: וכי השתגעת?! וכן תמהו עליה הרופאים, היא אמרה לבעלה: אם אתה לא מביא בגדים אני הולכת כך עם בגדי בית החולים ולאחר כמה שעות ברחה מהמקום, ונותרה להיות אח"כ 57 שנים. כחודשיים אחרי שייצאה מבית החולים באה לביקור במרפאה של הפרופסור הנ"ל, הוא נבהל, היה בטוח שבאה מבית הקברות. רבנו התרגש מהדברים, והוסיף ואמר: אלו מעשים שבכל יום [שהרופאים לא יודעים] והכרתי את הפרופסור הנ"ל שהזכרתם שדיבר באנגלית על נתיחת הגופה, הוא היה בא לחזון איש.

ש"ק משפטים כ"ט שבת תשס"ד. דיברנו לגבי רופאים בבית יראי ה' ואמרתי כי ידוע שהקהילות יעקב לא רצה רופאים כלל. האם היה יוצא מן הכלל שהסכים שייכנסו אליו? לד"ר רוטשילד ז"ל הוא הסכים שייבוא, כי הוא לא היה רופא. ובסוף ימיו ממש הסכים שייבוא פרופסור רחמילוביץ ואמר כיון שהיה רופאו של הרב מבריסק נז שייבוא. וכך לעצמו, אבל לבני ביתו היה מגיע רופא. החזו"א החזיק מד"ר מוזשורסקי שרבי דוד קרליני צ"ל עוד היה אצלו בזקנותו הוא התגורר בת"א. ואף שלא היה דתי אמר עליו החזו"א שהוא חס אפילו על ציפורן של יהודי.

אמרתי, העולם אומר ורפא ירפא שצריך רפואה על הרפואה שהרופאים מקלקלים. להחזו"א היה רופא קבוע שטיפל בו, דוקטור וינר.

וסיפר רבנו: פעם אחת רופא פלוני בא לחזו"א וראה את ספריו ואמר אני רופא, אני צריך ספר על רפואה והוא מצא חזו"א נגעים ולקח את הספר ואחז אותו הפוך ושאל לאשתו: אני לא יודע לקרוא בשפת האידיש, אולי את תדעי לקרוא בפנים...

מחקר חדש היום העלה שבימי החורף אם החלון סגור כל הזמן, זה מביא חולי. אומרים בשם ר' ישראל מסלנט כי בחורף הזכות של הללו שאומרים לסגור ובקיץ להיפך, כיום, לאחר המחקר הנ"ל, האם משתנה הכלל של ר' ישראל? אי אפשר לסמוך על הרופאים [מדבר מוחלט], היום אומרים כך ומהר כך, לדוגמא, בימים עברו היו מוציאים לילדים את הפולפלים כי זה גרם רק בעיות והם סברו שאין בהם צורך, היום הם חוזרים בהם והגיעו למסקנה שיש בהם תועלת ורק כאשר מוכרחים מוציאים, ויש הרבה דוגמאות מיוצא בזה.

שאלות נוספות שנשאלו בחדרו של רבנו מפי רופאים שונים

ד"ר פלוני שיחי' שואל: בחור מעשן והוא יכול להראות לו כביכול בצילום שהריאות שלו שחורות במיוחד, ויבהל ויפסיק, ובאמת אינו נכון, האם מותר לעשות כן? מותר.

חולה בבית חולים רופאים אמרים שוודאי ימות, והחולה שואל את ה'אחות' בבית החולים האם יחיה? מצד אחד למה שתגיד לו את האמת, מאידך אולי ראוי לומר לו כדי שיעשה תשובה? צריך לומר לו שאם ה' ירצה אתה תחיה. א.ה. ראה בארוכה בפרשת בשלח האם בני המשפחה יאמרו לחולה את מחלתו וכיצד יאמרו לו.

אמרתי לרבנו, שמעתי כי שאלו את מרן הרב אלישיב, שהממשלה מוכנה לאשר תרופות בסכום מסוים לסל התרופות בחינם, ויש ב' סוגי רפואות על הפרק, א' תרופה שתקל כאבים ויסורים להרבה אנשים, ב' תרופה שתציל ממות עשרה אנשים, מה עדיף? והשיב אין זה כספי צדקה שהנידון הוא 'דין קדימה' זה כספי צבור ובדבר זה קובע רצון הצבור, והצבור מסתמא מעוניין שהכסף ילך לתרופה המקלת על סבלם של רבים, מה רבנו אומר על זה? זה סברא, אך צריך לדעת האם אמת שכך סבר מורי חמי.

וכשהצעת את הדבר לפני מרן הגרא"ל, אמר: הרי יש חיוב לא תעמוד על דם רעך, וכולם מחויבים בזה. וא"כ לכאורה יש להקדים את התרופה המצילה ממוות, שגם הללו הסובלים יסורים מחויבים בו.

נולד חרש גמור, ויש היום אמצעים לנתח ולרפאות ולפקחו לשמונים אחוז, האם להתעסק בכך, המדובר שאין בכך סיכונים מיוחדים (גאון אחד שליט"א טען שאם הקב"ה גור ונתן כך - אין להתחכם ולהתאמץ לעשות אחרת)? אין זה נכון, ויש להשתדל בדבר.

ענינים שונים בהנהגות הרפואה ופתיחת פה לשון

בנוהג שבעולם, שאומרים על חולה בסרטן 'יענע מחלה' האם יש ענין בדבר, שמעתי שבזמן שהיתה מחלת שחפת לא הוציאו מהפה את שם המחלה, אכן בשחפת רובם ככולם למיתה היו רח"ל, וכאן יש הרבה שנרפאים? בגמרא נדרים דף מא: אמרו ש'בורדס' אין מוכיחין שמו ורש"י פירש הטעם מחמת שמעצם הזכרת השם אפשר להידבק במחלה, אבל זה לא שייך לכאן [ואין שום ענין לא להזכיר את השם] ועי"ש בתוספות ורא"ש.

בהודמנות אחרת עלה הנושא שוב: יש שנמנעים מלומר על המחלה הנוראה "סרטן" בשמה, רק אומרים "יענע מחלה". והנה רבנו הראה לי בזה גמ' נדרים מא. בורדס וכו' אין מוכיחין את שמו, ואכן לפירוש תוס' והרא"ש הטעם מפני שיתבייש, אבל רש"י כתב שקופץ מזה לזה ויש סכנה להזכירו, ולכאורה זה לא שייך לסרטן. אם העולם מקפידים צריך להקפיד [והמשיך: מאן דקפיד קפדין בהדי' וכיון שהעולם מקפיד צריך להקפיד], ויש לזה מקום על פי הגמרא הנ"ל.

ילד שהתגלה אצלו חשש גדול למחלה, ושלהו את התיק לרופא נוסף, האם יגיד לו בפירוש שהרופא הראשון סבור כי יש לו את המחלה, או שזה בכלל - אל תפתח פה לשטן. ואם תימצי לומר שכן, האם יעדיף שהוא יגיד ולא הרופא. כיון שהרופא יאמר בפה מלא שהוא יאמר ברמיזה. אכן יתכן שאם הרופא אומר זה יותר עדיף. אם צריך לומר היינו לצורך, יכול לומר מפורש. כל מה שנאמר מוציא דיבה כסיל הוא על העבר שאין בו צורך [עי' פסחים ג' ב'], וכאן צריך לומר לצורך.

כשספרתי למו"ר על סבלו של תינוק אחד שיש לו זיהום, אמר לי, שילד פחות סובל, כי אדם מבוגר דואג מה יהיה ומה יצא מזה, וכל הזמן סובל מדאגה זו, וזה יותר מהסבל עצמו, ולתינוק יש רק שעות הסבל עצמו. עי' טעמא דקרא פ' בלק ד"ה ותרא.

פלוני הזקוק לניתוח, לא מסוכן מאד אך גם לא קל, האם להמתין לאדר ב' או אפשר גם אדר א'? קצת סעודה גם עושין גם באדר א' אם כן קצת טוב מזול' גם באדר א' ושלא ידחה [ועי' שו"ת חת"ס א"ח סי' ק"ס], כי עליו להפטר מהחולי ומהניתוח.

לרפא על פי התורה. בחור מגמגם ויש מומחה לכך לרפאותו, אבל הוא חופשי, האם ילך אליו, שימא ידבר מה שלא צריך? שילך עם אביו או אמו. הרופא לא מוכן הוא טוען שזה מפריע, אבל הוא מכבד את הדתיים ולא מעוניין לפגוע בהם, רק שבעצמו אומר שלא ימלט שלא יפלוט משהו שלא לרוח הילד שגדל בבית חרדי (והבאתי דוגמא של דיבור מסוים). בן כמה הוא הילד? בן 15 אם כן יש לו כבר שכל, שילך, אבל אם שומע משהו לא טוב, מיד יגיד לאביו שיכריע האם להמשיך. (כל משאלותיך)

פגהדף היומי

"בענין עוף טהור נאכל במסורת"

חולין ס"ג ב' א"ר יצחק עוף טהור נאכל במסורת נאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי א"ר יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן וכו'. וז"ל הרמב"ם (פ"א ממאכל"א ה"ט) כל מי שהוא בקי במינין אלו ובשמותיהן ה"ז אוכל עוף שאינו מהם וא"צ בדיקה ועוף טהור נאכל במסורת והוא שיהא דבר פשוט באותו מקום שזה עוף טהור ונאמן צייד לומר עוף זה התיר לי רבי הצייד והוא שיוחזק אותו צייד שיהא בקי במינין אלו ובשמותיהן עכ"ל, והנה ממה שהוסיף הר"מ גבי מסורת והוא שיהא דבר פשוט באותו מקום שזה לא נזכר בגמ' ומנ"ל זה ונר' דהר"מ מפרש דחז"ל החמירו כאן גבי עופות שיש הרבה מינים טמאים ועלול להתחלף שלא יהא ע"א נאמן כמו בכה"ת רק דוקא צייד בקי (ועי' כע"ז לעיל ע"א הא באתרא דשכיח פרס כו') והיה קשה לי' א"כ איך אנו אוכלין תרנגולין וכי קבלנו עדות בכל פעם מבקי בהן ובשמותיהן וע"ז תי' דברייתא תרתי קתני דעוף טהור נאכל במסורת היינו במסורת שפשטה באותו מקום וע"ז א"צ כלל קבלת עדות של צייד אבל אם לא פשטה המנהג במקום ההוא אז צריך דוקא עדות של צייד בקי בהן ובשמותיהן, והר"מ (שם הכ"ב) למד מסברא מעופות לחגבים דגם כאן יש הרבה מינים ואפשר לטעות בהן בקל והר"מ בא לומר כאן חומרא דגם בחגבים אין נאמן אלא צייד כדין המבו' גבי עופות (וזה לא כהמ"מ שם שפי' דקולא קאמר וילפא בק"ו מעופות ע"ש).

(שיח השדה ח"ב קונט' קרני חגבים סי"א ע"ש עוד באריכות)

לכבוד מערכת "דברי שי"ח"

כתוספת למה שהבאתם בשבוע שעבר במדור "עלי שי"ח" תחת הכותרת "זלגו עיניו דמעות" שח הג"ר יצחק זילברשטיין: נכנסתי פעם ביום שישי אחר הצהרים, אל רבנו הגרא"ל שטינמן זצ"ל, וראיתי שעיניו זולגות דמעות. רבנו היה כבר לבוש בבגדי שבת והכין עצמו לכניסת השבת. כששאלתי על מה ולמה עיניו דומעות, הציע לי ללמוד איתו את הגמרא במנחות (יח, א) (וכפי שהבאתם בארוכה בגליון) 'התרגשתי לראות בגמרא זו עד כמה חביבים דברי תורה אצל תלמידי חכמים, ואין זאת אלא מפני קדושתה היתירה של התורה' אמר רבנו. ומכאן אפשר ללמוד על מידת השמחה שצריכה להיות לאדם עם כל חידוש שהתחדש לו בתורה, גם אם על ידי החידוש התגלה לו רק השם של מי שאמר מימרא מסוימת ותו לא, וכפי שמסופר שם בגמרא. התרגש רבנו ועיניו זלגו דמעות. (ברכי נפשי ויקרא עמ' תקנה, וראה בהספדו של רבנו על הגרא"מ שך ב"ב חודש לפטירתו בהיכל ישיבת פוניבז' דביאר גמרא זו, וכן בהספדו של הגר"מ סולוביצ'ק בס' אשכנזיה דרבי אודות גמרא זו. ובס' עובדות והנהגות ח"א עמ' נד – נה אודות הגר"ז שהיה בוכה בלימוד הגמרא הזו.)

מעניני הפרשה

"אם עבד יגח השור או אמה שלושים שקלים יתן" אמר לי רבנו בשם החזון איש, החופשיים טענו על ענין העבדות בתורה שיש 'עבד' בתורה אמר על כך החז"א פעם בדרך אגב: לאדם יש רצון של שליטה, והוא מוציא זאת על 'עבד', ואם אין עבד הוא יוציא את זה על אשתו ובניו...

"ואשר לא צדה והאלוקים הינה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה" תמוז תשס"א ספרתי לרבנו כי אני נוסע לשבת לפתח תקוה, אמר לי "אם נתחייבתי גלות שזה יהיה מכפר..." ספרתי, שמרן הגרא"ל אמר לי פעם: הגר"א ועוד היו הולכים לגלות, ואחד מהדברים שהפיקו מהגלות אלו הביזיונות, ואני ב"ה - יושב בבית ויש לי גלות...

וכי מה יש לו מהפעולות שעושה למען הכלל וכי כבוד או כסף, עשר פעמים היה משליך את זה, רק מכוח האחריות שלו הוא עושה את מה שעושה, וכמה שיותר ביזיונות יש לו יותר שחר.

יפה מראה

יומא דהלולא דמרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל

(כ"ז שבט תשע"ז)

קשר מיוחד היה בין רבינו לבין להבחל"ח מרן רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, רבינו שליט"א כיבדו מאוד, וסיפר עליו כי הכירו עוד כבחור בתקופה שהיה לומד בישיבת לומז'א בפתח תקוה במשך תקופה מסוימת. גם בהמשך, כשעבר הגר"י זצ"ל לכהן ברבנות ברמת השרון, היה לו קשר רצוף עם רבינו שליט"א בהלכה ועניני ציבור. שנים רבות היה מקפיד הגר"י זצ"ל בכל חד ומועד להקפיד פני רבינו, מלבד מה שבמשך השנה היה פעמים רבות מדבר איתו בעניני הלכה. כידוע, ישב הגר"י זצ"ל כדיין בבית דין דמרן הגר"נ קרליץ שליט"א במשך עשרות שנים, ורבינו סמך ידו על כל פסקיו, וכיבדו מאוד. מעניין להוסיף, כי בתקופתו האחרונה שהיה הגר"י זצ"ל חולה, התעניין כל הזמן מרן לשלומו, וכשעבר את הניתוח הגדול שנה לפני פטירתו, כתב לו מרן מכתב, זה לשונו:

בס"ד, ר"ח אדר ב' תשוע"ה, לידידנו הגאון ר' יעקב בן מרים אדלשטיין שליט"א, יזכה לאריכות ימים ושנים טובות ורפ"ש, חיים קניבסקי

כל הזכויות שמורות ©

בתמונה הנדירה: (משנת תש"ס) רבינו שליט"א יושב בשמחה בר מצוה לנכד (הגאון רבי יעקב י. שטינמן) כשמשמאל התמונה נראה מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן, ומימין התמונה נראה מרן הגר"י זצ"ל, כשהוא מצדד את כל גופו בענוותנותו הידועה, כלפי רבינו שליט"א, שלא יראה שיושב בשווה.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310